

150 éves a borszéki oktatás

Borszék, 2002

Ez a rövid iskolatörténeti visszatekintés megpróbálja összefoglalni az eltelt másfél évszázad oktatásának fontosabb mozzanatait.

A teljesség igénye nélkül foglalkozunk az oktató-nevelő munka megannyi területével. Sajnos vannak időszakok, ahonnan nem rendelkezünk dokumentumokkal. Ezért is fontos, hogy ami még menthető az enyészettől, azt mentjük át az utókornak.

Köszönet mindazoknak, akik valamilyen formában segítették ezen könyv megjelenését.

Farkas Aladár

150 ÉVES A BORSZÉKI OKTATÁS

Borszék, 2002

**Megjelent az intézmény fennállásának
150. évfordulója alkalmából,
2002 májusában**

**Szerkesztő: Farkas Aladár
Lektorálta: Szabó K. Attila**

**Műszaki szerkesztő: Ivácsony József,
Tördelés: Zólya Attila**

Készült a székelyudvarhelyi DEMACO nyomdában.

Előszó

„Közintelligencia, egyedüli valóságos erő; ennél előbb-utóbb nagyobb hatalom nincs; s azt a lehető legnagyobb magasságra fejteni, legszentebb kötelességünk; - mert annál nagyobb jót nem tehetünk hazánknak.“

Széchenyi István: Világ

Őseink már évszázadokkal ezelőtt felismerték, hogy az ember a tudomány által emelkedett ki a barbárságból, teremtett jólétet magának, s ebben az ész, az iskola, a kitartó munka s az elődök tapasztalatainak felhasználása segítették. Tehát a felemelkedés útja szoros kapcsolatban áll az iskolával. Egy társadalom átalakítását a gondolkodás átalakításával kell kezdeni. Erre hívatott az oktatás.

Iskoláink lelki-szellemi táplálékul szolgáltak minden időben, senki nem vitathatja a közösségek alakító és megtartó erejét.

Borszék közössége is felismerte, hogy a gazdasági-társadalmi felemelkedés egyik feltétele a népoktatás megvalósítása.

Iskolánk története 150 évvel ezelőtt, az abszolutizmus korában elemi oktatással kezdődik, majd fokozatosan növi ki magát. Jelenleg általános iskolai oktatást és szakmunkásképzést biztosítunk a tanulni vágyóknak.

Iskolánk jelenlegi célkitűzése: olyan embereket nevelni, akik a XXI. század alappillérei lehetnek.

Azzal a szándékkal adjuk Olvasóink kezébe ezt a könyvet, hogy általa felelevenítsük közösségünk 150 éves oktatásának történetét, sikereit nehézségeit, eljövendő céljait.

Köszönet a szerkesztőnek, mindenkinek, aki írásaival, gondolataival hozzájárult e könyv megszületéséhez.

Kovács Júlia

I. A település történetének rövid áttekintése

1. Fekvése, természeti környezete

„Szébb és minden tekintetben érdekesebb vidéket alig lehet elképzelni Borszék környékénél; mintha a mindenható természet egy varázskertbe akarta volna foglalni az isteni jótékonyság e helyét, hogy azt ne csak hasznossá, hanem gyönyörködtetővé is tegye” – írja Orbán Balázs a Székelyföld leírása című monumentális művében.

Valóban Borszék-fürdő Erdély leghíresebb üdülője volt, a Keleti-Kárpátok gyöngyszeme. A Kelemen-és a Csalhó havasok között fekszik, egy kb. 48,5 km² területen. Átlagos tengerszint feletti magassága 850-930 m. Alakját tekintve ikermedence; egy nagyobb Alsó-Borszéki és egy kisebb Felső-Borszéki medencéből tevődik össze. Északon az 1310 m magas Bükkhavas határolja, keleten a 975 m magas Kerekszék, nyugaton az 1200 m-es Árkoza-tető, délen pedig a Közrez, amely meghaladja az 1492 métert. Éghajlata szubalpin.

A megyeszékhelytől (Csíkszereda) 120 km-re, Maroshévíztől 26 km-re fekszik. A legközelebbi vasútállomás is Maroshévízen van. Innen modern autótú vezet Borszékre. Megközelíthető Moldova felől is Gyergyótölgyesen át.

Az első írásos dokumentum Borszékről 1700-ból datálódik, gróf Lázár Miklós a „Gr. Lázár család” című művében említést tesz Borszék mezejéről. Tehát ekkor még teljesen lakatlan terület volt. Az 1720-as statisztikából is hiányzik Borszék neve, mert még nincs állandó fürdőélet, csak elszórt házak léteztek. Egy 1745-beli perokmányból az is kiténik, hogy már több fürdőház és kápolna állt, de még mindig nincs állandóan lakva, csak nyáron népesül be. A terület tulajdonosa Gyergyószárhegy és Gyergyóditró községek közbirtokossága. 1777-ben már 90 katolikus van nyilvántartásban és áll az első római katolikus kápolna.

Jósika Miklós 1847-ben kiadott Jósika István című történelmi regényében leírja a borszéki borvizek szervezetre gyakorolt hatását.

Borvizének köszönhetően évről-évre gyarapodik. Alsóborszéken telepednek le az állandó lakosok, míg Felsőborszéken villák, turistaházak, fürdők épülnek és kezd körvonalazódni a fürdőtelep.

A betelepülés két irányból történt: egyrészt a Gyergyói medence felől, másrészt Moldvából vándoroltak be. De jöttek Lengyelországból, Csehországból, Morvaországból, Bajorországból szakmunkásként a szénbányához és az üvegyárhoz.

2. Gazdaság és lakosság

A korszerű Borszék-fürdő megteremtése Zimmethausen Antal nevéhez fűződik, ugyanis ő 1804-ben bérbe vette 28 évre, évi 400 forintért. A borvízforgalom fellendítése érdekében 1806-ban üveghutát létesít és szekérutat építtet Orotván át Ditróba. Itt történik a borvíz szállítása echós szeke-ekkel. Lázár Lajos gróf, Szárhegy és Ditró befolyásos földesura, látva a fürdő rohamos fejlődését, nyomást gyakorol a két község közbirtokosságára, hogy bontsák fel a bérleti szerződést. A per 1813-ban el is kezdődött és 55 évig tartott. Időközben, 1838-ban Zimmethausen meghalt. A hozzátartók a pert megnyerték és kárpótlást kaptak.

A lakosság száma 1850-ben már 120 fő és az első világháború kirobbanásakor meghaladja az 1862 személyt. Sajnos a világháború végigsöpört Borszéken is, komoly pusztítást okozva. Leég az üvegyár, amit soha vissza nem építenek. Kirabolták a villákat. A borvízüzemet a megszálló katonaság használja. A frontokon 47 borszéki ember vesztette életét.

A fürdővállalat új bérlője 1921-től Tischler Mór nagybirtokos és fűrészgyáros. Sok új nyaraló épül, fellendül az idegenforgalom. De jön a második világháború, ami újabb pusztítást eredményez. Újabb 35 ember veszteti életét a frontokon.

Az 1948-as államosítás eredményeképpen úgy a fürdővállalat mint a borvíztöltőde, a bányák, villák kikerülnek a magánkézből és az állam adminisztrál mindent.

Az ötvenes évek közepétől (1955 szeptembere) egy korszerű gépsor kezdi el a borvíz palackozását. A töltéshez szükséges üvegeket az ország különböző üvegyáraiból szerzik be.

A borvíz szállítása teherautókkal történik, később iparvasúton Maros-hévízig, onnan pedig nagyvasúton szállították tovább. Jelentős mennyiség került külföldre: az Amerikai Egyesült Államokba, Kanadába, Dél-Afrikába, Svédországba, Izraelbe, Görögországba, Litvániába, Ukrajnába, Magyarországra.

Borszék életében, gazdasági-társadalmi fejlődésében fontos szerepet játszott a szénbányászat.

A kitermelés 1895-től kezdődött és kétszeri megszakítással (1943-1950; 1962-1986) a mai napig folyik. Kalóriaértéke 37-13-6173 kg/kal, jó minőségűnek számít. E „fekete gyémánt” részben Borszéken kerül felhasználásra, de zömében elszállítják hőközpontok részére. Fontos természeti kincs

a mészkő (travertin), amit több mint száz éve bányásznak és épületkőként hasznosítják.

Ezzel borították a bukaresti Szabad Sajtó házát, a Külügyminisztérium épületét, a metróállomásokat, a Hargita Megyei Önkormányzat Prefektúra épületét, de külföldre is exportáltak: Franciaországba, Dániába, Hollandiába stb.

A Hanzker-patak völgyében talkumot bányásztak az ötvenes évek közepéig.

A fürdővállalat próbált lépést tartani a követelményekkel, fejlesztve a szükséges infrastruktúrát. Modern kezelőbázis épült. Egyre több turista fordult meg Borszéken. Ennek a dinamikus fejlődésnek köszönhetően 1956-ban fürdővárossá nyilvánítják. Az 1989-es rendszerváltásig a fejlődés folyamatos. Utána beáll egy újabb stagnálás, ami napjainkig tart. Az ok: nem rendeződtek a tulajdonviszonyok. Folynak a visszaigénylési perek, közben telnek az évek és romlik az épületek állaga.

Az 1992-es népszámlálás adatai szerint Borszék lakossága 3053, amiből 2440 magyar, 598 román, 6 cigány, 9 más nemzetiségű. Vallási megoszlás szerint: római katolikus 2361, ortodox 577, református 105, görög-katolikus 22, baptista 6, pünkösdistá 13, más 5. Borszéknek 1885 előtt nem volt állandó papja. A község első lelkésze Kiss Alfonz ferencrendi szerzetes atya. A községi közbirtokosság kőépületet épített lelkészi lakásnak. Önálló egyházközség 1901-től lett püspöki engedéllyel (1901/409-es leírat), annak ellenére, hogy közigazgatásilag már 1896-ban önállósult, leválva Ditrótól (akinek filiája volt addig). Első kápolnája 1745-ből ismert, amit gróf Lázár Ferenc pásztorai leromboltak. Új „...faragott és jól összeillesztett fenyőfából jelenleg is meglévő csinos római katolikus kápolnát építtetett, abba kis orgonát, szép miseruhákat, szóval teljes felszereléssel látta el...”. A mai kőtemplom az Erdélyi Egyházmegye közadakozásából épült és 1919 július 11-én szentelték fel.

Ha lassan is, de beindult a privatizálás. Alakulóban van a Vendégvárók Egyesülete, amely pótolja az intézményesített turizmust. A természeti adottságok továbbra is megvannak. Csak kezdeményezésre és tőkére van szükség, Borszék újra a Keleti-Kárpátok gyöngyszeme lehet, ahova szívesen jön belföldi, külföldi egyaránt.

Az ásványvíz gyógyító hatása bizonyított. Hatékonyan gyógyítják a tüdő néhány betegségét, a vérszegénységet, az emésztőszervi megbetegedéseket, az idegrendszer- és vese megbetegedéseit, a női betegségeket, a túlhízást stb. De az egészséges ember is felüdülést nyer, ha itt tölt néhány napot vagy hetet az ózondús levegőjű, festői környezetben fekvő Borszéken.

II. A kezdetekről

„Borszék hazánk első rendű fürdője, Csík megye északi részében, a Keleti Kárpátok kies ölében fekszik. A természet fenyesekkel borított sziklarámába foglalta e gyönyörű havasi tájképet, hol a csodatevő gyógyító forrás: a borvíz fakadt fel. A fürdő a múlt század közepén lett ismertté, s idővel kis községet fejlesztett a fürdői élet. Felsőborszéken szebbnél szebb nyaralók állnak, Alsóborszék pedig 1000 lakost számláló község. Itt van elhelyezve a népiskola is“ – tudjuk meg a gyergyói római katolikus tantestület albumából (1895).

1. Az első bizonyítékok

Iskolánk története az abszolutizmus korában kezdődik, ugyanis 1852-ből datálódik az első írásos adat. Ezt megelőzően a borszéki iskola történetét homály borítja. A helyi szájhagyomány szerint az iskola első tanítója egy Szepes megyéből – a magyar nyelvet csak némileg beszélő, idetelepedett Kiss János nevű szabómester volt.

1852-ben a római katolikus felekezet (borszéken nem lévén önálló paróchia, Ditró filiája volt) állított fel elemi népiskolát. Iskola helyiséget is a két birtokos község (akinek tulajdonát képezte Borszék) Szárhegy és Ditró adott. Tanító 1859-ig Antal József csizmadiamester volt 180 frt. fizetésért.

1857-1862 között újból Kiss János szabómester tanított, előbbi fizetésért. 1862-ben négy hónapig Gergely Imre tanított, s szintén ennyi ideig Gáspár János, mindkettő a haszonbérelőknél volt alkalmazva, mint szolga. 1863-ban újból visszajött Antal József s itt működött 1870-ig. 1870-1872 között Páll Albert volt a tanító, oklevél nélkül. Fizetése 180 frt. volt. 1873-1875-ig a tanítás szünetel. A már említett Kiss János tanított saját házában, de csak azokat, akik havi két forint tanítási díjat fizettek.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc leverése után a bécsi kormány 1850. ápr. 19-én hozott közleménye értelmében az oktatás és nevelés fő felügyelete az állam hatáskörébe került.

A rendelkezés egyben azt is előírja, hogy az oktatás a népiskolákban lehetőleg anyanyelven történjék. Borszéken ez haladéktalanul megvalósult.

A borszéki iskola története.

Borszék hazánk ezen első rendű fővárosa, Csikmegyei északi részében, a keleti Kárpátok híres ölében fekszik. A terméketlen, sennyvénkelt börtől sziklaáronnal a foglalta egyöntörű hűvösi tájhoz, hol a csodatorói gyögytő forrás a borvíz, a had fel. A földön mult század közepén lett ismeretessé idővel kis községet fejlesztett a földön, teti. A község két részéből a m. Felső és Alsó-Borszékből áll. Az előbb a földön telep, hol szabónok széklye nyaralók állanak, az utóbb pedig 1000 lakosú szőlőtelep önálló község. Itt van első helyen a népiskola is.

Itt 1838. évet megelőzőleg a borszéki iskola történetét nem ismerték, hallomás szerint egy Szepes megyei tanár a magyar nyelvet csak némileg beszélni ide is hozta. Kiss János szabómester tanította.

1838-ban a római katolikus felkelést állított fel helyi iskolát, iskola helyiségét a hit birtokos község Székely és Ditrő adott. Tanító 1837-ig Antal Szász, csizmadia mester volt 150 ft. évi fizetéssel.

1837-1838-ig ismét Kiss János szabómester tanított, elhagyta a községet - 1838-ban Vörösmarty tanított Sergyely János szántóan nyú idig Szász János, mindkettő a haszon birtokos volt a kalmáras, mint szolga. 1833-ban ismét visszatért Antal Szász csizmadia s illemű költő, mint tanító. 1830-ig - 1830-1838-ig Pallashort volt a tanító, oklevél nélkül, fizetése 150 ft. volt.

1833-1835-ig a tanítás szünetelt, s tanított ugyan a mi is község elültelt Kiss János szabómester házában, de csak a szabó tanította, a hit házi 2 ft. tanítási díj fizetett. 1838-ban Antalffy Károly tanítvány elvált az iskolától a mulag segélyezett község iskolánál, nyelvtanítási iskolai és tanítási tanítási díj 100 ft. segélyt kapott, az államtól, amelyhez Hercezs János helybeli községkéső meg 100 ft. tal járult.

Már 1834-ben az iskola egy tanítványa a tanítói és cseréket szerzővel és egy kompjával felkötötték s ugyanazon év december havában a tanító állásra pályázal beküldött. - Pályázatát okleveles tanító volt. A választás 1835. február 1-én megtörtént, megskel szavazatból leszámítva, a többi Székely János, ok. tanító kapta s az időtől fogva mai napig tanít. - Tanítói állásában a csikmegyei községigazgatási bizottság gyűlésén 1835. június 21-én megválasztott.

1835-ben az iskolában 70 tanulóval kezdődött, s az első évben ismertem meg a belső, olvasni vagy írni egy sem tudott, pedig 6-11 éves korukig ellogatták az iskolát.

Deák János kezdte a 20. évi utalt 1837. június 16. évi, összesen 345 gyermek jött ki

keletre és olvasni jól megtanultak; most tehát az ill. sz. elteltebb fiatal nemzedék
kezt korai azot számára, keletre és olvasni ne tudniuk.

1875-től-1891-ig a szegény tanulók ruházására és tankönyvekkel való ellátására
Diedrich János tanító k. műkedvelés és gyermeké. színelvadász. rendezett, mely nem ma-
radt anyagi siker nélkül; most annak jóvődelmétől sajnó szegény tanulók látható
ruházattal és tankönyvekkel; de az 1891. évi költségvetésig a tanító elvégzése és az
exzel járó gyongélekévé követhetékben maradt. Dr. h. János tanító a közoktatás ügyi
miniszter által 1877-78 530 sz. alatti rendeleivel Borsaj, Hódó és Békó község
iskolái részére az illg. miniszteri iskolai látogatással vizsgáltatott fel.

1878-ban a székelyi gazdasági kiállításra kért. veterányok termeléséről és köztud
gyűjtéséről két díjazást nyert.

Alapítványok.

Blaha Lujza, Br. Sándor Cs. 1882 és 1884-ben 800 ft. alapítványt tett a kö-
széki szegény de jó tanulók gyermekei felsz. g. elv. 1

Dr. Berninaxa K. assz. székely 1888 ft. adott. sz. székely, mely 1895-ben
Dr. Szilvássy János főnökörs közreműködésével 1888 ft. sz. székely alapítványt tett a
alapítványok támogatás. a tanulók minden érdeke elv. sz. székely.

Az iskolai felületben csak egy tanterem van, s minthogy a tanterem elv. székely
örv. székely, az tanító állás elv. székely és az tanterem elv. székely kell
gondoskodni. A keletre helyi sz. azonban nem felel s. sz. székely a kiváratatnak, a
a tanításikere elv. székely.

1883-84. tanévben egy másodf. tanterem felállításai s. székely elv. székely
Károly, okl. tanító lett alkalmazva. - 1884-85-1886-87. tan. évi Tóth J. okl. ta-
nitó lett tanító. - 1887-88 és 1888-89. tan. évi Simon Ádám. képezett. képezett. képezett
vált tanító - 1889-90. és 1890-91. György F. okl. tanító - 1891-92. Tóth Ádám
képezett tanfolyam. képezett tanító lett. - 1892-93. máig Barla L. okl. tanító
okl. tanító - 1894-95. tan. évi a harmadik tanterem felállításai, erre Barla L.
Julianus okl. tanító nevezett ki, aki máig működik.

Iskola székely elnököi.

1878-1879. Keresztély János, annap. Juliana, Csörgő György, D. Antal János, ifj. Csörgő
György, Dr. Szilvássy János, ismét Csörgő György, képezett. képezett. képezett
János, székelyi gazdái.

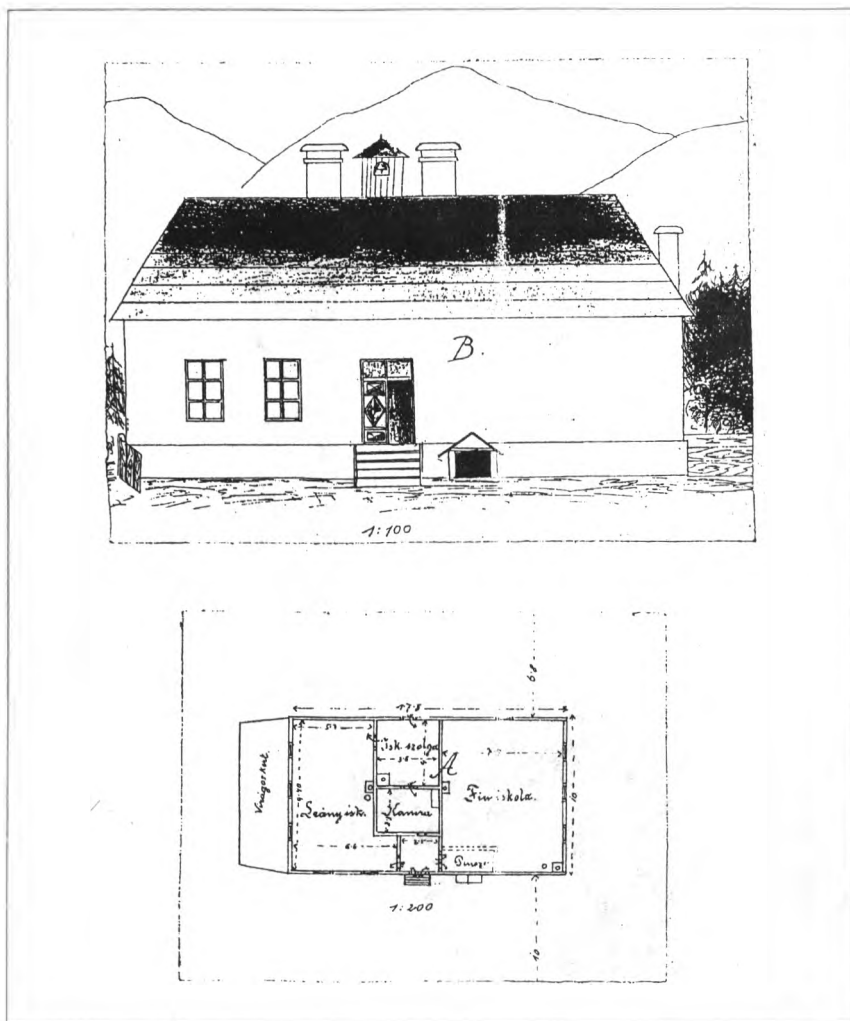
2. Az 1866-os Népoktatási Törvény

Eötvös József vallási és közoktatási minisztersége idején, 1868-ban kiadott 38-as számú Népoktatási Törvény a kötelező tantárgyakat írja elő a népiskolák számára:

- a. hit- és erkölcsstan
- b. olvasás és írás
- c. fejbeli és jegyekkel való számolás a hazai mérték ismerete
- d. nyelvtan
- e. természettan és természet rajz elemei, figyelemmel az életmódra és vidékekre melyhez a gyermekek nagyobb részének a szülei tartoznak
- f. hazai földleírás és történet
- g. gyakorlati útmutatások a mezei gazdaság és különösen a kertészt köréből
- h. a polgári jogok kötelességek rövid ismertetése
- i. ének
- j. testgyakorlat, tekintettel a katonai gyakorlatra

Ugyanez a törvény előírja, hogy az iskola táblákkal, földgömbbel, térképekkel, természetrajzi ábrákkal s általában a legszükségesebb taneszközökkel fel legyen szerelve. Megszabta a szorgalomidőt is, faluhelyen nyolc hónapban, városban kilenc hónapban. Előírányozta a tankerületek létesítését is. Ennek megfelelően jött létre – kissé késve – a Csik-Udvarhely-Háromszék tankerület, amelyhez Borszék is tartozott. A tankerület Sepsiszentgyörgy lett, főtanfelügyelőnek Antalfi Károlyt nevezték ki, Az ő tanfelügyelősége alatt, 1872-ben az iskola államilag segélyezett községi iskolává alakult, mert a tulajdonos két község birtokossága nem sokat törődött a lakosság szellemi fejlődésével, az ide települtek pedig szegény munkások lévén nem tudták fenntartani az iskolát. Az állam iskolai és tanítói lak építésére 600 forint segélyt adott, amelyhez Keresztes János helybeli kereskedő még 100 forinttal járult.

3. Iskolaépület

A fent említett segélyekből 1874-ben felépült az első iskolaépület Borszéken, a ma is iskolakertként emlegetett részen. Alapterülete 17,88x10 m. Két részből állt: egy nagyobb fiú iskola (tanterem) 9,40x7,70 m és egy leány iskola (tanterem) 9,40x5,30 m, valamint egy szobából, kamrából álló tanítói lakásból. Körben udvar és a felső végében virágkert volt.

4. Az első okleveles tanító

Az iskola történetében határkövet jelent 1874. Amint korábban láttuk, az iskola beindulását követő közel negyed század folyamán az iskolában nem szakképesített tanítók tanítottak, ami kétségtelen, hogy negatívan befolyásolta az oktató-nevelő munka színvonalát. Ezt a tényt két okkal magyarázhatjuk: egyrészt az egész országra jellemző tanítóhiánnyal, ugyanis 1850-es évektől beindult erdélyi magyar tanítóképzés (1853 - kolozsvári református tanítóképző; 1858 - csíksomlyói római katolikus tanítóképző; 1870 - székelykeresztúri állami tanítóképző) csak később kezdte éreztetni hatását; másrészt egy olyan, még kialakulóban levő, a fő útvonalaktól elég félreeső település mint Borszék, nehezebben kapott tanítót. Nos, ezen a helyzeten kívántak változtatni 1874 decemberében, amikor a tanítói állás betöltésére pályázatot hirdettek, amelyre hét okleveles tanító jelentkezett. Ezen tanítók zöme a csíksomlyói a székelykeresztúri képezdék

növendékei voltak. A tanítói állást Deák János kapta meg két ellenszavazattal szemben, akit a Csík megyei közigazgatási bizottság 1875 június 21-én megerősített tanítói állásában. Szakmai felkészültségének és hivatástudatának köszönhetően emelkedett az oktató-nevelő munka színvonala.

Ebben az időben 76 tanköteles gyermek járt iskolába. Húsz év alatt 187 fiú és 161 leány végzett, kik írni és olvasni jól megtanultak.

Az elemi népiskolai tanítás két tanfolyamot foglalt magába: a hat évig tartó mindennapi és a három évre terjedő ismétlő iskolai tanítást. A mindennapi iskolába jártak a 6. életévüket betöltött gyerekek 12. évük betöltéséig, az ismétlő iskolába 15 éves korig kellett járni. A tanórák száma heti 20-25, beleértve a hit- és erkölcsstant is.

5. Iskolaszék alakul

A fenti törvény előírja, hogy a községi népoktatási intézet közvetlenül a község hatása alatt áll és e hatáskörét az általa választott iskolai szék gyakorolja. A 117-es paragrafus értelmében minden községben legalább kilenc tagból álló iskolai szék alakul, melynek tagjait a kebelbeli lakosok közül, lehetőleg az oktatásügyhöz értő egyénekből választják. Tagjai között van a lelkész és a tanító is. A közgyűlés három évre választja az iskolaszéket. Feladata:

- hetente meglátogatja az iskolát
- határoz a tandíjat illetően
- örködik, hogy a gyermekek rendesen járjanak iskolába
- a mulasztók gondviselőit megintja, s szükség esetén megbüntetésüket szorgalmazza
- szigorúan felügyel a tanításra s az iskolai törvények pontos végrehajtására
- felügyel az iskolai alap kezelésére
- rendelkezik az iskolai épületek kellő javításáról, az iskolának kellő taneszközökkel való ellátásáról
- a tanító és tanulók szülői és gondviselői között fennforgó panaszokban és minden nevezetesebb fegyelmi kérdésben első fokú bíróságot képez
- az évi vizsgákon jelen van
- a gondnoktól számat kér
- eljárásáról évenként, sürgős és fontosabb esetekben gyakrabban is jelentést tesz a községnek
- gondnokot választ, ki az iskola vagyont kezeli, az épületeket javíttatja
- megállapítja a tanító fizetését, ami tisztes lakáson és legalább egy neved holdnyi kerten kívül nem lehet kevesebb évi 300 frt.-nál, segédtanító esetében 200 frt.-nál

Iskolaszéki elnökök: 1872-1879 között Keresztes János, utána Csergő György, Kantner János, újból Csergő György, Dr. Szilvássy János - fűrődorvos, ismét Csergő György majd Köllő János, üzleti igazgató⁽¹⁾.

6. A szegény tanulók megsegítése

Deák János tanító 1875-1891 között két műkedvelői és gyermeki szín-előadást rendezett, mely nem maradt anyagi siker nélkül és annak jövedelméből sok szegény tanulót láttak el ruházattal és tankönyvvel. A tanító öregedésével és az ezzel járó gyengélkedése következtében megszűnt ez a támogatás. Példás tevékenységéért a közoktatási miniszter 1877/27836-os rendeletével Borszék, Holló, Bélbor községek iskoláinakinspektorává nevezi ki.

Az 1878-ban a Csík megyei gazdasági kiállításra kerti vetemények termeléséért és kőzetek gyűjtéséért két díszoklevelet nyert.

Blaha Lujza, a magyar nemzet csalogánya, férjével, br. Splényi Ödön húszárezredessel, 1882-ben Borszéken nyaralt. Ittléte alatt egy koncertet szerveztek, amelynek bevételét az iskolának adományozta. Moldován Gergely, Egy fürdőidény Borszéken c. 1883-ban kiadott művében így ír:

„A Blaha ünnepségeknek 200 frt. tiszta jövedelme volt, mely összeg iránt a következő rendelkezést tette:

Alapítólevél

*Örökös hálával vagyok lekötelezve Borszék fürdője iránt az 1882. évi fürdőidény alatt nyújtott enyhülésért. Ezen hála egy csekély jelét óhajtottam kifejezni Borszék iránt, a midőn folyó évi aug. 9-én részt vettem a borszéki községi iskola részére rendezett hangversenyen, egyúttal kifejezést óhajtottam adni azon kiváló jóindulatomnak, mellyel a népnevelés iránt mindenkor viseltetem. Az ünnepségek tiszta jövedelmét, 200 frt-ot a nagyméltóságú magyar király vallás és közoktatási kormányhoz juttatnám, hogy azon összeg „**Blaha Lujza alapítvány**” címen államilag kezeltessek; évi kamatja egyenlően felosztva évenként az alsóborszéki iskolába járó borszéki illetőségű két szegény, de jól tanuló gyermek felsegélésére fordíttassék, vallás és nemzetiségi különbség nélkül.*

Amidőn ezen alapítványom kezelésére a nagyméltóságú m. kir. vallás és közoktatási miniszter urat tisztelettel felkérem, egyúttal azon ünnepélyes ígéretet is teszem, hogy fürdőn tartózkodásom alatt ezen alapot tőlem telhető módon évről évre gyarapítani fogom.

*Kelt Bp. 1872. évi szeptember 30-ik napján
Báró Splényi Ödönné Blaha Lujza*

Ígéretét betartotta, mert 1884-ig 800 forint-ra növelte az alapítvány törzstőkéjét, mely összeg 1895-ben dr. Szilvási János fürdőorvos közreműködésével 123 forint-al gazdagodott, s ezen összegek kamatait a tanulók minden évben élvezték.

7. Újabb tanítói állások

A tanköteles gyermekek száma évről évre szaporodik, ezért új tanítói állások szervezéséről kellett gondoskodni. 1883-1884. tanévre második tanítói állás felállítása is szükségessé vált, így László Károly okleveles tanítót alkalmazták. Már nem tanít sem szabómester sem csizmadia. Csak okleveles tanítók. A következő tanévtől megjelenik az első nő, Tokaji Eliz személyében majd 1887/88 és 1888/89-es tanévben Simon Ádám, képezdét végzett növendék volt a tanító.

1889/90-1890/91-ben Györffy Fidél okl. tanító, míg 1891/92-ben Fokt Ödön képezdei tanítójelöltek tanítottak.

1892/93-tól Bartalis Szerafín okl. tanító dolgozik és a következő tanévtől felesége Bartalis Julianna a következő tanerő.

8. Fontosabb reformok

Ennek az időszaknak a legfontosabb reformjai:

- bevezetik a méter rendszert (1876), amit az év januárjától tanítani is kellett;
- a tanítás súlypontosan az anyanyelvi oktatásra helyeződik (1877)
- a mezőgazdaság és a tudományokra támaszkodó ipari ismeretek tanítása (1879)
- kötelező a földrajzi térképek használata (1886)
- tankönyvekkel és tanszerekkel való ellátás (1891)
- a Millennium megünneplése (1896)
- tüdővész elleni harc (1905)
- az új 46/1908-as törvény értelmében a tanítás teljesen ingyenes
- az erkölcsi nevelés megerősítése (1909)
- Majláth Gusztáv Károly, erdélyi püspök körlevele a nevelés fontosságáról (1911)
- Rendezik a tanítók fizetését (1913).

Ezen reformok kivitelezésében a fent említett tanítókon kívül részt vállaltak: egy Bencze nevű tanító (1890?), Fodor Mihályné, Antónia 1895 körül, majd a század elején a Vadász házaspár, Vadász Károly, 1907-től, felesége, Vadász Erzsébet 1917-1920 között.

1. sz. melléklet

	NÉV, FUNKCIÓ, STÁTUSZ	ÉV	MEGJEGYZÉS
1.	Kiss János, szabómester	1852- 1857-1862 1873-1875	Háznál tanított
2.	Antal József, csizmadia	1863-1870	
3.	Gergely Imre	1862-ben négy hónapot	
4.	Gáspár János	1862-ben négy hónapot	
5.	Páll Albert, oklevél nélkül	1870-1872	
6.	Deák János, okl. tanító	1874-1894	
7.	László Károly, okl. tanító	1883-84	
8.	Tokaj Eliz, okl. tanító	1884-85	
9.	Simon Ádám, képezdét végzett	1887-89	
10.	Györffy Fidél, okl. tanító	1889-90-91	
11.	Bencze tanító	1890?	
12.	Fokt Odön, tanító jelölt	1891-92	
13.	Bartalis Szerafin, okl. tanító	1892-93	
14.	Bartalis Julianna, okl. tanító	1893-94	
15.	Fodor Mihályné, Antónia	1895	
16.	Vadász Károly, kántortanító- igazgató	1907-1930	
17.	Vadász Erzsébet, okl. tanító	1917-1920	

Borszék közigazgatási önállóságát 1896-ban nyerte el, addig Ditróhoz tartozott.

A XIX. sz. második felében egyre több család telepedik meg itt. A rohamosan fejlődő szénbányászat, valamint a borvíz iránti igény növekedése új munkahelyeket teremtett. Az üveggyárnál kb. 200-an dolgoztak, a borvíz palackozásánál pedig kb. 600-an. 1867-1910 között a már említett bevándorlás és a természetes népszaporulat eredményeképpen a lakosság száma megnégyszereződött (1867-ben 460 fő, míg 1910-ben 1800). A lakosság számbeli növekedése megmutatkozott az iskolaköteles gyerekek számának növekedésében is. A XX. sz. elejére már kicsinek bizonyult a két tanzsobás iskola és szükségessé vált egy nagyobb, korszerűbb iskola építése. Erre 1911-ben került sor Felsőborszéken (a mai borvíztöltő irodaháza) egy hatvan négyzetméter felületű, négy tantermes és iskolai szolgálati lakással ellátott modern épület. Itt folyik az oktató- nevelő munka, sokkal jobb körülmények között, közel öt évtizeden át, egészen 1956-ig.

III. „Huszonkét év“ (1918-1940)

1. Borszék az első világháborúban

Románia a háború első éveiben semleges volt. Amikor a román politikusok meggyőződtek arról hogy előnyösebb az Antant-barátság, mint a Központi Hatalmakhoz való ragaszkodás, nem haboztak. I. Ferdinánd román király és a Brătianu kormány azonnal szembe fordult Németországgal, illetve az Oszák-Magyar Monarchiával. Augusztusban titkos megállapodást kötöttek Bukarestben az Antant kormányküldötteivel, melynek értelmében, az Antant győzelme esetén Romániához csatolják Erdélyt, valamint Magyarország keleti részét, egészen a Tiszáig. Tíz nap múlva a román hadsereg megtámadta Erdélyt. Erről az időszakról a borszéki katolikus plébánia Domus Historiája a következőket írja: *„A betörés, amely az egész vonalon furfangos készülődéssel jött létre, mindenütt egyidőben, vagyis augusztus 27-én este 7 órakor történt. A lakosság hivatalosan reggel, szentmise után, 9 óra tájban értesült. Szigorú utasítást kaptak, hogy egy óra alatt a községből mindenki távozzék... A plébános a serlegeket., az oltári szentséget az oltárházba zárta és a községben állomásozó hegyi tüzéreg főhadnagya jóvoltából kocsit kapott, és a maroshévízi állomásra vitette magát. Vele tartott a község jegyzője, az igazgató-tanító a postamester. Vonattal utaztak tovább Marosvásárhelyig, onnan pedig ki merre tudott, attól függően, hogy kinek hol volt rokona, ismerőse. Szeptember 2-án elesik Borszék. A front elvonulása után a polgári lakosság fokozatosan visszatért a községbe, melyet feldúlva, kifosztva, üresnek, ridegnek találtak. Mindenki lázas munkával, szorgalommal fogott az újjáépítéshez.“*

Demográfiai szempontból is nagy érvágás volt ez a háború. A háború kitörése előtt a község lélekszáma 1800 fő, míg 1920-ban alig éri el az 1400-at.

2. Hatalomváltás

Mint ismeretes, 1918. december 1-én Gyulafehérváron 1228 személy szavazott Erdély Ó-Romániához csatolásáról, azzal a feltétellel, hogy *„Teljes nemzeti szabadság az együttélő népek számára. Minden népnek joga van a maga neveléséhez és kormányzásához saját anyanyelvén, saját közigazgatással, saját kebeléből választott egyének által.“*

A trianoni döntés (1920 június 4) értelmében Magyarországot öt részre szakították. A lakosságból 1,7 millió Romániába, egy millió Csehszlová-

kiába, 570.000 Szerb-Horvát-Szlovén területre és 26.000 lakos Ausztriába került.

Az 1918-19-es átmeneti tanév után a román hatóságok az 1919-20-as tanévtől veszik át igazából az irányítást. Ettől az évtől az iskola a román államé lett, de haszonbérbe kiadta az egyháznak.

Ferdinánd király 1919. júl. 24.-i dekrétumában – nyugati mintára – elrendeli az iskolaszékek újralakítását, azzal a céllal, hogy pénzforrásokat szerezzen a helyi oktatás támogatására. A törvény értelmében földet, erdőrészt kaptak használatba, de támogatásban részesültek a megyék, bankok költségvetéseiből, vállalkozók, magánszemélyek adományai-ból is⁽²⁵⁾.

A római katolikus egyház hívei szegénysége miatt képtelen volt fizetni a bérleti díjat az iskola épületért, sem a tanerők fizetését, ezért a következő évtől az intézmény román állami iskolává vált. Az iskolai levelezés kezdetben még magyarul folyt, de 1922 január elsejétől kizárólag román nyelven kérték a beadott kérések szövegét⁽³⁾.

A helyzet tovább romlik, 1923-ban Constantin Anghelescu közoktatási miniszter két rendeletet tesz közé (a 10088-as és a 10090-es), amelynek értelmében az állítólag „román származású vagy hangzású” gyerekeket román osztályba kényszerítették. Azok a román tanítók, akik vállalták, hogy magyarul tanítanak területen négy évig tanítanak 50%-os fizetésemelést, különböző pótlékokat, földet kaptak. Az idősebb magyar tanárokat nyelvvizsgára kötelezték, a fiatalabbak részére pedig „képesítő” vizsgát találtak ki. Az iskolai dokumentumokat kötelező módon románul kellett kitölteni⁽⁹⁾. Ezt a két rendeletet követte az az 1924 június 26-i elemi oktatásról szóló törvény, amelynek 159. paragrafusa tíz olyan erdélyi megyét, amelyben jelentős számban éltek nem román nemzetiségű lakosok, vagy a románság éppen kisebbségben volt, úgynevezett „kultúrzonává” nyilvánított, amelybe a Kárpátokon túli területekről román tanítókat hoztak rendkívüli kedvezmények mellett, misszionáriusi feladatokkal. 1924 szeptember 1-től az oktatásügyi miniszter rendelete értelmében az állami iskolákban az oktatási nyelv a román, a felekezeti iskolákban pedig Románia földrajzát, történelmét és alkotmányát román nyelven kellett tanítani. Mivel Borszék is a „kultúrzonába” esett, a fenti törvény és rendelet ezt az iskolát is súlytotta.

3. Az újrakezdés

Gróf Majláth Gusztáv Károly, Erdély püspöke 1922 szeptember 19-én körlevelet intéz valamennyi Római Katolikus Tanfelügyelői Hivatalhoz, amelyben ismerteti az 1922-23-as tanév tudnivalóit. A III. osztály olvasókönyve már nyomás alatt van, s megrendelhető Dicsőszentmártonban az „Erzsébet” nyomdában. Az I. osztály számára ajánlja a Bálint Ákos ig.

tanító „Öröm ABC”-jét, amely kapható Gyergyószentmiklóson a szerzőnél. A IV., V., VI. osztályos olvasókönyvek és a III., IV. osztályos földrajz könyvek a kolozsvári Minerva nyomdánál rendelhetők meg. Ugyanakkor felhívást intéz nagyobb gyakorlattal rendelkező tanítókhoz, hogy írják meg a vármegye történelem és földrajz könyvét.

Az egyházi főhatóság látva, hogy hiába várják az állam által vállalt kötelezettségek teljesítését a magyar kisebbségi iskolák segélyezését illetően, közalapból a következő fizetési rendszert állapítja meg: évi fizetés szolgálati időre való tekintet nélkül 10.000 lej. I-III. lakbér osztályba sorolt városi tanítók drágasági pótléka évi 1200 lej; 10 éven aluli gyermek után évi 2400 lej; kereset nélküli feleség után évi 2400 lej; egyetemi vagy más főiskolai rendes hallgató ifjú után évi 3100 lej⁽⁹⁾. Két hónappal később arra kéri a lelkészt és a tanítót, hogy tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy minden tanköteles gyermek megkezdje az évet. Ennek érdekében vegyék fel a kapcsolatot a szülőkkel is.

Miniszteri rendeletre bevezetik az elemi iskolákba az abszolváló vizsgát a VI. osztály végén.

Az 1924-25-ös tanévtől a következő nemzeti ünnepeket kellett megtartani:

- A fejedelemségek egyesítése – febr. 6.

- A hősök ünnepe – Áldozósütörtök

- A függetlenség kikiáltása – május 10.

Ezen ünnepek munkaszüneti napok voltak.

A király Őfelségének névnapja – aug. 4.

A király Őfelségének születésnapja – aug. 24.

A trónörökös Őfelségének születésnapja – okt. 16.

A királyné Őfelsége születésnapja – okt. 29.

Ezek nem voltak munkaszüneti napok.

Az 1925-26-os tanévtől Borszék Neamț megyéhez tartozott 1929-ig. A minisztérium nem tűrt meg semmilyen Magyarországon megjelent tankönyvet. Az évszázadokon keresztül használt minősítés helyett bevezetik az 1-10-ig való osztályozást⁽⁹⁾. Iskolánkban 104 tanuló volt beírva, akik több-kevesebb rendszerességgel látogatták az iskolát.

2. számú melléklet

Az 1925/26-os tanévben beiskolázott tanulók jegyzéke

Név	Születési év, hely	Megjegyzés
I. OSZTÁLY		
Ambrus Iosif	1918, Borszék, Neamț megye	
Bajkó Tereza	1915	
Birman Mihaiu	1918, Tg. Mureș	

Biro Alexandru	1918, Ditrău	
Csibi Rozália	1917, Tg. Mureș	
Cocare Iuon	1918, Călineșt, jud. Satu-Mare	g. kat.
Eigel Iosif	1918	
Fazakas Ioan	1917, Reghinul Săseșc	
Fazakas Mateiu	1915	
Ferencz Rozália	1916, Hajdúnánás	
Fodor Elisabeta	1916, Breaza, jud. Mureș	
Keresztes Iliana	1915, Gheorgheni, jud. Ciuc	
Kolbert Tereza	1917, Hajdúnánás	
Krisztan Alexandru	1918, Sf. Gheorghe, jud. Treiscaun	
Molár Ștefan	1917, Tg. Mureș	
Sövér Anna	1917, Reghinul Săseșc	
Szabó Iosif	1917, Medisa, jud. Mureș	
Szabó Catalina	1916, Alsólendva, Zala megye	
Szabó Martin	1914	
Szőcs Juliana	1916, Tonciu, jud. Cojocna	
Talmajer Maria	1917, Hajdúnánás	

II. OSZTÁLY

Antal Iosif	1917, Nagyszombat, Somogy m.	
Abraham Ana		Zsidó, vall. izraelita,
Bajki Iliana	1914	
Bajkó Ștefan	1916	
Bajkó Anna	1916, Joseni	
Fazakas Ana	1916	
Fazakas Martin	1914, Petrila, Hunedoara	
Fazakas Tereza	1912	
Görög Zoltán	1915, Reghinul Săseșc	Rom. G. kat.
Juhász Gizella	1909, Petru Rareș, jud. Ciuc	
Kis Gligor	1917, Moson Sf. Petru, Moson	
Siklodi Adalbert	1917, Reghinul Săseșc	
Siklodi Carol	1914	
Siklódi Margareta	1916	
Strul Ladislau	1917, Debrecen, Hajdú m	Evreu, izr. Izsak, ker.
Szalai Ladislau	1917, Nagykanizsa, Zala m.	Evreu, izr. Mor. ker.
Szőcs Ludovic	1913	
Talmayer Francisc	1917, Reghinul Săseșc	
Vaszi Iosif	1916 Oradea Mare	
Fazakas Tereza	1914.	

III. OSZTÁLY

Bajkó Emeric	1914	
Berkovits Tereza		Izr. apja Mór, pék
Csiki Ioan	1911	
Fazakas Carolina	1916	

Albert Vilhelm	1916, Tg. Mureş	
Balázs Irina	1914	
Görög Neculai	1913 Reghinul Săsesc, roman	g. kat, apja asztalos
Herman Adalbert	1915, zsidó, mozaic	apja Leopold, keres
Herman Emanuel	1914. zsidó mozaic	
Hofman Adalbert	1916	apja, Leopold pantofar
Kamenyitzky Rudolf	1917, Tg. Mureş	apja Anton, funct, 8,95
Kolbert Francisc	1915, Vulcan, Hunedoara	
Kolozsi Ludovic	1916	
Muszkal Malvin	1914, Catona, Cujocna, zsidó	Elias. sakter
Patka Maria	1916	
Salamon Julia	1916, Tg. Mureş	
Sárpátki Gizella	1914	
Siklódi Ioan	1912	
Siller Alexandru	1915	
Simon Ignatie	1916	
Slomovits Frida	1916 Budapest, zsidó	Apja Miksa kereskedő
Strul Violeta	1916, Hajdúdorog, Hajdú m. zsidó	Apja Farkas tisztviselő
Szabó Andreiu	1915	
Szabó Tereza	1917 Budapest	
Tözsér Rozalia	1917 Lăzarea	
Váradi Francisc	1915	
Vild Francisc	1916	

IV. OSZTÁLY

Abrahám Elena	1913 Burgoprund, Bistr.	Zsidó, mozaic, Leopoldé
Ambrus Gligor	1914	
Bajkó Catalina	1914	
Bajkó Irina	1915	
Berkovits Ladislau	1915, Gheorgheni	Zsidó, mozaic, Móré
Birman Andreiu	1914	
Eigel Irina	1915	
Fazakas Ana	1914	
Fodor Varvara	1915	
Hofman Micsa	1913, Satu-Mare, jud. Satmar	Zsidó, moz, Leopoldé
Kolbert Iosif	1914	
Kolbert Iosif	1914	
Kramer Ana	1913	
Pépel Francisc	1913	
Siklódi Julia	1913	
Siller Julia	1913	
Solyom Ana	1913, Tulghes	
Strul Dorotea	1916, zsidó, mozaic	Apja Izsák, kereskedő

Tamás Ștefan	1913	
Vadász Carol	1916	Az igazgató fia
Vild Maria	1916	
Abraham Eugenia	1912, Dorgotiha, Bistr, zsidó, mozaic	Apja Leopold fuvaros
Antal Catalina	1912	
Bajkó Francisc	1913	
Csiki Rozalia	1913	
Fokt Margareta	1913	
Kolozsi Ana	1913	
Salamon Ștefan	1912	
Siklódi Ágnes	1911	
Siklódi Elisabeta	1913	
Siller Ana	1911	
Slomovics Nandor	1914, Gheorgheni, zsidó, mozaic	Apja Micsa, kereskedő
Strul Elisabeta	1914, zsidó, mozaic	Apja Izsák kereskedő
Szabó Iosif	1913	
Szalai Berta	1913, zsidó, mozaic	Apja Mór kereskedő
Szalai Violeta	1915, zsidó, mozaic	Apja Mór kereskedő

Ebben az időben a következő tantárgyak szerepeltek a tantervben:

- román nyelv-írás és nyelvtani gyakorlatok, olvasás, memorizálási gyakorlatok
- számtan, mértan
- hittan
- történelem
- földrajz
- természetrajz és higiénia
- kézimunka és háztartás
- rajz
- ének
- testnevelés
- szépírás
- magaviselet⁽⁶⁾

4. A magyar nyelvű oktatás elsorvasztása

Amint a felsorolt tantárgyakból kitűnik, magyar nyelvet már nem tanultak ebben az évben, természetesen levonható a következtetés, hogy ettől az évtől az iskola már román tannyelvű.

Az új miniszteri rendelet értelmében az iskolaigazgató csak tanító lehet. Vadász Károlyt nevezik ki, de nem sokáig igazgató, mert 1928-tól Passat Gheorghe az új igazgató.

Kötelezővé tették a tanítók számára a román nyelvvizsgát. Az év végi vizsgák idejét az egyháztanács állapította meg. A vizsga rendes napja június 15. Falun, ha a helyi viszonyok úgy kívánták, hamarabb is el lehetett kezdeni, de az illetékes állami revizort értesíteni kellett⁽¹⁶⁾.

Kötelezővé tették a kétnyelvű feliratokat az iskolában, ennek gyakorlatba ültetését komolyan ellen is őrizték

A románosító szellem még a családok vezetői neveit sem hagyta nyugton. Anyakönyvekben megmásítások, az iskolában helytelen használat, sőt az anyakönyvben a szándékos név elváltoztatás is napirenden volt, nem lehetett belátni a következményeit, mi lesz az olyan elváltoztatott nevéekkel, akiknek az állami anyakönyvi adatok mások, mint az iskolai anyakönyvben, vagy az egyházi okiratokban? - teszi fel a kérdést a helyi plébános⁽²²⁾.

Az uralomra került szabadelvű párt (1934) élénk cselekvésbe kezdett az iskola leépítése és az anyanyelv elsovasztása érdekében. Ennek legdurvább megnyilvánulása volt, hogy a tanulók több mint 90%-át kitevő magyar anyanyelvű gyermekeknek megtiltották, hogy az iskolában magyarul beszéljenek (*Vorbîți numai românește!*).

„Iskolánk, mely az állami tíz év előtti időhöz viszonyítva nem felel meg úgy, mint azelőtt tette, amikor mintaképe volt a tanügy terén. Ennek oka különösen az, hogy erőszakot követ el a tanügyi főhatóság azáltal, hogy nincs tekintettel a lakosság nemzetiségére, ahol tiszta magyar ajkúak vannak, hanem erőszakosan románosít, s hogy célját elérje, a község nyelvét nem beszélő tanerőt alkalmaz, s így a jó, különben addig dicséretesen működő tanerők lelkiismeretes munkája elvész, s ennek következtében sem román, sem anyanyelvükön nem képesek érvényesülni. Holott, ha a község nyelvét jól ismerő tanító működik, az eredmény egészen más lenne, a növendékek is szeretettel tanulnának és tudnának is. Így az erőszak szomorú hatást szül minden ilyen helyen ⁽⁷⁾“ olvashatjuk a helyi plébános korabeli feljegyzéseiben.

Vadász Károly nyugdíjazásával újra Passat Gheorghie görög-keleti pap a község bírója lesz az igazgató. Még a görög katolikus gyermekeknek sem engedélyezi a nekik kijáró hittanórát, hanem ortodox hittanórára kényszeríti. Ez ellen a hollói görög-katolikus pap is tiltakozik, amiért Cojocariu Sándor, görög-katolikus esperes több hónapra állami segélyét elvesztette. A r. k. lelkészt kérte fel a g. k. gyerekek hittanóráinak megtartására.

Időközben Passat Gheorghet Gyergyószentmiklóstra helyezték, az őt követő igazgató Vasiliu Cristea, aki megértést tanúsít, amit a tantestület és a tanulók is méltányolnak. Felesége Vitos Ilma szintén tanítónő. Ez az enyhülés nem tart sokáig mert a következő tanévtől újra itt van Passat. Tovább romlik a helyzet. Megtiltják a katolikus hitoktatást az iskolában, helyette Passat igazgató ortodox hittant vezet be. Csak nemzetközi nyo-

másra és a lakosság ellenállása eredményeképpen sikerült ezt hatályon kívül helyezni.

Passat igazgató 1933-ban osztályismétlőre hagyta M. M. IV.-es tanulót, mert magyar hittanra járt görög-keleti helyett. T. M. tanuló pedig, amiért nem vett részt a május 10-i ünnepségen 1-es magaviseletet, történelemből 3-ast, társadalmi kultúrából szintén 3-ast kapott.

Az óvodai oktatás szintén román nyelven folyik, már 1927-28-tól, előbb Nistor Maria, majd Rădulescu óvónők vezetésével.

5. Tanuló létszám és pedagógus szám alakulása

Demográfiai robbanás ugyan nem következett be, de a lakosság számaránya évről-évre növekedett. Az elemzett időszakban elérte a 2110-et. Ez érződik az iskoláskorú gyereklétszám szaporodásában is. Míg az 1925-26-os tanévben 104 tanuló volt, addig az 1928-29-es tanévben már 242, 1932-33-ban 326.

3. számú melléklet

Tanulólétszám alakulása

Tanév	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	Össz.	Bukott			Elkölt.	
									Átment	Kimaradt	Meghalt		Meghalt
1925-26	21	20	27	36	-	-	-	104	70	31	-	-	3
1926-27	43	17	12	23	7	-	-	102	79	21	-	2	-
1927-28	52	25	9	15	12	3	-	116	-	-	-	-	-
1928-29	78	75	35	21	19	14	-	242	170	72	-	-	-
1929-30	61	58	33	19	-	-	-	171	133	38	-	-	-
1930-31	72	67	51	31	16	1	-	238	177	61	-	-	-
1931-32	79	67	55	51	14	7	-	273	207	60	6	-	-
1932-33	94	71	67	57	27	5	7	326	169	157	-	-	-
1933-34	55	68	74	44	34	19	-	294	108	186	-	-	-
1934-35	64	53	81	52	35	27	6	318	189	129	-	-	-
1935-36	66	49	52	70	38	24	18	317	250	67	-	-	-
1936-37	73	52	47	45	52	27	9	305	204	67	34	-	-
1937-38	74	56	56	38	47	38	25	334	-	-	-	-	-
1938-39	57	50	55	47	36	32	26	303	244	59	-	-	-
1939-40	57	54	49	50	40	27	21	299	233	66	-	-	-

Felekezet szerinti megoszlás a következő: 2 ortodox, 5 görög-katolikus, 8 zsidó, a többi római katolikus. Az előző alpontban elemzett okok miatt a

római katolikus egyház köré tömörültek, ez által fokozatosan kezd erősödni a hitélet.

Ebben az időszakban 16 tanító dolgozott több-kevesebb időt a borszéki iskolánál.

4. sz. melléklet

A tanszemélyzet tagjai 1918-1940 között

Név	Funkció	Év	Megjegyzés
Vadász Károly, okl. tanító	Igazgató	1926-28	1936-ban nyugdíjazták
Passat Gheorghe, gr. kat. pap, tanító	Igazgató	1928-31;1936-37	
Vasiliu Cristea, tanító	Igazgató	1931-36;1937-40	
Passat Ilona		1930	
Vitus Ilma			Vasiliu felesége
Ambrusné Márkos Piroska		1930-57	
Fodorné Bartha Olga		1931-	
Hartwig Dezső			
Hartwig Mária			
Józsa Sándor		1927-	
Arghilescu Vasile		1926-29	
Farkas Péter		1937-38	
Bartalis Julianna		-1929	
Dragan Jánosné			
Nistor Mária, óvónő		1927-28	
Radulescu		1935	

Az iskola vezetésében fontos szerepe volt az iskolaszéknek, amelynek gyűléseire meghívták az egyháztanács tagjait, valamint az egyházközség vezető, beszédes embereit. 1927-től új szervezési szabály lépett életbe. Ez alkalommal gondnok választásra is sor került.

6. Ifjúsági egyesületek

A 4705/1930-as püspöki leirat szorgalmazza az ifjúsági egyletek megalakítását. Ennek szellemében szerveződött a székely ifjúsági dalárda és egy ifjúsági szervezet. A király rendeletére pedig az „Ország Óre” ifjúsági szervezet jön létre. Elkezdődik az ifjúság katonai előképzése. Hollósarkán működik egy ilyen kiképző központ, oktató Hartwig Dezső.

Szorgalmazzák a gyermek- és ifjúsági újságok, folyóiratok terjesztését az iskolában. Főleg a „Gyermekbarát” és az „Iskolás” c. lapok jutnak el a gyerekekhez. Ebben persze az egyháznak volt fontos szerepe, ugyanis a püspöki leiratok nem egyszer felhívják a papok figyelmét ezen lapok terjesztésére.

7. Abszolváló vizsga

1935 június 18-án a 7. osztályosok abszolváló vizsgát tettek: román nyelvből (írás, olvasás, memorizálás, fogalmazás) írásbeli és szóbeli; számtanból (írásbeli, szóbeli); a többi tudományokból: vallás, történelem, földrajz, természetismeret és higiénia, társadalmi ismeretek, ügyességekből (kézimunka - lányok; gyakorlat - fiúk; ének és testnevelés). Itt vizsgáztak a hollóbaraszóiak is. A vizsgáztató bizottság tagja volt Hatwig Dezső is.

5. sz. melléklet

Abszolváló vizsgát tett tanulók névsora

NÉV	HELYSÉG	MÉDIA	HELYEZÉS
Goia Gavril	Corbu-Barasau	8,69	I.
Goia Petru	Corbu-Barasau	8,05	II.
Rugina Gheorghe	Corbu-Barasau	7,96	III.
Druga Maria	Corbu-Barasau	7,73	IV.
Bodnar Simion	Corbu-Barasau	7,16	V.
Rugina Gheorghe	Corbu-Barasau	6,98	VI.
Fokt Klotilda	Borszék	6,72	VII.
Váradí Rozália	Borszék	6,43	VIII.
Gerson Mihály	Borszék	6,42	IX.

A következő tanévben itt vizsgáztak a hollósarki tanulók is.

A fenti táblázatból is kitűnik, hogy a magyar gyerekek román nyelvismerete nem volt azonos a románokéval, ez természetesen befolyásolta a vizsga eredményeit is.

1939-től az I. és II. osztályosok számára engedélyezik a magyar nyelv oktatását heti két órában, de csak azok részére, akiknek „magyarhangzású” a neve. Ez ellen erélyesen tiltakoznak a „máshangzásúak”, aminek eredményeként kénytelenek a szülők akarata szerint eljárni. Ellenben a heti két hittanóra helyett csak egyet engedélyeznek.

IV. Magyar Királyi Állami Elemi népiskola (1940-1944)

1. Útkeresés

A II. bécsi döntés eredményeképpen 1940-ben Észak-Erdély visszakerült Magyarországhoz, ezáltal iskolánk újra magyar tannyelvű lett. Ez a fordulat nyelvhasználat és kultúra terén megkönnyebbülést hozott a magyarságnak. De szervezési szempontból átmeneti nehézségek voltak, a román oktatási rendszerről vissza kellett térni a magyarra. A hatalomváltás után a misszionáriusként itt dolgozó román tanítók eltávoztak, helyükbe másokat kellett toborozni.

A pozitív természetes népszaporulat eredményeképpen a lakosság száma 2247-re emelkedett, ami érződött az iskolás korú gyerekek esetében is.

Ami az oktatás anyagi feltételeit illeti, nem történt lényeges változás. Továbbra is biztosítottak a feltételek az oktató-nevelő munka számára.

2. Az oktató-nevelő munka

Az átszervezés eredményeként a tanév két félévre oszlott, megváltozott az osztályozás is: 1-es dicséretes (kitűnő) ; 2-es jeles; 3-as jó; 4-es elégséges; 5-ös elégtelen.

Az új tanterv a következő tantárgyak tanítását írja elő:

- magyar nyelv-beszéd-értelem gyakorlatok:
 - olvasás és olvasmánytárgyalás
 - írás
 - fogalmazás
 - helyesírás és nyelvi magyarázatok
- számolás és mérés
- földrajz
- történelem:
 - magyar nemzet történelme
 - polgári jogok és kötelességek
- természet és gazdasági ismeretek:
 - természetrajz, gazdaságtan és háztartástan
 - természettan és vegytan
 - egészségtan
 - rajz

- ének
- kézimunka
- testnevelés

Ezenkívül osztályozták a szorgalmat magaviseletet. Igazolatlan hiányzásért pénzbüntetést járt.

Ebben az évben sokan költöznek más helységbe: Mesztegnyő, Magyarbékás, Felsőbánya. Felsőilva, Beszterce, Ditró, Maroshévíz, Cegléd, Nagybátony stb.

Az igazgatói tisztséget Búzás Imre töltötte be. Új tanerőkkel gazdagodik az iskola: Oláh Ágnes, címzetes óvónő, Brassai Júlia, Búzás Imréné.

Az első osztályt 96-on kezdték, ez rekord iskolánk történetében. A beírt 324 tanulóból átment 250.

A népiskoláknál az ünnepek megtartását törvény vagy rendelet teszi kötelezővé. Nagy hangsúlyt fektettek az állampolgári kötelességek és jogok megismerésére. Az iskolai ünnepeknek is ez a célja. A tanév szeptember 4-én az évnnyitóval kezdődött, ahol az iskola igazgatója hazafias beszéd keretében hívja fel az ifjúság figyelmét a nemzeti zászlónak a nemzet életében való jelentőségére.

1940-44 között minden évben megünnepelték:

- október 6-át, az aradi vértanúk emlékűnnepét. Ez a nap gyászűnnep, az iskola szentmise, iskolai ünnepély keretében ünnepelt.

- Dec. 6-a az államfő ünnep, hazafias ünnep

- Március 15-e nemzeti ünnep

- Május első vasárnapja az Anyák Napja

- Május utolsó vasárnapja a Hősök Emlékűnnep (a világháborúban elesett hősi halottak emlékére)

- Május végén vagy június elején madarak és fák Napja

- Évzáró ünnepély, a jutalomkönyvek és értesítők kiosztása⁽⁹⁾.

Az 1941-42-es tanévet 52 tanuló kezdte meg (I. osztály). A következő évben megugrik a beírt tanulók száma 308-ra. Ebből 54-en nem mentek át mulasztás miatt.

Bevezetik a VIII. osztályt.

- 6. sz. melléklet

- A VIII. osztály névsora

- 1. Csibí Ilona

- 2. Fehér Béla

- 3. Fokt Julianna

- 4. Forró Julianna

- 5. Mészáros János

- 6. Vaszi Sándor

- 7. Vaszi Mihály

- 8. Nyága (Laczkó) András

- 9. Csibi Ferenc
- 10. Szentirmai Lelik Ferenc

Ebben a tanévben jönnek vissza, akik előzőleg Mesztegnyőre költöztek. Ott római katolikus iskolába jártak.

A következő tanévben 302 tanuló iratkozott be, de csak 252-en kaptak elégséges vagy annál jobb minősítést, a többit mulasztás miatt nem zárták le.

7. sz. melléklet

Osztályok és létszám

Tanév	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII	Össz. létszám
1940-41	96	57	44	50	34	22	21	–	324
1941-42	52	79	53	32	41	25	20	–	302
1942-43	46	53	68	51	28	34	18	10	308
1943-44	53	39	61	52	42	30	14	11	304

V. Átmeneti időszak (1945-48)

1. A politikai helyzet alakulása

A II. világháború a vége felé közeledik. Románia 1944 augusztus 23-án a Szovjetunió és szövetségesei oldalára áll. A szovjet és a román csapatok szeptemberben bevonulnak Borszékre is. Velük egyidejűleg román csendőrség jött a faluba. A szovjet katonai parancsnokság felügyelete alatt egy új román adminisztráció kezdi el tevékenységét. A hatóságok az 1918-as hatalomváltástól eltérően most nem szüntetik meg a magyar oktatást. Ez két okkal magyarázható. Elsősorban azzal, hogy a szovjet hatóságok, bizonyítandó, hogy a Szovjetunió a népek közötti testvériség záloga és őre, nem nézték volna el a nemzeti kisebbségekkel szembeni jogtiprásokat. De sokat nyomott a latban az is, hogy a román kormány az Észak-Erdély kérdésében számára kedvező döntés reményében, a béketárgyalások előtt bizonyítani akarta a nemzeti kisebbségek iránti lojalitását. Ennek köszönhetően valóban a tolerancia jegyében indul újra és fokozatosan normalizálódik az iskola élete is.

Szerencsére az iskola épületében nem esett kár, de a levéltár egy része tönkre ment, ezért nincsenek adataink az 1940-44-es időszakról sem. Fokt Dénes és Litu Daniel borszéki lakosok mentettek meg, amit tudtak az iskola egykori levéltárából.

A háborús viszonyok miatt a gyerekek egy része nem járt iskolába. Egyrészt nem is volt kötelező, másrészt nem is volt cipőjük, ruhájuk. Szükség volt otthon a nagyobb gyerekekre a háztáji munkákban. Sokan a háború alatt elmenekültek és még nem kerültek haza.

2. Az oktató-nevelő munka

Iskolaszinten biztosított az oktató-nevelő munkához nélkülözhetetlen tanítói gárda. Igazgató Búzás Imre, helyettes igazgató Búzásné Nagy Ágota. Bevezetik a román nyelv tanítását heti három órában a III-IV. osztálytól. Negyedik osztály végén pedig képesség vizsgát kell tenni román és magyar nyelvből, mennyiségtanból (írásbeli és szóbeli), történelemből és földrajzból.

8. sz. melléklet
Osztályok és létszám

Tanév	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Össz. létszám
1944-45	40	26	29	30	47	26	27	–	225
1945-46	38	41	30	42	34	43	11	–	239
1946-47	63	40	42	30	32	22	21	–	250
1947-48	38	33	41	30	32	26	16	–	216

1945 szeptember 20-án Midáner Vilmos, tanfelügyelő a következőket jegyzi inspekciós füzetében: *„Rendszeresített állás hat van, azonban Orbán József Gyula tanító még a mai napig állását nem foglalta el. A többi öt tanerő működését megkezdte. Az iskolaépület teljesen jó karban van, azonban a melléképületek javításra szorulnak. Az igazgató élelem beszerzése végett eltávozott Marosvásárhelyre, de távollétében is megállapítottam, hogy igen lelkiismeretes munkát végzett, demokratikus szellemben neveli növendékeit és az egész falu népét. A tanerők is kivétel nélkül demokratikus érzelműek, akik szívvel-lélekkel követik igazgatójuk útmutatásait⁽⁹⁾.”*

Ebben az időszakban kezdik meg tevékenységüket Mucha Irén és Fazakas Júlia tanítónők.

A következő évben abszolváló vizsgára is sor került. A vizsgáztató bizottság elnöke Búzás Imre, tagok Mucha Irén, Márkos Zoltánné Ambrus Piroška. A vizsgatantárgyak: román nyelv (írásbeli, szóbeli), magyar nyelv (írásbeli, szóbeli), mennyiségtan (írásbeli, szóbeli), történelem és földrajz, természet ismerete, emberi test ismerete és gondozása, mindennapi élet különlegességei, szépírás, rajz, ének, testnevelés, kézimunka, gazdasági gyakorlat (fiúk), háztartás (lányok). Az írásbeli dolgozatok anyaga:

a.) román nyelvből: 10 Mai
b.) magyar nyelvből: Az országunk ipara vagy Hogyan védekezzünk a betegségek ellen?

c.) Számтанból:

I. Egy közös vállalatnál dolgoznak hárman:

a. 12 napot, naponta 6 órát

b. 16 napot, naponta 7 órát

c. 15 napot, naponta 8 órát

Kerestek 278. 600 lejt. Hogyan osztottak?

II. Egy kerek kútban hány liter víz van, ha a kút átmérője 14 dm, a víz mélysége 19 dm?

III. 65. 000 lej tőke után 12. 000 lej kamatot fizettek egy évre.
Hány százalékos a kamat?

d.) kézimunkából viráglétrát készítettek

e.) gazd. gyak.-ból veteményt gyomláltak, burgonyát kapáltak

f.) testnevelésből: kéz- és lábgyakorlatok.

A demokrácia jegyében az anyakönyvet két nyelven vezetik.

1947. május 8-án Midáner Vilmos tanfelügyelő megvizsgálta a borszéki állami népiskolát és a következőket állapította meg:

„I. Az iskola saját épületben működik hat tanerővel. Az iskola jó állapotban van. Az általános javításokat és a meszelést a nyár folyamán elvégezték. A tanítás négy tanteremben történik, váltakozó oktatással. Az iskola felszereltsége és bútorzata hiányos. Hiányzik 1 asztal, térképek, szemléltetőképek, az országzászló. Az igazgatói lakás az iskola épületében van; 3 szoba, konyha, kamra. Irodahelyiség van, az udvar 450 m². Az iskolai és tanítói könyvtár a háború alatt teljesen megsemmisült. Múzeum nincs. Utasítást adtam annak felállítására. Az iskolaszövetkezetet Mucha Irén helyettes tanítónő vezeti. Iskolai kázinó és gyógyszertár nincs. Az iskolaföld 1 km-re van az iskolától, s a tanítók saját maguk művelik. Az iskolai énekkart Búzás Imre vezeti. Az iskola kiadásait a községi iskolatanács fedezi. Az épület, udvar kert kizárólag jó karban vannak. Az osztályok egészségesek és világosak. Teljesen rendben találtam az irodai ügykezelést. Az iskola igazgatója Búzás Imre okl. tanító szakértelemmel végzi az iskolai teendőket. Az I. állásra Búzás Imre, a II. állásra Búzás Imréné, a III.-ra Mucha Irén, a IV.-re Fodor Gáborné, V.-re Fazakas Andrásné, a VI.-ra Márkos Zoltánné vannak rögzítve.

II. Egyúttal megvizsgáltam a következő osztályokat: VI, VII. osztály, vezető Búzás Imre, 2-es fokozattal. A jelenlevő növendékek száma 25. Tanítását „jelesre” minősítettem. Iskolai és külső ünnepélyeket rendezett. A MNSz kultúrfelelőse. Egyházi dalárda vezető. A népművelődési előadások keretében kulturális és gazdasági felolvasásokat tartott. Fakitermelő szövetkezet megalakításában közreműködött. Iskolán kívüli tevékenysége „jeles”⁽¹¹⁾. Itt jegyzem meg, hogy Márkos Zoltánné született Ambrus Piroska 1-es tanítói fokozattal rendelkezett.”

Az 1947-48-as tanévben igazgatócsere történt. Vild Ernő vette át a vezetést. Visszaállítják az 1-től 10-ig történő osztályozást: jegyet adtak a magaviselet, óralátogatás és külső alakra is. Nagyon sok a kimaradt, osztályozatlan tanuló. Az 1946-os nagy szárazságot a következő évben nagy szegénység és éhség követi. A szülőknek nincs lehetőségük iskolába járattatni gyerekeiket.

Új tantárgyként a Nemzeti Nevelésügyi Minisztérium bevezeti az RNK alkotmányát⁽¹²⁾.

Az 1947-48-as évet szintén abszolváló vizsgával zárták. A bizottság tagjai: Vild Ernő, Márkos Zoltánné és Kocsis Vilmos. Az írásbelin a következő tételek szerepeltek:

1. román nyelv: Apele noastre (diktálás)
2. magyar nyelv: Május 1
3. számtan: két szöveges feladat

A 13 vizsgázó (hét lány és hat fiú) sikeresen tette le a záróvizsgát.

VI. A kommunista diktatúra négy évtizede (1948-89)

1. Tanügyi reform és következményei

Az 1948-as év fordulópontot hozott a román közoktatásban. „... a kommunista hatalom miután megerősítette politikai pozícióit, a szovjet modellnek megfelelően hozzálátott a termelői javak, gazdasági egységek, intézmények kisajátításához. Ennek egyik fontos lépéseként született meg az 1948 augusztus 3-án közzétett 1760-as kormányerejű rendelet (decret), amelynek értelmében az iskolák működését és fenntartását szolgáló összes javak az állam tulajdonába mennek át. Ezzel a rendelettel vette kezdetét az a folyamat, amely „tanügyi reform”-ként él a köztudatban“⁽³⁶⁾

Kötelezővé válik az általános oktatás. Az új ideológia az ateista nevelésre helyezi a hangsúlyt. A hittant kivették a tantervből és megtiltottak minden vallásos tevékenységet. Vasárnaponként nevelői tevékenységet kellett szervezni (kirándulás, mozilátogatás, sporttevékenységek), hogy a gyerekek ne tudjanak templomba menni. Ezt nagyon komolyan ellenőrizték a helyi hatalom képviselői, illetve a minisztérium képviselői. Lekerül a kereszt a falról, helyébe az RKP Központi Bizottságának titkárai, valamint Marx, Engels, Lenin képei kerülnek.

2. Fontosabb intézkedések

A fent említett törvényerejű rendelet az egységes elemi iskola helyett bevezeti az elemi (I-IV) és felső tagozati (V-VIII) ciklust. Módosul a tanév szerkezete, negyedév helyett félév lesz.

A Közoktatási Minisztérium utasítására 1949 április 30-án megalakult a Pionírszervezet, amely arra hivatott, hogy megvalósítsa a tanulók hazafias és ateista nevelését.

Az iskolai anyakönyveket csak románul szabad kitölteni.

Az 1951-52-es tanévtől visszaállítják a negyedéves tanév szerkezetet és a következő tanévtől (38601-es minisztériumi rendelet) bevezetik az új osztályozási rendszert 1-5, ahol az ötös a legjobb jegy.

Az 1118/1956-os kormányrendelet előírja az egészségügyi sarok létesítését minden iskolában. A következő tanévtől visszavezetik a 10-es osztályozási rendszert.

1966-ban megszűnt az abszolváló vizsga a VIII. osztály végén. Micsoda megkönnyebbülés tanárnak-diáknak egyaránt!

Új oktatási törvény jelent meg 1968-ban, amely kötelezővé teszi a 10. osztály elvégzését és szorgalmazza a szaktantárgyak szerinti körű tevékenységeket.

Az 1985-86-os tanév újabb szigorításokat hoz az anyanyelvi oktatás terén. A 3253-as átirat szerint a IX. osztályban minden tantárgyat románul kell tanítani, a magyar csak fakultatívan tanítható

3. Az anyagi feltételek alakulása

Az 1949 november 29-i ellenőrzés (inspekció) a következőket állapítja meg: az iskolaépület a községé, saját területe nincs, elegendő pad sincs, hiányzik egy szekrény az iskolamúzeumnak, nincs térkép, a tankönyvelés 30%-os, nincs laboratórium, a tüzelő biztosítva van egész évre, könyvtári könyv 132 db (szakmai, politikai és irodalom). November 1-től bentlakás indul 21 tanulóval. Először a régi posta épületében (Blanka villa), majd a Belvedere villában, később a Kaláka villában működik. A bentlakás körülményeiről így ír a fent említett jegyzőkönyv: van egy tanuló szoba, egy ebédlő, konyha, iroda. Az élelmet a lakosság kölcsönzi. A lány- és fiú hálókból vaságyak vannak, létezik pedagógus szoba, villanyvilágítás. A bentlakás igazgatója Szilágy Domokos. A beinduláshoz szükséges pénzt gyűjtéssel szedték össze Borszék, Bélbor, Rakottyás, Székpatyka, Hollósarka, Holló, valamint az erre a célra tartott előadásokból. Könyvelő Kolbert József (fizetése 350 lej), van egy szakács (Sárpátki Manci) és egy segédszakács.

A tanulók gyakorlati oktatása az iskola pincéjében kialakított tanműhelyben folyt, amivel az 1958-59-ben a Művelődési és Közoktatási Minisztérium kiküldöttje nagyon meg volt elégedve.

A tanulólétszám növekedése miatt a tanítást csak két váltásban lehetett biztosítani. Az I-IV. osztály délelőtt, az V-VII. délután járt iskolába. Felmerült az iskolabővítés gondolata. A meglévő iskola megbirt volna egy emeletet de ebbe a borvízüzem nem egyezett bele, ugyanis 1945-től megkezdtek a töltőde bővítését. Ellenben vállalták új iskola felépítését. Több helyszín is szóba jött, de végül a szakemberek a mostani iskola helyét találták a legelfogadhatóbbnak.

1956 szeptemberére elkészült a 11 tantermes, tanári szobával és fizikakémia laborral rendelkező iskola.

Az 50-es évek közepére Borszék egy dinamikusan fejlődő település lett. Az államosított villákat szétosztották az Egészségügyi Minisztérium, belügy- és szakszervezetek között. Elkezdődött ezek modernizálása.

Hatalmas befektetések kezdődtek, felújítják a fürdőket, étkezdéket, kultúrházat, korszerűsítik az orvosi ellátást. Ebben az időben már több mint 35000 vendéget képes befogadni a fürdővállalat. A töltőde évi 15 millió liter borvizet töltött. Ezenkívül ott van a kőbánya, a helyi ipar, a fakitermelés. Évről évre újabb munkahelyek létesültek. Tovább folyik a bevándorlás, egyrészt Moldva felől, másrészt Erdélyből. 1956-ban a lakosság száma eléri 2318-at. Ugyanabban az évben várossá nyilvánították, no nem a lakosság száma, hanem a gyógyturizmus és a megnőtt idegenforgalom miatt.

Tizenöt év után ez az iskola is kicsinek bizonyult. A város dinamikus fejlődése, a borvítöltőde korszerűsítése, új részlegek létesítése, valamint a fürdővállalat rohamos fejlődése újabb bevándorlást eredményez. A lakosság száma eléri a 3000-et. Már ebben az iskolában is két váltásban folyik a tanítás. A korszerű oktatáspolitikai laboratóriumokat, kézimunkatermet kér. Újabb viták, eszmecserek zajlanak arról, hogy hol épüljön fel az új iskola. Már-már úgy tűnik, hogy Alsó-borszáken lesz, a mostani kápolna melletti kertben, de az észszerűség úgy kívánta, hogy a meglévő bővítsék. Így, 1971 szeptemberére kész lett az új háromszintes, 16 tanterem, laboratóriumokkal, szertárakkal ellátott korszerű iskola. Ekkor vezették be a központi fűtést is, addig cserépkályhákkal fűtöttek.

Tornaterme sajnos nem volt az 1956-ban épült iskolának. Erre csak 1964-ben lehetett gondolni, de akkor sem törvényesen, ugyanis általános iskolának nem nagyon engedélyeztek tornatermet. Ezért fásszinként fogtak neki és csak 1973-ban sikerült befejezni. Az öltözők és a szertár elkészítése az 1978-79-es tanévre maradt, addig nem voltak anyagi lehetőségek.

A tanulók politechnikai oktatása szükségessé tette egy négy tanműhelyből álló iskolaműhely megépítését. Ez helyi erőforrásból valósult meg az 1972-73-as tanévben, két asztalos és két lakatos műhely állt a tanulók rendelkezésére. Az itt gyártott termékek értékesítéséből sikerült felszerelni a szükséges gépekkel, szerszámokkal.

A Kerek sportpálya 1971-78 között készült, sok-sok közmunkával és a Néptanács segítségével. Aszfalttal burkolták az 1500 m² felületet, védőhálóval, lelátókkal látták el.

4. Tagozat, létszám, pedagógus létszám alakulása

Az 1948-49-es tanévben a 219 beírt tanulóból rendszeresen járt 192. A tanerők: Vild Ernő, Szilágyi Domokos, Orbán Gyula, Márkos Piroška, Fodor Olga és Mucha Irén.

9 sz. melléklet

Az iskolaköteles tanulók száma az 1948-49-es tanévben

Osztály	Fiú	Lány	Összesen
I.	25	16	41
II.	19	18	37
III.	7	12	19
IV.	12	13	35
V.	20	21	41
VI.	19	16	35
VII.	8	14	22
Összesen	110	110	230

Ebben az évben új tanerők érkeztek: Kóródi Ferenc, Abrán Géza, Demeter Éva.

Az 1950-51-es tanév első ellenőrzése hiányolja a tanulók állandó jelenlétét.

10. sz. melléklet

Az iskolaköteles tanulók száma az 1950/51-es tanévben

Osztály	Fiú	Lány	Összesen
I.	26	23	49
II.	19	19	38
III.	7	12	19
IV.	12	12	24
V.	22	22	44
VI.	20	13	33
VII.	8	14	22
Összesen	114	115	229

I-IV. osztály tanulóinak száma 130, ebből járt 126, haladó 123, ismétlő 7, kimaradt 1; az V-VII. osztályban összesen 101 tanuló, járt 91, haladó 84, kimaradt 6, elköltözött 5.

11. sz. melléklet

Az iskolakötelesek száma 1960 szeptember 15-én

Tagozat	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	Összesen
Magyar	43	47	47	53	28	19	14	251
Román	1	5	1	5	-	-	-	12
Összesen	44	52	48	58	28	19	14	263

Az összevont román tagozaton Cristescu Maria tanított, aki Dánosból jött (Maros megye). Román nyelvet Ștefănescu Nasta Elena, matematikát Kegyes Annamária tanított.

Az 1961-62-es tanévtől beindul az első román V. osztály, Georgescu Irina, orosz szakos tanárnő az osztályfőnökük.

Az iskola fennállásának 125. évében, 1977-ben, 19 osztályban 459 tanuló tanul. A líceum első fokozatán (IX, X.) 70 tanuló van mechanika szakon, román tagozaton. Magánúton 109 felnőtt tanult 34 pedagógus vezetésével.

Az 1979-80-as tanévre visszaesik a gyerekek száma 403-ra, ebből 189 az I-IV-ben, 214 pedig az V-VIII-ban. A magántanulók száma is 58-ra csökkent.

1980 szeptemberében sikerült újra IX. osztályt indítani, ez alkalommal magyar nyelven és mechanika profillal.

Az 1981-82-es tanév áttörést jelent az iskola történetében, a mechanikai profil helyett közétkeztetési osztály indul 36 tanulóval (13 román, 23 magyar tanuló) Egyetlen eset iskolánk történetében, hogy a túljelentkezés miatt felvételi vizsgát kellett szervezni. A tanulólétszám is rekordszintet ért el, 473 tanuló.

Az 1984-85-ös tanévben a tanulólétszám 443, a pedagógusok száma 33. Újra mechanikai profillal indul a IX. osztály

Az 1985-86-os tanév újdonságai: beindul az esti oktatás román szakon mechanika szakkal. A magyar tagozaton összevonták a két hetedik osztályt, mert az előírt létszám alá csökkentek az osztályok, de a román tagozaton az összevont VI-VII. osztályt szétválasztják 19 tanulóval. Újabb rekord: 475 iskolás szerepel a nyilvántartásban. A 87-88-as tanévben 29 pedagógus dolgozik 487 tanulóval. A következő tanév gyereklétszáma 478, pedagógusok száma 28.

5. Oktató-nevelő munka

Az oktató-nevelő munka a szocialista ideológia szellemében történik. 1949 szeptember 21-én Ghetmanet Nazarie helyettes tanfelügyelő látogatja meg az iskolát A tanítás magyar nyelven, két váltásban folyt: 8-13 és 13-17 óra között. A testnevelést nemenként tartották: a lányoknál Fodor Olga, a fiúknál Szilágyi Domokos tanított. Orosz nyelvet nem tanítottak mert nem volt szakember. A tanfelügyelő javasolja egy iskolamúzeum létesítését valamint az Arlus újságra az előfizetést. Ugyanakkor szorgalmazza orosz nyelvtanár alkalmazását. Leveszik a keresztet az iskola faláról.

A szászrégeni 2-es számú iskolához tartozik a borszéki iskola. Gyakoriak az ellenőrzések. Egy későbbi inspekciós jegyzőkönyv szerint hiányosak a faliújságok, nincs osztálykönyvtár, sajtóasztal, hiányos a bútorzat, nehezen megy az analfabéták oktatása, pedig ez pártfeladat. Szinte teljesen hiányoznak a tankönyvek az I. és II. cikluson. Az orosz nyelvet Móga László tanítja: pályakezdő, módszeresen tanít, érdeklődést tanúsít a szakma iránt, barátságos, közvetlen a gyermekekhez. A tanfelügyelő nincs

megelégedve a gyerekek politikai nevelésével, a faliújságok is hiányosak politikai szempontból⁽²⁶⁾.

Vild Ernő kötelező katonai szolgálatot teljesít, Móga Lászlót nevezik ki igazgatónak. Megszervezik a pedagógiai köröket, vezetők Demeter Éva, Orbán Gyula, Szilágy Domokos és Adorján Izabella. Minden szombaton pedagógiai tanácsulást tartottak, valamint megsegítő órákat orosz nyelvből, matematikából, történelemből, földrajzból. A faliújságnak tükröznie kellett Sztálin elvtárs harcát a szocializmus és kommunizmus építéséért. Előadással készültek Sztálin elvtárs születésnapjára

Beindult az analfabéták oktatása 39 tanulóval, de csak 8 jár felkészítőkre, a többiek Galócáson, Gödemesterházán dolgoznak, csak vasárnap vannak itthon.

A falunak már két hónapja nincs orvosa, kitor a skarlát úgy a gyermekek mint a felnőttek körében. Az ivóvizet otthonról hozták a gyermekek. A tanügyi hatóságok szorgalmazzák a szülőértekezletek havonta tartását és a családlátogatás rendszerességét.

Bevezették a 48 órás munkahetet és a 18 órás katedrakötelezettséget. Ezen kívül még ott volt a mozgalmi élet. Minden pedagógus alapszervezethez vagy tömegszervezethez tartozott.

A tanfelügyelő megdorgálja Demeter Évát, mert kicsinyítő képzőt használt a gyermekek neve után; a nevelés célja nem a kényeztetés, becézés, hanem bátor, tudatos, harcos ifjúságot kell nevelni.

Az 1950-51-es tanév első ellenőrzése hiányolja, hogy nem minden tanító kapcsolódott be a kultúrforradalomba és elmarasztalja az igazgatót az alacsony jelenlét miatt (89%). A Szovjet Hadsereg megalakulásának 35. évfordulójára szép ünnepi műsort készítettek. Abrán Géza tanító ünnepi beszédet mondott, a gyermekénekkar Kóródi Ferenc tanító vezetésével több szólamra gyönyörűen énekelte a *Lenin dalt*, tömeges agitáció Sztálin elvtárs, a Szovjet Hadsereg és a béke mellett⁽²⁶⁾.

Az 1951-52-es tanévben megszervezik az iskolai köröket és iskolátamogató bizottságot szerveznek a szülők köréből. Az ellenőrzést követő gyűléseken jelen van az IMSZ rajoni kiküldöttje, a néptanács elnöke és alelnöke.

Az ötvenes évek elején ide tartozott a hollósarki négy osztályos magyar iskola is, Brassai Júlia tanított itt.

Az 54-55-ös tanévben átszervezték az iskola vezetőtanácsát, az igazgató fogadóórát vezet be a tanulóknak.

Továbbra is tanárhiány van, ezért a felső tagozaton is tanítók tanítanak: Erős Mária román nyelvet, Creangă Jolán magyar nyelvet, Móga László matematikát tanít. A IV. és VII. osztályok abszolváló vizsgára készülnek, a többiek a nyári kirándulásra.

Az ellenőrzések nem csak az oktató-nevelő munkát érintették, hanem a levéltárat is. A szászrégeni állami levéltár delegátusa, Sipos Alexandru hiányosnak találja az állományt.

Az 1957-58-tól kezd kiépülni a nyolc osztályos általános iskola és visszavezetik a 10-es osztályozási rendszert. Az abszolváló vizsga tantárgyai: román nyelv, magyar nyelv, matematika, történelem, földrajz és alkotmánytan, valamint természettudomány.

Az 1958-59-es tanévben a Művelődési és Közoktatási Minisztérium ki küldöttje tart ellenőrzést. Elégedett a pedagógusok munkájával, javasolja az iskola kitüntetését. A gyermekek bekapcsolódtak a parkosítási munkálatokba (Pionirpark), a csemeteültetésbe. Nyáron pionirtáborba mentek a jól tanuló gyerekek. Tábor működik az iskolában is, minden évben két hónapon át. Ebben az évben a marosvásárhelyi cukorgyár üzemeltetett pionirtábort, ahol az iskolaigazgató volt a táborigazgató is.

A minisztérium december 31-i rendelete (126867) lehetővé teszi a román tannyelvű iskolába járó kisebbségi tanulók számára az anyanyelv fakultatív tanulását. Az I-IV. osztály heti 4 órában, az V-VIII. osztály heti 3 órában tanulhatta 7-15 főből álló csoportokban. A csoportokat különböző osztályokból is létre lehetett hozni. Ez a rendelet nem nagyon érintette az iskolát, mert összesen 12 tanuló volt a román tagozaton, ezek is románok.

A pionírmunkát Simon Ilona után Erőss Mária végzi nagyon jól, a rajoni verseny egyik legjobbjá. Vasárnapi foglalkozásokat tartanak; diafilm vetítés, mesedélelőtt, mozilátogatás, ócskavasgyűjtés.

Tovább folyik az analfabéták oktatása. Frânculescu Éva, Fodor Olga Fazakas Julianna, Huszár Teréz foglalkozik velük, 15-en el is végezték az első ciklust.

A pedagógusoknak kötelezően részt kellett venniük a politikai körökön (I., II., III. évfolyam) év végen pedig vizsga volt. Román nyelvkurzus indult úgy az iskolában mint a városban. A fürdővállalat alkalmazottjainak orosz nyelvtanfolyamot szerveztek.

Évente 4-5 ellenőrzés is volt iskolaszinten: Kovács Ilona, Ilie Sandru, Nagy János, Kis Kálmán a Rajoni Tanügyi Osztály míg Rațiu Ioan a MMAT (Maros Magyar Autonóm Tartomány) részéről. Princz Margit orosz nyelvszakos tanárt beválasztják a tartományi IMSZ bizottságba.

Az 1963-64-es tanév első évharmadi eredmények jók, az iskola általánosan 8,10 volt, a jelenlét szintén megfelelő. A beírt 396 tanulóból rendszeresen járt 391, nő a köri tevékenységek száma: Voloncs Rozália magyar kört, Dancs Lajos fotó kört, Princz Károly román kört és iskolai zenekart vezet. Márkos Ilona jóvoltából hagyományteremtő eseményre került sor júniusban, megszervezi az első tornaünnepélyt, amelyen részt vett az iskola apraja-nagyja⁽¹⁾. A folytatásra 1965 május 30-án került sor a labdarúgó pályán, ahol 442 tornaruhás tanuló mindegy ezer néző előtt mutatta

be műsorát: szabad gyakorlatok, ritmikus torna, humoros staféták. Mindez fúvós zenekari kísérettel. A tornaünnepélyt együtt tartották az évfáráó ünnepélllyel. Eigel Gabriella érdemoklevelet kapott, mert az abszolváó vizsgán minden tantárgyból tízesre vizsgázott.

Az 1971-72-es tanévtől az I-IV. osztályokban a testnevelést szaktanárok tanították (Molnár István és Farkas Aladár). Kísérleti jelleggel a miniszterium már 1953-tól elkezdte néhány iskola I. osztályában., majd kiterjesztették országosan mintegy 50 iskolára. 1960-tól már 200 iskolában majd 1969-70-ben az egész országban szaktanárok oktatták a testnevelést az alsó tagozaton.

Ebben az évben az iskola nappali tagozatán 382 tanuló tanult, ebből 119 román- és 263 magyar tagozaton, magánúton 380 beiskolázott szerepelt. Ezek oktatását-nevelését 30 pedagógus végezte.

Az 1972-73-as tanévben alapellenőrzést tartott a Megyei Tanfelügyelőség Illyés Albert főtanfelügyelő vezetésével. A tíz főből álló „brigád” 61 tanítási órát ellenőrzött., megeleáedéssel nyilatkoztak az oktatói munkáról. Jónak találták úgy a beiskolázást, mint a jelenléteet. A Pedagógiai Tanácsülés súlypontos témái: A hagyományos oktatás és a modern oktatás összehangolása, A gyakorlati oktatás problematikája. Elégedettek voltak a szülői munkával és a szülők körében végzett tudományos lektorátussal. Pozitíven értékelték Princz Károly, Eigel Tibor, Rádeanu Traian, Farkas Aladár kollégák tudományos tevékenységét.

Egyre nagyobb hangsúlyt kap a gyerekek gyakorlati oktatása. Négy pedagógust bíznak meg ezzel a feladattal, Márkos Ilona, Rádeanu Rozália és Máicáneanu Olimpia a lányoknak háztartást oktat, Dancs Lajos asztalos és lakatos mesterséget tanít. A támogató vállalatunk az Apemin, itt gyakorlatoznak a IX. osztályos tanulók

Az 1974-75-ös tanévben indul a középiskola első fokozata, a IX. illetve a X. osztály.

1977 november 5-én ünnepelte az iskola fennállásának 125. évfordulóját. Nagy előkészületek előzték meg az eseményt. Elkészült egy összeállítás az iskola múltjáról, hazajöttek az idegenbe szakadt tanítványok, pedagógusok. Kiállítás készült az iskola múltjáról és jelenéről (levéltári anyag, gyerekek munkái stb.). Az ünnepség a felsőborszéki Remény moziteremben zajlott. Megnyitó beszédet mondott Vancu Teodor a városi pártbizottság titkára, majd Anghelleanu Ioan a Megyei Tanács alelnöke tolmácsolta a megyei szervek jókívánságait. Ezt követően Rádeanu Traian, alapszervezeti titkár köszöntötte a jelenlévőket, majd Farkas Aladár iskolaigazgató történelmi visszapiillantója következett. A Pionírszervezet üdvözlét Páll Ilona és Toncean Camelia egységparancsnok mondta el. A szülői bizottság üdvözlő szavait Fokt György elnök mondta el, majd Fodor Olga, aki 34 évet tanított, emlékezett vissza a régi időkre. Jelen volt Eigel Ernő

a csíkszeredai Matematika-Fizika Líceum igazgatója, aki maga is Borszék szülőtte.

Köszöntő szavakat mondtak a maroshévízi és ditrói liceumok igazgatói. Távirat érkezett Virgiliu Radulian, helyettes tanügyminisztertől, Búzás Imre volt igazgatótól, Hartwig Dezső és Mária volt pedagógusoktól. A megemlékezést ünnepi műsor követte: irodalmi-zenés összeállítás, szavatelok, énekek, témás tánc, a diák-fúvószenekar produkciója. Ezt követően a Rózsakert vendéglőben ünnepi ebéd várta a résztvevőket.

Rendszeresen sor került a tantárgyolimpiák megszervezésére. Ebben az évben magyar-, román, orosz nyelv, matematika, fizika, történelem szerepelt a prioritás listán.

A román és magyar nyelv tanítása témával tartott tematikus ellenőrzés alkalmával a tanítók és szakos tanárok „*nagyon jó*” minősítést kaptak.

Évről-évre nőtt, mert nőnie kellett, a tudományos körök száma. A 78-79-es tanévben 14 szakkörben 188 tanuló tevékenykedett. A következő tanévben csökken a tanulók száma, 189 az I-IV-ben és 214 az V-VIII-ban, magánúton 58. Ennek ellenér is az oktató-nevelő munka továbbra is lelkiismeretesen folyik. Az iskolai tantárgyolimpián 73 tanuló vett részt: román nyelv és irodalom 10 tanuló, magyar nyelv és irodalom - 12, francia nyelv - 17, orosz nyelv 6, matematika - 14, fizika - 2, kémia - 7, biológia - 2, történelem - 1, földrajz - 2. A résztvevő tanulók közül 23-an 8-as fölötti osztályzattal, öten 9-en fölöttivel, míg Fodor Lucia 10-essel méltón képviselték az iskolát a megyei szakaszon. Itt Fodor Lucia 9,50 osztályzatot ért el történelemből, Küsmődi Mónika kémiából szerepelt jól. Ebben az évben az elemi tagozaton öt tanuló (átmenet 97,2%), az V-VIII-ban 14 tanuló (átmenet 93,8%) maradt osztályismétlőre. A pályaválasztási munka egyik formája a tanulmányi kirándulás volt. Ebben az évben a gergyószentmiklósi IUPS-hoz és Kolozsvárra szerveztek kirándulást.

A 80-81-es tanévben sokkal jobban megy a tanulás. Sem az I-IV-ben, sem a IX. osztályban nem volt osztályismétlő, az V-VIII-ban is csak öten. A tantárgyolimpián 99 tanuló vett részt, ebből 33-an továbbjutottak a megyei szakaszra, Mezei Ödön Lajos biológiából a harmadik helyen végzett és Bilț Mariana románból kapott dicséretet. A köri tevékenységek 18 különböző tudományos, technikai, kulturális, sport ágazatokban 396 tanulóval folynak.

A munkára nevelés az órán kívüli tevékenység keretében is folyt. Közmunka szervezése szinte hetente aktuális volt: ócskavas, papír, üveg, gyógynövény gyűjtés stb.

Az 1984-85-ös tanévtől újra mechanikai osztály indult. Az iskolaműhelyben két váltásban folyik a gyakorlati oktatás, Patka Vencel lelkiismeretes

irányítása alatt. Májusban 14 iskolaigazgató látogatott iskolánkba Maros-hévíz-Tölgyes körzetből és elégedetten távoztak. Kevés szakiskola rendelkezett ilyen feltételekkel, mint a borszéki.

A '85/86-os tanév és az azt követőek egyre nehezebbek. Újabb és újabb szigorítások, ellenőrzések következnek. Fokozódik a kommunista nevelés tanításon és osztályfőnöki órákon, politikai tájékoztatón és katonai kiképzésen.

Az 1988/89-es tanévben is jól szerepelnek az iskola növendékei a tantárgyverseny megyei szakaszán: Hompoth Csilla biológiából, Zatoschil Ballai Zoltán fizikából, Butnar Cosmin, Citiriga Cătălin és Arsene Lavinia társadalomtudományból. Ebben a tanévben nem kevesebb mint hat speciális és/vagy tematikus ellenőrzés volt az iskolában. Mindig mindent rendben találtak. Az első évharmad a megszokott mederben zajlott. Egy novemberi ellenőrzés konstatálja, hogy a beiratkozott 41 estisből 20 jár rendszeresen iskolába. A nappali IX. osztályban 32 tanuló van.

A decemberi fordulat után a IX. és X. osztályokat azonnal szétválasztottuk tanítási nyelvek szerint.

12. sz. melléklet

A román osztályokban tanuló magyar tanulók száma

Osztály	Létszám	Magyar	Vegyes házasságból
V. A.	12	3	5
VI. A.	26	11	5
VII. A.	27	9	7
VIII. A.	19	5	6
IX. A.	29	4	4
X. A.	36	25	1
Összesen	149	57	28

Ebben az évben 10-es általánossal fejezte be tanulmányait: Bara Szabolcs (III. B.), Sajgó Réka, Szócs Rajmond és Vild Róbert (II. B.).

Továbbra is románul kell tanulni az ország történelmét és földrajzát. A 36/1997-es sürgősségi kormányrendelet áttörést jelent. Növekedik az iskola autonómiája. Megjelennek az alternatív tankönyvek. A kötelező oktatás szintjén állami támogatással tantárgyanként három alternatív tankönyv jelenhet meg. 1999-től a VI-VII. osztályokban tanítható a nemzetiségek történelme, amely az őstörténettől napjainkig tárgyalja nemzetünk létének alakulását és hagyományait. Ehhez már tankönyv is van a kolozsvári Stúdium Kiadó jóvoltából.

6. A tanórán kívüli tevékenységek

Az oktató-nevelő munka nem szorítkozik csupán a tanítási órákra. Ez egy folyamat, amely folytatódik a tanítási órakereten túl is. Számos nevelési lehetőség adódik osztályon, illetve iskolán kívül is. A teljesség igénye nélkül vázoljuk a következőket.

a) Művelődési élet

Az iskolai énekkarnak már hagyománya van. Felváltva vezeti valamelyik tanító és minden előadáson fellépnek. 1949-ben a bentlakás beindításához szükséges anyagiakért tartanak előadást. Az '50/51-ben elkezdődött „*kultúrforradalom*” még jobban mozgósítja a tanulókat, hogy kultúr munkát végezzenek. Eröss Máriát és Stoica Mariát kultúr tanfolyamra küldik.

A „*Hőfihérke*” c. darabban fellépnek Tölgyesen is (Eröss Mária) és részt vesznek a rajoni versenyen. Táncsoport létesül amelynek vezetésével Schiller Verát bízzák meg, később Bagoly István folytatja. A Cristescu Maria vezette kórus részt vett a VI. amatőr fesztivál tartományi szakaszán. A bábjátzó csoport a „*A dolgos macska*” és a „*Retek*”, c. darabokat adja elő. Princz Károly iskolai zenekart alakít, az irodalom szakos kollégák irodalmi összeállításokat készítenek Petőfi Sándor és M. Eminescu évfordulóira. Dancs Lajos a pedagógusok kórusával foglalkozik. Orbán Anna rendezésében bemutatásra kerül Karácsony Benő: Válás után c. darabja. Szilveszteri és farsangi bálokat szerveztek és azt megelőzően előadással szórakoztatták a szülőket. Népi táncsoporttal Kolozsi Izabella és Olteanu Petru foglalkozott, modern táncoktatással Molnár Mária óvónő. A Köllő Ferenc vezette diák-fúvószenekar a város határain túl is ismert és elismert volt.

A '80-as években a „*Megénekelünk, Románia*” fesztivál keretében zajlottak a seregszemlék. Valóságos tömegakciókat szerveztek. Adott pillanatban 240 tanuló kapcsolódott be az iskolában működő 17 együttes valamelyikébe.

Sor került író-olvasó találkozókra is az Igaz Szó, Új Élet, Előre újságíróival; köztük Markó Bélával, Györffy Kálmánnal, Kányádi Sándorral, Nemes Lászlóval, Gálfalvi Zsolttal, stb.

Cseke Lajos kamarakórust vezetett és sikeresen léptek fel a különböző előadásokon.

b.) Sportélet

Az iskolai sportélet kimagasló eseménye volt 1964-től napjainkig a minden évben megrendezésre kerülő év végi tornaünnepély, amelyen részt vett az iskola apraja-nagyja. Márkos Ilona nevéhez fűződik az első tor-

naünnepély megszervezése Borszéken. A következő években bekapcsolódnak a testnevelés- és sportszakos kollégák is.

A téli sportokban is rendszeresen bekapcsolódtunk. A legjobb eredményeket szánkóban értük el, Gábor Veronka országos második és Bajkó Sándor országos negyedik lett 1974-ben. A tornászcsapat többször is nyert megyei első helyet, de az országos versenyen már nem tudtuk felvenni a versenyt a sportiskolák tornászaival. Siben úgyszintén gyerekeink jelen voltak a megyei versenyeken és nem egyszer az országoson is. A labdajátékok közül a labdarúgás meg a kézilabda örvendett nagy népszerűségnek a tanulók körében. B. ligás szintig küzdötte fel magát Kiss Mirella (kézilabda) és Ferencz Márton, Lukács Vencel, Hintea Nelu (labdarúgás). Rendszeresen megrendezésre került a sakk és asztalitenisz verseny. A legkiemelkedőbb eredményeket sakkban Vodă Costel érte el.

Helyi kirándulásokat szinte minden hétvégén szervezett valamelyik osztály, autóbuszost pedig negyedévente, egyrészt a megye-, másrészt az ország megismerése érdekében.

A gyalogtúrák, expedíciók is érdekes színfoltját képezik a sport-turisztikai tevékenységeknek. Főleg a '70-es években került sor ezek megszervezésére.

Évente sor került turisztikai versenyek, tájfutás lebonyolítására. Iskolánk nem egyszer volt szervezője ezen versenyek megyeközi szakaszának

Az atlétikai számok közül a négypróbás verseny (tetratlon) és a tájfutás szerepelt a sportélet versenynaptárában.

Éveken keresztül tábor szervezett az iskola, több mint 600 gyermek befogadására volt lehetőség. Főleg tengerparti és alföldi gyermekek jöttek. Cserébe a borszéki gyermekek nagyobb számban mehettek a tengerpartra.

1974 nyarán Novgorod város pionírjai látogatták meg a várost, megajándékozták iskolánkat városuk „*aranykulcsával*”.

1976 tavaszán 100 tanuló tett egy országos kirándulást, egy napos debreceni átruccanással. Az iskola történetében ez volt az első magyarországi kirándulás.

c. A kistűzoltók köre

A tűzoltó tevékenységnek a gyerekek körében is volt hagyománya. 1977-től működött a kistűzoltók köre, ahol 10-15 lány és fiú járt heti rendszerességgel; elméleti és gyakorlati oktatásban részesültek. A felkészülésben hathatós segítséget adott a borvíztöltőde valamint Kolbert János és Kolbert Zoltán.

Első kimagasló eredmények 1986-ban jelentkeztek. A megyei versenyen legyőztük a házigazda gyergyószentmiklósi és Salamás csapatokat. Az

országos versenyt Szentegyházán rendezték. Ezt megelőzően két hetet a homoródi táborban készültünk. A versenyen vegyes összetételű csapatok (4 lány és 4 fiú) indultak. Volt egy elméleti próba a tűzoltóság történetéből, a hazai tűzoltók harci hagyományaiból, a különböző tűzoltó eszközökről. Gyakorlatban egy 6x80 méteres staféta volt, akadályverseny, amelynek keretében kellett gurítani két C-típusú 20 m-es tömlőt, csatlakoztatni s a végére ráilleszteni a sugárcsövet, majd át kellett ugrani egy sáncon, átmászni egy kerítésen, végig szaladni a gerendán, átkúszni egy alagúton. A legnehezebb próba a „*vizespróba volt*”, ahol katonai tűzoltó autóról kellett két vonalat kiépíteni, hogy vízsugárral le lehessen ütni egy 10 m-re álló tekét. Kemény küzdelem volt. Negyedik helyen végeztünk.

A következő évben három versenyünk volt. Kettőt megnyertünk és Bucsoaian az országos harmadikok lettünk. 1984-ben szintén három versenyen vettünk részt. Az országos verseny színhelye Lacu-Sárat volt, ahol az akadályversenyen 13. helyen, míg az összetettben 18. helyen végeztünk. A mi hegyvidéki gyermekeink nem bírták a bräilai nagy hőséget. A 88-89-es tanév az utolsó, amikor részt veszünk ezen a versenyen. Újra Bucsoaian szervezik az országos szakaszt. Első lett a házigazda Suceava, második Galac, és mi a harmadikok.

d. Társadalmi munka

„*A tanító a nemzet napszámosa*”, írta Móricz Zsigmond. És ez valóban érvényes volt a kommunista időszakra is, hiszen oktató-nevelő munkáján kívül bevonták a kultúrmunkába, kollektivizálási meggyőző munkába, állatösszeírás, népszámlálás, közmunkaszervezés, Hazafias Gárda stb.

Móga László már 1949-ben kórust vezet településszinten, később részt vesz a tartományi versenyen, Kolozsi Izabella táncsoportot szervez.

1957-58-ban beindul a helyi rádiósítási központ. Heti három adást később kellett előkészíteni és megtartani. Itt tevékenykedett Móga László, Dancs Lajos, Eröss Mária, Princz Károly, Stoica Maria, Schiller Vera, Cristescu Maria, Nasta Elena, Olteanu Petru mások. Dancs Lajost kinevezik „*önkéntes*” kultúrotthon igazgatónak.

Minden pedagógust beosztanak vállalatokhoz kultúrmunkára. Ott különböző csoportokat kellett szervezni: táncsoport, dalárda, népi tánc, színjátszó kör, agitációs brigád stb. Időt és energiát nem sajnálva minden kolléga kivette részét ezekből a tevékenységekből. Minden évben színrevittek egy-két színdarabot: A csikós, A bor, A színész, Különös házasság, A legénykérő, D-ale Carnavalului, Csalódások stb.

e. Pionírház

A tanulók oktató-nevelő tevékenysége nem csak az iskolában zajlott. A gyermekek készségeinek, képességeinek fejlesztésére alakult a Pionírház,

ahol a tanulók 95 %-a tevékenykedett valamilyen technikai, művészeti vagy sport-turisztikai körben.

1975 szeptember 1-től Borszék is felzárkózott a megye hat pionírházzal rendelkező városa közé. A Megyei Néptanács 1157-es átiratban értesített, hogy az Oktatási Minisztérium 37216-os átirata alapján a 226/29. III. 1975-ös rendeletével jóváhagyta a Pionírház létesítését és beiskolázási tervet 450 tanulóban állapította meg. Három katedrával indult: Farkas Aladár-igazgató, torna és turisztika körök; Simon Mihály-fotó és repülőmodellezés, Köllő Ferenc - fúvószenekar, barkácsolás. Feladatuk a szabadidő hasznos kellemes eltöltése valamint a gyermekek iskolán kívüli foglalkoztatása volt. Nagyon mostoha körülmények között dolgoztak.

Felsőborszéken, a volt milícia épületét adták rendelkezésükre, miután a rendőrség átköltözött az új székházba. 450 tanulóval dolgoztak 176 m²-en. A hatáskörük kiterjedt Hollósarka-, Holló és Tölgyes iskoláira is. Kihelyezett körök működtek ezekben a helységekben, összesen 28 csoporttal dolgoztak. A munkát bedolgozók is segítették: Martini Tibor alpesi sí, Martini Katalin - UNICEF, Eigel Tibor - bélyeggyűjtés.

Szűkösen fértek a székházban, ezért a néptanáctól elkérték az alsóborszéki kultúrotthon két termét. Az egyikben a fúvósok, a másikban a barkácsolók dolgoztak. Sajnos mindkét épület romos állapotban volt. Kérésükre a Megyei Néptanács kiutalt 10 000 lejt javításra, ebből sikerült működőképessé tenni ezeket.

Nagyon sok rendezvényük volt. A teljesség igénye nélkül íme egy része:

- X. 5 Tölgyes – tájfutó verseny
- X. 13 Csíkszereda – tapasztalatcsere a pionírháznál
- X. 25 Madarasi Hargita – Hargitai Turisztikai Találkozó
- XI. 2 Ifjúsági Kupa
- XI. 8-9 Madarasi Hargita – turisztikai találkozó
- XI. 27 Verseny: „*Hargita megye múltja, jelene és jövője*”
- XII. 1 Előadás az UNICEF nap tiszteletére
- XII. 14 Tölgyes – Vereskő Kupa – alpesi sí – első helyezés
- I. 4 Sport és egészség – síverseny
- I. 11 Ifjúsági Kupa városi szakassza
- I. 18 Sí és szánkóverseny – települések közötti szakasz
- I. 24 Hargita-fürdő – alpesi sí és szánkóverseny – megyei szakasz
- II. 7-8 Magasbükk – turisztikai találkozó
- II. 22 Holló – kultúrverseny
- III. 14 – Asztalitenisz verseny
- III. 21 ~ Kistűzoltók zónaversenye
- III. 25 – Fotópályázat
- III. 28 – Bükkhavas – Évszakok, turisztikai találkozó
- IV. 24-25 Gyergyószentmiklós – repülőmodellező verseny

- IV. 29 Szászrégen – fotókiállítás
- V. 9 Csíkszereda – rádiós verseny
- V. 16 „*Minitechnikus*” – megyei kiállítás
- V. 22-23 – Maros-Olt – turisztikai találkozó
- V. 23 – Foci – zónaverseny
- VI. 1 – Négypróbás atlétikai verseny
- VI. 6 – Kirulyfürdő – Kupák Kupája – turisztikai verseny
- VI. 12-13 – Megyei tornaverseny

Tevékenységüket támogatta a hétagú szülőbizottság: Patka Vencel, Móga László, Farkas Aladár, Szócs Zoltán, Márkos Júlia, Hárşan Nastasia és Fokt György.

Megszervezték a népi gyermekjátékok fesztiválját, lejegyezték az eredeti népi játékokat: Antal Maria (VII. B.) - Pikó és Csigázás; Szopitkó Mónika (VII. B.) - Ickázás és petykövezés; Deák Margit (VII. B.) - Kátyúzás, Beggyezés és Adj vitéz katonát; Patka Sándor (VIII. B.) - Aki fog az út; Orbán Annamária (III. B.) - Kenyeresdi és Márkos Katalin (VII. B.) - Kavicsozás.

A következő tanévben az igényeknek megfelelően újabb köröket indítottak: „*Az igazság barátai*” hegedű és harmonika, tűzoltó kör. Köllő Feri bácsi és a barkácsoló kör jóvoltából felépült a Kerek sportpályán egy kis faházikó (2,60x2,60 m-es belvilág)

Fontosabb rendezvények ebből az évből:

- X. 23-24 – Öreghegy – turisztikai találkozó
- XI. 8-9 – Madarasi Hargita – turisztikai találkozó
- II. – Gyilkostó-turisztikai verseny
- III. 4. – síkirándulás Bélborba
- V. 23 – Marosfő – turisztikai verseny
- VIII. 23-30 – Táborozás a Szent Anna tónál
- VII. 4-14 – Expedíció a Nyugati Kárpátokba
- Turistaösvény festés: Borszék-Kisközrez és Bükkhavas-Árkoza – Borszéki hágó

Az 1976/77-es tanév végén a kezdő trió megbomlott. Farkas Aladár visszakerül az iskolához, rá két évre Simon Mihály haza megy Maros-hévízre és Köllő Ferenc Csíkszeredába kerül. A stafétát Martini Katalin, Dumitrescu Maria és Lőrinc Pál veszi át. Kati festészetet, Maria irodalmi kört, Pali törpe autó és sí kört vezet. A következő tanévtől Martini Katit is áthelyezik a kézdivásárhelyi pionírházhoz. Helyébe Kamenitzky Antal jön, aki 1998. dec. 15-ig dolgozik, amikor betegsége miatt áthelyezését kéri a borvízüzemhez. Tóni kerámiát, festészetet és rajzot tanított. Keze alól sok ügyes gyerek került ki. Munkáik a legmagasabb kiállítási fórumokra is eljutottak. Oklevelekkel, serlegekkel és sok-sok dicsérettel tértek haza.

1981-től megszűnt mint önálló intézmény, a maroshévízi pionírház kihe-lyezett fiókja lesz.

1986-ban Dumitrescu Maria is visszatér a katedrára Hollóba. Egy rövid ideig Zatoschil Ballai Tibor fotó kört vezet.

1999 február és június között Bajkó Péter Gizella próbálkozik a fúvó-sokkal, majd Fazakas Emese tanít modern táncot, Kolbert Réka kerámiát. A következő tanévben Sárpátki Zoltán főállásban szobrászatot, festészetet tanít, majd újra Kolbert Réka következik másodállásban.

Visszatekintve erre a másfél évtizedre elmondhatjuk, hogy bizonyos ide-ológiai máztól eltekintve komoly nevelői munka folyt ebben az intézmény-
ben. Több száz gyermek megfordult itt és olyan ismeretekkel gazdagodott,
amelyek kiegészítették az iskolában tanultakat. Sokan ma is kellemesen
emlékeznek vissza ezekre a tevékenységekre. Kár, hogy elsorvadt az idők
során. Szegényebb lett a város egy intézménnyel, egy lehetőséggel.

Ezzel lezárult egy négy évtizedes időszak. Nem volt könnyű, sem a
pedagógusnak, sem a tanítványoknak. Becsülettel helyt állt mindenki úgy
a katedrán mint a társadalmi életben, a város művelődési és sportéletében
is.

VII. Rendszerváltás után (1990-2002)

1. Reformtörekvések

Az 1989-es politikai rendszerváltás az oktatási rendszer reformját eredményezte. A 95/1990-es rendelet alapján bevezetik az ötnapos munkahetet és a heti órákötelezettséget 22 órától 18-ra csökkentik. Növekedett a pedagógusok szakmai autonómiája, helyi tanterveket dolgozhattak ki. Megváltozott az oktatás-nevelés szemléletmódja, előtérbe került a formatív jelleg az informatívval. Új tantárgyak jelennek meg, iskolaszinten opcionális tantárgyak bevezetésére kerül sor. A hagyományos oktatási módszerek mellett teret hódítanak a különböző reformpedagógiai koncepciók: Waldorf, Montessori Freinet, Step by step.

Az iskolarendszer nyitottabbá vált. Leáldozott a politechnikai oktatás ideje; a középiskolák fele elméleti, másik fele pedig szakmai. (gazdasági, pedagógiai, informatika, teológia). Csökkent a kötelező csoport illetve osztálylétszám.

A '94-ben megjelent új oktatási törvény sok jót nem hozott a kisebbségi oktatás számára. RMPSZ által alapított Abel Kiadó biztosítja naggyából a magyar nyelvű tankönyveket az oktatás minden területén. A 2000-2001-es tanévben hivatalosan lefordított tankönyveket adott ki a Teora, az All, A Humanitas és a Sigma kiadó. Az alternatív tankönyvek mellett megjelentek a megfelelő munkafüzetek, amelyek hatékonyabbá teszik a tanulást.

Az oktatás hatékonyságának növelése szükségessé tette a pedagógus továbbképzést. Ezt vállalta fel az RMPSZ, amely már megalakulásától, 1991-től, szervez pedagógus találkozókat, majd 1993-tól évente megszervezi a Bolyai Nyári Akadémiát. Ez a továbbképző rendszer átfog minden szakterületet. Tudományos, korszerű ismeretek mellett pszichopedagógiai és módszertani ismereteket is nyújtanak, előadások, csoportos foglalkozások és tréningek formájában. Hathatósan hozzájárul a pedagógusok szemléletváltásához.

A Román Parlament 1997 július 1-én elfogadta az oktatási törvényt kiegészítő kormányrendeletet, amely biztosítja az anyanyelvi szakoktatást minden szinten; kis településeken működhetnek létszám alatti osztályok is; magyar államtitkárt neveznek ki a kisebbségi oktatás irányítására, Béres András személyében.

Az 1998-99-es tanév újdonságai: az elemi iskolákban kötelezővé teszik a minősítést az osztályzat helyett; az oktatást két félévre osztják öt vakációval. Bevezetik az abszolváló vizsgát a VIII.-os végzősöknek. Kötelezővé vált a hitoktatás heti egy órában. Felújítják a nemzeti alaptantervet: 70% törzsanyag, 30% választható tantárgy.

1999-től megnövelték a tanítási hetek számát 34-ről 36-ra.

Lehetőséget adtak a szakmai vagy inasiskolát végzett tanulóknak, hogy liceumban folytathatják tanulmányaikat különbözőzeti vizsga után.

A miniszter a személyzeti költségek ésszerűsítése érdekében elrendeli az állások számának csökkentését, így iskolánk is két alkalmazottat veszített.

2001-től visszaállítják a 172 munkanapos tanévet (34 hét).

2. Anyagi konszolidáció

Az utolsó tíz év anyagi szempontból is pozitíven értékelhető. Áttértünk a kabinet-rendszerre, a szaktermekhez biztosítani kellett a bútort, didaktikai anyagot. Új számítástechnikai szakterem létesült, tíz számítógéppel felszerelve. A tanári, igazgatói iroda és a titkárság bútortát kicseréltük. Új, modern bútorok, padlószőnyeg teszi hangulatossá, otthonossá ezeket a helyiségeket. A két első osztály teljes bútortát kicseréltük. A könyvtári könyvek száma eléri a 10 000 kötetet. A tornatermet zuhanyozóval, WC-vel láttuk el. A legnagyobb megvalósítás az iskola új, modern hőközpontja. Ezeket a megvalósításokat a városi tanács és a borvíztöltőde támogatásának köszönhetjük. Ma már minden feltétel adott a minőségi oktató-nevelő munkához.

3. Oktató-nevelő munka

A rendszerváltás utáni első tanév az ökuménia jegyében indult. A hivatalos tanévnyitón jelen volt a római katolikus plébános, az ortodox pap és a református lelkész. Szeptember 26-án megszentelték az iskolát.

Az első szabad Mikulást és Karácsonyt az egyház képviselőivel közösen ünnepeltük, a gyermekek ajándékot kaptak.

A következő év téli ünnepeire a szükséges pénzforrást tíz lelkes vállalkozó biztosította a gyermekek nagy örömeire.

Az év kiemelkedő rendezvénye volt a Ballai Erzsébet, magyar szakos tanárnő által szervezett szavalóverseny. Sárpátki Mihály és csapata két nyelvű diáklapot indít „*Tip-top, rip-rop*” néven, ami sajnos néhány szám után megszűnt.

Rendszeresen megemlékezünk az 1848-49-es forradalomról és szabadságharcról, október 6-ról, az Aradi Vértanúk Napjáról. Irodalmi-zenés

összeállítás, jelenetek, Kossuth-nóták teszik feledhetetlenné ezeket az előadásokat. Az iskola gyerekkórusa minden évben részt vesz a Domokos Pál Péter nevét viselő kórustalálkozón; 2000-ben az iskolánk volt a házigazdája ennek a rendezvénynek. Több mint 400 tanulót láttunk vendégül.

Nőnapra és Anyánapi előadásokat rendeznek osztályszinten. Hagyományteremtő próbálkozás volt a farsangbúcsúztatás, ami az eltelt évtized alatt már hagyománnyá vált. A gyermekek nagy része maszkot készít és benevez a maszkok versenyére. A díjazó bizottság alig tud dönteni az ötleteiből a legjobbak között.

Hagyományosak a tanévkezdő és záró ünnepélyek és a gyermeknapra rendezvények sorozata.

1997-ben iskolánk vendége volt Szűcs Ferenc, Magyarország bukaresti nagykövete, Balogh András konzul, Dézsi Zoltán prefektus, Sarcă Mihai alprefektus, Minier Gábor megyei alelnök.

Iskolánkban a három felekezet mellett megjelentek a pünkösdisták is, már tíz gyerek jelentkezett hitoktatásra.

Az „Ügyeskező szanitécek” részt vettek a Vöröskereszt által szervezett megyei versenyen ahol jól szerepeltek.

A bevezetett abszolváló vizsga színhelye a mi iskolánk. Itt vizsgáltak a tölgyesi és hollói tanulók is. A mi gyerekeinknek kivétel nélkül sikerült a vizsgájuk, a következő évben szintén. A 2001-es vizsga júniusi szessziójában 11 tanuló nem ment át (1 matematikából, román tagozatról, 10 románból, magyar tagozat). A második vizsgaidőszakban a megjelentek kivétel nélkül átmentek.

2001-ben végzett az első évfolyam a három éves szakmunkásképző, vendéglátóipari szakán. Mind a 13 tanuló sikeresen vizsgázott.

4. Tagozatok, létszám alakulása

Az oktatás megszervezéséről és működéséről szóló miniszteri határozat lehetővé tette a 2-3 éves tanoncoktatást azok számára, akik nem akarták középiskolában folytatni tanulmányaikat. Iskolánk élve ezzel a lehetőséggel 1993-ban osztályt indított lányoknak varrás, fiúknak kőműves szakon.

Két évben is próbálkoztunk középiskolát indítani, de nem kaptuk meg a kellő támogatást.

Az 1999-2000-es tanévtől magyar nyelvű szakmunkásképzőt indítottunk vendéglátóipari szakmában; 2001-től pedig esti XI. osztályban folytatják tanulmányaikat

13 sz. melléklet Létszám alakulása

Tanév	Óvodások	Iskolások	Pedagógusok
1990-91	114	412	35
1991-92	120	354	27
1992-93	131	332	27
1993-94	120	322	27
1994-95	127	299	25
1995-96	128	298	25
1996-97	102	277	25
1997-98	101	299	20
1998-99	91	296	20
1999-2000	95	315	21
2000-01	95	314	21
2001-02	99	329	25

Amint a táblázatban is látható, közel 100 tanulóval van kevesebb mint 1990-ben. Ennek az oka, hogy csökkent a település lakossága. 1990-ben 3302 fő volt, mára 3000 alatt van. Nagyon sokan kitelepedtek, visszaesett a természetes szaporulat is. Közel kétszer annyit temetünk, mint ahányan születnek. Baj van a családpolitikai koncepcióval is. Egyre több család vállal csak egy gyermeket. Sokan az anyagi bizonytalanság és a bizonytalan jövő miatt nem vállalnak gyereket.

5. Egyesületek, szervezetek

a) A cserkészzet

Iskolánkban 1991-ben szerveződtek az első őrsök, Siklódi Éva tanítónő vezetésével. A következő év március 13-14-én egy őrsünk részt vett Gyergyószentmiklóson az Országos Cserkésztalálkozón, majd a nyár folyamán nagytáborban voltak Háromkúton, Fazakas Anna helyettes tanárnő irányításával. 1993-ban Bereckfürdön táboreztak, ahol részt vettek a Szent István ünnepeken. Sajnos fogadalomtételre nem került sor egyik évben sem. Emiatt a mozgalom hullámvölgybe került.

1994 szeptemberében Márton Gábor plébános úr bátorítására fellendül a cserkésztevékenység 25 újonc részvételével. A következő év májusában egy őrs részt vett Gyergyószárhegyen a Romániai Magyar Cserkész Szövetség megalakulásának 5. évfordulóján, ahol több mint 85 csapat volt jelen. 1996. május 26-án került sor a régen várt fogadalomtételre a római katolikus templomban. Egy lány- és egy fiúórs képezte csapatunk magvát. A következő évben újabb 20 cserkész és kiscserkész tett ígéretet, fogadalmat. A második kiscserkészek őrvezetője Lőrinc Erzsébet tanítónő.

Tevékenységüket a fenntartó testület támogatja, amelynek elnöke Márton Gábor Benedek, titkára Kovács Julianna, tagjai: Fazakas Eszter, Lőrinc Erzsébet és Fazakas Gabriella. A képzést Bajkó Attila segíti, csapatvezető-helyettesi minőségben.

Rendszeresen részt vesznek a körzetben szervezett cserkésztalálkozókon és támogatják a gyergyótölgyesi csapat megalakulását. Az őrsvezető Erős Éva tanítónő.

Minden év május utolsó hétvégén cserkésztalálkozó színhelye Borszék, ahol főleg turisztikai programot szerveznek.

Az első portyát a Kisbeszterce völgyébe szervezték. 1998 nyarán a Libán tetőn tartották a nyári nagytábort. 1999-ben Zákányszéken (Magyarország), 2000-ben a Hargita-fennsíkon (Hargita Láza) és 2001-ben Bácsalmáson (Magyarország).

Bekapcsolódtak az Országos Rovásírás versenybe, 1999-ben Désen részt vettek az első Országos Rovásírás versenyen, 2001. május 12-én a második, ahol Kovács Levente szép eredményt ért el.

A csapat a Zimmethausen Antal nevet vette fel, lévén hogy az ő nevéhez fűződik fürdővárosunk felvirágoztatása. Emlékét ápolják, akárcsak a sírját. Minden évben kitakarítják, friss virágot visznek és vetélkedőt szerveznek életével és munkásságával kapcsolatosan.

A Halottak Napját megelőző héten kitakarítják a Hősök temetőjét és gyertyát gyújtanak emlékükre.

Bekapcsolódtak a környezetvédő tevékenységekbe is: zöldövezet takarítás, borvízforrások tisztítása, csemeteültetés. 2001 tavaszán a Zöld Szívekkel közösen elültettek 400 db. Fenyőcsemetét, amelynek 97,4%-a meg is fogant. Jutalomként, mert elsőik lettek megye szinten, az iskola kapott egy számítógépet (16 millió 900 ezer lej értékben).

1999-ben elhozták azt a Betlehemi lángot, amelyet az egykori bibliai istálló helyén épült templom örökmécsesétől gyújtanak meg. Ezt a lángot hozták országról-országra, mígnem eljutott minden cserkészcsapattal rendelkező település templomába, ahonnan minden jószándékú ember, felekezetre való tekintet nélkül hazavihette, hogy a szentestén mellette imádkozhasson.

b. Környezetvédő próbálkozásainkról, szervezetünkről

A környezet és természetvédelem állandó nevelő tevékenységnek számított iskolánkban. Ez érthető is, hiszen egy ilyen festői környezet, mint a borszéki medence, tele ásványvizekkel fokozott odafigyelést igényelt mindenki részéről.

Az iskolánkban 1996-ban alakult meg a környezetvédő kör, adja tudunkra a Pitypang Hírlevél 2000 januári száma. Lévén, hogy városunkban a törpe nyír védett növény, a kör ennek latin nevét vette fel: „Betula

Humilis”. A célkitűzések között szerepel: a természetszeretet és természetvédelem, a környezet védett területeinek megismerése, gondozása, környezetfelelős magatartás kialakítása, a főbb szennyezőtípusok azonosítása, a szennyeződés következményeinek megfigyelése. Célunk továbbá a környezetvédelem fontosságának tudatosítása a tanulóknban, állandó ökológiai nevelés a fiatalok körében, a borvízforrások és környéke tisztántartása, a város zöldövezetének karbantartása, az illetékesek értesítése az észrevételekről.

Tevékenységük a tanítási órákon tanultak gyümölcsötetése, mert a környezet megismerése és védelme összefügg minden tantárggyal. Ilyen jellegű tevékenység van már az óvodában is. A kisiskolások szintén bekapcsolódtak ebbe a tevékenységbe, választott tantárgyként foglalkoznak e témával: *Környezetünk a természet és Természet a barátom*, cím alatt. Megismerkednek az élő és élettelen természettel, tanulmányozzák az összefüggéseket a gyermek és a természet között, megfigyelik a növények és állatok viselkedését a természetben.

1997-ben beneveztek a parajdi Halit Ökoklub által szervezett versenyre „Az élet és élettelen környezet ismerete és védelme” témával. A hat hónapon át tartó verseny komoly szellemi tornát jelentett tanulóinknak. Hasznos információk birtokába jutottak, amit a gyakorlati versenyszámokban eredményesen felhasználtak.

Az 1996/97-es tanévben választottak a budapesti Báthory Filozófiai Társaság felhívására „A mi városunk szebb lesz”. Vállalták három borvízkút rendben tartását, parkok, zöldövezetek takarítását, virág és csemete ültetését.

A következő évben környezetvédelmi témával megbeszélést tartottak a város polgármesterével Patka Sándorral, jelezve az általuk észlelt hiányosságokat. Városszinten zöldövezet tisztító versenyen vett részt iskolánk. Sikerült szebbé, hangulatosabbá tenni környezetünket. Rendszeresen megemlékezünk a jeles napokról: A Víz Napja, A Vadon Élő Állatok Napja, A Föld Napja, stb.

A Borszékért Alapítvány kezdeményezésére állandósult a zöldövezet karbantartó verseny. Minden tavasszal közel kétszáz tanuló kapcsolódott be a mozgalomba.

Két egymást követő évben, 1999-ben és 2000-ben felmérést végeztek tanulóink körében.

Közel 150-en válaszoltak kérdéseinkre. A beérkezett válaszokból kitűnik, hogy a város nem eléggé tiszta, sok a szemét a patakmedrekben, erdő szélén.

2000 őszén bekapcsolódtak a Zöld Szív Ifjúsági Természetvédő Mozgalomba. Ungureanu Katalin, Fazakas Gabriella, Siklódi Éva és Farkas Aladár vezetésével 28 zöld szíves tanuló tevékenykedik. Patakfigyelő

méréseket végeztek és tanulmányozták a patak élővilágát. Részt vettek csemete ültetésben és választottak maguknak egy védencet (fát, cserjét, borvízforrást).

2001/02-es tanévben még többen jelentkeztek, hogy részt vegyenek ebben a csodálatos mozgalomban.

c. Testvérkapcsolatok

A rendszerváltás után elsőként Fonyóddal lépett testvértelepülési kapcsolatba városunk. Ez a kapcsolat létrejött iskola szinten is. 1990 március 17-20 között egy autóbusznyi gyereket fogadtunk, amit a tavaszi vakációban ők is viszonzottak. Azóta szinte minden évben nyaral ott egy-egy gyerekcsoport iskolánkból. A kapcsolat akkori kezdeményezője Bálint Lehel, a Mátyás Király Gimnázium igazgatója és Stadler László a Magyar Bálint Általános Iskola igazgatója volt. A kapcsolat él tovább Szócs Mihály, mos-tani igazgató jóvoltából.

Zákányszékkal a kapcsolatunk 1996-tól szorosabb, 1999 nyarán sor kerül az első táborozásra náluk, dr. Kovács József polgármester és Deme Józsefné iskolaigazgató lelkes támogatása révén.

Bácsalmással a barátságunk 1996-tól datálódik Tóth Árpád polgármester és egy kedves támogatótestület révén. 2001 nyarán 40 személy töltött egy kellemes hetet Bácsalmáson és környékén.

A Békés megyei Magyar-Román Baráti Társasággal 1998-tól állunk kapcsolatban. Minden évben fogadnak öt tanulót, amit az itteni gyerekek is viszonznak. A barátság lelke Gyaroki Sándorné, elnökasszony Barabás Klára.

Fontosak ezek a barátságok, kölcsönösen jobban megismerik egymást a gyermekek, betekintést nyernek más vidékek életébe, kultúrájába. Kitágul látóköriük, megismerik egymás szokásait, történelmét, ezáltal toleránsabbak lesznek és nyitottabbak az új és a más irányában.

A 150 éves borszéki oktatás-nevelés története azt igazolja, hogy az iskola mindig is fontos szerepet töltött be a település történetében. Mindig ráfigyeltek a szülők, a település vezetői. Jogosan, mert itt készült fel a jövő generációja a munkára, az életre. A város vezetősége, fontosabb vállalatok és intézmények vezetői ennek az iskolának voltak a tanítványai. Több mint 300 értelmiségit tartunk nyilván, nem beszélve a több ezer szakemberről, akik a borszéki iskolából indultak a nagybetűs Életbe.

A legtöbben ma is nosztalgiával gondolnak vissza az itt eltöltött évekre és büszkéek arra hogy itt végeztek. Ezt kívánjuk a következő generációknak is.

Farkas Aladár

Mellékletek

Beszéd a borszéki általános iskola fennállásának 125. évfordulója alkalmával szervezett ünnepi rendezvényen

A szomszédos Ditró község ipari liceuma küldötteként hozom az üdvözlét az ünnepi díszbe öltözött jubiláló borszéki iskolának.

Szeretettel köszöntjük tantestületét, tanuló ifjúságát és az itt összegyűlt vendégeket, akik az esemény jelentőségének tudatában, a múlt felméréssel, kötelezettséget vállalnak a hagyományápolásra, a minőségi munkára, az ügyszeretetre, oktatásrendszerünk társadalom igényeihez igazodó fejlődésének időszakában.

A visszapillantás a megtett útra, a hagyományok jelenbe és jövőbe való kivetítése azt jelzik, hogy a borszéki iskola tudatában van annak, hogy az emberformálás nemes feladatát csak úgy lehet eredményesen megoldani, ha azt hivatásérzettel, elkötelezettséggel végzik.

A ditrói líceum tantestülete éppen ezért együttérzését, meleg kézszorítását, őszinte gratulációját küldi Önöknek, annál is inkább, mert a két helyiség, a két iskola a múltban és a jelenben is sok-sok szállal kapcsolódott és kapcsolódik egymáshoz. Mint ismeretes, a múlt században Borszék területe Ditró és Szárhegy közbirtokossági tulajdona volt. Ma már elég nehéz volna pontosan felmérni azt, hogy mit köszönhet Borszék a ditrói és szárhegyi közbirtokosságnak. Mennyiben járult hozzá ez a tulajdonforma a múlt században a fürdőtelep fejlődéséhez és ezáltal az ünneplő iskolaegység megalapításához, (vagy mennyiben okozta bizonyos időszakban a fürdőtelep egyhelyben topogását). Egy tény: Ditró és Szárhegy község közbirtokossága számos időszakban küzdött a fürdőtelep fejlesztéséért, és minden vonatkozásban a haladás ügyét szolgálta. 1874 és 1884 között maga a két község használja és bővíti a fürdőtelepet. Ez Borszék történetének egyik fénykora. A bérlőtársaságokkal kötött későbbi szerződések is azt tükrözik, hogy a bérbeadó községek feltételeiben, „*kikötéseiben*” szerepel a fürdőtelep fejlesztése. A fürdőtelep fejlődésével járó demográfiai jelenség – az állandó lakosság számának a növekedése, „*bevándorlás*” révén jórészt Ditróból valósult meg, amit Borszék névanyaga is tükröz.

A rokoni szálakon túl a két helység az iskolái révén is szoros kapcsolatot alakított ki. Ditróban járt iskolába a borszéki születésű Dr. Mátyás Mátyás híres szívsebész professzor. Ditróban folytatták és folytatják ma is többen tanulmányaikat a borszéki általános iskola növendékei.

A Ditróban érettségizett borszéki tanulók jó alapokkal jöttek át hozzánk. Öröm volt foglalkozni velük. Mindkét helység joggal büszke rájuk. Sokan közülük mint pedagógusok, mérnökök, technikusok, vagy kiváló szakmunkások tesznek eleget a megnövekedett társadalmi követelményeknek. És nem utolsó sorban említsük meg a ditrói Dr. Csibi Andor nevét, aki Borszék gyógyfürdő és klimatikus gyógyhely egyik legkomplexebb monográfiáját állítja össze és közli azt 1937-ben. Borszékről a következőket írja: *„Borszéknek minden vonatkozásban olyan gazdag múltja, és irodalma van, amelyet elfelejteni, vagy nem fejleszteni egyenesen bűn volna, nemcsak magunkkal, hanem a beteg emberiséggel szemben is.“*

Íme egy pár a két helységet összekötő, összeláncoló szálak közül, amelyek következtében nem véletlen, hogy a ditrói testvériskola lelkesedéssel köszönti a fennállásának 125 évfordulóját ünneplő borszéki iskolát.

Tantestületének további eredményes munkát, olyan fiatalos frissességet kíván, mint a borszéki fenyvesek üde levegője, mint a borszéki források csengő zubogása. Az iskola tanulóinak azt kívánjuk, hogy teljes odaadással kapcsolódjanak be az iskolában folyó sokoldalú oktató-nevelő folyamatba. Legyenek a hagyományok ápolói, őrei, legyenek az új harcosai, legyenek a sokoldalúan fejlett szocialista társadalmunk méltó állampolgárai, járuljanak hozzá szülővárosunk fejlesztéséhez, szocialista hazánk felvirágoztatásához.

Tantestületünk és tanulóifjúságunk együttérzés és baráti kézszerítése szimbólumaként kérjük fogadják el a Ditrói Líceumtól ezt a csekély ajánlást, amely az elkövetkező időszakban hirdesse a testvéri kapcsolatot, az összefogást és az eggyűvétartozás érzését. Még egyszer sok-sok sikert mindannyiuknak.

A ditrói líceum igazgatósága

Egykori tanítónő üdvözlő szavai

Kedves szülők és tanítványaim, tisztelt közönség!

Ezen a nevezetes napon, amikor a borszéki iskola 125. évfordulóját ünnepeljük, én mint legidősebb tanító néhány szóval el szeretném mondani, amit sohasem kérdeztek meg tőlem. Hogyan is volt? 34 évet tanítottam becsülettel, lelkesedéssel, sok odaadással, hogy a társadalomnak ne csak írástudókat neveljek, hanem becsületes embereket. Hogy mennyire volt érdemes, csak most tudom igazán értékelni, most, amikor időm lett átgondolni ezt a sok esztendő. Mikor idejöttem 1931 szeptemberében, nem gondoltam, hogy eljön az a perc, amikor ennyi embernek mondhatom el, mit tettem, vagy szerettem volna tenni. Ahogy tudják, a felszabadulás előtti viszonyok nagyon nehezek voltak. Kevés volt a tanerő és nagyon sok a gyermek., nem voltak felszerelések, fűtés-világítás problémás volt. De a sok nehézség nem gátolt abban, hogy magasztos feladatunkat kifogástalanul el ne végezzük. Nem ismertünk munkaidőt – annyit dolgoztunk, amennyire szükség volt. Tanítottunk délelőtt, délután kultúrmunkát végeztünk, mert akkor nem volt külön igazgatónk, este szemléltető eszközöket eskabáltunk, tantervet készí-tetünk és még családot is neveltünk, a sajátunkat, a másét, meggondolva nem egyszer a vitás és széthullóban levő családok problémáit. Mint egyik keserves feladatot említeném meg a köri gyűléseket, ahová bizony nemegyszer szekérrel mentünk, legyen az Maroshévízen vagy Tölgyesen, de mentünk! Ha a mostani kedvező feltételekre gondolok, egy kicsit irigykedem, habár én is tanítottam a felszabadulás után, de ilyen körülmények között más megvalósításokat mutathat fel egy oktató mint azelőtt. Az ötvenes években to-vábbképző tanfolyamon vettünk részt, hogy a gyermekeket a kommunista szellemben oktassuk. Meg is tettünk mindent, hogy a múlt társadalom bé-lyegeit letöröljük. Tanultunk és tanítottunk. 1956-ban új iskolát kaptunk, központi fűtéssel, sok tanteremmel. Boldog és elégedett légkörben, szabadon dolgoztunk, jóltáplált, egészséges gyerekekkel. Meg volt adva minden lehe-tőségünk az államtól a jó munka elvégzésére. A kollegák szerették és segítették egymást, a szülők és gyerekek hálásak voltak azért, amit értük tettünk. Igazolására hoznám fel a 22 egyetemem végzett borszéki diákot, akik a felszabadulás után jutottak be egyetemre, míg azelőtt talán 3-4. Azonkívül sokan végeztek főiskolát, s hogy lássák, mennyire megszerették a tanítói pályát: van körülbelül 40 pedagógus, különböző fokon.

Amint mondtam, mi megtettünk mindent, de talán többet is tehattünk volna. Lehet, ha most tanítanék, elégedettebb szívvel nyugdíjaztatnám magam, de a körülményekhez képest elégedettnek kell lennünk.

Kívánom, hogy a mostani pedagógusok legyenek olyan bátrak és lelkiismeretesek, amilyenek mi voltunk. Államunk megad minden segítséget, hogy szocialista társadalmunknak olyan honpolgárokat neveljenek, akik büszkék lehetnek arra, hogy Románia öntudatos polgárai és a szocializmus építői.

Fodor Olga

A Szülői Bizottság elnökének üdvözlő szavai

Kedves Elvtársak, Polgártársak!

Nem mulaszthatom el, hogy iskolánk megalakulásának 125. évfordulója alkalmából ne tolmácsolnám Állampolgári Szülői bizottság őszinte üdvözlését, azt a felemelő érzést, mely eltölt mindannyiunkat ezekben a percekben.

Magam is mint a jelen levő szülők valamennyien e dicső múltú iskolánk növendékei voltunk. Örömmel tapasztaljuk, hogy ősi iskolánk pártunk, személyesen Nicolae Ceaușescu elvtárs gondoskodása révén gyarapodik, szépül, egyre fokozottabb mértékben teljesíti nevelő-oktató feladatát.

Köszöntöm az egykori tanítókat, tanárokat, iskolánk minden tanulóját és ígérem a szülők képviselője nevében, hogy jövőben is iskolánk ügye a szülők szívügye lesz. Kívánunk minden tanulónak, tanerőnek sikert a munkájában.

Mi, szülők, az elkövetkezendő időszakban még hatékonyabban zárkózunk fel az iskola előtti feladatok megvalósításában, hogy közösen azonos céllal gyerekeink nevelését sikeresen megoldhassuk, hasznos állampolgárokká formáljuk őket.

Fokt György

Az iskola igazgatói

Név	Dátum
Deák János	1874-
Vadász Károly	1907-1930
Passat Gheorghe	1930-31; 1936-37;
Vasiliu Cristea	1931-36; 1937-40;
Búzás Imre	1940-47
Vild Ernő	1947-49
Kóródi Ferenc	1949
Móga László	1949-1977
Farkas Aladár	1977-1984
Ballai Erzsébet	1984-1989
Kovács Júlia	1989-

*A borszéki iskola tanítói, tanárai
a kezdetektől napjainkig*

Név	Év	Megjegyzés
Kiss János	1852-, 1857-1862	szabómester
Antal József	1852-1857	csizmadia mester
Antal József	1863-1870	
Páll Albert	1870-1872	
Deák János	1974-1896	okleveles tanító
László Károly	1883-1884	okleveles tanító
Tokaji Elis	1884-1885, 1886-1887	okleveles tanító
Simon Ádám	1887-1889	képezdét végzett
Györffy Fidél	1889-1891	okleveles tanító
Bencez tanító	1890-	képezdét végzett
Fokt Ödön	1891-1892	okleveles tanító
Bartalis Szerafim	1892-1896	okleveles tanító
Bartalis Júliánna	1894-1895	okleveles tanító
Fodor Mihályné Antónia	1895-	okleveles tanító
Molnár Antónia	1901-	okleveles tanító
Vadász Károly	1903-1930	okleveles tanító
Vadász Erzsébet	1917-1920	okleveles tanító
Arghilescu Vasile	1926-	okleveles tanító
Borka Lajos	1927-	okleveles tanító
Józsa Sándor	1927-	okleveles tanító
Passat Gheorghe	1928-1931, 1936-1937	okleveles tanító, görög-
Hartwig Dezső	1930-1936	okleveles tanító
Hartwig Máris	1930-1936	okleveles tanító
Márkosné A. Piroska	1930-1937	okleveles tanító
Passat Ilona	1930-1937	okleveles tanító
Fodor Olga	1931-1965	okleveles tanító
Vasiliu Cristea	1931-1940	okleveles tanító
Vitos Ilona	1934-1940	okleveles tanító
Dragan Jánosné	1936-	okleveles tanító
Farkas Péter	1937-1938	okleveles tanító
Búzás Omre	1940-1947	okleveles tanító
Búzásné Nagy Ágota	1940-1947	okleveles tanító
Kovács Irén	1943-1944	okleveles tanító
Fazakas Júlia	1945-1959	h. tanító
Kocsis Vilmos	1947-1948	okleveles tanító
Vild Ernő	1947-1949	okleveles tanító
Losonczi Péter	1948-1949	okleveles tanító
Szilágyi Domokos	1948-1950	tanító

Orbán Gyula	1948-1950	okleveles tanító
Móga László	1948-1984	tanár
Ábrám Géza	1949-1982	okleveles tanító
Frínculescuné Demeter Éva	1949-1984	okleveles tanító
Keresztesi Zsuzsa	1949-1950	tanító
Stoica Maria	1950-1952	okleveles tanító
Ábrám Borbála	1950-1954	h. tanító
Ilies Pompei	1950-1954	okleveles tanító
Kóródi Cecília	1950-1955	okleveles tanító
Orbán Cecília	1950-1956	okleveles tanító
Kolozsiné Adorján Izabella	1950-1959	okleveles tanító
Katona M. Erzsébet	1951-1952	h. tanító
Săcăleanu Saveta	1951-1952	tanító
Dr. Mendlich Károly	1952-1953	tanár
Marina Margit	1952-1954	tanító
Nagy Katalin	1952-1956	tanár
Benes Margit	1953-1955	tanító
Ciorteane Erős Mária	1954-1992	tanító
Papp Izabella	1954-1955	tanító
Chindris Borbála	1954-1955	tanító
Strasszer István	1955-1956, 1958-1959	tanár
Kovács Júliánna	1955-1957	tanár
Nagy Piroska	1956-1960	tanító
Creangă Jolán	1956-1990	tanító
Szász Sándor	1957-1958	tanító
Otvös Erzsébet	1957-1958	tanár
Siller Vera	1957-1960	tanár
Kalapács József	1957-1961	tanár
Huszár Teréz	1957-1970	tanító
Mucha Irén	1957-1982	tanító
Gyergyai Erzsébet	1958-1959	tanító
Rebencics József	1959-1960	tanár
Dancs Lajos	1959-1987	tanító
Șteănescu Nasta Elena	1959-	tanár
Kegyess Anna-Mária	1960-1961	tanár
Georgescu Irén	1960-1962	tanár
Orbán Anna	1960-1988	tanító
Cristescu Maria	1960-	tanító
Tisch Gizella	1961-1962	tanár
Orbán Mária	1962-1963	tanár
Benedek Margit	1962-1963	tanár
Andrei Marinela	1962-1973	tanár

Princz Margit	1962-1974	tanár
Márkos Ilona	1962-1975	tanító
Radu Domnica	1962-	tanár
Princz Károly	1963-1973	tanár
Voloncs Rozália	1963-1990	tanár
Márton Rozália	1964-1965	tanár
Pallér Teréz	1964-1965	h. tanár
Popescu Speranța	1964-1965	h. tanító
Fazakas Attila	1964-1971	tanár
Naciu Maria	1964-	tanító
Demeter Klára	1964-	tanár
Gyarmath László	1965-1969	tanár
Patriche Paula	1966-1973	tanár
Zaharias Valeria	1967-1989	tanító
Vaideș Maria	1967	tanító
Bagoly István	1969-1971	tanár
Crețu Elena	1970-1973	tanár
Olteanu Petru	1970-1988	tanár
Eigel Tibor	1970-1990	tanár
Sárpátki Irma	1971-1973	h. tanár
Májer Magdolna	1971-1973	h. tanár
Molnár István	1971-1986	tanár
Farkas Aladár	1971-	tanár
Rădeanu Rozália	1971-	tanár
Molnár Magdolna	1972-1976	tanár
Rădeanu Traian	1972-1990	tanár
Dumitrescu Maria	1973-	tanár
Kolbert József	1973-	tanár
Constantinescu Adriana		
	1974-1977	tanár
Szabó Katalin	1974-1979	tanár
Borsos Krammer Franciska		
	1975-2001	oktató mester
Ballai Erzsébet	1975-	tanár
László Erzsébet	•1976-	tanító
Albert Anna-Mária	1977-1978	tanító
Dobreanu Iulia	1977-1980	tanár
Tăslăuanu Sidonia	1977-1980	tanár
Dumitrescu Lidia	1977-1980	tanár
Brânzucă Teodor	1977-1981	tanár
Creangă Lucia-Aida	1977-1984	tanár
Patka Venczel	1977-1990	oktató mester
Papp Gabriella	1977-	tanító
Vintila Cristina	1978-1980	tanár
Ghel Juliánna	1978-1980	tanár

Timar Clara	1978-1981	tanár
Fărcașiu Carmen	1979-1983	tanár
Lőrincz Erzsébet	1979-	tanító
Eigel Éva	1980-	tanító
Fazakas Ildikó	1980-1999	tanító
Coman Mariana	1980-	tanító
Tamás Magdolna	1981-1982	h. tanár
Gáll Éva	1981-1984	tanár
Kolozsi Ildikó	1981-2000	tanár
Ungureanu Katalin	1981-	tanító
Kovács Júlia	1981-	tanár
Bara Mariana	1982-1983	oktató mester
Constantinescu Gheorghe	1983-1985	tanár
Mogoșiu Carmen	1983-	tanár
Cseke Lajos	1984-1987	tanár
Pop Maria	1985-1986	tanár
Demijan Marcela	1985-1990	tanító
Sárpátki Magdolna	1985-1995	oktató mester
Kraiter Elisabeta	1986-1989	tanár
Asavei Maria	1986-	tanár
Moraru Ioana	1988-1990	tanár
Kósa Mária	1988-1990	tanár
Polgár Erika	1989-1990	h. Tanító
Bădruş Iuliana	1989-1992	tanár
Mátyus Gabriela	1990-1991	tanár
Puskás Anna-Mária	1990-1991	h. tanár
Cseresznyés Gyöngyi	1990-1991	h. tanár
Schiller Doina	1990-1991	h. tanár
Fazakas Ilona	1990-1991	h. tanár
Rácz Kinga	1991-1992	h. tanár
Bilț Ibolya	1991-	tanár
Faluvégi Kinga	1996-1998	h. tanító
Sárpátki Mihály	1996-1998	tanár
Péter Gizella	1997-2000	h. tanító
Lőrincz Hajnal	1999-	tanító
Zatoschil Ballai Zsuzsa	1999-	tanár
Rădeanu Edit	1999-	tanár
Țăran Daniela	1999-2001	h. tanár
Sárpátki Zoltán	2000-2001	tanár
Boronea Bianca	2001-	tanár
Lukács Árpád	1977-	oktató mester
Kovács Júlia	-	tanár

Az óvónők névsora

Név	Év	megjegyzés
Nistor Maria	1927-1928	
Rădulescu óvónő	1935-	
Eigelné Oláh Ágnes	1941-1971	igazgató-óvónő
Eigel Jánosné Jolán	1950-1954	h. óvónő
Fazakas Magdolna	1951-1953	h. óvónő
Csiby Ágnes	1953-1954	óvónő
Páll Ilona	1954-1955	óvónő
Fazakas Juliánna	1954-1959	h. óvónő
Strasszer Márta	1954-1994	óvónő-igazgató
Imre Jolán	1970-1971	óvónő
Molnár Mária	1970-1990	óvónő-igazgató
Reichemberger Éva	1970-	h. óvónő
Móga Tünde	1971-1972	h. óvónő
Craciun Rafila	1971-1974	óvónő-igazgató
Máthé Mária	1972-	óvónő-igazgató
Farkas Éva Judit	1972-	óvónő-igazgató
Butnár Emilia	1980-	h. óvónő
Szabó Magdolna	1988-1993	h. óvónő
Straffné Szabó Magdolna	1989-1994	h. óvónő
Szőcs Ágnes	1991-1991	h. óvónő
Páll Piroska	1990-1991	h. óvónő
Panainte Ileana	1991-	óvónő
Fazakas Emese	1999-	óvónő
Kolbert Réka	1999-	óvónő

Időrendi adatok

- 1852: Római katolikus felekezeti népiskola Alsóborszéken
1872: Államilag segélyezett községi iskola
Iskolaszék alakul
1874: Felépül a két tantermes szolgálati lakással ellátott iskola
Beiktatják az első okleveles tanítót, Deák János személyében
1883/84: Második tanítói állás – László Károly
1892/93: Harmadik tanítói állás – Bartalis Szerafin
1893/94: Negyedik tanítói állás – Bartalis Juliánna
1911: Új, négy tantermes + szolgálati lakás épül Felsőborszéken
1919: Újraalakul az iskolaszék
1920: Állami elemi iskola
1925/26: Román nyelvűvé válik az iskola
1926/27: Beindul az első V. osztály
1932/33: A VII. osztály bevezetése
1940: Magyar tannyelvű az iskola – Magyar Királyi állami népiskola
1945: Borszéki állami népiskola
1947: Iskolai szövetkezet alakul
Iskolai énekkar alakul
1948: Nyolc osztályos lesz az iskola „*Borszéki VIII. osztályos iskola*”
1949: Pionír szervezet alakul
Bentlakás létesül 21 tanulóval
Iskolamúzeum létesül
1953/54: Hat tanulóval román tagozat indul az I.-IV.-be, Stoica Maria
vezetésével
1954/55: Idetartozik a Hollósarki I.-IV. osztályos magyar iskola
1956: Felépül az új 11 tantermes iskola
Bevezetik a vezetékes vizet az iskolába
1957/58: Román V. osztály indul 5 tanulóval, de az alacsony létszám
miatt nemsokára megszűnik
1961/62: Újraindul a román V. osztály Georgescu Irina vezetésével
1964 - 1973: Tornaterem épül
1971: Iskolabővítés (emelet + 2 szárny), központi fűtés
1971-1978: Kerek sportpálya megépítése
1973/74: Iskolaműhely építés
1975: Pionírház létesül
1977: Az iskola fennállásának 125. évfordulója
1981/82: Közétkeztetési osztály és bentlakás indul
1982: Átadják az új 120 férőhelyes óvodát
1982/83: Súlyomszervezet alakul

- 1985/86: Esti tagozaton középiskola indul, román nyelven, mechanikai profillal
- 1986/87: A IX.-X. osztály bányalakatos profilt kap
- 1990: A nappali IX.-X. osztályok kétnyelvűek lettek
Inasiskola indul közétkeztetési profillal
- 1991: Cserkészcsapat alakul
- 1994/95: Magyar szakterem létesül új bútorral
- 1995/96: Biológia szakterem létesül új bútorzattal
- 1998/99: Zuhanyzó és WC épül a tornateremhez
Szakmunkásképző indul közétkeztetési profillal
- 2001: Beindul a magyar nyelvű közétkeztetési XI. osztály

Pedagógusaink véleménye iskolánkról (egy kérdőív alapján)

1. **A Miért választotta ezt a szakmát?** kérdésre az alábbi válaszokat adták: szeretem a gyerekeket, szeretek tanítani, mert érdekes, szeretek másokon segíteni, mert a felnőttek világa borzasztó fárasztó, a körülmények diktálták, kényszerből.

2. **Milyen tulajdonságokkal kell rendelkeznie egy pedagógusnak?** kérdésre az alábbi tulajdonságok jelennek meg fontossági sorrendben: türelem, felkészültség, következetesség, határozottság, szókincs, intuíció, játékoság, humorérzék, arányérzék, a pedagógiai módszerek ismerete, pontosság, toleráns, szelíd, vasideg, stb.

3. **Milyen mértékben elégedett jelenlegi szakmai tevékenységével?** Az adott válaszok nagy skálán mozognak: a néha elégedett vagyok, 75% közepes, többé-kevésbé, néha úgy érzem tehetnék többet, halálunkig elégedetlenek vagyunk, erről nem én kell vélekedjek, kevésbé.

4. **Mennyire tartja fontosnak a továbbképzést?** Az adott válaszokból kiderül, hogy a többség nagyon fontosnak tartja a szakmai továbbképzést. Egyetlen válaszadó mondta, hogy „*ennél fontosabb az anyagi bázis biztosítása.*”

5. **Hogyan értékelné kapcsolatát a kollegáival egy 1-től 10-ig tartó skálán?** A beérkezett válaszok alapján a többség jónak tartja kapcsolatát a kollégákkal, csupán egy tartja kitűnőnek és kettő rossznak.

6. **Hogyan értékeli kapcsolatát a vezetőséggel egy 1-től 10-ig tartó skálán?** A válaszok teljes egészében megegyeznek az előző kérdésre adott válaszokkal.

7. **Mit vár el az iskola vezetőségétől?** kérdésre az alábbi válaszok érkeztek: több törődést a fegyelem és a rend iránt, több tárgyilagosságot és nyitottságot, azt amit ők is elvárnak tőlem, több figyelemmel kövessék az órák megtartását, közös megbeszélést és döntést, jobb eredményt az adminisztratív dolgokban, hogy megteremtse a tanítás feltételeit, a házirend teljes mértékű alkalmazását, semmit.

8. **Kikkel és milyen szakmai kapcsolatokat ápol?** kérdés válasza: kollégákkal, volt egyetemi kollégáimmal, néhány volt osztálytársammal, más iskolák pedagógusaival.

9. **Érvényesül-e iskolánkban a pedagógus szakmai-módszertani szabadsága?** A válasz egyhangú: teljes mértékben.

10. **Rangsorolja az alábbi nevelési-oktatási értékeket, fontossági szempontból.** Íme a kollégák által kialakított rangsor: 1. gondolkodás-értelemfejlesztés, 2. rendre, fegyelemre nevelés, 3. tisztességre, erkölcsre

nevelés, 4. személyiségfejlesztés, 5. egyéni képességek fejlesztése, 6. tanulási készség fejlesztése, 7. anyanyelv megfelelő elsajátítása, 8. a másokkal való együttműködésre és magyar nemzeti hagyományok megismerése, 9. szeretetteljes bánásmód, 10. környezetvédelem, 11. mozgás és sportolási lehetőség, 12. felkészítés a továbbtanulásra, 13. idegen nyelvek megtanulása.

11. Az eddigi tapasztalatai alapján, iskolánkban milyen mértékben valósulnak meg a fent említett nevelési-oktatási feladatok? a válaszadók 55%-a szerint jól, a többiek válasza megoszlik a sehogya, kevésbé válaszoktól a nagyon jól-ig.

12. Mit tekinthetünk megbocsáthatatlan hibának a pedagógusi szakmában?

A beérkezett válaszok fontossági sorrendben: ha elhanyagolja óráit, a felületes felkészülés az órára, ha passzív, a durva beszédet és bánásmódot, a pedagógiai módszerek nem ismeretét, ha nem következetes, ha türelmetlen, ha nevezget, ha hagyja magát befolyásolni, a kivételezést, ha nem tud, vagy nem akar leereszkedni a gyerekekhez, ha nem tud a nyelvükön beszélni, ha elhanyagolja feladatait.

13. Milyen kapcsolata van a gyermekekkel? A válaszadók 66%-a jónak tartja kapcsolatát a gyerekekkel, a többiek szorosnak, vagy nagyon jónak tartják a kapcsolatukat a gyerekekkel.

14. Milyen kapcsolatot vár el, Ön szerint a gyerek a pedagógustól? kérdésre a válaszok gyakorisági sorrendben: szeretetteljes bánásmód, legyen partner, érdekes, változatos előadásmódot, választ a kérdéseire, megértést, határozottságot, tiszteletet, őszinteséget, melegséget, közelséget, oldottságot, szabadságot.

15. Melyik tényezőt tartja a legfontosabbnak a magaviseleti probléma megoldásánál? kérdésre a válaszok: a kihágás foka, a gyerek társadalmi helyzete, családi környezete, baráti köre, az iskola belső rendszabálya, stb.

Feldolgozta Farkas Aladár

Szülői vélemények iskolánkról

Felkértük iskolánk tanulóinak szüleit, hogy hozzák tudomásunkra iskolánkról alkotott véleményüket. A kérdőíveket névtelenül kértük kitölteni, bízván abban, hogy ezáltal véleményük nyíltabb, őszintébb lesz.

Az I-IV. osztályban 73 szülő fejtette ki véleményét.

1. Rangsorolja az alábbi nevelő-oktató értékeket, fontossági szempontból. Íme a szülői rangsor:

1. anyanyelv megfelelő elsajátítása
2. tanulási készségek fejlesztése
3. tisztességre, erkölcsre nevelés
4. felkészítés a továbbtanulásra
5. szeretetteljes bánásmód
6. másokkal való együttműködés
7. idegen nyelvek tanulása
8. gondolkodás, értelem fejlesztése
9. rendre, fegyelemre nevelés
10. mozgás és sportolási lehetőségek
11. környezetvédelem
12. magyar nemzeti hagyományok megismertetése
13. egyéni képességek fejlesztése

2. Elégedett-e az iskola által felvállalt oktatási-nevelési feladatokkal?

67% elégedett, 12% csak részben, 10% nincs megelégedve és 11% nem válaszolt a kérdésre.

3. Milyen tulajdonságokkal kell rendelkeznie Ön szerint egy pedagógusnak?

Fontossági sorrendben a következő tulajdonságokat várják el egy pedagógustól: türelmes, felkészült, megértő, szigorú, igazságos, odaadó, példás magaviseletű, erkölcsös, következetes, fegyelmezett, rendes, lelkiismeretes, jó oktató, komoly, találékony, jó humorú, udvarias a gyerekekkel szemben, tisztességes, nem tesz különbséget a gyerekek között, tanítsa magyarságtudatra, tartsa meg rendszeren az óráit, ellenőrizze a leadott lektét, érdekelje a gyerek jelene és jövője, legyen őszinte, intelligens, tudja megszerettetni az iskolát, legyen kedves, legyen felelősségérzete, legyen pszichológiai ismerete, olyan legyen, mint egy szülő.

4. Mit tart megbocsáthatatlan hibának egy pedagógus részéről?

1. a részrehajlás 2. a testi bántalmazást 3. az alkoholizmust 4. a nem-törődőséget 5. az igazságtalanságot 6. a könnyelműséget. Más: hanyagság, ha nem példamutató, rendetlen, fegyelmetlen, ha ordít, ha ideges, ha elnézi a tanulók hibáit, ha erkölcstelen, ha hiányos a szaktudása.

5. Mi válthat ki elismerést?

1. a gyerekek tanulási színvonala 2. az odaadás 3. az elhivatottság 4. a megértés, az őszinteség, a pontosság. Más: ha jól felkészült, ha következetes, ha vonzóvá teszi a tanóráját, ha a gyerek csak jót mond a pedagógról, példamutatás, az órák rendszeres megtartása, a leadott leckék ellenőrzése, fegyelemtartás, bizalom, jó modor, igazságosság, szeretet, tisztelet megadás, ha a gyerek jó kedvvel megy iskolába és lelkesen beszél a tanárról.

6. Mennyire tartja fontosnak az iskola által biztosított találkozási lehetőségeket a gyereket tanító pedagógussal?

60%-a nagyon fontosnak tartja, 23%-a fontosnak, 2%-a kevésbé és 15% nem válaszolt.

7. Mit vár Ön az ilyen jellegű találkozásoktól?

őszinteséget - 17,95%, információt - 17,95%, megértést, párbeszédet, eredményt. Sajnos a megkérdezettek 64%-a nem válaszolt erre a kérdésre.

8. Hogyan jellemezné kapcsolatát a gyermeke tanítójával, valamint más tanárokkal?

Nagyon jó - 15%, jó - 41%, kevésbé - 15%, baráti - 2,73%, nem válaszolt - 26%.

9. Mennyire elégedett a gyermeke osztálytermével?

48,31% megfelelőnek tartja, 26%-a csak részben, 9,59%-a nem, mert több szemléltető eszköz kellene, a régi padokat ki kellene cserélni, gyakrabban kellene meszeltetni, a padlót ne mossák motorinával (gázolaj), stb., 4,1%-a nagyon is elégedett.

10. Milyen gyakorisággal beszélget gyermekével az iskoláról?

78%-a naponta, 0,13%-a hetente, 6,84%-a gyakran és 4,1%-a ritkán.

11. Milyen tanóráról beszél szívesen, szeretettel a gyermek?

1. matematika - 27,39% 2. mindenikről - 20,54% 3. a tanítónőről - 16,43% 4. számítástechnika - 10,59% 5. Olvasás és román nyelv 6. német 7. földrajz, rajz, kézimunka, testnevelés 8. írás, polgári nevelés, tudományok, történelem.

12. Hány órán kívüli tevékenységről van tudomása?

egyőről - 21,91%, kettőről - 17,80%, háromról - 2,73%, egyőről sem - 2,73%, nem válaszolt - 52%

13. Mennyire tartja fontosnak ezeket a tevékenységeket?

fontos - 24,65%, nagyon fontos - 17,80%, nem - 5,47%, nem tudom - 1,36%, nem válaszolt - 51%.

13. Melyik órákra készül legszívesebben a gyermeke?

1. matematika - 41,09% 2. olvasás - 20,54% 3. mindenikre - 16,43% 4. román nyelv - 15,06% 5. számítástechnika 6. földrajz 7. testnevelés 8. írás, kézimunka, hittan, német nyelv 9. idegen nyelv, zene, történelem, tudományok, polgári nevelés, egyre sem.

14. Fontosnak tartja-e, hogy a gyereke iskolai aktivitását időnként megbeszélje a pedagógussal?

igen - 83,56%, nagyon - 4,10%, kevésbé - 1,36%, nem válaszol - 11%.

15. Mennyire ért egyet az alábbi kijelentéssel: *„Amennyiben a gyerekek az iskolával. megy kirándulni, táborba, színházba, úgy küldöm el, hogy viselkedésével semmi galibát ne okozzon, főleg ne balesetet, amelynek szenvedő alanya saját maga vagy társai, mert felelős én vagyok, a szülő és nem csak a pedagógus?”*

. egyformán felelősek - 35,61%, egyetértek - 34,24%, a gyerekek is hibás - 12,32%, nem értek egyet - 9,5%, csak részben - 6,84%.

Farkas Aladár

10. VISSZAEMLEKEZÉSEK

Események, töredékek pedagógusi pályafutásomból

Érkezésem Borszékre, első benyomásaim

Kinevezéssel zsebemben 1948 november 24-én estefelé érkeztem a maroshévoshévízi állomásra „*teljes menetöltözetben*”: a háború alatt szüleim által dugdosott, eléggé avatag egy rend ruhával (a másik rajtam), üres szalmazsákkal, ágyneművel és alsóruházattal, lábamon a hadifogságból elbocsátott „*vadonatúj*”, viaszovászson-felsőrésztű, gumitalpas bakancssal. Küllemem után ítélve nem lehettem éppen bizalomkeltő.

Borszékra a Vásárhelyről érkező busszal lehet hét órakor továbbutazni, amely csak a Kis Károly-féle vendéglő előtt veszi fel a továbbutazókat – tájékoztattak a járókelők a félhomályban. Nehéz batyummal beállítok a vendéglőbe, csaposa maga a tulajdonos, előzékenyen leültet egy üres asztalhoz. Elmondom neki, mi járatban vagyok. Járatlanságomat felismerve átmutat egy másik asztalhoz, ahol a borszéki községi bíró ugyancsak buszra vár egy féldeci monopol mellett. Így lett első borszéki ismerősöm a falu első embere, Ambrus Jóska bácsi. Otthon kiiktattak, hogyha megérkezem a demokráciában első utam a községházára vezessen, ahol igazolnom kell kilétemet (zsebemben a fogolyigazolványom), s csak azután telepedhetek meg új otthonomban. Beszélgetésünk közben kisült, hogy sorstársak vagyunk: ő is hadifogoly volt oroszéknél még az első világháborúból, bizonyítandó orosz nyelvre fordította a szót. A buszban végig társalogtunk, az utastársak nem éppen rokonszenvező tekintete alatt. Még azon este elvezetett az iskolába, ott számba adott a honfoglalóknak: Szilágyi Domokos és Orbán Gyula kollegáknak. Mindketten csak tanévkezdés óta vannak itt, a régi igazgatói lakosztályban. Engem már otthonosan, mint őslakók kezelnek és eddigi életem felől faggatnak. Kérdéseikből mindjárt kihámoztam, hogy személyem bizalmatlanságot keltett bennük: orosz tanárként küldték ide, csak három hete szabadult, hadifogoly volt (vajon?), fogsága utolsó két esztendejében szabadon járt... Egyikük átengedte ágyát („*csak egy éjszakára*”) - Reményik. Párnámat, takarómat elővevém, nem jött hogy lefeküdjem. A fáradság mégis álomra kényszerített, de önmagammal hosszasan hadakoztam: úgy éreztem, hogy nemkívánatos személy vagyok... Másnap reggel lejelentkeztem az igazgatónál (Vild Ernő) és megismerkedtem a tantestület többi, három nőtagjával. Így lettünk velem együtt heten, mint a gonoszok. Már is mélyvízbe dobtak,

mert már az első nap tartanom kellett az oroszórákat. A gyermekek elég tartózkodóan viselkedtek, hiába próbáltam magamat mint „jó és új árut” eladni. A kollégák is szokatlanul figyelmesek, előzékenyek voltak, de kisugárzott belőlük valami amit én udvarias ridegségnek éreztem és ami rám zavaró hatással volt. Amolyan fekete báránynak éreztem magam körükben. A külvilág, a falu lakossága részéről ugyanezt a viszonyulást tapasztaltam. Mint jövevény, igyekeztem az embereket köszönéssel megelőzni, így segítve beilleszkedő szándékomat valóra váltani. A tantesület részéről néhány nap múlva bekövetkezett a „pálfordulás”. Történt pedig, hogy az egyik vasárnapi misén az evangélium utáni Jöjj el Szentlélek Isten orgonakíséretére és éneklésére felkért a kántor. A karzaton ülő férfiak személyesen, a templom hajójában ülők idegen „kántort” s még inkább orgonakíséretet vél felismerni és találgatásokba kezdenek. Mise végeztével a hívek sokasága a templom előtti téren (cinterem) várakozott, hogy személyesen is meggyőződjön az idegen kántor orgonista személyéről. A férfiak kalapemeléssel, az asszonyok és gyerekek mosolygó arccal fogadtak. Jóval a történetek után tudtam meg, hogy minő hírek terjengtek rólam a faluban: vallástalan, istenkáromló, besúgó, nincs is iskolája, mestersége asztalos, stb. Ettől a naptól kezdve, minden megváltozott körülöttem: engem előztek meg a köszönéssel, iskolás gyerekeim tiszteletteljesek lettek, **a falu elfogadott, a gyanakvást bizalom váltotta fel...**

A tanterem

Szokatlan külsővel jelent meg. A még diákkorombeli osztályterem élesen rajzolódott ki emlékezetemben: kopott, festetlen, bicskával vésett, összefirkált fapadok, „tentahely” a tintásüvegnek, kopott asztal, a tanító/tanár számára fenntartott rozoga ülőalkalmatosság, amelyre tanácsos óvatosan ereszkedni, ha nem akarsz a dobogón találni magad. A tábla a katedra jobbján, mögötte a régi elemi iskolák nélkülözhetetlen kelléke: a számológép. Mögötte jól összezsavarva, két lécz között falhoz állítva szolgálatra készen áll a Román Népköztársaság térképe. Kereszt nincs, és egyetlen szemléltető kép sem. Előbbit száműzött az 1948 augusztusi Államosítási törvény, szemléltetőképnek nem jutott hely, mert az új idők „*nélkülözhetetlen nagyjai*”, jelvényei és jelmondatai elfoglalták a teljes szabad fal felületet, mégpedig: a feszület helyén szépen megosztozott a Román Kommunista Párt Központi Bizottságának hét titkára. (Róluk kollegáim tájékoztattak, mivel nem ismertem őket). Fölöttük arasznyi, vörös kartonból kivágott betűkkel: *Éljen a R. K. P. Központi Bizottságának Titkársága!* Szemben, fent hatalmas vörös csillag díszleg a „*nagyok*” (Marx, Engels, Lenin és Sztálin) asztallap nagyságú arcképével, alatta: „*a mi tanításunk nem dogma, hanem vezérfonal a cselékvés számára*”. Az ablakkal szemközt falat, középen kartonlap-nagyságú felületet az osztály faliújságja foglal-

ja el. Rajta 3-4 füzetlapnyi felület ablaknak kiképezve a tanulók cikkeit várja. Helyet kap még a heti órarend és a tanulók névsora. Az ablakok közti falrészén kap helyet az un. ARLUS-sarok (Asociația României pentru Legăturile cu Uniunea Sovietică), szovjet és román képeslapokból kiollózott hősök portréi (Zója Kosmodemjanskaja, Timur és csapata, Ifjú gárda stb.) emlékeztetnek és nevelnek szocialista hazafiságra, proletár nemzetköziségre. Miután a tanuló ifjúság forradalmi szervezete 1951-ben iskolánkban is ünnepélyes keretek között megalakult, a bazár még bővül a pionírsarokkal. A fenti képhez igazodott a tanuló ifjúságnál bevezetett köszönés és annak a pedagógus részéről való fogadása, így: „*Éljen a Román Népköztársaság!*”, mire a felelet: „*Éljen és virágozzék!*” Minderről azért tartottam szükségesnek beszámolni, mert még ebben a tanévben tanfelügyelői ellenőrzést kaptunk a beszarábiai Eugen Sănduleac megyei főtanfelügyelő és Ghetmanet szaktanfelügyelő személyében. A felvett jegyzőkönyv főhelyen méltatta a tantestület oktató-nevelő munkáját amit alátámaszt a tantermek példás díszítése bizonyítandó az oktató-nevelő munka forradalmi szellemi „*hatékonyágát*”, tudományos tartalmát.

Iskolabővítési elképzelések, tervek

1949 nyarán a túlnyomórészt huszonévesekből álló tantestületet fűti a lendület. Nagynevű iskoláról ábrándozunk, még a gimnáziumi rang is szótárunkba kerül, elképzelések ütköznek. Mindez feltételeznél az alig 220-as tanulólétszám legalább 250-re emelését. A már megalakult maros-hévízi járásnak mindössze 3 hétosztályos iskolájában folyik magyarnyelvű tanítás. Az idetartozó falvak csak 4 osztályos iskolákat tartanak fenn. Jöllehet, még nem kötelező a hét osztály, de elvégzése ajánlott. A borszéki iskola kap utasítást felmérni a lehetőségeket a környékbeli falvak gyerekeinek bentlakásos elhelyezésére és továbbtanulásuk megoldására. Fenntartásukról ösztöndíj formájában az állam gondoskodik. Tanévnyitóra a helyi Néptanács, Egészségügyi Minisztérium és Országos Szaktanács üdülő és gyógykezelő vezetősége a szükséges leltári tárgyakat, konyhabédélőberendezést valamint hálósobák szükségletét kölcsönözte (amit sosem juttattunk vissza, hanem mint leltári anyagot selejtezték). A Blanka-villát ért háborús sebeket a fenti támogatók segítségével kijavították, a minimum 30 gyerek mellé még 5 helybeli szegény sorsú gyereket is becsempesztünk miáltal a személyzet létszámához megkaptuk az előírt keretet (stat de funcțiuni). Kezdetben még uzsonnára is jutott egy-egy zsíros vagy lekváros kenyér. Itt mindössze 2 évet működtünk. Épületünk közegészségi (Sanepid) szempontból távolra sem ütötte a mértéket. A Belvedere (Gáll-villa) lett új otthonunk, elegendő helyiséggel fiúk/lányok külön emeleten elszállásolva. A négyzetes épület megfelelt az akkori követelményeknek. Itt is csak három évet töltöttünk. A Szabó Mártonné

tulajdonát képező Kaláka-villa még egy évig szolgálta iskolánkat. Ha emlékezetem nem csal, a rajoni államhatalmi szervek javaslatára bentlakásunk 1957-ben áthelyeződött a Galócási Magyar Tannyelvű iskola kötelékébe. Utólag értékelve, (Székpaták, Gödemesterháza, Palotailva, Ratosnya) tanulóinak is előnyére szolgált, mert számukra Galócás könnyen megközelíthető volt.

Az iskola igazgatójává – elődöm tényleges katonai szolgálatra vonult be – 1949 őszén neveztek ki. A bentlakás ügyes-bajos dolgai elég nehéz feladat elé állított. Katedrán még egy évet sem töltöttem, főgimnáziumi felkészültségem az általános műveltséghez szükséges ismeretekkel bocsátott ki az életbe. Talán a kolozsvári Tudományegyetem tanárképző-intézet Gyakorló Gimnáziumának oklevele emelt ki erre a szolgálatra, nem tudom... Alig pár heti szolgálat után – kollegáimmal egyetértve, – felvettük az iskola (ma a töltőüzem tulajdona) bővítésének gondolatát. Ide kellene, végleges helyre költöztetnünk a Blankában lévő bentlakást. A szolid, 1910-ben épült iskolára ha ráhúznánk egy emeletet, minden gondunk megoldódna. Grossmann Erik építészmérnök statikailag rábólintott elképzelésünkre. A rajoni Tanügyi Osztály méltányolta elképzelésünket és azonnal mellénk áll, amennyiben a szükséges tervek birtokába jut. Ez a lehetőség rajtunk kívül álló okokból nem válhatott valóra.

Világnézet-változás korszaka

Önmagam megfogalmazásában tudatrombolás korszakának is nevezhetném a múlt század hatodik évtizedét. Tankönyveink – főleg az I-IV. osztályokban – sivarak, az olvasókönyvek anyaga érdektelen ismeretlen személyeket (szovjet-orosz hősokeket: Zója Kosmodemjanskajat, Timurt és társait, az Ifjú gárdát) állítja követendő példaként. Szabolcska Mihály, Pósa Lajos, Gyulai Pál és még sokan mások, akik gyerekkorunkban oly sok szépet írtak és az ifjúság erkölcsi formálói voltak, hiányoznak tankönyveinkből. Ellenben fő helyen szerepelt Lenin és Sztálin ilyen címek alatt: „*Lenin a csodagyerek mindig tízesekkel szerzett örömet szüleinek*” vagy „*Sztálin, a gyermekek barátja*” és még sorolhatnám. A nagyobb osztályokban tanító tanár jelszavakra építi oktató-nevelő munkáját: „*A politika-mentes iskola hazugság, önámítás*” – ez annyit jelent, hogy valamennyi leckét, új ismeretet „*aktualizálni*” kell. Ennek érvényesítésére született az alábbi „*bölcsesség*”: $2 \times 2 = 4$, mert a Szovjetunióban is annyi (sic!).

A tantestület átneveléséről a tartományi szervek gondoskodnak. Nyári vakációban un. átképzésre idéznek be. Fő témái: A népi demokrácia fő ismérve az osztályharc; A nép minden anyagának törvényes tulajdonosa; a Szovjet Kommunista (bolsevik) Párt története. Szakmailag is közeledünk keleti szomszédunkhoz: Krupszkaja (Lenin élettársa) pedagógiája; Makarenko a kommunista erkölcs megvalósítója az utcáról begyűjtött kom-

munális gyerekek körében: Maxim Gorkij a szocialista-realista irodalom jeles alakja stb. stb. Minden tanfolyamot kollokviummal fejezünk be. (Nem felejttem el: az egyik nyárádmonti tanító az „osztályharc falun” tételt húzta ki. Feleletében két osztályát – a másodikot a harmadikkal – ugrasztotta össze. Győztek a harmadikosok, mivel több volt köztük a fiú.) Az ateista tudomány fő helyet kapott átképzésünk témakörében. Mindezt itthon valóra kellett (volna) váltatni. A tanévközbeleni politikai kurzus is kötelezővé vált. Erre is évvégi kollokvium tette rá a pontot. Naponta tanítási óra előtt a tantestület 15 perces kötelező újságolvasáson vett részt. Felváltva tartottuk és hozzá kellett szólnunk. 1949 április 30-án megalakul a szovjet mintájú pionírszervezet, az általános iskolások forradalmi csapata. Ennek irányítását a Kommunista Ifjúsági Szövetség – KISZ – veszi kézbe. Feladata az ifjúság forradalmi nevelése, hogy haladhasson „előre a marxi, lenini úton”. Instruktori állást is létesítenek. Az instruktork rangsorban az iskola igazgatóját követi, de tevékenységében a KISZ irányítása alatt áll. Az igazgató csak az anyagi feltételekről gondoskodik. Mint ilyen, aligazgatói funkcióval van felruházva a nevelőmunka felelőse és irányítója. Íme néhány a feladatai közül: *hazafias munka* (rongy-, vas-, papír- és gyógynövénygyűjtés személyre és kilóra kiosztva. A pénzbeli érték a megyei központ számlájára utaltatik át. Ezen jövedelemből épült Ceaușescu alatt a bukaresti központi pionír palota). Vasárnaponként és a fontosabb vallási ünnepek alkalmával *kultúr műsor szervezése*, mely a tanulókat a misétől volt hivatott elvonni. (Ezek a műsorok sikertelennek bizonyultak: ha 9 órára tettük a műsort, a gyerekek a 11 órás misére mentek és fordítva). Hasonló intézkedések kellett volna egyensúlyozzák a hittanórákat is. Ez még ennyi eredménnyel sem járt. Szükség esetén a plébános hírnökei rövid félóra alatt „tudósítottak” egymás között a hittanóra időpontjának változásáról. Emiatt iskolánk tantestülete sok alkalommal elmarasztalásban részesült a politikai szervek részéről. Egyedüli, zömében katolikus település voltunk, könnyen ment lépten-nyomon szem előtt tartani minden vallásos megnyilvánulást, így váltunk az akkori Maroshévízi rajon feketebárányává.

1950-ben tantestületünk megpecsételtetett, mert nem csatlakozott a felsőbb, politikai szervek által fogalmazott „követeléshez” Márton Áron erdélyi püspök elmozdítása és helyébe Ágota Endre nyárádselyei esperes püspöki kinevezése tárgyában. Hosszas kihallgatásnak voltunk alávetve. Végülis Márkosné Ambrus Piroska tanítónőt gyanították a rebellió értelmi szerzőjének, kinek testvérbátyja hosszabb időn át Borszéken, majd Szárhegyen volt plébános. Mint igazgató, utasítást kaptam „referátum” felterjesztésére, amivel az illetékes szerveknek azóta is adósa vagyok. Ide kívánczok még, hogy az iskolaépület tetejéről a méteres nagyságú keresztet nem vettük le 1956-57-ig, ott csillogott mindaddig, amíg a töltőüzem birtokába nem került.

Építkezünk és költözködünk

Már említettem az iskolaépület bővítésének gondolatát. Be kell látnom, nagy hibát követtem el, hogy elképzelésünkről nem tájékoztattuk az államhatalom helyi szervét, a Néptanácsot. Az csak természetes, hogy magunkra haragítottuk/haragítottam az illetékes szerveket. Fiatalon úgy képzeltem, hogy korlátlan „urai” vagyunk iskolánknak, a helyi szerv csupán anyagilag gondoskodik ennek fenntartásáról, a többi a mi dolgunk. Be is következett, amit nem teszek ki az ablakba. Az 1950 októberi képviselők ülésén beszámoltattak az iskola tevékenységéről. Kiindulva abból, hogy munkámban a tanácsosok nem járatosak, beszámolómban kimondottan a gazdasági-anyagi problémákról beszéltem, mellőzve az oktató-nevelő tevékenységet. A jelenlévők több, mint kétharmada hozzászólásra iratkozott. Villámsapásként zúdultak ránc/rám a hol igaz, hol valótlan bírálatok: a gyerekek nem sorban mennek haza az iskolából, mint valamikor Vadász Károly idejében; egyesek még a kalapjukat sem emelik meg, de még bár nem is köszönnek, mint régen: dicsértessékkal; sokan járnak templomba, de még a tanítójuk is tüntetőleg az első padban foglal helyet (micsoda kommunisták! megjegyzés tőlem, M. L.) a tanítók nem veszik ki részüket eléggé a kultúr munkából; nem mennek el a Nőbizottság gyűlésére, hiába is hívják meg, nincs aki egy rendes jegyzőkönyvet megírjon, stb., A végkövetkeztetést a Végrehajtó Bizottság elnöke vonta meg, valahogy így: „... *mióta Móga László az igazgató, nincs „harmónium” (így! sic!) a község vezetősége és az iskola között. Mi pedig azért vagyunk itt, hogy változtassunk*“. Ennyi nekem elegendő volt ahhoz, hogy november 15.-el áthelyeztessem magam a Szárhegyi Központi Iskolához, ahol éppen akkor indult be a perifériák tanulóinak a bentlakása...

A következő tanévet újból itt kezdtem. A régi kollegákból többen hiányoztak. Kóródi Ferenc, *ad interim* igazgató többhónapos orosz nyelvtanfolyamon vett részt, mialatt újból régi teendőimmel voltam kezdetben ideiglenesen, majd véglegesen kinevezve.

1954 tavaszán a töltőüzem építkezni kezdett, és az iskola udvarát és kertjét is bekebelezni szándékozott. A cég bukaresti központja hosszabb huza-vona után megbékélt azzal a szándékkal, hogy nem kézpénzben kártalanít, hanem az épület helyett az akkor érvényben lévő általános iskolatípust „*kulcsra*” nyújtja át az Oktatási Minisztériumnak. Hol épüljön fel az új iskola? Négy lehetőséget vettünk számításba:

1. A Gabi-villa feletti, útmelletti mező, mely terjedelmében 24 négyzetméter/fő SANEPID igényt bőven kielégítette,

2. A Kereknek nevezett mai sportpálya, alsó részében a Vince-forrással. A tervezőmérnök ideálisnak tartotta, mert a forrást befogta (kaptálta) volna az épület alsó csarnokába és a gyermekeink az Arany János forrás borvizét ihatták volna.

3. Számításba jött az alsóborszékeni iskolakert (később tömbházak épültek rá), de a SANEPID eleve elvetette, mert a négyzetméter/fő még a fele sem volt a szükségletnek.

4. Végül a jelenlegi ingatlan, közbirtokossági tulajdon, bár udvara csak szűkösen felelt meg. Mégis ide épült, azzal a kikötéssel, hogy a fronton levő orvosi rendelő belátható időn elköltözik innen.

Alig pár hét után a töltőüzem nagy erővel fogott munkához, és ez év nyarán párhuzamosan az új iskola is emelkedett az ég felé. Másfél év után, 1956 szeptemberében hurcolkodtunk át az új épületbe. Ez az az iskolaépület, melyből eddig csak egyetlenegy épült az országban (Onești-en). Nyáron a beutalt kollégák csodájára jártak, hisz mindennel rendelkezett, amiről egy korabeli pedagógus ábrándozott... pl. 24x6 méteres zsbongóval földszinten és emeleten. A Minisztérium illetékesei sem kerültek el, nyáron szívesen üdültek a számukra berendezett kisebb helyiségekben (ebből csak hasznot húztunk, hisz a laborfelszerelésekben sem feledkeztek meg rólunk).

Az 50-60-as években a fürdőtelep bővítése, továbbá a természetes szaporulat következményeként a tanulólétszám rohamosan nőtt. Párhuzamos osztályokká fejlődöttünk a 60-as évek román tannyelvű osztályainak beindításával. Volt olyan tanévünk, amikor 21 tanulóosztályt kellett elhelyeznünk. Kétváltásos munkára voltunk kényszerülve. Az 1966-1970-es gazdasági terv jóváhagyott még egy új, nyolcosztályos iskolaépületet. Ennek felépítését a helyi szervek egyetértésével a Ditrói-uti Vajna Margit-féle ingatlanra javasoltuk. A Hargita megye beruházási osztálya tervünket olyannyira támogatta, hogy már az alapozáshoz szükséges építőanyag halomban állt (homok és sóder), a belsőség udvarán. A tervrajz készen állott, de az építkezés elkezdéséhez szükséges engedélyt a megyei szervek megtagadták. Joggal. Ugyanis Borszék 1955-ben városi rangra emelkedett. De Alsóborszék még nem volt kézművesítve. A szennyvízcsatorna a Művelődési ház szomszédságában vette útját a tölgyesi út mentén a derítőhöz. Az iskolaépülettől több mint 120 folyóméter terhelte a beruházást, nem beszélve arról, hogy vízvezeték csupán a meglévő iskoláig volt lefektetve. (Előzetes számítások szerint e két vezeték kiépítésének költségei majdhogyan megközelítették az új épület beruházásának kiadásait). Gyorsan kell cselekednünk, ha nem, elveszítjük a „pénzt”. A jelenlegi iskolát kell bővíteni 16 tanteremre a szükséges laborokkal és szertárakkal együtt. Statikailag három-három méterenként aláásnak a jelen fundamentumnak, azt erős betonnal konszolidálják (70 január-februárjában), mialatt a tanítás nyugodtan folyt tantermeinkben. Június 15-ig minden szükséges anyag az épület udvarán várakozik a tanítás befejezésére, hogy másnap (16-án) ácsok és kőművesek rohamra indulhassanak. (Nincs ebben semmi túlzás). Az építkezési vállalat szeptember 15-re „beengedett”, külső vakolat még

várat magára. Sajnos, ez a rohammunka hézagot is hagyott maga után. A második emeleti ablakkeret még ma is az un. fusermunka nyomait őrzi, mivel annak barokkstílust utánzó kerete kimaradt.

Nyári programok, országiárások

Igazgatói megbízatásom, valamint az ezt követő hét év eseményekben annyira gazdag, hogy mindent írásom nem is tud felölelni már csak azért sem, mert az emberi emlékezet véges. A tantestület létszáma a tanulóosztályok számával fokozatosan emelkedett. Ide szívesen jöttek újonnan végzett tanerők, hisz gyógyüdülnő, továbbá azért is, mert mentesek voltunk olyan feladatoktól, mint: a mezőgazdasági munkára való mozgósítás, őszi begyűjtési „kampány” (krumpliszedés), és más előre nem látott, államilag irányított tennivalók. Efféle foglalkozásoktól mentesek lévén, a tanévet teljes egészében kihasználhattuk feladataink valóraváltására.

Miután átköltöztünk új otthonunkba, nyári vakáció idején (különösen a 60-70-es években) felsőbb szerveink pionírtáborokat szerveztek (minden tartomány vagy megye). Több éven át a marosvásárhelyi cukorgyár, négy illetve öt váltásban rendezkedett be gyermeküdültetésre, 68 után minisztériumi jóváhagyással Konstanca több éven át, nyaranként 200-250 tanuló részvételű Borszék ózondús levegőjében. Mindezekből nem kevés hasznot élveztünk úgy anyagilag, mint erkölcsileg. Az évi tatarozási munkálatokat ők fedezték, így erre a célra megtakarított költségvetésünket más, főként korszerűsítési munkákra használhattuk fel (deturnare de fond – jóváhagyással). A tengerpartiakkal való barátságunk gyümölcsét tanulóink is élvezték. Rendszeressé váltak tengerparti üdültetéseink kívánságunk szerint Konstancán, Mamaian vagy éppen Costinești-en (Tanulóink mindössze személyenként 100-100 lejrel járultak hozzá a „*költségekhez*”, a különbözetet Szülői Bizottság alapjából és költségvetési hozzájárulásból fedezték).

Rendszeressé váltak a nyári országiáró kirándulásaink is: Bukovinától Temesvárig, Orsovától Galacig illetve Iași-ig, valamennyi nagyobb várost vonatkirándulásainkkal megcéloltuk. Más esetekben autóbust béreltünk, több mozgásszabadsággal többet láthattunk: Radnai-havasok, Bucegi, Bihari-havasok mind ismertté váltak gyerekeink előtt. Tanulóink „*bevételes*” műsorai jó anyagi segítséget nyújtottak. Mindennek hasznát vették, hisz bátorságot szereztek különböző vidékek lakóival való (román nyelvű) társalgáshoz, vendéglőbeli étkeztetések alkalmával felhívták magukra figyelmét mind a személyzet, mind az alkalmi vendégek előtt, hisz példásan viselkedtek, evőeszközeiket civilizáltan használták s főként nem hangoskodtak (büszkéek is voltunk rájuk). Mindezek mellett mint kísérők, nagy felelősséget vállaltunk magunkra. De vállaltuk és számoltunk a kockázatokkal (adódott ilyen esetünk két alkalommal: Temesváron és

Orsován). Minden elismerést kiérdemelt Pallér Ica, orvosi asszisztens, aki azonnali beavatkozással elhárította mindkét veszélyhelyzetünket.

Művelődés, rendezvények, öntudatos fegyelem, pályaválasztás, belső rendszabályok

A vasárnapokra szervezett „kultúr műsorokról” már szoltam. Ezek távol álltak a minőségi követelményektől. A „kinevezett” tanulók egy verset mondtak el, vagy dalosaink az otthonról felszedett nótát a maguk módján előadták, de szerencsére a közönség hálásnak bizonyult. „Semmi sem tart míg a világ” mondjuk ma is elkeseredésünkben. Hát egyszer ennek is vége lett. Tanerőink a magukban rejtőzködő képességeiket kezdték felszínre „csalogatni”: a nyárárdmenti néptáncoknak Kolozsiné Adorján Izabella nyitott zöld utat, Princzné Schmidt Benedek Margit a nyolctagú lánycsoport „korondi” ruhatárát „testre szabta”, Márkosné Kovács B. Ilona gyerektömeget mozgat a színpadon, Bara Marci gyerekenekara szolgáltatja a zenét, Naciuné Pordea Maria szilágysági román folklórt mutat be. A rövid színpadi jelenetek sem kevésbé sikeresek. Hozzáértő kolléganőink a könnyűzene műfaját sem hanyagolták. Ki ne emlékezne a „Kislány a zongoránál”, „Ádám, hol vagy?” könnyűzenei darabokra, a Tg-Neamț-i kis Ciurea Viorica moldvai népdalaira?

Idé kívánkozik a szülőkkel végzett munkánk is: a tantestület kimondottan részükre készített műsoraire gondolok. Itt már a minőségre is törekedtünk. Színdarabokat mutattunk be, ha létszámunk nem fedezte a szereplők számát, családtagjainkkal egészítettük ki (Gárdonyi Géza: A bor). Máskor farsangi tarkaműsorral rukkoltunk ki. Az új iskolában Szilvesztert rendeztünk, névreszóló meghívókkal, csak szülők részére. A talpalávalót hol Kálmán, hol pedig Bocskai Jóska zenekara húzta. Az általános szülői értekezlet egy fajtája volt ez a rendezvény. Fiatal, szépen öltöztetett pincérnőink (tanítónők, tanárnők) fekete ruhában, fehér köténnyel, hajuk fehér szalagját egy szál szegfűvel ékesítve, mint igazi pincérlányok, profi módján tették dolgukat. A rendezvény bevételét a Szülői Bizottság kezelte, jutott bőven a nyári kirándulásokra is.

A tornaünnepélyek is helyet követelnek ebben a fejezetben. Még nem volt képesített tornatanárunk, de volt minőségi tornaünnepélyünk. Hogyan volt ez lehetséges? - kérdezhetjük. A válasz: úgy, hogy mindenki tette a dolgát. Dancs Lajos, mint műhelymester órák alatt tanulóival elkészítteti a gyakorlathoz szükséges 50-60 db. karikát, ugyanennyi botot. Kolléganőink összekölcönöznek 40-50 db. színes gyermek-esernyőt, a lányoknak kalákába varrják a szoknyácskákat és sorolhatnám... Mindezt, 30-40 év távlatából úgy ítélem meg, hogy közösségünk nem kötelességből, hivatástudatból tette, akárcsak később Farkas Aladár testnevelő tanár, akinek még a 70-es évek elején tanítványa a színajai szánkóversenyen országos

második helyezést ért el. Tornászcsapatával ismertté tette iskolánkat, testnevelési szakközépiskolák előtt (lásd bákói szereplésüket).

Iskolánk énekkara sem maradt az ismeretlenség homályában. A kolozsvári versenyen a Köllő Feri bácsi által vezetett fúvószenekarral együtt méltán érdemelte ki a hozzáértő közönség vastapsát.

A tanulók fegyelmével kapcsolatban az állandó, következetes munkát tartottuk szem előtt. Hangsúlyozni kívánom: nem fukarkodtunk a dicsérrel, de az intéssel sem. Az arra érdemeseket hetenként a tanulók nyilvánossága előtt megdicsértük, meghatározott időre szabad mozilátogatási engedéllyel jutalmaztuk, amiről a szülőt írásban is értesítettük. Az intés leghatékonyabb formája a nyilvános intés volt, de ha az intettnél javulás állt be, erről is tudattuk a nyilvánosságot. Ez a gyakorlat az akkori időben hatékonynak bizonyult. Természetesen sikertelenségek is adódtak, de a mérleg pozitív volt.

A pályaválasztási tanácsadást már az V. osztályban el *kell*t kezdenünk. Nem merném állítani hogy sikerrel. A gyerekek még éretlenek ebben a korban: minden leány női fodrász, míg a fiúk nagyrésze gépkocsiveető akart lenni. Nem is erőltettük, csupán VIII. osztály után merészkedtünk véleményt mondani, gyakran a szülő ellenszenvét váltva ki magunk ellen.

E fejezetben a belső rendszabályokról is kellene beszélnem. A tantestület hozzáállását emelném ki. Közös megegyezés alapján hetenként két-két tanerő teljesített szolgálatot. Igaz fárasztó volt, de a gyerekek hozzászoktak a szolgálatos igényeihez, ahhoz többé-kevésbé alkalmazkodtak is. Tantestületi üléseinken a merev igazgatói közléseken kívül oldottan megbeszéltük gondjainkat, bajainkat, így mindenki tudhatta hogy Rózsi már ír és olvas, Ferike már bátrabban beszél órán, Ági és Petyó a testvérek kölcsönösen kiállnak egymásért... Gyakran vetődött fel tanulóink középiskolákba való irányítása. Rangsorolni próbáltuk a számbajöhető oktatási intézményeket és figyelembe véve szorgalmukat, képességeiket igyekeztünk megfelelő szintű tanintézetbe irányítani őket, azzal a megfontolással hogy diplomájuk megszerzése után itthon gyümölcsöztetik tudásukat. Elképzeléseink csak részben valósultak meg. Bizonyítják ezt az időközben megrendezett vendiák találkozók is. A katalógus szerinti névsorolvasás alkalmával a hiányzók száma meghaladja a jelenlévőkét. Orvosok, közigazdászok, jogtanácsosok, pedagógusok – régi tanítványainknak nem sikerült gyökeret eresztetni szülőföldjük talajában. Ennek okait nem iskolánk munkájában, hanem rajtunk kívül álló körülményekben, máshol kell keresni.

Szólnom kell a helyi államhatalmi/politikai szervekkel való közreműködésünkről is. Ismeretes hogy az iskola igazgatóján keresztül tartja a fentemlített szervekkel a kapcsolatot. Összeszámoltam: 28 évi igazgatói működésem alatt 12 néptanácselnökkel illetve városi párttitkárral kellett

együtt dolgoznom. Iskolához való viszonyulásuk tekintetében próbálom őket (név nélkül) rangsorolni. 8-an közülük az iskolához úgy viszonyultak, mint a település oktatási- művelődésügyi- nevelésügyi intézményéhez, amely a falu/város jövő generációját képezi. Nélkülük nem sikerült volna (fásszínnek nevezett) elfogadható tornatermet sokoldalú gyakorlati neveléshez elengedhetetlen négy műhelyből álló épületet központi anyagi forrás nélkül tető alá húzni, a kis gépekkel való berendezését a tanulók gyakorlati munkájának értékéből előállítani.

Sajnos akadtak olyanok is, különösen a kezdeti időszakban, akik úgy képzelték hogy az iskolának is teljhatalmú urai és politikai hatalmuknál fogva az iskola szakmai irányítására is érvényes a megbízásuk. Ez kisebb-nagyobb súrlódásokhoz vezetett, aminek a tantestület s részben a tanuló ifjúság is kárát vallotta (tanítási óra felfüggesztése, fürdőlempi tisztasági kampány). Nemegyszer személyeskedésig fajult a helyzet (két írásbeli felmondásom ma is birtokomban, a harmadik az iskola irattárában hever). Ma már másképp ítélem meg a helyzetet: a proletár diktatúra osztályharc magaslatára emelkedett gyakorlatában.

Még egy év ráadás

Betegségemből kifolyólag 1977-78-ban hat hónapra szabadságoltak. Mint osztályfőnök – úgy érzem, – tettem azért hogy a rám bízott osztályok rászokjanak a munkára. „A ti munkátok a tanulás” volt a jelszavunk. Szüleid munkájuk után kapják bérüket, te pedig tanulási eredményed után kapod érdemjegyedet. Úgy érzem, hogy ezt sikerült tudatosítanom a szülők körében is. Teljes katedrával az utolsó hét évet dolgoztam át. Felfedeztem: nincs rossz gyermek, csak „rosszul nevelt”. Mi, pedagógusok is emberek vagyunk, nem vagyunk hibátlanok. Ha tévedéseinkre időben rájövünk, azokat önmagunkban meghánjuk-vetjük akkor sok, nem éppen dicséretre méltó következményt elkerülhetünk.

A 2000-2001-es tanévre még vállalkoztam egy teljes katedrai munkára. Szülésszabadságon lévő egykori tanítványomat helyettesítettem. Örömmel tapasztaltam, hogy „kiselődöm” tudja mit akar. Tanított és nevelt – erről a gyerekek tudása, viselkedése tanúsodott. Nekem már sokkal nehezebb volt a katedrai munka. Az idő eltelt, fogékonyságom, emlékező-képességem nem a régi: hátrányos helyzetben éreztem magam. Mégis elégtételt kaptam a VIII.-os végzettektől, akik a földrajz képesítő vizsgán, büszkén állítom, „kivágták a rezet”.

A tantestület

Átböngészttem az iskolától kapott nyilvántartást: 1967-ig 91 pedagógussal és adminisztratív személlyel dolgoztam. Ha a következő 10 évet is ide-számítanám biztos vagyok abban, hogy létszámunk meghaladná a 100-at. Tévedés lenne csak a nevelők munkájáról emlékezni. Az adminisztratív

személyzet munkastílusában, fegyelmezettségében felzárkózott a csapathoz. Sikereink oroszlánrésze a pedagógusoknak köszönhető. Az idősebbek segítették az ifjabbakat olyan formán hogy a „megsegített” erről hivatalosan tudomást szerzett róla. Tapasztalataikat kölcsönösen kicserélték. Volt olyan kollegánk is aki nem volt képes magáévá tenni iskolánk ritmusát. Olyan is volt, akit a tartományi tanfelügyelőség tanév közben helyezett ide a munkastílus „tanulmányozására”. Nem tudott beépülni, a következő tanévet (1957-58) máshol kellett kezdenie. Utoljára kívánom megemlíteni: az igazgató elsősorban irányítson, a jó irányítás következménye a közösség munkájának hatékonysága. Az eredményeket a közösség hozza. Az ő munkáját illeti az elismerés.

Móga László

Igaz történetek

1952 februárjában a hirtelen hóolvadás a régi iskola épületéről lavinaszerűen zúditotta a hazafelé sorakozó gyerekekre a nagy hótömeget. Pánik a tanítónő részéről, riadalom a gyerekek között. Márkos Piroska tanítónő nem veszíti el lélekjelenlétét, összeszámolja gyerekeit. Három hiányzik közülük. A szomszéd Sárpátki Ferike és Pallér Imre lapátokkal rohannak. A három kislányt alig 2-3 perc alatt „kiásták”. Ők nem is voltak annyira megijedve mint társaik.

László Kálmán primás felesége sírva jön irodámba. Elsőosztályos fiával senki sem akar egy padba ülni mert cigány. Különbén a gyermek szép, tiszta, akárcsak szülei. „Azért mert feketébb a bőre mint a többieké?” - kérdezem. „Igen, azért” – így a válasz. „Látja az enyém sem a legszókébb” – mondom, majd együtt bementünk az osztályba. Kihívom Kálmánt az osztály elé és kérdezem: „Úgy-e szép fiúcska Kálmán?” „I-i-igen!” „Nos ki szeretne vele egy padba ülni?” – Mindenki feltartotta a kezét. (Kálmán zenekonzervatóriumot végzett, mikor nősült, násznagynak hívtak meg. Nem fogadhattam el, mert templomi esküvő volt. Élete tragikusan végződött: öngyilkos lett.)

Másik édesanya hasonló panasszal keresett. Berkovits Dóra kisfiával, Schulemzon Mórral osztálytársai csúfolódnak: „Móricz a moslékba!” - mondják s a gyerek máris veri földhöz magát (tudtam én is Móriczka vicceket, de ezt a variációt sosem hallottam). Mit tegyek, hogyan vigasztaljam meg az anyját? Hirtelen jött az ötlet: menjünk be az osztályba. Állva köszön az osztály, majd „üljete le” parancsszóval elfoglalják helyüket. „Schulemzon állva maradj!” – így a vezényszavam. Néma csend. „Most kapta iskolánk az írásbeli értesítést (dehogy kapta!), hogy téged SCHULEMZON MÁRTON-nak jegyzett be az anyakönyvi hivatal”. Elővettem

piros ceruzámat, Móriczot áthúztam, föléje nagy, nyomtatott betűkkel a *MÁRTON* nevet odavéstem... Azóta az én Mártonom Izraelbe telepedett át, édesanyja után. Néhány évvel ezelőtt egy ismeretlen keresett a lakásomon. Bemutatkozott. Ő volt. „*Tudja meg igazgató úr, hogy engem ott is Mártonnak hívnak*”.

1954 őszén egykori román tanárom, Tittel Andor állít be iskolánkhoz. Be van utalva, de unja magát, úgy-e nem zavar ha szünetben be-benézeget? Bemutatkoztam, mint egykori diákja a székelyudvarhelyi Katolikus Gimnáziumból. Örvendtünk egymásnak hegy-heggyel nem, de ember-emberrel találkozik. Elmondom hogy szeptemberben éppen Udvarhelyről kaptunk egy tanítónőt aki román nyelvet tanít. Hát – így egykori tanárom – őt már az utolsó évben nem tanítottam, de tudom kiről van szó, ha nem tévedek román faluban is nevelkedett, kell ismernie jól a nyelvet. Tittel Andor két héten keresztül tett óralátogatást Erős Barabás Máriánál anélkül hogy akár egyetlen órájába is beleszólt volna. Utolsó itt tartózkodása napján beszélt élményeiről, észrevételeiről s valahogy így fejezte be: a borszéki iskola nyert vele (erről ne csak én, utódaim is nyilatkozzanak).

Ugyancsak az ötvenes évek elején, a délutáni órákban néhány szülő kétségbeesetten jön irodámba, fiaik órák után nem mentek haza, osztálytársaik látták, amikor a szénbánya felé vették útjukat, mert ők itt többet nem járnak iskolába, elmennek Magyarországra. Úgy hallották, ott sokkal könnyebb minden. Azonnal felvettem a kapcsolatot a helyi Milíciával, talán ők lennének illetékesek ez ügyben azonnal lépést tenni... Estefelé érkezik a jelentés: a csellengők Gödemesterházán vannak, őszintén beszámoltak útjuk céljáról. Az alig 12 éves gyerekeket hazahozták, átadták őket a szülőknek. Nekem, mint az iskola igazgatójának a felsőbb szervek megtartották a „*hegyi beszédet*”, melynek végkicsengése finoman valahogy így szólt: még adósak vagyunk a szocialista hazafiság és öntudatos fegyelem kialakítása terén...

A hetvenes években, egy novemberi kora hajnalban ablakzörgetésre riadok fel. Mindjárt Ádám hangját ismerem fel: „*Igazgató elvtárs, valaki betelepedett az irodájába, minden ajtó zárva, de a hátsó, földszinti ablak tárva. Ott mehetett be.*” A milícián Szász János törzsőrmester veszi fel a telefonkagylót, arra kér, menjünk vissza, nehogy a betolakodó közben elszökjön, ő értesíti főnökét, Bindiut, és jönnek. Hát mi Ádámmal mentünk is, éppen akkor ugrott ki és rohant el a viadukt irányába. Szerencsére a vékony hórétegben jól kivehetőek voltak a nyomok. Szász az alsóborszéki mozi jegypénztárában csípte nyakon és kísérte be a milíciára. Fiatal, harmincas, kopaszra nyírt keménykötésű férfi, akinek semmi igazolványa nincs. Bevallása szerint a marosvásárhelyi kézilabdacsapattal Piatran

mérkőztek, ő kis kaland miatt lemaradt a buszról, így kénytelen gyalogosan folytatni útját. Bizonyosságul vadonatúj kézilabda fityegett az oldalán és melegítőt is viselt. Szász levette a kezéről a bilincset és mialatt a telefont kurblizta (a hévízi rendőrséggel akart beszélni) a „sportoló” szemünk láttára kiszökött az ajtón és a templom felé vette útját. Később, a hévíz felé vezető út első kanyarjában sikerült elfogni és ártalmatlanná tenni. Az illető börtönből szökött, a sportfelszerelést a tölgyesi sportszereket árusító üzletből szerezte azon az éjszakán, mikor minket is „felkeresett”...

Móga László

Szolgálni jöttem, nem úrnak

Nehéz szavakba öntení érzéseket, benyomásokat, hangulatot még azoknak is, akiknek hivatása az írás. Pedig magam is írástudó, akarom mondani írás-és olvasás tanító volnék, akinek mindennapi munkájában sok szerep jut a szófűzésnek. Kereselek, kutatok az emlékeimben, s ez éppen egy olyan szakasza az életemnek és munkámnak, amit legszívesebben elfelejtenék. Ezért a bevezetőmben elnézést kérek a szerkesztőktől, hogy az igazgatói munkám ecsetelgetése helyett arról írok, hogy milyen élményeim, tapasztalataim vannak tanárként erről az iskoláról. Személyes emlékeimből olyan töredékeket szeretnék közölni, melyek máig maradó élményt nyújtottak számomra.

Nem akartam igazgató lenni. A jelöltek közé is úgy kerültem harmadiknak, hogy kötelező módon szerepelnie kellett egy nőnek is, ezért meg sem fordult senkinek a fejében, hogy az elvtársak engem szánnak erre a szerepre. A mindent irányító pártpolitika pedig a nyolcvanas évek elejétől igyekezett minél nagyobb jelentőséget adni a nők munkájának, fennen hirdetve ezzel a nők egyenjogúságát. Így történhetett meg az, hogy engem „neveztek ki” igazgatónak Borszáken, de az is, hogy Hévíztől Csíkszeredáig alig volt iskola, amelynek az élére nőt helyeztek volna az 1984-es igazgatói kinevezéseken. A feladatot nem volt ajánlatos visszautasítani. Első érzésem ugyanis a megsemmisítő félelem volt, nem a munkától féltém, hanem a lehetetlen elvárásoktól, a teljesíthetetlen normáktól. És hogy mennyire eltávolodott az iskola saját feladataitól, igazgatóként értettem meg teljesen. Az iskolák vezetőségét, pedagógusokat olyan tennivalókkal terheltek meg, mint a „*Megéneklünk Románia*” fesztiválműsorai, ilyenkor tömegesen vonultunk a színpadra a brigádjelenetekkel, szavalóversenyekkel. Közönség és sikerélmény nélkül énekeltek, szavaltak, mit szavaltak, deklamáltak a gyerekek, amiért utólag az elmarasztaló kritikát kaptuk. Egyvalámire emlékszem ebből az időből, amit értékesnek tartottam és a gyerekek is szívesen vállalták, az a fúvózenekar megszervezése és működtetése volt, ezen nem érződött annyira az ideológia, mert a pionírindulókon és a himnuszon kívül „*fújtok*” népdalokat is. És milyen pompásan festettek a vadonatúj sötétkék sárgaszínóros egyenruhájukban, fényes hangszereikkel! A Bajkó Sanyi tehetségét használta a város vezetősége a zenekar vezetésére, még a fesztiválok zsűrijét is megnyerték maguknak. Jó támogatást is kaptunk a várostól, Siller Mihálytól, aki pártvonalon volt „*felelős*” az iskola tevékenységéért.

Állandóan közmunkáztunk. Hulladékokat, vasat, papírt, rongyot, üvegeket gyűjtöttünk, de ezeknek ismertük a pénzre váltott értékét is, egy idő után egyenesen pénzt hoztak a gyerekek, így teljesítették a kiszabott tervet. A pedagógiai értekezleteknek egyik fő beszédtemája a közmunkaterv

teljesítése volt, ezt annyira komolyan kellett venni, mintha létünk függött volna tőle, így maradt mind kevesebb idő és energia a tanításra.

A korszak messianisztikus, majd voluntarista szemlélete azonban nem akarta tudomásul venni, hogy ami elméletileg igazolt, az a gyakorlatban nem, vagy nem úgy lehetséges. Mindez a társadalmi valóság illuzórikus felfogásához vezetett. A mindennapi életünkben feloldhatatlan volt az elvek és a gyakorlat disszonanciája, ezért negatív módon az elméletben tűnt el az ellentmondás: nem az aktuálisan irreális elvek és feladatok kerültek zárójelbe, hanem az azokat akadályozó összefüggések, társadalmi viszonyok.

Így az újnak nevezett iskolarendszer nem a társadalom valóságos viszonyaira és szükségleteire terveződött és épült ki, hanem a valóság és az ideálok összekeveredéséből konstruált ideológus képre. Ez a kép azt sugallta, hogy megvalósult a szocialista közoktatás feltételrendszere is, úgy tett, mintha a pedagógiai eszmények realizálódtak volna, vagy már egészen közel jutottak volna a célhoz. Ezt a hamis valóságképet realitásként próbálták velünk elfogadtatni, ismételve a párt dokumentumokra hivatkozva, milyen nagyszerű eredményei vannak a kommunista nevelésnek. A múlt determináló szerepét el kellett hanyagolnunk a közoktatás további fejlődését kizárólag a megvalósítandó célok és elvek határozták meg. A jövőre orientált társadalmunk számára a „*volt*” és a „*van*” egyre inkább a „*legyen*” és a „*kell*” lett a legfontosabb realitás.

Természetesen, kevesen hittünk a kommunista embereszmény megvalósításában, hiszen szemtanúi voltunk, a „*kommunista arisztokrácia*” kaszttá váló degenerálódásának, másfelől pedig a közösségi ember helyett a szocializmusra annyira jellemző veszélyes tömegember kitermelődésének.

Egyedül a sport, a mozgásra nevelés nem szenvedett annyira az ideológiától, az időszak jelentős, néha ingaszerű háttérben zajló változásaitól. A „*Daciada*” égisze alatt zajló sportmozgalom, a testnevelési órák munkájára építve átfogta az ifjúság testi nevelésének egészét, bár tartalmazott adminisztratív és kampányszerű elemeket, amelyek rontották a hatásfokát.

Az egészséges életösztön vagy nevezem túlélési ösztönnek, sokszor átsegített a lélekromboló időszakokon, humorérzék kellett a túléléshez. Akárhogy forgatom az emlékek varázsgömbjét, diákcsínyek, kivételes órák, emberi gesztusok, gazdagító élmények sokasága közül makacsul valami nehezen megfogható, gyorsan illanó, de lényegét az ember lelkében hagyó szellemiség mégis visszatér újra meg újra, nem tudom pontosan, minek is nevezem. Őszinte, emberi szavakra is gondolok, olyan gondolatokra például, hogy az ember nem csupán csavarja egy nagy gépezetnek, hanem felelősen dönteni képes egyéniség.

Jelentőségteljes és számtalan buktatót rejtegető nevelői munkánk közben van egy eléggé nem értékelhető, a maga nemében álló segítségünk.

amire bátran támaszkodhatunk: az emlék, hogy mi is voltunk diákok, az élmény, amit életünknek ebből a legszínesebb, friss korszakából magunkkal hoztunk. Az esztendők vagy évtizedek függőnyei mögött fel-felrémlik a diákkor tarka emléke; miközben munkánk nyersanyagát, a mostani fiatalokat formáljuk, rá-ráemlékezünk, hogy mi is voltunk valamikor nyersanyag hasonló műves kezekben, hasonló műhelyek kohóiban. A tanár is valamikor diák volt, egy diák a többi között, jeles vagy jó tanuló, sportoló vagy felmentett, visszahúzódó vagy stréber akit szerettek vagy nem szerettek, és most újra itt van, egy teljes életre, igaz, egy a katedrán, és próbál lélekben fiatalnak maradni.

Ennek a gondolatnak a jegyében fogok hozzá, hogy a mellemnek szegzett téma, egy közösség irányítási gondjai helyett egy közösség nevelésének nehézségeiről szóljak. Mondanivalóm, s főleg élményeim szinte csak a tanításról, nevelői munkáról vannak. Az emberekről mindig jót feltételeztem. Szinte az idealizmus határáig, optimista voltam világéletemben. Ez az optimizmusom most teljes egészében nevelői hitembe lopta át magát. Keresem (és keresem ma is) az alkalmat, hogy beszéljek a gyerekekkel, külön-külön, kis csoportokban, az osztály egészével, gondolkodás nélkül szánva rá egy fél (vagy egész) nyelvtanórát. S mindezzel még csak negative tisztáztam helyzetemet a közösségekben: nem lettem mumus. Mindennapi munkám legizgalmasabb pillanatai a találkozások, az a kép ami az osztályba való belépésemkor fogad: az egyes diákok arcára és lelkére tegnap óta rajzolódott vonások. Ilyenkor érzem leginkább mindazoknak a kapcsolatoknak alakító erejét amelyek diákjaimat az általam nem ismert személyekhez, eseményekhez kötik. Ezek a diákok már esztendők óta ülnek egymás mellett a padokban, tanúi egymás életének (tanítási órákban, tanévekben mérve). Az a mód ahogyan leckét írnak, felelnek, mindannyiukban észrevétlen nyomot hagy, s felnőtt korukban vagy álmaikban váratlanul és látszólag értelmetlenül képek bukkannak fel a rég elmúlt diákévekből.

Mi a szerepem az osztály előtt? Szeretném a legelejen eloszlatni a már kialakult ellenségképet, miszerint minden tanár mumus (az igazgatóról nem is beszélve!). Hallottam egyszer egy véleményt, miszerint minden tanítónak naponként el kellene olvasnia Szent Pál korinthusi leveléből a szeretetről szóló fejezetet *„és ismerjem bár az összes titkokat és minden tudományt... ha szeretetem nincsen, semmi sem vagyok”*. Itt van a titka, mint olyan sok mindennek a tanításnak is: szeretni a tárgyat, és szeretni a tanulót. Tapasztaltam azt is, hogy sok technikailag képzett tanár elmarad a képzetlen de szeretetből lelkesedő társa mögött, akinek a szeretet diktálja a metódust. Így töprengek magamban, mi a tanítás? A tanítás módszeres munka, hogy a másik tudjon. Vagy inkább a tanítás módszeres megszerettetése annak, amit én ismerek és szeretek. Ezért parancsolok magamra: a száraz nyelvtani leckét úgy vidd a gyermekek elé mosolyogva, hogy megértsék akkor is, ha nincsenek jó hangulatban, ha

lusták vagy fáradtak. Ha a leszidás helyett lemosolyogtatjuk velük önmagunkat, a hibát hamarabb elhagyják: így mosolyogva vezetünk és mosolyogva tanítunk. Eredményképpen a gyerek megszereti a nyelvtant, a sok tudás mint mellékeredmény, magától értetődő következménye lesz az anyanyelv szeretetének. Tovább töprengök: Mi lesz a módszerrel? Természetesen módszer kell, hogy a szeretet ne legyen oktalan; ne akarjon túl hamar sokat, és ne maradjon unalomig egy pontnál. Kell a tanár szempontjából, hogy munkája határozott, gyors, bizalmat gerjesztő és tiszteletet parancsoló legyen. A fejlődő gyermek lelkét is ismerni kell, a gyermek lelke hozzánk hasonló, kultúránk örököse, fejlődő egyéniség, kit a felelős nevelő szemével figyelünk és vezetünk.

Hogyan lehet ennyi elvárásnak, feladatnak megfelelni? Tudom, hogy milyen a szülői ház elvárása az iskolával szemben. Valami absztrakt értelemben példát vár, követendő példát vár az iskolától, a tanároktól. *„Legyen az iskola a második otthonod”* indítja iskolába gyermekét a szülő, feltarisznyálva ezzel a jótanáccsal. Mit kíván az emberi természet attól ami valamiből a második? Valahogyan hasonlót és mégis mást, mint az első volt.

A diák számára az iskola akkor lesz második otthon, ha hasonló, és mégis más, mint a szülői ház. Am aki járt diákjai családjánál, az megdöbben, és úgy érzi, hogy valami összebékíthetetlen ellentét van ezeknek az otthonoknak a szelleme, légköre, öröksége és ítélszékei között. Úgy érzi, hogy ezek a fészkek nem egyfajta madár fészkei, talán ragadozók is vannak közöttük, akik kiröpülvén a fészkekből, a többiek életére törnek.

Aztán másnap, itt az iskolában éri a kellemes csalódás: ezek a fiókák egymás mellett ülnek a padban, feleléskor buzgón súgnak egymásnak, egy csapatban rúgják a labdát, s nem az ellentétek, hanem a barátság és együttvé tartozás teszi őket igazi értelemben vetélytársakká.

Ilyen tapasztalatokkal, felismerésekkel próbálkozom naponta azzal, hogy tanárként, osztályfőnökként – oszikipént – a kezem mindenben benne legyen, mint egyenlő résztvevő és észrevétlen irányító. Tanárnak lenni, lélekben fiatalnak maradni annyit jelent, mint beletartozni az ifjúság nagy örökségű, jövőt formáló közösségébe is. Rájöttem százszor is: csak az tud nevelni, aki önmagát is nevelni tudja.

Hadd fejezzem be tréfásan: szeretném, hogy a tanítványaim is tudjanak mindent, ami a tankönyvben van, sajátítsák el a szépet, a jót, az igazat, a szentet. Kapjanak szeretetet, bölcsességet, alázatosságot, biztonságot, örömet és vigaszt és mindazt, ami továbbadható horizontálisan és vertikálisan. Váljanak világitó és melegítő tűzzé!

Magamnak mindig lehetetlent kívántam: legyek okos fiatal, és szép öreg! Életem első munkaköre a választott pályám és hivatástudatom útjával egyezett.

Ballai Erzsébet

Az utolsó tizenegy év

Isten tökéletes munkát végzett, amikor megteremtette az eget és a földet, és amikor megteremtette az embert. Megkaptunk minden képességet, tudást és hatalmat, hogy kormányozzuk a világot. Mindannyiunkban rengeteg képesség szunnyad. Tartalékok, amikor szükség esetén használhatunk, hogy eredményesen vegyük az akadályokat, leküzdhessük a nehézségeket.

Ezekkel a gondolatokkal indultam 1989 szeptemberében az igazgatói pályámon. Azonban nem felejthetem el Dacău elnök elvtárs fenyegetéseit, miszerint, ha nem lépek be a „*pártba*”, azt jelenti, hogy nem értek egyet az „*országos felfogással*”, nincs semmi keresnivalóm a tanügyben. Ezek voltak a „*keserű*” előzmények, majd jött a decemberi „*fordulat*”, új igazgatóválasztás. Pedagógustársaim nagy része bizalmát adta, így 1990 januárjában újraválasztottak.

Új szakasz kezdődött a román oktatáspolitikában, a nemzetiségi oktatásban. Olyan főtanfelügyelőt választottunk Beder Tibor úr személyében, akire mindenki „*felnézett*”. Így lehetővé vált a nemzetiségi oktatás újrászervezése, nemzetiségek történelmének oktatása, a vallásoktatás bevezetése.

Soha nem felejtem el azt az igazgatói tanácskozást, amikor először lehetett magyarul kifejezni véleményedet, először mondtak „*Isten hozott*”-at hozzánk.

Lehetővé váltak a testvérvárosi kapcsolatok. Az első magyarországi barátkapcsolat a fonyódi iskolával volt. Biztosan emlékeznek szülők, volt diákok az első látogatásra. Kapcsolatunk azóta is gyümölcsöző, évente látogat hozzájuk egy-egy csoport, mi is vendégül láthatjuk őket. Barátaink köre azóta szélesedett: Békéscsaba, Zákányszék, Bácsalmás stb. helységekkel van iskolánknak jó viszonya.

Nem feledhetem az első Március 15-ét, amikor gyermekeink ajkán felcsendült „*nemzeti imánk*”.

Az oktató-nevelő munkában „*reform*” időszak kezdődött. A hangsúly a nevelő tevékenységgel kezdődött. Felismerték azt, hogy szemléletváltás nélkül nem nevelhetünk a demokrácia szellemében. Az új generációk „*világralátása*” a demokrácia alapja.

Iskolánk tevékenységének alap gondolata, missziója: a mai ifjú generáció a XXI. század alap pillére.

Pedagógus társaimmal együtt tudatában vagyunk, hogy az iskola a diákokért van, nem fordítva. Minden a diák érdekében történik. Minden gyermek valamihez ért, ügyetlen tanuló nincs. Ha nincs tehetsége a nyelvekhez, van a matematikához, ha ehhez sincs akkor a gyakorlati tevé-

kenységekhez. Igyekszünk kiszedni belőlük a „jót”. Én a „jó iskolát” abban látom, ha mindenki jól érzi magát, úgy a pedagógus, mint a tanuló. Ehhez igyekszem úgy mint „*menedzser*” a feltételeket megteremteni. Úgy érzem, hogy többé-kevésbé az utolsó években ez sikerült is. Itt említem a polgármesteri hivatal hathatós támogatását, valamint a Romaqua Group segítségét, Siller Mihály igazgató úr hozzáállását.

Három évvel ezelőtt beindítottuk a szakmunkásképző osztályt, amely elárúsítókat, pincéreket képez. Ezzel igyekeztünk továbbtanulási lehetőséget biztosítani tanulóink számára. Ezt igazolja az esti XI. osztály, amely ettől a tanévtől jött létre.

Íme egy pár gondolat, amely az utóbbi évtizedet jellemzi. Célunk: továbbra is olyan tanulókat adni a társadalomnak, akik megállják a helyüket „*európai emberként*” viselkednek, elismerik a másságot, büszkén vallják, hogy a borszéki iskola tanulói voltak.

Kovács Júlia

Visszatekintés

Húsz évesen, 1949 őszén léptem át nagy izgalommal a borszéki iskola küszöbét, mint újonnan végzett tanítónő. Az akkori kis összetételű tantestület elég kedvesen fogadott, akik bátorságot és kitartást sugalltak belém.

Az akkori közösség összetétele a következő volt: Vild Ernő – iskolaigazgató, tanítónők: Márkos Piroska, Fodor Olga, Vild Irén, tanárok: Móga L., Szilágyi Domokos, Orbán Gyula, Ambrus Lili – titkárnő és Kolozsi Adorján Izabella.

Nagy volt az izgalom, amikor sorra került az osztályok elosztása. Én a IV. osztály tanulóit kaptam, akik azelőtt hányavetettek voltak, s meglehetősen elkanászosodtak. Amikor bementem az osztályba a tanulók nagyrésze nem a helyén ült, hanem a padok tetején, s úgy fogadtak. Nagy volt az elkeseredésem. Az igazgatóm igyekezett lecsendesíteni őket és bemutatott nekik, mint osztálytanítót. Hirtelen nem is tudtam hol kezdem, de mivel nagyon szerettem a foglalkozásomat és a gyerekeket, próbáltam velük együtt érezni és én is gyermek lettem újra. Velük töltöttem az egész foglalkozásomat, nem hagytam őket egy percig sem magukra. Szünetben is velük együtt játszottam, az osztályban tanulási versenyeket rendeztünk, dalokra, táncokra kezdtem tanítani, ami nagyon tetszett nekik. Nemsokára nagyon összenőttünk, mint egy család. Ebből az osztályból került ki egy árva gyerek, Kristály János, akit sokat dédelgettem, aki majd elkerült Marosvásárhelyre a „*Simó Géza*” üzembe, ott leérettségizett és családot alapított. Hosszú idő után véletlenül találkoztunk Marosvásárhelyen a zöldséges piacon. Ez életem legszebb élménye volt. Ő ismert fel és egy csokor szegfűt nyújtott át nekem, s én még akkor is alig ismertem meg. Újra az édesanyját látta bennem, mint akkor az osztályban. Büszke voltam én is erre az első tanítványomra, hogy ilyen sokra vitte az életben, magára hagyatva.

Egy év ittlétem után édesanyám kérésére elhelyeztek Maros megyébe, egy osztatlan iskolába, közel a szülőfalumhoz. Itt négy évet töltöttem, 1950 júniusától - 1954 júniusáig. 1954 nyarán kerültem vissza Borszékre, mint fiatalasszony, s itt tevékenykedtem nyugdíjbavonulásomig, vagyis 1984-ig.

Ez idő alatt sok kellemes és kellemetlen esemény történt. Mikor visszahelyeztek, már Móga László volt az igazgatóm, s a tantestület is nagy létszámú volt. A tanítási órákon kívül rengeteg kultúrmunkát végeztem, úgy az osztályommal, mint a városi ifjúsággal, akikkel versenyeken is voltunk, s ugyanakkor a nevezetes ünnepeken is felléptünk. Azonkívül résztvettem a felnőttek dalárdájában, különböző szindarabokban, mint pl. „*A legénykérő*”, „*A bor*”, „*Különös házasság*”, amivel versenyen voltam

Gyergyószentmiklóson, nagy sikerrel. Egy időben minden szilveszteri műsort a tantestület rendezett bállal együtt. A szülőkkel bankettek rendeztünk egy pár éven át, ami szintén szép esemény volt.

Kirándulásokat szerveztünk a gyerekekkel együtt az ország határain belül, majd később határon kívül is, pl. a Balatonra, ami nagyon szép élmény volt, úgy a gyermekeknek, mint a felnőtteknek, akik részt vettünk.

Voltak kellemetlen dolgok is, mint pl. a különböző nyári tanfolyamok, amik elég gyakoriak voltak. Távol lenni a családtól a nyári vakáció alatt, s még hozzá mindent fizetni kellett. Sok izgulást váltott ki a politikai óra, amire mindig nagyon sokat kellett készülni és drukkolni.

Mindezek az események kísérték végig pályafutásomat 1949-től 1984-ig, nyugdíjba vonulásomig.

Móga László volt igazgatómmal egyszerre volt a nyugdíjba vonulásunk (1984. június 30-án) a tanítók napján, ami részemre szép volt, de azért szomorú is, hogy véget ért a pályafutásom, s el kellett válni a csevegő gyermekseregtől, ami 35 évig tartott, meg az akkori tantestületi tagoktól, akikkel jóban-rosszban együtt voltunk.

Még két évig is hallottam az iskola hívogató csengőjét, a gyermekek zsi-vaját, ami nagy szívfájdalmat okozott, de lassan bele kellett törődni. Most már ide s tova 17 éve, hogy nyugdíjas vagyok. Köszönöm a jó Istennek.

Borszék, 2001 november 26

Kolozsi Izabella, nyugdíjas tanítónő

Most is örömmel lépem át iskolánk küszöbét...

1954 szeptember elsejével három új tanügyi káder bővítette a borszéki iskola tantestületét: Papp Izabella, Erős Mária tanítónők és Páll Ilona óvónő. Mindhárman akkor kerültek ki az iskola padjaiból. Fiatalon, 18. évesen, tele léttel és munkakedvvel, megkezdtük a nehéz, de nemes munkát.

Barátságos iskola (a mai borvízüzem helyén), melegszívű, anyáskodó kolléganők, szigorú, de igazságos és megértő igazgató. A kollégák összetartását igazolják a szép, jóhangulatú kirándulások, amelyek legtöbbször a tanulóközösséggel szerveztük a környéken: Bükkhavas, Árkoza, Hétvezér, Bagolyvár, stb.

A későbbi évek folyamán, a tantestület további kibővülésével sem szűntek meg a kirándulások, sőt! A melegebb évszakok beálltával távolabbi szép tájakat kerestünk fel: Csalhó, Gyilkos-tó, Szováta. 1956-ban a tantestület néhány tagjának egy kellemes magyarországi kirándulásban volt része. A 60-as években szinte szokássá vált a tantestület és gyerekek tanév-végi tíznapos kirándulása a tengerpartra, hol vonattal, hol autóbusszal. Szálláshelyünk sátrak voltak. Mindezek felejthetetlen élményt nyújtottak úgy nekünk, mint a gyerekeknek.

A kultúr munka virágorát élte. Nem restelltük a majdnem minden esti próbákat az alsóborszéki kultúrotthonban. Így kerültek színre, mindig teltházzal: „A csikós”, „A színész”, „A bor” és más színdarabok. Táncscsoportok működtek a város ifjúságának bevonásával. Magyar, román és cigány táncok kerültek bemutatásra a hálás közönség szórakoztatására.

Az iskola és család közötti kapcsolat szorosabbá tételének egyik formája a helyi rádiósítási központ adásai voltak. Irányítója Árkosi György, közvetítők: Stoica Maria és Erős Mária. Az adások főleg pedagógiai, nevelő jellegűek voltak, ismertették az elért eredményeket, de a hiányosságokat is és az utóbbiak kiküszöbölésének lehetőségét. Nem utolsó sorban hírekkel is szolgáltunk a hallgatóságnak. Később ezen adások kibővültek zivüküldi zenés üzenetekkel. A közvetítők száma is bővült: Dancs Lajos, néhai Princz Károly és Olteanu Petru kollégákkal.

Az 1956-1960-as években hagyomány volt az iskolában, minden év februárjában a tanügyiek által összeállított és a szülőknek bemutatott farsangi tarkaműsor, melyet zenés szórakoztató multság követett.

Felejthetetlenek voltak a tanév végén tartott tornaünnepélyek, amelyeket főleg az utolsó két héten fúvószenekar kíséretével komoly próbák előztek meg. A jó és kitartó munkáért a közönség hálás tapsa volt a jutalom.

Az iskola tanulóit a Pionírszervezet keretében foglalkoztattuk. Műsoros előadások, közmunkák, növény-és hulladékgyűjtési akciók, vetélkedők és kirándulások váltogatták egymást.

Esetem talán egyedi az iskola történetében. Itt kezdtem a tanítói pályafutásomat és 38 évi tevékenység után itt nyugdíjaztak. Itt ismertem meg a pedagógusi munka szépségét, nehézségét és a sok mosolygó gyermekszem nyújtotta örömeit. És, hogy annyi évtizedes munkám nem volt hiábavaló, bizonyítja sok volt tanítványom mai napig tartó kedvessége és ahogy sok esetben a köszönő szavak mellett, most már bátran mesélnek diákcsínyjeikről.

Most is örömmel lépem át iskolánk küszöbét, hisz második otthonom volt. Örülök kollégáim kedves szavainak és érzem, hogy mai napig szeretettel fogadnak.

Borszék, 2001 július

Ciortea Erős Mária

A borszéki iskolában eltöltött 31 év emlékeiből

1958 őszén kerültem Galócásról Borszékre, feleségem szülővárosába. Mivel az iskolában nem volt üres hely, ideiglenesen az alsóborszéki kultúrotthonba kaptam kinevezést, mint független igazgató, egészen 1959 márciusig, amikor is a nyugdíjba vonuló Nagy Katalin tanítónő osztályát vettem át, megmaradva tovább, több mint 20 éven át a kultúrotthon „önkéntes” igazgatójának is.

Az átvett IV. osztálynak még négy évig osztályfőnöke maradtam, mivel tanárhiány miatt kineveztek helyettes tanárnak. Ezt a tisztséget 1969-ig töltöttem be. Hogy milyen szakon? Mondhatnám, hogy matematikán kívül mindent tanítottam: fizikát, kémiát, földrajzot, zenét, rajzot, – a Kalapács házaspár távozása után egy ideig – természetrajzot.

A barátságos, de fegyelmezett légkörben, a tiszta és eléggé felszerelt iskolában élvezet volt dolgozni. Mindnyájan igyekeztünk mindent elkövetni, hogy iskolánk jó hírét megtartsuk és azt gazdagítsuk. Bátran, felemelt fejjel jelentünk meg azokon az értekezleteken, ahol munkánkat értékelték. Nem volt szégyellni valónk. Tanulóink mindig dicséretesen vettek részt a különböző megmérettetéseken és kitűntek tudásukkal, fegyelmezett magatartásukkal. Nem jelentett hátrányt az, hogy helyettesítők is oktattak.

Itt jegyzem meg, hogy sok éven át én képeztem ki és vittem versenyre a „Közlekedési irányítók” körét. Mindig becsületesen, jól felkészült csoportom volt, de, hogy csak egyszer sikerült a rajoni szakaszon az első helyezést elérni, máskor csak a másodikat, az nem rajtunk múlt. Már előre tudtuk, hogy csak Maroshévíz nyerhet. Nagyon kilógott a ló lába. Ilyen volt akkor is a helyzet.

A frissen végzett tanárok jövetelével, lassan kifogytam az általam oktató tantárgyakból. Maradt még egy ideig a zene és a rajz, majd elvállaltam az oktató-mesteri beosztást.

1970-ben munkám elismeréseként megkaptam a „*Kitüntetett tanító*” címet.

Mint oktató-mester az asztalosság, lakatosság és villamosság alapfogalmait tanítottam. Ismereteim voltak. Az élet megtanított, hogy apámtól és nagyapámtól tanultakat a gyakorlatban alkalmazzam és átadom. Igyekeztem megszerettetni a munkát, a pontos és izléses alkotást. E tevékenységem eredményét abban láttam, hogy sok fiútanulónkból lett lakatos, villanyszerelő, asztalos. Többségük a helyi vállalatok munkásainak sorát gyarapították.

Kedves emlékeim közé tartoznak azok a kirándulások (az 1960, 1970-es évekből), amelyeket Móga László akkori igazgatónk, kitűnő szervezésével, a nyári szünetek alatt végeztünk.

Nagy népszerűségnek örvendtek a „*vagonos*” kirándulások. Akkor még lehetett kedvezményes áron személyszállító-vagont bérelni a vasúttól. Nagy előnye volt, hogy hálóhelyeket lehetett kiképezni a fülkékben és így biztosítva volt a szálláshely. A vagonban oldottuk meg az ételmezést is menetközben. Főzéskor mindig készen álltunk, hogy tolatáskor, induláskor, megálláskor gyorsan felemeljük az edényt, hogy az étel ne locsogjon ki. Amikor hosszabb ideig egy helységben tartózkodtunk, kifőzdében, vagy vendéglőben ebédeltünk.

A vagonos túráknak az volt a céljuk, hogy tanulóinkat kivigyük az elége zárt borszéki medencéből, az ország különböző tájaira. Megismertetni a városokat, természeti, történelmi nevezetességeket. Így kerültünk Marosvásárhelyre, Kolozsvárra, Jászvásárba, Bukarestbe, a tengerpartra többször is, Constanta, Mangalia tartózkodással. Útközben, ha valamilyen, érdemes látnivaló adódott, utunkat megszakítottuk, majd vagonunkat egy másik járáshoz csatlakoztatva folytattuk.

Ezek a kirándulások mindig nagy élményt jelentettek a tanulóknak és a kísérő tanerőknek. Sokat lehetne írni az úti eseményekről, az éjszakai városnézésről, a bárokról, színházi előadásról, amikor a tanulók 2-3 szolgálatos tanerő felügyelete alatt pihenték napi fáradalmaikat.

Soha semmi baj nem történt, hála fegyelmezett tanulóinknak és a rájuk vigyázóknak. Tanulóinkat többször dicsérték a vendéglőkben, múzeumlátogatásokkor mutatott művelt magatartásukért.

A vagonos kirándulások után a busszal való kirándulások következtek, de ezek már nem voltak annyira vonzóak. Kevesebben vehettek részt és az utazás fárasztó volt. A kirándulások alatt a fotókör tagjaival (akiket szintén én tanítottam), felvételeket készítettünk és albumban, fotómontázon, doszárbán őriztük meg. Gondolom még megvannak.

1975-ben otthagytam a mesteri beosztást és visszatértem a végzettségem szerinti tanítói pályára. Letettem a második fokozatot. Az első fokozat elmaradt. Idősnek éreztem magam a megmérettetésre. Kezdetben nehéz volt megszokni a kicsikkel való foglalkozást, de megnyugvást jelentett látni a mindennapos előrehaladást, az eredményeket.

Nem fejezhetem be a rövid visszaemlékezésemet, hogy meg ne említeném azt a nagy családot, amelynek 31 éven át tagja voltam: a tantestületet. Körünket jellemezte a testvéri jó hangulat, főleg amikor fiatalok voltunk, de azután is. Merem állítani, hogy a hosszú évek alatt mindenki jó viszonyban voltam. Lehetett idős, vagy fiatal, senkivel össze nem szólalkoztam, haragban nem voltam. Tudtunk egymáshoz alkalmazkodni. Bajban volt akikkel fordulni. Készségesen segítettünk egymáson. Össze-

tartottunk. Közös kulturális megnyilvánulásokon szórakoztattuk a város lakóit minden évben farsangkor és jókat mulattunk a „Tanítók-napi” összejöveteleken.

A 80-as években a tantestület megfiatalodik, több a liberális gondolkodású tanár, tanítónő. Ez nem rontja az iskola színvonalát. Talán a fegyelem egy kissé lazul. Új szelek fújnak! Mi, a nyugállományba készülők, alkalmazkodunk. Mi mást tehetnénk? Másképp nevelkedtünk és másképp neveltünk.

1987-ben nyugállományba vonultam és azóta emlékeimet rendezgetem.
Sepsiszentgyörgy, 2001 június

Dancs Lajos, ny. tanító

Hogyan ismertem meg a borszéki iskolát?

Az 1948-as tanügyi reform után megszűnt Gödemesterháázán – szülőfalumban – a magyar nyelvű második tagozat. Hetedikes kellett volna legyek. Román iskolába nem akartam menni, mert félttem hogy elveszítem éltanulói státusomat. Így tehát, 1950 őszéig, hol szüleimnek segítettem, hol a helyi állami gazdaságban dolgoztam. Az őszi betakarodás után hírtvettem, hogy Borszéken bentlakást nyitottak Móga László szervezése alatt a vidéki magyarul tovább tanulni akaró gyermekek számára.

Már gyülekeztek a hírfelhők a hegyek fölött, amikor 1950 nov. 1-én két szelet lekváros kenyérrrel, két füzetrel és egy ceruzával felültem a Tölgyes felé járó autóbuszra és elindultam Borszékre. Este 11 felé érkeztünk. Smiloviczné, a Földes Mária édesanyja elirányított a bentlakás felé, amely a régi postaépületben volt. Bekopogtam és Straff Mancsi néni fogadott, aki nevelőnő volt ott. Reggel sorba állva lekísért az iskoláig, a mostani borvízüzem irodái vannak az egykori iskola helyén. Terjedelme nem volt nagyobb mint az addigi iskoláim, de lélekben többet tett.

Mancsi néni, a nevelőnő bekísért az igazgatóhoz. Élénk kék szemű, nyurga, barna bőrű ember mosolygott rám, s megkérdezte:

- Hát te mit akarsz, fiam?

- Tanulni. – feleltem nagy elhatározással. Kézenfogott, bevitt a VII. osztályba, ahol felfedeztem még egy falumbeli fiút, Sámuel Elemért. A bentlakásban töltött idő alatt, sokszor segített nekem az algebra és orosz-tanulásban.

Hamarosan otthon éreztem magam. Jó ételeket főzött Sárpátki Mari néni. A fegyelem szigorú volt. A szabadidőnket is jól megszervezték. Később Mancsi néni elment tőlünk, és Simon Ilus lett az új nevelőnő. Őt is szerettük. Télen jókat szánkáztunk. Felültünk a szánkóra az erdőhivatalnál, és lecsúsztunk alsó Borszékre.

Az évek teltek. 1960 őszén, ide kaptam kinevezést. Úgy jöttem, mintha hazajöttem volna. Ugyanaz az igazgató fogadott: Laci bácsi. 1988 szept. 1-ig 28 évet voltam tanító in ebben az iskolában. Úgy emlegetem ma is, mint elhalt szüleimet, olyan szeretettel simogatom meg lelkemben, mint a tőlem távol élő kilenc testvéremet.

Ebben az iskolában alakult jellemem: emberségem, kitartásom, szorgalmam, itt tanultam meg: „*Dolgozni, csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes.*”

A módszertani tevékenységről

A módszertani tevékenység megszervezésére nagy hangsúlyt helyezett a mindenkori iskolavezetőség. (Jól tette.)

Valóban nagy segítségünkre szolgált, ez a továbbképzési forma. Ösztönözt az állandó szakmai információ-szerzésre, fokozta szakmai öntudatunkat, oktató-nevelő munkánk iránti igényességünket és nem utolsó sorban a jó kollegiális szellemet.

1976-tól engem bíztak meg az I-IV. osztályban dolgozó tanítók módszertani tevékenységének irányításával. Nem volt nehéz dolgom, mert hozzáértő, ügyes elődeim – Huszár Teréz, Creanga Jolán munkastílusát folytattam tovább, de új szellemet hoztak a tevékenységbe az abban az időben frissen végzett kollégák: Zudorné Fazakas Ildikó, Fazakasné Papp Gabriella és Coman Mariana.

Havonta egyszer tartottunk összejövetelt. A tevékenységi tervet már a tanév elején összeállítottuk a kollégák közös javaslatai alapján. mindig volt egy nyílt lecke és egy módszertani dolgozat, amit akkor „referátum”-nak hívtunk. A nyílt órát előkészítette és megtartotta egyik tanítónő és a párhuzamos osztály vezetője felolvasta az általa megírt referátumot. Ezután önbírálat és vita, illetve hozzászólás következett. Mindezt jegyzőkönyvbe foglaltuk és leadtuk az igazgatóságnak. A megbeszéléseken, kiértékelőkön voltak parázsviták is, de voltak helyeslő vagy bíráló vélemények. Mindenképpen szakmai és humánus épülésünkre szolgáltak. Az összejöveteleken részt vett az igazgató, aki mindig értékelte a tevékenységünket és javaslatokat tett a jövőre nézve.

Az összejövetel egy kis terített asztalhoz való meghívással fejeződött be, ahol még elfogyasztottuk a „szereplő kollégák” által felkínált enni-innivalót, elfelejtettük napi gondjainkat, feloldódott feszélyezettségünk, s jó lélekkel vártuk a következő összejövetelt.

Deményháza, 2001 december 6

Orbáné Lőrincz Anna, nyugalmazott tanítónő

Igaz emberek között

Emlékeim a borszéki iskolai éveimről, élményeimről

1962-ben kerültem Borszékre, házasságot kötve Márkos Istvánnal, akinek édesanyja is ebben az iskolában tanított. Egy olyan nevelői közösségbe csöppentem, amely minden politikai és társadalmi nyomás ellenére a gyermekek nevelését minden egyébnél előbbrevalónak tartotta és hivatásszerűen gyakorolta. Ebben a szép és jól felszerelt iskolában, barátságos légkörben dolgozott óvónő, tanító, tanár, vagy éppen Ádám, az iskola mindenese. Igen! Mindenki tette a dolgát belső indítatásból, és azért, mert összefogott bennünket egy olyan igazgató, mint Móga László, aki szigorú, igényes, fáradhatatlan, de minden körülmények között ember és igaz barát volt. Jómagam a nemzet napszamosaként tanítottam zenét, anatómiát, testnevelést, művészettörténetet, vagy éppen azt, amit az akkori körülmények között tőlünk megköveteltek. Nehéz, de szép feladat volt, mert közel állt a szívemhez az I-IV. osztályosok tanítása is. A földrajzi, politikai és kulturális elszigetelődést belföldi és Magyarországi kirándulásokkal egyensúlyoztuk. Mindig kerestük az újat, azt, ami előbbre visz. A legfrissebb szakirodalmat akkor is felhajtottuk és beszereztük, ha ezek forrását és szabad folyását határok gátolták. Alaposan és kedvvel tanulmányoztuk, vitatkoztunk, kikísérleteztük és alkalmaztuk munkánkban, az információ áramlásának akadályoztatását is sikerült leküzdőnk, s így történhetett meg, hogy nem gypesedtünk bele a vidékiségbe, és iskolánk hírnevének öregbítésére is alkalmasaknak bizonyultunk.

Mit is ragadjak ki emlékeim közül? Talán az órákra való készülés izgalmát és szépségét, a gyerekekkel való egyénesített, a tanulók képességeihez és adottságaihoz igazított munkát. Vagy a tornaünnepélyeket, amelyeken iskolánk minden tanulója a kis elsősöktől a legnagyobbakig szerepelt. Hónapokig készültünk ezekre az ünnepekre. Bara Márton növendékünk zenei irányításával naponként gyakoroltunk az iskola udvarán, tornagyakorlatokat végeztünk, moderntáncokat tanultunk, dirigens volt, hogy karmesteri pálcájának ritmusára kicsi és nagy, az egyforma fehér és fekete, fehér-piros tornaruhában látványosan, a szépség bűvöletében vonultunk végig a városra a sportpályáig. Bemutattuk műsorunkat, és senki sem kímélte a tapstól a tenyerét, se a szülők, se Borszék lakói, de a messzi földről érkezett nyaraló vendégek sem. A város kulturális vérkeringésébe épült minden ilyen iskolai megnyilvánulás. Ugyanilyen sikeresek voltak a könnyűzenei vetélkedők, amelyekre a mozi termében került sor, s ezeket is egész évi előkészület előzte meg. A fürdőtelep zenekara kísérte kis énekeseinket. A nyertesek könyvet, házi készítésű ajándékot kaptak, mert

anyagiakban szűkölködtünk s csak ennyire futotta. Ennek értékét azonban megsokszorozta a közönség vastapsa, amelyet felerősített a teremből kintrekedt a nyitott ajtókon behallatszó elismerése is. Emlékezetesek voltak a farsangi előadások, amelyeken nevelő és tanuló együttesen állt a közösség elé. Ez igazi csapatmunka volt. Mi, pedagógusok, gyakran egymást figyelve, tudásunkat, képességeiket összeadva, kéz a kézben dolgoztunk együtt, mindig érezve a szülők mély tiszteletét és bátorító szeretetét. 1975-ben versenyvizsgával Sepsiszentgyörgyre telepedtünk át. Közelebb kerültem akkor már idős szüleimhez, de Borszéktől soha sem szakadtam el. Mikes Kelelent parafrázálva: úgy szeretem Sepsit, hogy nem felejthetem Borszéket. Rendszeres visszajáróként, diák- és évfolyam találkozónkon mindig meghatódom mikor emlékeimben megelevenednek az itt eltöltött, a fiatalságunk révén is megszépült, feledhetetlen és nagyon kedves esztendőik, tanítványaink, szüleik, és a nagy családként összetartó tantestület. Adja a jó Isten, hogy még sokáig ismétlődhessenek ezek a találkozók, melyek szépsége az idő múlásával nem fakul, hanem színesen ragyogja be az együtt eltöltött esztendőket.

Márkosné Kovács Ica

Szeretettel köszöntöm a 150 éves borszéki iskolát.

Valamikor 1974 és 1979 között szerencsém volt ebben az iskolában tanítani. Sok emlék bukkan fel emlékezetemben, bár azóta 22 év telt el és számtalan szép vagy kevésbé szép élményben volt részem. Visszagondolva a Borszéken töltött öt évre, először is egy „tanítás” jut eszembe, amit volt igazgatómtól Móga Laci bácsitól kaptam, ő mindig azt mondta: „*Nem kell izgulni, mert a történelem mindent megold.*” Ezt a tanítást azóta sem felejtettem el, s lehet, ezért egyike vagyok a szinte mindig derús és optimista embereknek.

Szívesen gondolok vissza az iskolára, ahol ügyes gyermekekkel dolgozhattam, akik közül sokan a szívemhez nőttek. Több gyerek arcvonásai, neve megmaradt emlékezetemben, ezek között van két nagyon kedves volt tanítványom: Nagy Csilla és Pál Ilonka.

Azt hiszem én voltam az első rajztanár a borszéki iskolában. Ottlétem nem volt egészen észrevétlen, mert három gyerek is kedvet kapott arra, hogy művészeti liceumban folytassa tanulmányait és közülük Orbán Annamária ma is a bukaresti Nicolae Grigorescu főiskola tanára.

Szép volt Borszéken, mert az iskola tanárai közül néhányval életreszóló barátságot kötöttem, együtt dolgoztunk – remélem jól – és együtt vettünk részt különböző akciókon és szórakozásokon. Örökké barátaim maradnak Farkas Aladárék, Kolbert Jóskaék, Eigel Tibiék. Nem felejttem el Kramer Franciskát, akinek vezetésével az iskola expedíciós csapatát kísérve én is részt vehettem egy csodálatos expedíción és a Gereblyei expedíciós fesztiválon.

Két évig Pionírház igazgató is voltam, ott tanultam meg, hogy ne kívánjak vezető pozícióba jutni, nehéz volt abban a Milíciától ránk hagyott düledező, kifűthetetlen házban dolgozni, bár kiváló munkatársaim voltak Köllő Feri bácsi és Simon Misi személyében. Az önellátó tevékenység abban is állt, hogy Feri bácsi a pionír rezesbandával temetésre járt pénzt keresni.

Jó volt Borszéken, mert fiatalok voltunk, tudtunk lelkesedni. Mindig jó volt gyerekek közt lenni, ezt ma is, – amikor szinte nyugdíjas vagyok – úgy tartom.

Kívánok sok sikert az iskola munkaközösségének, tanulóinak a 150 éves évfordulón.

*Szeretettel,
Szabó Katalin (volt Martini)*

Amintiri... amintiri

Cu riscul de a fi catalogată drept „*nostalgică*“ a vremurilor trecute, cum e la modă acum, nu pot să nu accentuez rolul pe care l-a avut Casa Pionierilor și șoimilor patriei (CPSP) în viața copiilor de atunci – astăzi adulți – din orașul nostru. Îmi amintesc că înființarea CPSP în anul 1975 a fost o adevărată bucurie, o stare de spirit, o reușită pentru orașul nostru și în special pentru populația școlară care găsea astfel un nou lăcaș al lor. Casa Pionierilor s-a adăugat celorlalte instituții culturale ale orașului – Școala, Casa de cultură, cinematograful – și în curând a devenit o prezență activă în viața pionierească la nivel județean și național. Copiii noștri, îndrumați de cadrele didactice de la CPSP s-au remarcat în diferite concursuri sportive, artistice, concursuri de desen sau activități UNICEF.

Beneficiind de o bază materială satisfăcătoare și de un buget pe măsură, cercurile existente au funcționat din plin chiar dacă uneori, condițiile de lucru, nu erau dintre cele mai bune – și aici mă refer în special la clădirile în care a funcționat. În ceea ce mă privește, îmi amintesc cu plăcere și nostalgie de două activități pe care le-am condus, cred eu – cu dăruire – și anume Cenaclul literar-artistice și clubul UNICEF.

În cadrul cenaclului aveam diferite grupe – de creație literară, de teatru, teatru de păpuși, atelierul fanteziei – axat pe confecționare de păpuși, dans modern și muzică. Dintre aceste activități remarc creațiile literare – poezii – cu care am devenit repede cunoscute în județ și apoi la nivel național prin intermediul ziarelor „*Informația Harghitei*”, „*Harghita*”, „*Luminița*” și „*Cutezătorii*” (reviste pionierești). Au scris și le – au fost publicate poeziile multor copii din Borsec, astăzi profesori, juriști, tehnicieni, ingineri, etc. Nume ca Bilț Ibolya, Bilț Mariana, Boronea Bianca, Eigel Andrea, Sorina Marinescu și Lavinia Marinescu, surorile Sorina și Lavinia Arsene, Vild Teodora, Toth Gabriela, Blaga Daniela, Mihaela Olteanu și alții au fost bine cunoscute în lumea taberelor de creație organizate la nivel național în localități ca Homorod, Târgoviște, Bacău. În luna mai 1985 participând la un concurs național de poezie am obținut marele trofeu Cupa Independenței – prin excelența recitare a elevei Pus-kás Ana-Măria. Altădată cenaclul a fost invitat la o dezbatere – simpozion pe tema „*Cultivarea limbii române în cercurile de creație ale CPSP*” înregistrată și difuzată la radio. Acolo s-au remarcat Sorina Marinescu și Mihaela Olteanu. Aceiași creatori – poeții mei – mai bine zis poetele organizam excursii literare – la Ceahlău, cabana Durău, la Izvorul Mureș, pe Valea Seacă, unde Ocolul Silvic ne găzduia în cabana lor sau în zonele turistice ale orașului nostru.

Parafrazându-l pe Ion Creangă, aş putea spune „*Și Doamne, frumos mai era atunci*”, căci eram tineri, eram copii și ne bucuram de tot ce aveam – mult sau puțin.

Lunar, organizam spectacole – la care se remarcă grupul de actori – dintre care nu pot să nu-mi amintesc pe Bilț Ibolya – alias profesoara Barabás Ibolya, o neuitată „*Lizuca*” din „*Dumbrava minunată*” a lui M. Sadoveanu și pe Szabó Katalin – azi Puskás Katalin, o extraordinară „*soacră*” cu trei nurori, după Ion Creangă.

Toți acești copii minunați au organizat două medalioane literare de excepție – Mihail Sadoveanu și Marin Preda, șezătorile literare dedicate lui Ion Creangă, Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, etc.

Aceste activități erau onorate cu prezența notabilităților locale – primul Moșneag Vasile, secretarul cu problemele ideologice Siller Mihály, directorul Casei de Cultură Creangă Gheorghe, uneori și de colegii de la școală, oaspeți străini, erau ziaristii Iuliu Condrat și Ilie Șandru de la „*Informația Harghitei*”.

Celelalte două grupe – dansul și formația de muzică – au adunat nume de copii talentați ca Fehér Zita, Szócs Tünde, Szócs Éva – astăzi mămici, Mircea Oprea, Béla Cerchéz, Marius Oprea, Stelian Moșneag și mulți alții. Erau nemaipomeniți acești copii – care-și rupeau din timpul lor liber două - trei ore pentru a face și altceva.

Clubul UNICEF consta într-o vastă corespondență cu copii din alte țări – de preferate țări socialiste – aveam mulți copii care corespondau cu pionieri din URSS, Ungaria, Polonia. UNICEF organiza pe atunci diverse concursuri de desene pe teme date, de creații originale, etc. concursuri la care participam și noi. Activitatea ne-a fost apreciată și răsplătită cu tabere în străinătate și tabere internaționale la nivel național – Eforie-Sud, Năvodari, simpozioane și multe premii individuale.

Era o muncă uriașă, o sumedenie de cerințe, sarcini cărora trebuia să le faci față. Și uitându-mă în urmă, îmi dau seama că n-am precupețit nici un efort pentru a fi printre cei buni și mă bucur dacă am reușit să aduc puțină lumină și fericire unor copii care au fost și pot să afirm, fără nostalgie, că vorba poetului „*N-a fost sărac, n-a fost sărac sufletul meu*”.

Maria Dumitrescu

Volt egyszer ... egy kerámiakör

Hosszú ideig dolgoztam a tanügyben, habár későn, 1979 őszén, 32 éves koromban kerültem oda. Az a több mint 19 év, amit ott töltöttem számomra sokat jelent, első sorban azért mert kerámia kört hoztam létre, ami az itteni körülmények között nem volt könnyű dolog. Nem is beszélve arról, hogy soha nem tanultam kerámiát.

A megyei pionírtanács vezetője érdeklődött, hogy nem vállalnám-e el a körvezetést. Akkoriban a Borvítöltődében dolgoztam már jó nyolc éve, mint tisztviselő. Az illető (Máté Dénes) örömmel vette volna, ha rajzolás, festés, illetve fafaragáson kívül valami mást is tanítanék, ami megyeszinten ritkább művészeti-iparművészeti ág.

Az akkori borszéki iskolaigazgató, Farkas Aladár tanár ötlete volt a kerámia. Nem tudtam, mibe kezdek, mert ha tudom, bizony nem lett volna belőle semmi.

Az első tanévben festészet és fafaragászat mellett néhány kerámia csoport is indult próbaképpen. Kezdtém utánaolvasni, gyárat látogatni és agyagot keresni. Égető kemence nem volt a fogászati laboratóriumban és a pékségben próbálkoztam égetéssel, ahol a tárgyak szétpukkantak. Az agyag előkészítésén és minőségén múltott minden. Áttértem az ülepítésre, ami nagyon munkás, de jó eredményt hozott és megpróbáltam égető kemencét készíttetni villanszerelővel, ami sajnos nem vált be.

Az 1982-83-as tanévig nem volt kemencém és a mesterség alapelveit próbáltam elsajátítani. Ekkor sikerült egy nagyon kisméretű kemencét építeni, amelyet egy nagyobb követett. Mindkettő nagy hőveszteséggel dolgozott, de végül volt kerámiám.

Az akkori „*Megéneklünk, Románia*” kulturális rendezvények kapcsán voltam először Horezuban, ahol három fiúcskával szerény harmadik helyezést értünk el. Ott valaki ajánlotta nekem, hogy máz gyanánt ólompírt használjak (miniu de plumb), mert a nyers vagy frittelt mázak drágák, illetve nem lehet hozzájuk jutni. Egyébként az agyagra való mázak és főként a minium nagyon mérgezőek, valószínű ennek köszönhetően kaptam a májgyulladást.

Horezuban, ahova évente eljártunk, rangos kiállítások voltak eladással egybekötve a legjobb romániai népi fazakasmesterek bevonásával.

Mellesleg ott volt néhány pionírház két-három gyerekkel és tárgyakkal. Sok körvezető nem vett részt az országból, jelezve, hogy a politikai háttér nem kedvükre való. Nekem ott kellett lennem, mert tanultam ott, eredményeket vártak tőlem, véglegesítő vizsgám nem volt jó tíz évig, a diktatúra bukásáig. Aztán az oktatómesterek is letehatték a fokozati vizsgát.

Hosszú helyettesi beosztás után sikerült véglegesítőzni, ami valamelyes biztonságot jelentett a tanügyben.

Természetesen a rendezvényekre, megyei és országos szinten vinni vagy küldeni kellett a törékeny kiállítási anyagot. Szeredában többnyire első helyet (díjat) nyert a kerámia és a makett. A szobrásztanárok hamar beleuntak a kerámiázásba és lassan egyedül maradtam ebben az ágazatban (Hargita megyében).

Horezuban is nyertünk különböző díjakat, sok első helyezés is volt. Szebenbe soha nem sikerült eljutnom, ott volt még egy jól menő kerámia vásár. Az eladott tárgyak értékét le kellett adni, lassan évi két fizetésnyi összeget kellett előteremtenem.

Küldtem anyagot még Belényesbe (Beius) és voltunk egyszer Brăila-n is, az „Istros 2500” rendezvényen. Rengeteg diplomát tettem ki a falra. Egyszer kaptam az én nevemre egy oklevelet az országos pionír tanács elnöknője aláírásával, Poliana Cristescunak hívták és a Nicu Ceaușescu felesége volt.

A gyerekek szerettek hozzám járni, a jelenlét aránylag jó volt. Sok nevet felsorolhatnék, szeretettel és odaadással dolgoztak nálam. Sajnos nem fér be a cikkbe.

Sokan az én ösztönzéseemre felvételiztek művészeti líceumba, mint Csibi Rózsika, aki később kőfaragóként dolgozott a bukaresti palota részére, Rác Kinga, Fazakas Emese és mások, akik közül a legeredményesebbnek Móga Attila bizonyult, aki a kolozsvári Ion Andreescu művészeti egyetemen másodéves.

Sokkal több gyermek próbálkozhatott volna – saját tapasztalatom és a szülők döntése meg a szomorú valóság, hogy a közizlés meglehetősen el van maradva az igényes művészeti alkotásokkal szemben – elvette az ember kedvét. A giccseket ha nem túl drága, még megveszik.

A tanügy anyagi helyzete állandóan romlott. Mázat már pénzért sem lehetett kapni és csak mázatlan cserepet készítettünk.

A borszéki pionírházát megszüntették. A két megmaradt katedrát Maroshévízhez csatolták, majd Dumitrescu Mariana tanárnő áthelyezésével egyedül maradtam.

Legvégül, egy kisebb műtét folytán (három hétig kórházban voltam) és tífizfa sem volt, a műhely agyagostól lefagyott, kénytelen-kelletlen 1998 decemberében el kellett hagynom a munkahelyemet.

Most újból fiatal, kezdő tisztviselő vagyok és maradok ameddig a fennvaló is úgy akarja.

Kamenitzky Antal

Az én iskolám

A 150 évét ünneplő borszéki iskolának 8 évig voltam a tanulója, de még ezután is egy ideig „az én iskolám” maradt. Közünk volt egymáshoz, nem is kevés. Ahogy teltek az évek, egyre jobban tudatosodott bennem, mit is jelent nekem az iskola.

1959 szeptemberében lettem a diákja, Fodor Olga tanítónéni tanítványaként. Kisiskolásként nem éppen a felhőtlen boldogság önbizalom-erősítő korszakát éltem. Úgy éreztem, és ma sem gondolom másként (de lehet, hogy tévedek) éberren lesi vélt és valós hibáimat, könyörtelenül nyesi vadhajtásaimat. A „betörés” korszaka volt. Térdepeltem tábla előtt, mert otthon elmeséltem: „*Gheorghiu-Dej a mi apánk*” (nem értettem a példabeszédet), tehát az enyém is (!) és ez anekdotaként visszajutott a tanítónéni fülébe; nyilvánosan megszégyenített, mert nem tudtam a 6x8 szorzatát, mikor kevésbé begörcsölt osztálytársaim gondolkodás nélkül fújták a szorzótáblát, „szökve” is. Azt viszont elismerem, hogy amire kellett, arra egy életre megtanított. Kisiskolás korom kedvenc tantárgya a román nyelv volt, amit a kedves és fiatal Naciuné Pordea Maricica néni tanított olyanformán, hogy óráról-órára azt éreztem: többet tudok. Volt sikerélményem. És később alap a továbbtanuláshoz.

Ötödik osztálytól változott a világ. Új tantárgyak, új tanárok, csupa izgalom és várakozás voltam. Nem csalódtam. Szerettem iskolába járni, és ha már az iskolában tanulni illett – kellett, hát tanultam is. Nem esett nehezemre, szinte magától jött: tiszteltem és szerettem a tanárait, lehetetlen volt borjú-az-új-kapuban módra eléjük állni. (Akkoriban a szóbeli feleltetésre helyezték a fő hangsúlyt.) De tanáraink nem bízták a tanuláshoz való önkéntes hozzáállásunkra, a „*belső motivációra*” a dolgot: ismerve a diákfurfangokat, mindent megtettek azért, hogy szorgalmunkat szinten tartsák. Például némely tantárgyból egyiknek 4-5 jegye is volt, míg másoknak alig egy jegy árválkodott a katalógusban. Szóval, sakkban volt az egész osztály. Ennek a módszernek Princz Margit tanárnő volt a nagymestere. Tanárainkról sommásan azt mondhatom: lelkiismeretesen és jól (!) leadták az anyagot, de szigorúan és lelkiismeretesen számon is kérték. Tanáraink érdeme volt, hogy miután elvégeztük a nyolc osztályt, szinte mindenki oda jutott be a versenyvizsgán, ahova jelentkezett. Legtöbben jónevű középiskolákba felvételiztek – sikeresen. A '60-as évek közepén jelentek meg az öt éves, az érettségi diploma mellé szakmát is adó szak-középiskolák, ahol elég nagy volt a túljelentkezés. Sokak sikeres felvételi je dicséri tanáraink munkáját. (Osztálytársaim közül Bara Marci, Tamás Mária, Szócs Ibi neve jut hirtelen eszembe.) Én Elhárt Olgival együtt

a gyergyószentmiklósi Salamon Ernő gimnáziumba jelentkeztem, az eredménylistán miénk volt az első és a harmadiki hely.

Miután az „*erdő-mező dalosmadárkája szálljon a mi kedves iskolánkra*” dallamára kiballagtunk, akkor kezdett csak derengeni, mit is adott, „*milyen fényes napvilágot*” gyűjtött nekünk (hogy a ballagó dalnál maradjak) az én iskolám! Nem volt gond diktálás után írni franciául (ennek köszönhetően hamarosan a fél osztály házi feladatát gyárthattam le szünetekben), jól ment a nyelvtani elemzés, a fizika-kémia nem jelentett gondot. Tanárain megkérdezték: honnan, melyik iskolából jöttem. Még a zenetanár is felfigyelt a szolmizálni tudó ritkaságra. Mert Borszéken néhány évig zenetanár is volt, máskor meg Márkos Ica néni tanította profi módon. Jóval később, egyetemi éveim alatt próbatanításra készülve Voloncs tanárnő órái jutottak eszembe követendő modellként: lendületes, gazdag tartalmú órát úgy tartani, hogy egy fél percet sem elvenni a szünetből, mikor a nebuló már amúgy sem figyel.

Az én iskolám jól feltarisznyált: olyan általános ismeretanyaggal indított útnak, melyre a mai napig is támaszkodom. Tanáraink hivatástudatának köszönhetően az én iskolámban nem kallódott el jó képességű gyermek. Elismerésemet és hálámat nem is tudom méltóképpen megfogalmazni, megelégszem azzal, hogy felsorolom a nevüket: Princz Margit és Károly, Vild Irén, Márkos Ica, Voloncs Rózália, Dancs Lajos, Fazakas Attila (világos magyarázata alapján már az iskolában megtanultuk a leckét), Bagoly István tornatanár (vakációban a Kelemen-havasba vitt bennünket sizni), Demeter Klára, Móga László. Mindannyiuknak köszönet.

Kolbertné Móga Tünde

Foszlányok

Milyenek is voltunk? Gyerekek. Azt hiszem, cserben hagyott a memóriám. Hangok. Arcok, mosolyok, köszönetek, boldog gyermekkoromból, olyanok mint egy álomkép. Talán ez annak tudható be, hogy mélyen aludtak még bennem a „*ki vagyok, honnan, hová, miért vagyok*” típusú kérdések.

Érdekes volt gyereknek lenni. Nem voltunk kimondott rosszak, de mintagyerekek sem. Emlékszem nagy hőcsatákra, tenyeresekre.

Rengeteget szerepeltünk, kórusra jártunk. Ezt szerettem. Lényegében mindent szerettem ebben az iskolában. Néha ugyan voltak rossz pillanatok. Helyesen mondtam pillanatok.

Mindig énekeltünk. Rengeteget. Legtöbbször a „*Trei culori*”-t és a pióridalokat. Nem figyeltem a szövegre. Nyilván azért felejtettem el őket.

Valahogy semmi sem tűnt nehéznek. Csak éppen nem tudtam dobni és reszkettem a matekórán amikor előkerült a kék példatár, ami kivétel nélkül „*szép feladatokat*” tartalmazott.

Hatodikos voltam, amikor bekövetkezett a kommunista rendszer bukása. Mindenki erről beszélt; jó hosszúra nyúlt a vakáció azon a télen. Kitéptük a tankönyv első lapját – nevezetesen Ceaușescu régen kicirkalmazott, kegyesen mosolygó képét. Nagyon sok „*Csau-viccet*” tudtunk gyermekként is. Hallottuk és mondtuk tovább. Nem kellett többé az egyenruha és szélnek eresztettük a piros, trikorszegélyes nyakkendőket is.

Miért piros a nyakkendő? – kérdezték tőlünk a pionírvatáson (második osztályban). Nekünk pedig azt kellett válaszolni: „*A munkásosztály vére festette meg pirosra*”. Nagy megtiszteltetés volt pionírnak lenni. Játszotak ők, hogy mi vegyük komolyan. Szomorú az ilyen játék.

Volt egy olyan olvasmányunk, amelyben országunkat egy virágcsokorhoz hasonlította a szerző. Minden leckének az volt a tanulsága, hogy mi vagyunk a legboldogabb emberek.

Hogy érezhette magát egy tanár abban az időben? Minek érezhette magát? Amikor tudta, hogy nem igaz ígéret, eszméket hirdet és mégis meg kellett tennie, kutya kötelessége diákjainak megtanítani, amiben ő maga sem hitt? Mi ezt nem tudtuk, nem éreztük. A „*forradalom*” után átalakult minden. Akkoriban még mi, gyerekek is „*politizáltunk*”, minket is csak ez foglalkoztatott.

Olvastunk. A háziolvasmányokat mind kiolvastam. Akkor ismerkedtem meg Verne, Gárdonyi, Dumas, Kästner, Jókai, Mark Twain műveivel. Nem tudom pontosan, de talán az „*Egri csillagok*” volt az első regény, amit kiolvastam.

Lehet, hogy olyasmikről kellene írnom, hogy mire tanított meg engem ez az iskola, hogy mennyit köszönhetek a tanárainknak.

Valószínűleg sokat. Felnőttem; az öntudatlan gyermekéveim alatt belém-szívódott, megtanult, „*belémvert*” gondolatok, biztos most is megvannak valahol bennem, és segítettek emberré, felnőtté, „*gondolkodó nádszálló*” válni.

Zatoschil Ballai Zsuzsa

Visszaemlékezéseim

Amit szerettem az eltelt éveim során mindig szeretettel és boldogan elevenítem fel, hisz szerencsésnek mondhatom magam, hogy itt Borszéken születtem és itt jártam iskolába.

A 60-as évek végén óvoda is működött itt, Felsőborszéken. Nagy fakoc-kákkal játszottunk, verseket, énekeket tanultunk. Emlékszem Orbán Anikó óvónénire, akinek az oldalán csüngtem, ha kellett, ha nem. Egyszer hiányoztam 3 napot az oviból. Mikor visszamentem, megkérdezte az óvónéni, miért hiányoztam? Még most sem tudom miért, én azt mondtam, hogy el volt törve a lábam és három napig gipszbe volt. Nem szidott meg a hazugságért, hanem húsz évre rá megkérdezte, hogy emlékszem-e még erre a történetre? És mondta akkor Anci óvónéni, milyen dús volt a fantáziám.

A tíz perccsel sem volt gond. Ott volt Ádám bácsi, aki árult a büfében. Nála lehetett venni egy lejért egy kicsi kiflit és egy joghurtot. Aztán valamelyik kölök kitalálta, hogy tegyük a kiflit a fenekünk alá, hogy felmelegedjen, mert akkor jó ízű. Ádám bácsi volt a mindenes A-tól Z-ig, ő zárhatott volna be minket a pincébe, ha igazán komolyan gondolja.

Volt egy ovis fiúcska, mindig egy bársony öltözékben járt, ezért elnevez-tük „Bársony Pistikének”. Egy másik „fatojás” pedig jócskán selypített és odaültettek, hogy tanítsam beszélni.

Az iskolában csak felsőborszékiekkel működött az óvoda, az alsóborszékiek lent jártak a Kultúrotthonban. Jól kióvodáskodtuk magunkat a míg a hét évet betöltöttük.

Aztán jött a nagy megpróbáltatás. Nem annyira nekünk, mint a tanító-néniknek. Úgy emlékszem 42-en kezdtük az első osztályt és 38-an maradtunk. A négy elemi során minden tantárgyat más és más tanítónéni tanított. Ciortea tanítónéninél nem lehetett viccelni a szépírással. Csodáltam is mindig, hogy sikerült Mária néninek olyan egyformára, gömbölydedre az írás. Minden erejét ránk fordította, hogy ismerjük meg az írást, olvasást. Emlékeimben őrzöm Bella tanítónénit is, mert sok népdalt, népi táncot tanított. Creanga tanítónéni, Orbán tanítónéni is végig kísért minket az I-IV-ben. Nem tudnék választani kedvenc tanítónénit, mert egyik tanító-néni pótolta a másikat.

Az V-VIII. osztályban már létszámunk lecsökkent 36-ra. Azokban az években vezették be a kabinet rendszert. Ha jól emlékszem már volt fizika, kémia, történelem és földrajz kabinet. Elnézem a mostani rohangáló gyermekeket. Hát mi sem voltunk különbek. Szigorúan kellett velünk bánni, mert a kamaszkor határán igen bonyolult egy tanuló. Ica tanár-

néni, Rózsika néni, Martini tanárnéni, Molnár tanár úr (volt osztályfőnökünk) igyekeztek a helyes utat megmutatni. Kiváló tanáraink voltak. A magyar nyelv és irodalmat úgy megszerettetni, mint ahogyan Voloncs tanárnőnek sikerült, egy nagy boldogság és szerencse volt számunkra. A földrajz iránti szeretetünket Eigel Tibortól kaptuk (ma szakfelügyelő a Megyei Tanfelügyelőségénél). Óráin nem volt feszültség, félelem, de zűrzavar sem. Tudott bánni a tanulókkal. Rădeanu tanár úrnak nagy volt a szíve. Mindig helyre zavart bennünket, ha tulajdonképpen 3-ra feleltünk és mindig esélyt adott a javításra. Volt a törce kabinetben egy rozoga filmvetítő gép, de sohasem sikerült egy egész filmet levetíteni, mert az mindig elszakadt. Rózsika néninek gyakorlat órákon kosárszámra süttöttük a „pászkát”, a fiúk pedig ládajavítással foglalkoztak. Matekból Vild Irénke tanítónéni, majd VIII.-ban Kolbert tanár úr tanított. Móga Laci bácsira úgy emlékszem, mint egy fegyelmezett és megértő tanárra, úgyszintén Princz tanárnőre és férjére is. Akkoriban nagy zenerajongó voltam. Álmodtam szóttem, hogy majd ezt fogom folytatni. A kedves zenetanárnőnk – Molnár Magdolna – ő terelt mégis a mostani pályám felé. Talán neki köszönhetem, hogy azt csinálom, amit szeretek.

Azokban az években is többféle kör működött iskolánkban. Hogy mindezt kipróbáljunk, hát mindenikbe beiratkoztunk. Volt fotóköri, sportköri, túzoltóköri, közlekedési kisrendőrök köre, bélyeggyűjtők köre, énekkar, fúvószenekar, táncköri, rajzköri és lehetett még más is. De mégis a legnagyobb élményt az expedíciók jelentették számomra, amelyeket Farkas Aladár tanár úr vezetett. Sátoroztunk a Hargita fennsíkon, a Nyugati havasokban és a Duna-deltában. Megnyílt a világ előttünk, megnőtt a természet iránti szeretetünk.

És most huszonhat év után is ragaszkodom ehhez az iskolához, mert tanárai tízesre vizsgáztak előttem. A legszebb éveimet itt töltöttem el. Szeretném, ha ugyanezt elmondhatnák rólunk a diákjaink, akik ugyanúgy szomjaznak a tudást, az újat, a szépet, mint mi is a '70-es évek diákjai.

Siklódi Éva

Mindig büszke voltam iskolámra

1958. őszen egy egész csapat gyerek, Pépel Áci, Talmájér Rózsi, Birman Feri, Bajkó Bandi, Kolbert Jóska és jómagam indultunk el a Nyomás-dombról, hogy az akkor még szinte új iskolában elsajátítsuk az élethez szükséges elemi ismereteket. Számomra minden új volt, még a fenn említett pajták is, hiszen nemrég költöztünk új házunkba, a Kerek vonzaskörébe. Minden új volt, de hamar beilleszkedtem. Szerettem barátkozni, a kerekikkel nemsokára elválaszthatatlanok lettünk, és szerettem tanulni. A tanulásnál az első osztályban egyetlen „*mumusom*“ volt, Vild Bandi, aki testileg és szellemileg is fejlettebbnek látszott a többiekénél s úgy tűnt, hogy ő lesz az első tanuló. Ezeket az apróságokat csak azért említem, mert ezekből az elsőosztályos kapcsolatokból örök barátságok lettek, ma is ha hazamegyek Borszékre, nem mulasztom el felkeresni, ha csak egy fél órára is, Vild Bandit, Kolbert Jóskát.

Emlékezetembe örökre bevésődött jóságos, de szigorú tanító nénink, Huszár Teréz néni alakja, aki fáradhatatlanul és végtelen türelemmel szeretett meg velünk a tudni akarást. Munkájának meg is volt az eredménye, kivéve egy nagyon kis hányadot, az osztály nagy része kitűnő osztályzatokkal végezte az alsó tagozatot, s ha jól emlékszem, az általa tanított osztályból a felsőn sem bukott senki. Alsó tagozatos koromra esett a „*kultúr munka*“ időszaka. Tanítónőnk feladata volt osztályát elfoglalni a vasárnapi szentmisék alatt, karácsony estén. El lehet képzelni milyen kinszenvedés volt ez egy vallásos neveltetésű tanítónő számára, akinek az apja még hozzá egyházi főtanácsos volt abban az időben. De tenni kellett, hát tette és tette úgy, hogy a felsőbb szervek is meg voltak elégedve és szüleink csendes suttogással, elismerően beszéltek róla. Abban az időben szóba sem jöhetett az iskolai hitoktatás, így Rác György plébános úr órák után, a sekrestyében, később a plébánián tartotta a hittanórákat. Ezeknek az óráknak külön varázsuk volt két szempontból is. Először, mert hivatalosan nem volt szabad hittanórára járnunk, és bármit szívesen megcsinálnánk a kisdíák, amit nem szabad. Másodszor, mert ott találkozhattunk iskola után, tanítói felügyelet nélkül és jókat hancúroztunk a Kerekben, úgy hittanóra előtt, mint utána. Nem volt azonban mellékes az sem amit ott elsajátítottunk, hiszen sokunkat segített és segít át az élet nehézségein a vallás, a hit.

Ez az időszak volt az életre való nagy rácsodálkozások időszaka. Megtanultuk, hogy őseink a dákok voltak, akiket barbár hódítók leigáztak, de ők mindvégig hősiesen helyt álltak. Azt is megtanultuk, hogy a barbár hódítók között ott voltak a magyarok is. Ekkor kezdtem ráébredni arra,

hogy egy olyan országban élünk, amelyik azoké, akik az iskolánkban egy osztályteremben elférnek mindenestül. A legnagyobb furcsaság pedig az volt, hogy Vajda Vali, akit óvodás korom óta ismertem, ebbe az osztályba járt.

Aztán átléptünk a felső tagozatba, a tanító néni védő szárnyai alól szinte a felnőttek, a tanárok világába. Osztályunknak ekkor is szerencséje volt. Márkos Ica néni személyében egy halk szavú, de határozott osztályfőnököt kaptunk, aki határozott jellemével, személyes példájával igyekezett embert faragni belőlünk. Nem is emlékszem, hogy a sportórákon kívül hallottuk volna fennhangon beszélni, de osztályában mindig csend volt, szeretettel hallgattuk. (Ötvenéves kortárstalálkozókon is, amikor megszólalt, néhány másodperc múlva csend lett.) Osztályfőnökünkön kívül olyan nagyszerű emberek tanítottak mint Vild Irén, Princz Károly, Dancs Lajos, Móga László, Voloncs Ibolya, Fazakas Attila, Princz Margit, Orbán Anna. Ezeknek a lelkes és hozzáértő pedagógusoknak köszönhetem, hogy később büszkén mondattam el bárhol: a borszéki iskolában végeztem. Elmondom azt is, hogy miért. Abban az évben, amikor mi végeztük az iskolát, indultak az ötéves szaklíceumok, amelyek akkor még technikai végzettséget ígértek, azután lettek érettségizett szakmunkásképzők. Nagy volt tehát a versengés ezekbe a líceumokba. Én is megcéloztam a bukaresti Nyomda- és Filmipari Szaklíceumot, arra számítva, hogy ha nem sikerül, majd csak bejutok ősszel a maroshévízibe. Princz Károly és Vild Irén tanárok munkájának köszönhetően (román, matematika), 178 jelentkező közül harmadiknak jutottam be a szaklíceumba. De a neheze csak ezután jött. A harmadik hely ösztöndíjjal járt, amit illet meg tartani. Nem mondom, hogy könnyű volt egy teljesen román nyelvű középiskolában, román környezetben, de azzal a „*csomaggal*“, amit a borszéki iskolából hoztam, elsőként végeztem az első évet. Ezért mertem és merek ma is ellentmondani azoknak, akik gyermekeiket román osztályba íratják azzal az indoklással, hogy csemetéik jobb előmenetelét tartják szem előtt.

Ami Erdély és Magyarország történelmét illeti, még csak beszélni is bűn volt az iskolában. Móga Laci bácsi, akkori szigorú igazgatónk a nagykirándulásokat használta ki arra, hogy helyismertetés leple alatt megtanítsa a magyarság, főleg Erdély igaz történelmét. Végül, de nem utolsó sorban Voloncs Ibolya megszerettette (már akivel lehetett) a könyvet, a magyar klasszikusok pedig részben pótolták a hiányzó történelemkönyveket. Mindezekért szeretettel és elismeréssel gondolok még élő, illetve kegyelettel elhunyt tanítóimra, tanáraimra.

Ivácsony József

11. Az iskola híre a nagyvilágban

RÉSZLETEK NAPILAPOK, FOLYÓIRATOK ISKOLÁNKRA VONATKOZÓ CIKKEIBŐL

1975. szeptember. 1. Hargita

Az iskolai év megkezdésével egyidőben született meg az új intézmény, pionírház, s ezáltal jobb feltételeket sikerült teremteni az üdülőváros pionírjai számára, az iskolán kívüli tevékenység, a hazafias nevelés megszervezésében.

1980. Hargita - Borvíz-expedíció.

Eigel Tibor, tanár

Egy pár sorban beszámolok a borszéki általános iskola ásványvíz-expedíciós csoportjának munkájáról. Tíz önkéntes tanuló, három csoportra osztva indult a munkába. Hőmérőzték a források vizét, könyveket bújtak, terepen felméréseket végeztek, ritka dokumentumokat kutattak fel.

... Munkánktól szenzációt nem várunk (de expedíció közben rendkívül értékes és érdekes anyagok gyűltek egybe) célunk: becsülettel helytállni, mert a hírnév kötelez.

1980. Hargita

- A „Borvíz” expedíció díjazottjai.

Bálint András

Pénteken ült össze a zsűri, hogy értékelje azoknak az iskoláknak a borvíz-expedíciós munkáját, amelyek bekapcsolódtak a megyénk ásványvízforrásait leíró munkába, összegyűjtötték a forrásokkal kapcsolatos népi gyógyászati javallatokat, hiedelmeket, néphagyományokat, megmérték a források hőmérsékletét, térképeket készítettek, amelyekre rávezették a forrásokat vegytartalmuk szerint, tárgyi emlékeket gyűjtöttek azokról a forrásokról, amelyek vizét hajdan vagy jelenleg palackoznak, vagy gyógyfürdőként használnak.

Különös ügybuzgóságról adtak tanúbizonyságot a kászonalitzi, korondi, borszéki borvíz-expedíció tagjai. A zsűri döntése értelmében a korondi expedíció tagjait jutalmazták a Megyei Tanfelügyelőség díjával, a borszékiek a Pionírtanács és a Geológiai Kutató és Feltáró Vállalat díját kapták.

1980. Hargita október 10

Búzás Jenő, borszéki VIII. osztályos pionír érdekes kirándulásról számolt be levélben. Egyik szeptemberi ködös vasárnap reggel az osztály régi tervét valósította meg: meglátogatta Orotvát, a szomszéd falut. „Senki sem érzett fáradtságot, pedig nem kevesebb, mint 14 km-t gyalogoltunk. A

Közrezen keresztül több erdei forrásra bukkantunk, amelynek vizét meg is kóstoltuk. A faluban megnéztük a Csibi bácsi saját készítésű vízimalmát és áramfejlesztőjét." A hosszú, de élményekben gazdag út után felfrissülve tértek haza a pionírok.

IFJÚ TOLLFORGATÓINK VERSEIBŐL
(1980-1981)

Köszöntő

Mit kívánjak
e szép napra?
Sok virágot,
napsugarat!
Derült égen
galambokat,
mindenkinek
tízeseket,
jó anyámnak egészséget!

Suteu Ramona

A béke útja

Széles e nagy világ
hosszú útjain
annyi meg annyi jó ember
jár-ke, nyitott szívvel –
szívük nyitott a szeretetre,
a béke, a boldogság reményére...

Annyi meg annyi ember
járja a béke derűs útját,
Románia gyermekeivel,
nemzedéktársaimmal együtt
tudom, örök ez az út.

Vild Dóra

Az élet virágai

Olyan harmat - tiszta a reggel,
és annyi a szépség bennünk!
Ahány virág, annyi ének -
és annyi a szeretet lelkünkben...

A világ szeretete, hisz mi
az élet virágai vagyunk,

a föld eleven díszei,
szemünkben: a tiszta jószág.
Minden énünk
a jövő dala,
együtt növünk e Földdel,
s óvjuk szívünk melegével...

Sorina Marinescu

Revista „Cutezătorii” – 1981

Büszkeség

Igazán jó érzés
mi több, büszkeség,
hogy bárki kérdez,
elmondhatom,
ki vagyok...
A büszke román táj
egyik gyermeke vagyok!
E föld páratlan,
legnagyobb korszakának
szülöttje, gyermeke,
tagja a fény,
a béke, a boldogság
büszke nemzedékének
Románia földjén.

Gabriela Suteu

Jöjjetek, gyermekek!

Jöjjetek, gyermekek, daloljuk ma hazánkat,
Daloljunk a haza hőseiről is, akik
Nehéz harcokban áldozták életüket,
Hogy méltón és szabadon éljünk ma itt.

Hisz az emberiségnek ez a boldog népe
Ma kiteljesíti szabad életét.

Jöjjetek, gyermekek, daloljuk hazánkat,
S a hazának e szép aranykorát,
Bármit teszünk, s bárhol dolgozunk majd,
Hűséggel e hitet vigyük tovább.

(Mihaela Olteanu, a borszéki ált. iskola VIII. osztályos tanulója)

Cântec de mai

*Bine-ai venit, iubită primăvară!
Cât de frumoasă ești în noul strai
Cusut cu flori, cu rouă, cu lumină,
Împodobit cu roșu steag de mai.*

*Vezi, Țara te primește-ntinerită
și-mpodobită azi strălucește.
Venirea ta o cântă tot poporul
care cu hărnicie te cinstește.*

*Ne-aduci atâta soare și lumină
și-atâtea flori, și-atâte verde-n plai
și-aduci desfășurate roșii steaguri
și cinstea luminoasei zi de mai!*

Blaga Daniela, cl. a V-a, CPSP, Borsec

Tării mele

*Sunt un bob de grâu,
sînt floare,
sînt o stea,
sînt o lumină,
sînt iubirea
și sînt dorul
care ție ți se-nchină!*

*Sunt izvorul
care cântă,
sînt pădurile
adânci,
și sînt munții
ce de veacuri
străjă-ți stau,
plini de credință,
neclintiți!*

Ibolya Bilt, cl. a V-a, Borsec, județul Harghita

Revista „Lumină” 1981

... salutăm cu toată atenția participarea plină de dăruire a profesoarei Mariana Dumitrescu la viața literară care s-a înfiripat la Casa pionierilor și șoimilor patriei din Borsec. Deși tânăr, „cenaclul din Borsec” a adunat în el câțiva pionieri inimoși și cu multă dragoste pentru limba noastră... Tov. Dumitrescu propune atenției revistei noastre numele Mariane Bilt,

membra a cenaclului de curând înființat. Într-adevăr, cele câteva poezii ale micii autoare poartă un semn ales, un vizibil interes pentru o limbă literară frumoasă. Poeziile „Mama” și „Oda” de exemplu, satisfac din plin exigențele noastre.

(Apărută în rubrica „Curierul liric”, semnată de *Constanța Buzea*).

Deschidem curierul liric prin câteva rânduri de apreciere pe care le adresăm prietenilor noștri, membri ai cercului literar al Casei pionierilor și șoimilor patriei Borsec. Poeziile lor, care merită pe deplin numele de poezii, detașându-se ca valoare și importanță de marea majoritate a versurilor pe care le primim la redacție, sînt semnate de Bîlț Mariana, Bîlț Ibolya, Citirigă Margareta.

*Mă mândresc cu tine
Țara mea,
Leagăn de visări și poezie,
Mă mândresc că sînt copilul tău
Și vlăstar de mândră Românie.*

Am citat prima strofă din poezia „Mândrie” a Marianeii. „Măicuța mea” și „Când copiii rîd” sînt textele cu care colegele Marianeii, amintite mai sus, intră în concurs.

(Revista „Luminița” 1981)

Revista „Pentru Patrie” 1983

Prof. M. Dumitrescu, Borsec: „Le mulțumim tuturor oamenilor buni care nu precupețesc nimic în lupta pentru bine și adevăr”, scrieți dv. în numele copiilor din cenaclul literar pe care-l îndrumați. Regăsim și noi cu satisfacție, truda pe care o depuneți în creația lor din care reținem:

„Pământ străbun, tu vatră de eroi / un cânt de slavă îți aducem noi, / copiii tăi, frumoși și temerari” (Mariana Bîlț), „Nu lăsați să plece primăvara / de pe pământul nostru-al tuturor, / n-o speriați cu bombe nucleare, / n-o goniți din inimi și din flori”. (Daniela Blaga)

Revista „Luminița” 1983

Din partea membrilor cenaclului literar din Borsec-Harghita, îndrumat de prof. M. Dumitrescu am primit câteva file dintr-un album de primăvară. Semnează Bîlț Ibi, Blaga Daniela, Olteanu Mihaela, Bîlț Mariana și Teodora Vild. Ele și-au propus, și au reușit, în parte, să identifice liric, în versuri nu de puține ori inspirate, pacea cu primăvara, cu poezia. Calitățile poetice sînt pe măsura vârstei, iar experiența autorilor, mai puțin întinsă, reflectă fragezimea acestei vârste. În schimb bunăvoința și buna

credință, plăcerea de a-și exprima în versuri sentimentele sînt remarcabile. Cîteva mici observații de culoare, cîteva precizări se cer făcute. Iată, de pildă, Bilț Ibi scrie: „nici pădurea fără pomi / și nici lumea fără noi”, când știută este că pădurea este alcătuită din copaci, din arbori, iar pomii (cei fructiferi, cei care fac poame) aparțin livezilor. La Blaga Daniela, care ne oferă o galerie aproape completă a personajelor care apar pe scena fermecătoare a primăverii (flori, copaci, gîngăanii) scrie despre ghiocci, de pildă, că sînt albi de strălucire, ceea ce este mai frumos decît dacã ar fi spus strălucitor de alb. Am mai îmbunătățit, cu voia autoarei, ultimul vers din „Fluture”. Fluturele este întrebare, de unde a luat mătasea și culorile din care este el alcătuit. Daniela spune: „de cusut eu am cusut / să fiu mîndru, ne-ntrecut / iar modelul l-am luat / de la sat”. Astfel caligrafiat, ultimul vers îți dă de înțeles că în afara iei de la sat, ar mai fi și ia de la oraș...Olteanu Mihaela izbutește un poem – joc plin de grație în „Hai să ne jucăm”. Pentru poezia „Primăvara” i-am propune schimbarea verbului a striga cu a șopti, care se potrivește mai bine cu atmosfera laborioasă și liniștită a primăverii. Bilț Mariana compune niște poezii pe tema generoasă a prieteniei. „Legămînt” începe astfel: „Nimeni, niciodată / nu va reuși / ca să ne desparte...”. În poeziile semnate de Vild Teodora am găsit cîteva stingăcii. În versul „și din bombe flori fă, albe de cais”, supărătoare este sintagma flori fă. În alte parte corect ar fi fost spună păsările care se întorc de prin alte părți ale lumii nu de prin alte lumi. (Concursul Pace pentru toți copiii)

Informația Harghitei, mai 1985

M-aplec sfioasă-n fața ta,

Alb monument

De marmură curată!

Sub tine doarme un om

Care putea

Să-mi fie frate

Sau să-mi fie tată!

Puskás Ana-Mária, Cenaclul Casei Pionierilor și Șoimilor Patriei Borsec

Despre o interesantă și reușită acțiune pionerească ne informează într-o scrisoare trimisă redacției, pioniera Puskas Ilona din Borsec. Este vorba de o manifestare culturală complexă, desfășurată sub genericul „Pace pentru toți copiii lumii”, în cadrul căreia s-au recitat versuri, s-au interpretat cântece și s-a vernisat o expoziție de desene. În pregătirea și desfășurarea întregii activități s-au evidențiat pionierii Puskas Ana-Maria, Rác Kinga, Ambrus Csilla, Siklodi Mihály și Laczkó Hajnal. (31 mai 1985)

Noi, copiii, dorim pacea!

Cânt de pace,
Glas de pace
Și de bucurie
Într-un cor solemn cu toții
Pace-n lume ție!

Sorina Marinescu, Borsec

Dragi părinți de pe planeta albastră

Am vrea să vă spunem
Că-n acest an,
Am dori nespus de mult
Să ne dăruiți
Ceva ce mai presus decât orice,
Ne-ar place și ne-ați face
Foarte fericiți.
Dăruiți-ne, dragi părinți, pace.

Camelia Marinescu, Borsec - 1 Iunie 1985

Expoziția „Poeme în lut”

La filiala din Borsec a Casei Pionierilor și șoimilor patriei din Toplița a fost vernisată expoziția de ceramică „Poeme în lut”. Exponatele, peste 1600 sînt rodul muncii depuse de cei aproape 300 de membrii ai cenaclului de ceramică condus de instructorul Kamenitzky Anton. Vârsta creatorilor îi cuprinde pe artiștii amatori de la șoimi ai patriei pînă la elevi din clasele a VIII.-a. Se disting, în mod deosebit, în cadrul expoziției, lucrările lui Vild László, Ilie Benone, Cătălin Citirigă, Márkos Csilla, Albert Katalin, Eigel Tibor, Zatoschil Zoltán. Vernisarea expoziției a fost urmată de un program cultural-artistic. (prof. Lucia Creangă)

Cenaclul literar-artistic de la filiala din Borsec a Casei pionierilor și șoimilor patriei Toplița a pregătit o plachetă de versuri realizate de pionierii Mihaela Olteanu, Camelia Marinescu și Doina Schiller.

Informația Harghitei, 13. septembrie. 1984
- Cinstirea pompierilor

La Borsec a avut loc o manifestare cultural-artistică prilejuită de sărbătorirea Zilei pompierilor, prilej cu care formației civile de pompieri din localitate i s-a înmănat Drapelul de fruntaș în întrecerea socialistă, în întrecerea dintre formațiile civile de pompieri din localitățile județului nostru. Obținând trei ani la rând Drapelul fruntaș în întrecerea socialistă, formația civilă de pompieri din Borsec va rămâne definitiv în posesia acesteia. Tot cu această ocazie, s-au acordat premii, distincții și insigne celor evidențiați în mod deosebit în activitatea de prevenire și stingere a incen-

diilor: Máthé Jenő, Liviu Pop, Gál Ștefan, Vild Gábor, Székely Dominic, Cornel Mureșan, Andrei Eigel. etc.

Premiile au fost acordate și unor membrii ai cercului „*Prietenii pompierilor*” de la școala generală din localitate, printre care Andrei Eigel, Vild Ladislau, Fazakas Csaba. Festivitatea a prilejuit fanfarei orașului, formațiilor artistice ale casei de cultură, precum și celor ale casei pionierilor și șoimilor patriei din localitate prezentarea unui frumos program cultural-artistice.

Lucia Creangă, Borsec

Informația Harghitei din 1984 - Un buchet de versuri

O frumoasă scrisoare ne trimite la redacție Daniela Blaga, membră a cenaclului literar al Casei Pionierilor și Șoimilor Patriei din Borsec, în care subliniază impresia pe care le-a lăsat-o lor, pionierilor, sărbătorirea Zilei minerilor la Borsec. Cu ocazia acestei sărbători, cenaclul literar a oferit un buchet de versuri minerilor, sub genericul „*Omagiu muncii*”. Spicuum dintre acestea: „*Nobilă vă e munca / De cutezanță plină / Și mândri sunteți voi, ai muncii fii / Ca palmele acestea / Așa bătătorite / Adaugă la zestrea țării / Mai multe bogății*”.

Azi la orele 17, la Casa pionierilor și șoimilor patriei din Borsec, va avea loc o ședință omagială a cenaclului literar al pionierilor din localitate, declarată personalității și operei lui Tudor Arghezi, cu ocazia sărbătoririi centenarului nașterii sale.

Informația Harghitei, 2 iulie 1985

Omagiu

*Am luat toate florile câmpului
toate stelele cerului
și razele soarelui toate,
te-am adunat într-un buchet imens
în care am pus toată dragostea mea
și bucuria anilor mei tineri,
Din toată inima,
ți-l dăruiesc Ție
Iubita mea Învățătoare.
care mi-ai luminat primii ani de școală!
Și chiar dacă peste ani,
florile se vor ofili
și stelele își vor pierde strălucirea,
nestînsă îmi va rămâne
dragostea mea pentru tine.*

Mihaela Olteanu, Cenaclul Casei pionierilor și șoimilor patriei Borsec

Arc de triumf

*Sub Arcul de Triumf
defilează eroii
acei tineri minunați
și ne-nfricați,
care-au înscris cu sânge
cronica de vitejie
pentru neatârnarea
și pentru libertatea
străbunei noastre vetre
a munților Carpați.*

*Sub Arcul de Triumf
trec eroii
mereu tineri,
mereu surâzători,
cu brațele pline de flori,
în uralele mulțimii adunate,
cu fețele luminate
de bucuria victoriei
și de slăvita libertate*

Camelia Marinescu,

Cenaclul Casei pionierilor și șoimilor patriei Borsec - 9 mai 1985

Jóbarát, 1985. augusztusi szám

... A táborban találkoztam Puskás Anna Mária borszéki irodalmi körös pionírral is. Úgy vélem – mondja Nusi – nem jöttünk ide (homoródi pionírtábor) hiába. Sok szép verset, prózát írtunk, vitattunk meg az osztagokban meg a tábor Napcsepp című önképzőkörén. De örvendek, hogy én is itt együtt dolgozhattam a freskófestőkkel. Munkánk évek múltán is hirdeti majd napfényes gyermekkorunkat.

Az irodalmat kedvelők serény csoportja, mint Nusi állította, naponta fel dolgozta a tábori élet új élményeit. Ugyanis jártak a csíkszeredai traktorgyárban, megtekintették a Nagy Imre festőművész emlékkiállítását, felkeresték a megyei múzeumot és a szárhegyi képzőművészeti alkotótelepet.

Tehetségről valló verseik alapján említsük meg a következő pionírokat...
... Schiller Doina...

Emellett minden nap részt vettek számos művészeti és sportrendezvényen. Kik voltak a tábor bajnokai? Sokan. Íme néhányan közülük. A mezei futóversenyen az VII-VIII. osztályos korcsoportban... Puskás Anna Mária

Hargita megyéből volt a leggyorsabb. Sakkbajnok – lányoknál – a Hargita megyei Tóth Gabriella volt.

És végül kik voltak a karnevál győztesei, kik szerepeltek a búcsú tábor-tűz körül? Valamennyien. Két boldog hét nyertesei voltak nemcsak az alkotótábor lakói, hanem a velük együtt ott nyaraló minden pionír, a gyönyörű fekvésű Homoródfürdő vendégei.

Álom

*Azt álmodtam,
hogy az egész Földön béke van,
sehol, senki sem szegez
társának fegyvert,
hogy minden fegyverből
munkaeszközöket öntöttek,
kovácsoltak,
azt álmodtam,
hogy az összes emberek megértik,
szeretik egymást,
és szívesen ajtót tárnak
bárki arra járóknak...*

Camelia Marinescu

Revista „Luminița” – 1985

Vom remarca în acest nou curier liric al anului 1985 reușitele unor colective de creație bine închegate și cât se poate de bine îndrumate... dorința noastră, oricât de intensă, de a comenta totul, se va limita, deocamdată, la atingerea vârfurilor. „Albumul de iarnă” și „Cântecel de primăvară” semnate de membrii cenaclului literar-artistice din Borsec – Harghita cuprind poezii pline de sufletul copilăriei bucuroase, de darurile naturii oferite în iarnă și primăvară. Răspunsul este o frumoasă laudă, cu ajutorul cuvintelor meșteșugite care zidesc pasteluri suave, hore, doine și simple colinde asemenea celei semnate de Vild Teodora. „La casa de oameni buni / flori de mări, flori de prun, / colindăm ca din străbuni / flori de mări, flori de prun.”

... Cenaclul literar-artistice al pionierilor din Borsec – Harghita, oferă curierului nostru un grupaj substanțial de poezii, impresionând prin puritatea liniiei fierbinți care străbate fiecare text în parte. Autoarele sînt Olteanu Mihaela, Schiller Doina, Marinescu Camelia și Marinescu Sorina. Cea mai tânără dintre ele, Sorina, a cărei candoare actuală este semnul cel mai clar al înzestrării, într-un „Cântec vesel de iarnă” ne invită la joc, la cântec, jocul și cântecul sînt chemate de către ea pentru a împlini în cortegiul bucuriilor iernii pe aceea a săniuței, și a fulgilor puri, și a bulgărilor pufoși. (Constanța Buzea)

Revista „Luminita”

Câștigătorii concursului „Pionierie, ani de bucurie”: Cercul literar al Casei pionierilor și șoimilor patriei, Borsec.

Informația Harghitei, 19. octombrie 1985.

Rubrică realizată de Iuliu Condrat

Te iubesc țară

Te iubesc țară
pentru toate comorile
și frumusețile tale!
Te iubesc țară,
pentru holdeșii florile tale,
pentru codrii
și apele de argint
ce-ți scaldă plaiurile.

Te iubesc țară
pentru oamenii tăi
buni și drepecți,
cinstiți și onești,
care de veacuri
iși zidesc în pace
leagănul copiilor frumoși.

Gabriela Toth, Cenaclul literar al Casei Pionierilor și Șoimilor Patriei Borsec

Notă: Redacția ziarului „Informația Harghitei” a inițiat un concurs de creație poetică sub genericul „File din cartea țării”. La acest concurs s-au înscris și elevii noștri, care sub îndrumarea profesoarei Mariana Dumitrescu au activat la Cenaclul literar al Casei Pionierilor și Șoimilor Patriei din Borsec.

Revista pionierească „Luminița” din 8. VII. 1985 în rubrica Curierul liric publică următoarele: „Dacă prima grijă a memoriilor literar-artistice de pe lângă Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei Borsec este alegerea celor mai generoase teme lirice, nu în ultimul rând rămâne atenția lor acordată formei frumoase, limpezimii expresiei poetice. Am mai scris cândva aici despre calitățile acestui cerc bine îndrumat de profesoara Maria Dumitrescu. Ciclul trimis nouă încă din luna mai a acestui an, supraintitulat Primăvara românească, este semnat de mai vechile noastre corespondente Olteanu Mihaela, Marinescu Camelia, Marinescu Sorina, Schiller Doina și debutanta Puskás Ana-Maria. sunt trecute în revistă realizările majore ale timpului nostru, este lăudată munca și elogiat cu dragoste

Omul, omul simplu și deosebit, omul angajat total în nobila dorință de a înfăptui cu eroism și abnegație visul de pace și rodnice al tuturor locuitorilor acestui pământ: „Colindă Primăvara-n Țară / cu alai de flori înmiresmate, / cu păsări mii, cu stele lucii, / cu nopți albastre, fermecate. / Și se mândrește cu-așa țară, / cu oamenii aceștia buni, / cu hărnicia lor, cu munca, / cu cinstea lor pentru străbuni.” (Schiller Doina) Olteanu Mihaela duce mai departe această idee, îndulcind orizontul cu un element de frăgezime, prezență stimulatorie în toate ale copiilor: „*Primăvara vieții suntem noi, / toți acești copii frumoși și buni, / noi vom duce mai departe-n viață / tot ce-am moștenit de la străbuni, / dragostea de țară, de moșie / și mândria de a fi român, / dragostea de pace și frăție / de a fi pe soarta ta stăpân.*”

Marinescu Camelia simte trecerea prin noi a amintirii tinerilor eroi, căzuți pentru patrie, la fel de tulburătoare în fiecare an, evocându-i și sărbătorindu-i în august ca pe niște flori ale țării, ca pe niște întrebări la care ei au răspuns prin jertfa supremă.

Puskás Ana-Maria se lansează într-o declarație patetică de dragoste față de patrie, față de glie, izvor, ram și soare, iar Marinescu Sorina ne oferă un frumos Pastel și o Poveste despre plaiurile natale.

Hargita, 1986. január

Ünnepi oldalunkat székelyudvarhelyi, toplicai, borszéki pionírok verseinek ... a felhasználásával szerkesztettük.

Január

*Január havában, januári órán
a búza álmodik még, mélyén a rögnék,
elámulunk a nagy, országnyi hórán,
illő köszöntésén a hősök között: Hősnek.*

*Élj soká, boldogan bölcs,
Szeretett, jó vezetőnk!
Íme, az egész nép övez szeretetével
és követ a napfényes úton
a kommunizmus, a büszke jövő felé.*

Tóth Gabriella

Dicső évek

*Két győzelmes évtizedet
éltünk át az öröm országában,
a dicsóséggel koszorúzott
ősi földön, Romániában.
A béke és kiterjedés éveit,*

*mikor az álmok tetteké váltak, -
gyermekkorunk is zsenge ága
a nagy férfiú korszakának.*

Puskás Anna-Mária

A gyermekek

*A gyermekek
csodálatos virágok,
és csillagok is
a gyermekek, -
a szürke mindennapok
lehető legegyszerűbb
szépségei.
Övék a Föld, a Nap,
övék az áradó gyöngédség
a szabadság és
testvériség
országában.*

Sorina Marinescu

Informația Harghitei - Mamei (8 martie 1986)

De la membrii Cenaclului literar de la Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei din Borsec am primit câteva poezii dedicate celei mai iubite ființe: MAMA, din care, sub semnătura autorilor, spicuim câteva rânduri pentru frumusețea și delicatetea exprimării.

*Ți-aș aduce în dar flori
dar se ofilesc și mor
Ți-aș aduce în dar stele
dar se sting în zori și ele.
Mamă-ți dau iubirea mea,
și întreg sufletul meu
ce vor dăinui mereu
cât voi fi în lume eu.*

Lavinia Arsene

*Pentru mine, nici o zână
din nici o poveste,
mai frumoasă decât
mama nu este!
Mama e viața,
iubirea cea mare
mama e cântec, mama
e floare!*

Teodora Vild

Îți sărut mâna, mama mea!
Mâna ta bună și muncită
mâna ta floare, ce m-a crescut,
care mângâie și mă alintă,
care veghează, mă crește mare
Îți sărut mâna-aleasă floare.

Sorina Marinescu

Ce scumpă mi-e făptura ta
și ochii tăi buni, luminoși!
Ție-ți închin iubirea Mea
și anii mei tineri, frumoși,
Tu, mi-ai dat viața, și iubire,
eu lângă inima ta cresc,
și pentru grija ta cea mare,
măicuța mea, îți mulțumesc.

Eigel Andrea

Martie zâmbeste-n prag
cu raze de soare,
cu-al meu zâmbet luminos
și cu mărtișoare
Martie ți-aduce-n dar
mama mea iubită,
cântecul și versul meu
în zi fericită.

Toth Gabriella

Cântec

Pentru copilăria mea frumoasă
și pentru ochii mei senini
îți mulțumesc iubit părinte;
prin tine anii mei sînt plini
de poezie și culoare,
de cântec vesel, înșorit,
mlăditza ta, sînt mândra floare
mă înalț spre visul împlinit.
Prinosul dragostei de oameni
asupra mea tu îi reverși;
eu îți primesc și cresc
asemeni ție,
falnic stejar, adânc înfipt
în mândre plaiuri românești.

Boronea Bianca, - Cenaclul literar Borsec

De ziua noastră

Cântecele mele
sînt flori
de primăvară,
prospete și pure,
ca mugurii pe ram!
În ele-am pus
iubire
și candoare
și tot ce-n mine
e mai bun și am.
Le dărui tuturor
cu bucurie,
cu suflet cald
și sincer, de copil;
primiți-le, voi oameni,
nimica nu vă cer, în schimb
decît un colț de pace
și o albastră zare,
să pot să cresc
în liniște, sub soare.

Puskás Ana-Maria, elevă - Școala generală Borsec 1986

Nyílt levél

Tisztelt Földlakók,
hisszük és
elhatároztuk, hogy eljött az idő,
hogy a világ sorsát mi vegyük
kezünkbe, mi
a jók sokasága,
kik szeretjük a békét,
az igazságot és a testvériséget.
Ezennel elhatároztuk,
hogy a kék bolygón
a jóság és a barátság virágozzék,
a Nap mindenkié!
Fogjunk össze hát,
kedves kortársaink,
védjük meg jogunkat a tanuláshoz,
a munkához, a szerelemhez,
az élethez!

Schiller Doina Andrea, a borszéki általános iskola VIII. osztályos tanulója

1981. február. 1. Hargita

A Borszék környéki hegyekben a megyei szaktanács, a borszéki városi sporttanács szervezésében gyakorlati és elméleti próbákkal kombinált tájékozódási verseny zajlott le. A verseny szervezésében nagy segítséget nyújtottak a helyi iskola tanárai. Összesített pontszámok alapján az I. helyen a borszéki Borvítzöltőde csapata (Molnár S., Csortea H., Molnár V.) foglalta el, II. a csíkszeredai Talajfeljavítók, harmadik a toplicai Turisztikai kör. A sítájékozódást és a céllövészetet a Borvítzöltőde csapata nyerte, a környezetismeretben pedig a Megyei Erdőfelügyelőség csapata lett az első.

1981. Hargita - Megyei tornászbajnokság

Az idén Balánbányán rendezték meg a megyei tornászbajnokságot, ahol az iskolák tornacsapatai mérték össze erejüket. Eredmények: A fiú csapatversenyben a gyergyószentmiklósi 6-os sz. általános iskola csapata (I.), a székelyudvarhelyi 4-es sz. általános iskola csapata (II.), a borszéki általános iskola csapata (III.) jeleskedtek.

1981. november. 26. Hargita.

- Diákszínjátás.

Valentina Popescu, Marius Hărsan

A borszéki általános iskola irodalmi körének tagjai múlt év októberében Carmen Fărcașiu tanárnő vezetésével elhatározták, hogy színre viszik a Hófehérke és a hét törpe című mesejátékot. Az első előadásra ez év június 18-án került sor. Mind az első, mint pedig a harmadik bemutatónál a terem zsúfolásig telt nézőkkel. Nemcsak a szülők, barátok jöttek el hanem a városban üdülő vendégek is. A hosszas taps, a tetszésnyilvánítás mindannyiuknak örömet szerzett.

1981. december 17. Hargita.

- Jövőre 130 éves lesz a borszéki iskola.

Farkas Aladár

Iskolaigazgatói minőségemben szeretném kiigazítani az 1982-es Hargita Kalendárium egyik írását. A Régi iskolák megyénkben című cikkben a borszéki iskola 1847-től datálódik. Ez így téves. Írott dokumentum igazolja (a Domus História), hogy borszéken 1852-ben felekezeti iskola alakult, iskolahelységet Szárhegy-Ditró község közbirtokosság adott. Tanító 1857-ig Antal József csizmadiamester...

1977-ben annak rendje és módja szerint, a megyei tanfelügyelőség jóváhagyásával megünnepeltük az iskola 125. évfordulóját, amelyről annak idején a Hargita is beszámolt.

1982. március. 2. Hargita

- A hó ünnepe Borszéken.

Farkas Aladár

Vasárnap délelőtt a fürdőváros apraja-nagyja a Rudolf sípályát özönlötte el, negyedik alkalommal került sor a Hó ünnepe elnevezésű sportjátékokra.

Többezer néző volt kíváncsi az eseményre és nem csalódtak, mert gazdag élménnyel térhettek haza, kellemesen elszórakoztak a gyermekek ötletes mutatványain. A zenés megnyitó után mindjárt az alpesi síversenyt bonyolították le, amelyen óvodáskorúaktól felnőttekig minden korosztály képviseltette magát. Az óvodások közül Eigel Tibor, Fülöp Ede és Csergő Gábor tűnt ki, a II-IV. osztályos pionírok közül Szabó Szidónia, Krisztián Ferdinánd és Molnár Szilárd, 10-12 éveseknél Vild Mihály, Benedek László és Bajkó Gyula, valamint Fokt Gabriella, a 15-16 éveseknél Szócs Gábor szerepelt a legjobban. Tamás Ferenc, Pallér Sándor, Bara Márton, Virginás Árpád, László Tibor és Krisztián István érték el a legjobb eredményeket a felnőttek közül. A bobszánkó versenyen a lányok közül a hollósarki Szász Anna, a fiúk közül pedig a tölgyesi csoport tagjai nyerték. A továbbiakban több szórakoztató játékot – lesiklás bekötött szemmel, páros lesiklás, kötélhúzás, akadályverseny, favágás, vonatozás, hóemberkészítés, stb. – mutattak be, amelyek gyakran megnevetették a közönséget. A sportünnepély jellegéhez igazodtak a díjazással is, mert kupák és plakettek helyett óriási lángosokat, fonott kalácsot és más péksüteményeket ajándékoztak a nyertes csapatoknak, az egyéni győzteseknek. A három szomszédos helység egymásközi vetélkedőjén a sorrend így alakult ki: 1. Borszék, 2. Hollósarka, 3. Tölgyes. A Borvíz-töltőde az alkalomra készített külön kupát ajándékozott a résztvevőknek.

1982. március. 14. Hargita

Tegnap a borszéki iskola 43 tanulója moldvai körútra indult, ahol Ion Creangă szülőfaluját keresik fel, műemlékeket tekintenek meg.

1982. október. 10. Hargita

- Az igazgató nincs egyedül.

Borbély László

Operatív gyűlés a borszéki iskolában – nagyszünetben. Farkas Aladár iskolaigazgató viszi a szót, Rădeanu Traian alapszervezeti titkár, a vezetőtanács más tagjai – Orbán Anna, Zaharias Valeria, Creangă Jolán, Kolbert József, László Erzsébet, Voloncs Rozália fejtik ki sorra véleményüket. Napirenden a tanszemélyzet évi közgyűlésének előkészítése. Rădeanu Traian a politikai-ideológiai nevelőtevékenység megszervezéséért felel, László Erzsébet a pionír-, Voloncs Rózália a KISz-munka irányítására hivatott, mindketten aligazgatói minőségben, Zaharias Valeria ugyancsak aligazgatói minőségben az I-IV. osztály román tagozatáért, a tanügyiek továbbképzéséért és a szülői tevékenységért felel. Orbán Anna a magyar tagozaton irányítja az I.-IV. osztályosokat, Creangă Jolán a tanítók, tanárok társadalmi-kulturális munkáját koordinálja. Kolbert József a fegyelmi problémák megoldása tartozik. Szász Adalbert a Fürdőgazdálkodási Vállalat részéről, Vild József a Borvíz-töltőde részéről hivatott egyengetni

az iskola és az említett patronáló vállalatok közti együttműködést, Precup Georgeta, a tanulók képviselője pedig a közel 500 főnyi diákság hazafias munkájának megszervezésekor bizonyíthatja rátermettségét. Az igazgatót nem kell féltetni, hogy munka nélkül marad, kijut neki a dologból és a felelősből bőven az iskolában és a városban, neki kell összefognia, irányítani az iskola, a tanügyi dolgozók szerteágazó nevelőtevékenységét... Farkas Aladár a korábbi évek tapasztalata alapján derűlátó most is: valóban gazdára találtak az operatív gyűlésen kijelölt feladatok, dolgozni fognak a tanácstagok.

Nincs egyedül tehát az igazgató. Nem is lehet, nem győzné a munkát ...

1982. november. 17. Hargita

- A gyermek- és ifjúsági szervezetek szerepe az iskolai sportélet megszervezésében.

Farkas Aladár, tanár

(A szerző miután felsorolja a testnevelés és sport formáit amit az iskolában lehet üzni, kihangsúlyozza a gyermek- és ifjúsági szervek szerepét, fontosságát, ami a mozgósítást illeti. A siker érdekében pedig fontos az ifjúsági szervezetek és sporttanár közti zavartalan együttműködés, végső soron pedig az összes nevelőtényezők összefogása).

1983. február. 1. Hargita

- Minden ösvény a szülőföldről indul el ... Borszék találkozó –

Beder T.

Borszéket régebben csak Gyergyó felől, Ditróról, a Tilalmason be, Orotva patak mellett fel és az 1463 m magas Közrezen keresztül lehetett megközelíteni. Az elmúlt napokban, huszonkét iskolából a Csikí-, Gyergyói- és a Hévízi-medencéből, a Gyimesek, az Erdélyi-dombság, sőt a távoli Zaboláról és Mikóújfaluból is (Kovászna megye) 70 tanuló és 25 tanár vándorolt a régi út bejárására.

Összesített eredmény: 1. Tusnádfürdő, 2. Gyergyószentmiklósi 6-os sz. Iskola és Bükkhavas, 3. Zabola.

1983. március. 2. Hargita

- Megéneklünk Románia országos fesztivál

A pionír és iskolás műkedvelők megyei versenyének díjazottjai: Bábszínház: 1. -, 2. -, 3. Borszék

1983. június. 12. Hargita

A Horezuben megtartott kerámiavásáron megyénkbeli a toplicai pionír-ház borszéki kihelyezett körének három tagja vett részt. A körvezető Kamenitzky Antalt a zsűri különdíjával, a tanulókat ugyancsak különdíjjal jutalmazták.

1983. december. 1. a Jóbarát. - Borpatak és vidéke

Van szebb hely mint Borszék? Az idevalósi pronaturások szerint nincs, és ez talán természetes is. „*Elbűvölő a fenyőrengetegekkal, bizarr geológiai formákkal tarkított táj, a Kerekhegy andezit sziklái, a Kerekszék karsztformái, „bivalyhátú” kristálykőzetű hegyek szép összhangja... Az éghajlat kellemes, a szélvédetség szembetűnő, a levegő minősége kitűnő, csodálatosak a nyári záporosók...*“ írja a VII.-es *Ambrus Kati*. Az első lépés az igazi hazaszeretet felé annak a tájnak megismerése, ahol élünk. A borszékiek azonban már a második lépést is megtették... Az elmúlt évben kitakarították és rendbe tették az elhanyagolt „*Névtelen borvízforrást*”, felkutatták a Fokhagymás patak szennyeződési gócait, kitakarították az ősforrás dolináját, s csemeteerdőt létesítettek a környéken, felszámolták (részben) a „*kocaturizmus*” okozta sebeket, szemeteléseket...

1984. január. Hargita - Jutalomkirándulás

A pionírok Természetjáró találkozóinak legjobb csapatai számára a megyei pionírtanács jutalomkirándulást szervezett erre a hétvégére a Csalhóra. A csoportot elkísérte a RRT magyar nyelvű adásának operátőre, Öllerer József is, aki kisfilmet készít, az immár országos hírű mozgalom legjobbainak természetjáró napjáról.

1984. március. 1. Hargita

- Hőünnepély Borszéken is.

Voloncs Rozália

Napsütéses vasárnap délelőtt (februárt 26-án) tartották meg Borszéken a hőünnepély ötödik rendezvényét. Hagyományos tehát az összejövetel, amelyre idén is sokan gyülekeztek a Rudi-kertben. Diákok, felnőttek, fűrdővendégek, türelmetlenül várták az izgalmasnak ígérkező sportvetélkedő kezdetét. Gazdag program volt, műlesikló, szánkó, bobversenyen indultak a toplicai, hollói és borszéki sportolók, voltak havasi játékok és tombola. Diplomákat, könyveket, emléklapetteket osztottak ki a győzteseknek. Néhány név a rajtnévsorból: Benedek László, Fokt Gabriella, Balázs Emil, Ambrus Levente, Csibi Imre, Balla Ferenc, Molnár Szilárd, Szabó Szidonia, Somorai Simona, Kolbert Zsombor, Kolbert Réka, Lőrinc Hajnal, Leopold Karolina, Kolbert Kinga, Bartis Miklós, Butnar Cosmin, Mikk Erzébet, Szvinyuk Rita, Csiszér Zsolt. Szép ünnep volt.

1984. április. 7. Hargita - Tantárgyversenyek tanulságai.

Kovács János, tanfelügyelő

Befejeződtek az általános iskolai és líceumi tanulók tantárgyversenyének megyei döntői. A borszéki iskola 9 pontot szerzett.

1984. Hargita - A baráti kézfogás melege kísérvje ezután is őket.

Beder Tibor

Azon a márciusi vasárnapon Gyimesbükkről közel százan – tanulók és kísérv tanárok – indultak neki az Orgyik havasának. Az eredmény-táblázat alapján Borszék a főzőversenyben I. helyet nyerte.

1984. Hargita

A borszéki pionírok és sólymok munkáiból nyílt érdekesítvő kiállítás. Az 1600 kerámia munka öt éves tevékenységük eredményét tükrözi. A 300 tagot felölelő kerámiakör szakirányítvja Kamenitzky Anton. A kiállítás anyagából kiemelkednek: Vild László, Ilie Benone, Citirigă Cătălin, Márkos Csilla, Albert Katalin, Eigel Tibor, Zatoschil Zoltán munkái.

1984. június. 1. Hargita - Pedagógusok ünneplése

Tegnap a Tanítók Napján megyszerte pedagógusainkat köszöntöttük. A tanítók Napja alkalmából a következő megyénkbeli óvónöket, tanítókat és tanárokat tüntettek ki az Élpedagógus címmel: *Farkas Aladár* (Borszék)

1984. Hargita

Sikerés üvegyűjtési akciót szerveztek a borszéki iskolások. E fontos pionírtevékenység sikeréhez nagyban hozzájárult Csengeri Béla, a közép-borszéki élelmiszervzetel vezetvje, aki mindig szívesen átveszi az üvegeket a gyermekektől.

1985. március. 8. Hargita

- Hóünnepély Borszéken.

Farkas Aladár

Március havának első vasárnapján, gyönyvrv tavaszias időben került sor a Hóünnepély VI. kiadására. A városi Sporttanács és az I-X. osztályos iskola szervezésében megrendezett tevékenység nagy közönségsikernek örvendett. A programban szerepelt: párhuzamos lesiklás, akadályverseny, játék a havon, improvizált tárgyakon való lecsúszás (nylonzsák, mosdótál, fürdőteknő). A jelmezes sízés az ünnepegy fénypontja volt, ötletesebbnél ötletesebb maszkokban öltözött gyerekek vonultak fel a nagyszámú közönség előtt. A kemény hó nem nagyon kedvezett a hószobrászoknak, de annál sikerültebb volt a művesző sí és a lapátszánkózás. A bemutatott mese-játékok közül a dramatizált Hófehérke és a hét törpe, valamint a Piroska és a farkas volt.

A gazdag műsor befejező számaként alpesi sí és szánkóverseny következett minden korcsoportnak. Jelen voltak a környező iskolák is. Hollóból, Tölgyesből, sőt még Toplicáról is volt képviselő.

Több mint 150 gyermek és felnőtt kapcsolódott be a műsorba. Jól szórakozott mintegy másfél órán át a több mint 400 jelenlévő.

A résztvevők közül a következők tűntek ki: Straff Rozália, Csergő István, Lőrinc Hajnal, Kolbert Réka – sólymok, Carabiber Monica, Birsan Adrian, Siklódi Mihály, Balla Ferenc, Fokt Csaba, Laurentiu Adrian, Ambrus Levente, Frășinar Vasile és Jugă Adrian.

A városi KISZ-bizottság magnózenével emelte a műsor szintjét.

1985. június. 16. Hargita

Vasárnap Borszéken nagyszabású sportünnepély zajlott le. A résztvevő 400 tanuló látványos tornagyakorlatokat mutatott be, görkorcsolya és kerékpárversenyen mérték össze tudásukat az iskolások, kispályás labdarugó mérkőzést játszott a helyi bányász és a Csíkszeredai Hargita bányavállalat csapata, stb. A rendezvényre az ifjúság nemzetközi éve megyei rendezvényei keretében került sor.

17. 06. 1985. Informația Harghitei **- Festivaluri ale sportului școlar**

La Borsec, o frumoasă duminică cultural - sportivă a marcat încheierea anului sportiv școlar. Demonstrații de gimnastică ritmică și acrobatică, întreceri de fotbal și handbal între formațiile elevilor claselor a VIII.-a și a X.-a, precum și întreceri de ciclism au precedat o întâlnire fotbalistică între echipele old-boys ale întreprinderii miniere Harghita și lucrătorilor da la sectorul minier din Borsec. Au câștigat localnicii, cu scorul de 4-3. Și-au dat concursul și membrii formației de muzică ușoară a Comitetului orașănesc al UTC.

24. iunie. 1985. Sportul

BORSEC. În frumoasa stațiune și-au dat întâlnire peste 400 de elevi în cadrul unui sârbătoresc festival de gimnastică desfășurat pe baza sportivă Kerek. Programul a început cu un marș sportiv pe aleile stațiunii, după care au urmat evoluțiile de gimnastică și jocuri acrobatică, piramide, exerciții libere alese la sol, încântătoare demonstrații de îndemânare pe biciclete și patine cu role. Au avut loc, de asemenea, concursuri de handbal și meci de fotbal.

1986. aprilis. 12. Hargita

Száznál több tanuló vett részt a Pionír kupáért kiírt sakkversenyem, valamint az általános iskolák országos bajnokságának megyei döntőjén. Az V-VIII osztályosok országos bajnokságának megyei döntőjén Vodă Costel, VIII osztályos tanuló Borszékről első helyen végzett.

1986. július. 22. Hargita

- Homoródfürdői képeklapok.

Borbély László

Indul az autóbusz. Jutalomkirándulásra mennek a pionírok Tusnádfürdőre, a Szent Anna tóhoz. Egytől-egyig a Tűzoltók barátai országos verseny résztvevői, akik az elmúlt napokban Homoródfürdőn és Vlahicán mérték össze erejüket, tudásukat és gyakorlati felkészültségüket. 328 pionír gyűlt össze az ország minden megyéjének képviselőjében, csapatonként négy lány és négy fiú versenyzett. Dobreanu Doru a megyei pionírtanács alelnöke elmondta, hogy a kistűzoltók vetélkedése csendes táborozással kezdődött, néhány napot hagytak számukra, az alkalmazkodáshoz, a versenyfeltételek megismerésére. Maga a verseny már kemény próbatételnek számított. A vörös kakas bátor legyőzőiről, a tűzoltás történetéről, a hazai tűzoltók harci hagyományairól kérdezték – többek között – a pionírokat, akiknek speciálisan berendezett gyakorlótéren kellett bizonyítaniuk találékonyságukat, gyorsaságukat, fizikai állóképességüket. Nemegyszer csak másodpercek döntöttek egyik, vagy másik csapat javára. Megyénket a borszéki általános iskolások képviselték az országos döntőn. Derekasan helytálltak, végeredményben a negyedik helyen végeztek. Megérdemlik, hogy név szerint is megemlítsük a Farkas Aladár testnevelő tanár által felkészített csapatot: Boldizsár Mária Ibolya, Tóth Gabriella, Csörgő Edit, Molnár Eta Erzsébet, Küsmödi István, Váradi Tibor, Prezmer István László és Truta Dumitru.

1987. március. 12. Hargita

- Nagyszerű hóünnepély.

Voloncs Rozália

Már-már azt hittük, nem lesz elegendő hó az idei hóünnepély megtartásához. A hetedik, alkalommal megrendezett ünnepség immár hagyományos helyén, az Alsó-borszéki Rudi-sípályán, szép fehér hólepel, vidám zenésző és hangos gyermekzsivaj fogadta a résztvevőket. Az üdülőtelep vendégei közül is sokan kijöttek a látványos rendezvényre. És Farkas Aladár sporttanár irányításával megkezdődött az ünnepély. A műsort mesejátékok nyitották meg. Diszes ruhában vonult fel Hótündér és Télapó. Majd kicsik, nagyok egyaránt résztvettek a mesehősök alakításában. A nézők álmélkodó érdeklődése közepette jelentek meg Csizmáskandúr, a Ravasz Róka, a Farkas meg a Nyúl, megannyi kedves ismerős... A mesejeleneteket dinamikus havasi játékok követték, majd a jelmezbál. Így nem hiányoztak a nagy ügyességet igénylő szánkó és síversenyek, a kötélhúzás, lapátszánkózás, meg lepényevés sem. Végül a műsort a nézők négy derűltségére tréfás mérkőzés zárta – labdarúgás síleceken. A helyi iskola tanulói ezúttal is derekasan kitettek magukért. s tanáraikkal, nevelőikkel együtt szerepük volt abban, hogy hetedik alkalommal is nagyszerűen sikerült a Hó ünnepe.

1987. június. 24. Hargita - Pionírhiradó

A tanév befejezése előtt iskolánkban színpompás tornaünnepélyeket rendeztek. Köztük Borszéken is, ahol Voloncs Rozália tudósítása szerint idén 21. alkalommal került sor évváró tornaünnepélyre. Könnyűzenére ritmikus tornagyakorlatokat adtak elő az I-IV. osztályos tanulók, ezt követte a nagyobbak modern tánca, a fiúk botos gyakorlata. A tornakörösök ezután színvonalas műsorral jelentkeztek. Az ünnepélyen megjutalmazták az év legjobb sportolóit, sportfelszerelések, játékok, diplomák találtak gazdára. Kézilabda és focimérkőzéssel zárult az ünnepség, mely Farkas Aladár sporttanár eredményes munkáját dicséri.

1987. október 17-18. Hargita

Turisztikai találkozó Borszéken. Szombaton és vasárnap tartják meg a Bagolyvár turisztikai találkozót Borszéken., ahol a résztvevő pionírscapatok különféle próbákon mérhetik össze tudásukat, számot adhatnak politikai felkészültségükről és megismerkedhetnek a bányászat titkaival. A találkozót a megyei és borszéki városi pionírtanács szervezi.

1987. november. 6. Hargita

Voloncs Rozália Borszékről a Bagolyvár turisztikai versenyről számol be. A két napos verseny résztvevői meglátogatták a szénbányát, tanulmányozták a borszéki borvízforrásokat, számot adtak, mennyire ismerik a város ipari, bányászati eredményeit, másnap pedig pontossági menetelést, sportvetélkedőt és főzőversenyt vettek részt. Minden csapat lelkesen vett részt a versenyen és szép eredményeket ért el. Reméljük, mindenki számára maradandó élményt jelentett a borszéki táj és a szíves vendéglátás.

Informația Harghitei

Foarte activă subredacția „Cutezătorii” de la Borsec. Pioniera Lavinia Arsene ne-a trimis un reportaj de la întâlnirea turistică „Stânca Bufniței”, desfășurată în localitate. Spațiul nu ne permite reproducerea reportajului, multumindu-ne să comunicăm rezultatele: locul I echipajul de fete de la Școala generală Borsec, locul al II-lea Școala generală Ditrău, locul III Școala generală Racu. Dan Bordanciuc, de la aceeași subredacție a consemnat impresii, iar Șuteu Gabriela a luat un interviu unuia dintre organizatori.

1988. február. 27. Hargita

Vasárnap 10 órától a borszéki Rudolf-kert sípályáján tartják meg a fűrdőváros hagyományos téli rendezvényét, a Hóünnepet (jelmezes játékok, sportbemutatók, vidám jelenetek, stb.) amelyen a pionírok és KISZ-tag korú tanulók vesznek részt.

11. 06. 1988, Informatia Harghitei, - Sub semnul „Daciadei”

O duminică cultural-sportivă prilejuită de închiderea anului sportiv școlar se va desfășura la ora 9, la Borsec. În program exerciții de gimnastică ritmică, exerciții de ansamblu sportiv, concursuri de îndemânare, o întâlnire de fotbal. Participă elevii din localitate.

1988. június, - Évvégi tornaünnepély, Voloncs Rozália

Június 12-én reggel 9 órakor a Kerek sportpályán tartottuk meg a tornaünnepélyt, ahol több mint 800 tanuló vett részt. Farkas Aladár sporttanár, valamint az osztályvezető tanárok alapos, lelkiismeretes munkájának köszönhető, hogy ezúttal is sikerült nagyszabású tömegakció, a szemtelket gyönyörködtető program. Az idő is kedvezett. Ragyogó napsütésben, a fúvószenekar ritmusára vonult föl a pályára a fehér, sárga, bordó, kék ruhás tornászok tömege. A fenyők koszorúzta pályán nagy tömeg várta őket. Szülők, fürdővendégek, tanerők csoportja. A szabadgyakorlatok, a zászlós és kendős figurákat a KISZ zenekara és magnózene kísérté. Majd szórakoztatta a közönséget a kerékpáros- és görkorcsolya verseny, az akrobatikus játékok, stafétafutás. Az ünnepély utolsó mozzanata, sok felnőtt öröme, a végzős osztályok focimérkőzése volt. Pihentető, látványos, szórakoztató vasárnap volt.

7. VI. 1989, Informatia Harghitei, - Sub semnul „Daciadei”.

Radu Pop

... Ioana Moraru, profesoară de limba și literatura română la școala din localitate relatează despre activitățile sportive prilejuite de 1 iunie. A avut loc un festival al sportului și jocurilor, remarcându-se prin originalitate... Duminică, 4 iunie, s-a desfășurat o frumoasă demonstrație de gimnastică sportivă. Acțiunea devenită tradițională a ajuns la cea de-a XXIII.-a ediție, 400 de elevi de la școala din localitate, îndrumați de inimosul profesor de educație fizică Farkas Aladár, au fost deopotrivă spectatori dar și interpreți, prezentând o suită de exerciții de gimnastică menite a încânta numeroasa asistență prezentă cu acest prilej.

22. VI. 1989, Informatia Harghitei

Recent, la Borsec a avut loc faza județeană a „Cupei Pionierul” din cadrul acțiunii „Prietenii pompierilor”. Locul I a fost ocupat de echipajul școlii din Borsec...

3. VIII. 1989, Informatia Harghitei, - Succes Harghitean.

Ioan Cristea

În localitatea Bucșoaia, din județul Suceava, s-a disputat etapa republicană a concursului „Prietenii pompierilor”. Județul nostru a fost reprezentat de elevii Școlii din Borsec, antrenati de Ioan Kolbert din formația civilă

de pompieri a Fabricii Apemin și de profesorul Farkas Aladár. Reprezen-
tații județului nostru au avut o frumoasă evoluție, ocupând locul al treilea
pe țară, după echipajele județelor Suceava și Bacău. Performerii harghi-
teni se numesc Kiss Margit, Szócs Ibolya, Fazakas Ildikó, Siklódi Mária,
Forró Francisc, Rutter Elemér, Mikk Róbert și Farkas Szabolcs. Felicitări
pentru succesul obținut.

1989. június. 16. Hargita

- Hagymányos tornaünnepély Borszéken, Voloncs Rozália

Már több esztendeje minden tanév végén megtartja iskolánk a torna-
ünnepélyt. Színhelye a Kerek ifjúsági sportpálya. Június első hetére esett
ezúttal az időpont. A I-X. osztályos tanulók nagyrésze vett részt ezen a
tömegakción. A munka oroszlánrésze a sporttanáré, de segítettek az osz-
tályvezető tanerők is. A tanulók a felnőtt és gyermek fúvószenekar üte-
mére vonultak fel. A fenyők koszorúzta pályán nagy tömeg várt rájuk. A
kötelező gyakorlatokat az V-VIII. osztályosok szabad gyakorlatai követ-
ték, majd az V-IX-esek színes kendős figurái. Magnózenére akrobatikus
játékot láthattunk. A közönséget a kerékpárosok akadályversenye és más
játékos gyakorlatok szórakoztatták. Az ünnepély utolsó mozzanata a VIII.
és a X.-esek búcsú foci- és kézilabda mérkőzése volt. Kellemes, látványos
sportműsornak kapcsolhatott a közönség.

1989. augusztus. 30. Hargita - Pionírhíradó, Borbély László

... a kis tűzoltó-körök megyénkbeli legjobbjai, a *borseci* pionírok a
Suceava megyei Bucșoaian táboroztak. Több mint tisztesen szerepeltek az
országos versenyen, dobogóra kerültek a legjobbak erőpróbáján.

1989. augusztus. 30. Hargita - Pionírhíradó

Élénk, tartalmas pionírélet a nyári vakációban is... a *borseci* pionírok fel-
újítják a Kelemen-havasok felé vezető útvonal turistajelzéseit. Hasznos
vállalkozás.

1989. nov. 2. Hargita - „Bagolyvár” akció Voloncs Rozália

Jól sikerült turisztikai akción vett részt megyénk és a szomszédos
Covasna megye több diákja és tanerője, akik *Borsecre* látogattak el. Szom-
baton a megérkezés után a lelkes csapat megnézte a szénbányát, a borvíz-
töltődét, majd kellemes, tánccal egybekötött est következett. A vasárnapi
program gazdagabb volt. 8 km-es hegyi túra az Árkoza tetőn át a Kránga
tetőre, főzőverseny, turisztikai tájékoztató verseny, lövészet. A túra befe-
jező állomása a kelemeni esztana volt. Szép és hasznos akción vehettünk
részt ezeken a csodás őszi napokon.

*Amint észrevehető, 1989 augusztusától a helyneveket csak románul írhat-
ták le - szerk.*

1990. február. 16, Hargita Népe

Barátság ügyben hallgatassék meg a másik fél is, Farkas Aladár, Kolbert József tanárok – Borszék

1990. VI. 8, Adevăruul Harghitei, - Demonstratie sportivă

Ieri, la baza sportivă Kerek din orașul Borsec, în organizarea conducerii școlii și a claselor I-X a avut loc tradiționala demonstrație sportivă de sfârșit de an școlar. În prezența a numeroși spectatori – elevi, părinți și turiști care își petrec concediul în stațiune – sportivii școlii au prezentat un reușit program, cuprinzând gimnastică sportivă, acrobații, meciuri de minifotbal (băieții), handbal (fetele) și jocuri distractive.

1990. december 19, Hargita Népe

- Blaha Lujza Borszéken,

Búzás Imre, Szatmárnémeti

... 1882-ben idelátogató Blaha Lujzának és férjének, br. Splényi Ödönnek még a régi utat kellett megtennie (Orotva-Borszék). A művésznő kerek négy hetet töltött Borszéken, ahol hangversenyezett, majd az ebből az összegből származó jövedelmet a helybéli iskola létesítésére ajánlotta fel. Blaha Lujzával egyidőben nyaralt itt Moldvából Cantacuzino herceg. lányával Mărioaraval együtt.

1993. január 29, Hargita Népe - A gyergyói iskolák helyzete a múlt század 80-as éveiben,

Bajna György

1886-ban Belicze József budapesti vezető-tanító kiadta 1884 június 4-én megkezdett munkáját, a Népiskola Címtárt. Minden benne van, amit a korabeli oktatásról az értő ember tudni óhajt. Ez alkalommal a Gyergyói-medencéhez tartozó iskolákat vettük szemügyre. Gyergyó-Borszék községi elemi fiúiskolájában Deák János volt a tanító. A tannyelv magyar. A Községi elemi leányiskolában Tokaji Eliz tanított magyar nyelven.

1994, Hargita Népe

- Nagyszerű kórustalálkozó Gyergyóditróban,

Zöld János

Május 7.-én tartották a ditrói nagytemplomban a Domckos Pál Péter nevét viselő VI. vándor gyermekkórus-találkozót. A szárnyaló ének ünnepelésének nevezte a rendezvényt a helyi plébános. A találkozón jelen volt az egész Gyergyói-medence: kicsi iskolák kórusaitól a nagy létszámú, immár hírnevére szert tett énekkarokig. Anélkül, hogy rangsorolnám az együtteseket, álljon itt valamennyinek a neve: az alfalvi gyermekkórus Balázs József, a borzontiak György István, a csomafalviak Barabás Enikő, a csutakfalviak és a remeteiek Trucza Árpád, a három gyergyószentmiklósi kórus Ambrus Éva, Páll Ibolya és Madarász Zsuzsa, a szárhegyiek Fülöp Béla, az újfalviak Péter Ignác, a borszékiek Márkos Zoltán, valamint a házigazda gyermekkórus Petres Lajos vezetésével...

1994. szeptember. 4. Hargita Népe - Nyíregyházi vendégek

... a nyíregyháziak a borszéki iskolásoknak is bemutattak egy rövidített műsort abból, amellyel már Európa szerte megfordultak.

1998. V. 26. Hargita Népe

- Cserkésztalálkozó Borszéken.

Czirják Károly

Az elmúlt hétvégén Borszéken találkoztak Gyergyóújfalu, Gyergyóditró, Hodos, Maroshévíz és a házigazda Borszék cserkészcsapatai. A délelőtti szentmise után elsősegélynyújtási versenyen vettek részt, délután pedig történelmi vetélkedőn mérték össze tudásukat. Itt Borszék történelméről feltett kérdésekre kellett válaszolniuk a cserkészeknek.

1998. február. Források

- Szép siker volt.

Ballai Erzsébet, tanár

Petőfi Sándor születésének 175. évfordulójáról iskolánk tanulói a költő verseiből összeállított szavalóversennyel emlékeztek meg ...

1998. március. 28. Források - Március 8.

Lőrinc Erzsébet

... A II. osztály, Zudor Ildikó irányításával, pénteken március 6-án ünnepelte meg a Nők Napját. A tanulók versekkel köszöntötték az édesanyákat, majd tréfás jelenetek következtek. Vasárnap március 8-án, két tauló, Polgár Xénia és Kolbert Beáta a templomban is köszöntőverset szavalt az édesanyák tiszteletére. Ugyancsak vasárnap, különböző órákban ünnepelték ezt a napot az I. B. és I. C. osztályok, Fazakas Gabriella és Péter Gizella tanítónők irányításával. Az I. B. osztály rövid jelenetében, a „Panni virágoskertjében” a virágok mind az édesanyák tiszteletére nyíltak ki. A III. B. osztály, Lőrinc Erzsébet tanítónő vezetésével, bemutatta a „Rügyfakasztó Benedek” című jelenetet. Szerep után a gyerekek szeretettel köszöntötték az édesanyákat és a nagymamákat egy-egy szál hóvirággal. Mindezekkel a jókívánásaikat és a hálájukat fejezték ki.

De szeretnék

*De szeretnék menyasszony lenni,
Szép ruhában járni-kelni.
Egész éjjel táncot járni,
Reggelre mag sok pénzt kapni.*

*Míg a ruhám mutogatnám,
Zsebem pénzzel teleraknám.
Dicsekednék fűnek-fának
Mi jó dolga van Xénia-nak!*

Polgár Xénia, III. B.

De szeretnék

*De szeretnék jól tanulni,
Minden nap egy tízest kapni.
Minden nap két percet enni,
Hétszáz lejért kiflit venni.*

*Amíg a leckémet tanulnám,
Füzetemet mutogatnám.
Dicsekednék fűnek-fának
Mi jó dolga van Dalmának.*

Péter Dalma, III. B.

Kedves Anyu,

*De szeretnék kicsi lenni
Minden este tejet inni
Késő reggel felébredni
Meleg házban játszadoxni.*

*Míg a tejet illogatnám
Édesanyám felvigyázna rám
Megnőnék szép nagyra, szépre
Készen az új iskola - évre.*

Lázár Szilárd, III. B.

De szeretnék kertész lenni

*De szeretnék kertész lenni,
Sok virágot ültetgetni,
Friss esővízzel locsolnám
S mind édesanyámnak ajándékoznám.*

*Gyümölcsfákat is természetnek,
egész évben rá vigyáznék,
Ősszel gyümölcsseit betakarnám
Gyermekeknek osztogatnám.*

*Kertemből a zöltség sem hiányozhat,
Mert sok vitamint tartalmaz.
Nagyon finom a piros retek,
Én a legjobban azt szeretem.*

Patka Kinga Enikő, III. B.

A fenti kívánságversek József Attila ismert versének a mintájára íródott.

Mindennapjaink.

Kolbert Tünde

Március 8-án a VII. B. osztály tanulói a kultúrotthon kistermében mutatták be a nőket, édesanyákat, nagymamákat köszöntő műsorukat, amelyet nagyrészt maguk a tanulók állítottak össze osztályfőnökük, Farkas Aladár tanár úr segítségével.

Március 13-án, pénteken Sárpátki Mihály szervezésével, vetélkedőre került sor az V-VIII osztályosok körében az „1848-as forradalom Európában” címmel. A nyertesek: I. – Virginás Andrea, II. – Kozma Ildikó, III. – Veres Zsolt

Biztató és örvendetes, hogy március 15-én a kultúrotthon kisterme szűknek bizonyult az ünnepi előadáson megjelentek számára. A műsort Ballai Erzsébet tanárnő, Péter Gizella tanítónéni és Kolbert Tünde állította össze.

1998. április. 28. Források - Anyák napján.

Kolbert Tünde

... Ezúton is szeretettel meghívunk mindenkit május 3-án a kultúrotthonba, az iskola tanulói által bemutatandó Anyák Napi műsorra.

Édesanyám

*Édesanyám nagyon jó,
Ő segít, ő főz, ő mos.
Mégérdemli, hogy segítsek neki,
Ő ezt a jót nagyon szereti.
Ha beteg voltam valaha,
Könnybe ázott szelíd arca,
Ha bánatban voltam,
Ő szelíden megvigasztalt.
Nagyon szeret édesanyám,
Szelíd szeme vigyáz rám,
Nála jobb a világon nincs,
Az ő szíve több, mint kincs.*

Patka Kinga Enikő, III. B.

Édesanyám

*Az én édesanyám a legjobb,
nem szid, nem dorgál,
megtelik a szeme könnyel,
ha betegen látja lányát.
Ölébe vesz és vigasztal,
hoz gyógyszert egy egész marékkal.
S így hamarabb meggyógyulok
s tudom azt mondani,
Édesanyám, ha téged látlak
nagyon boldog vagyok.*

Bajkó Livia, III. B.

Az én jó édesanyám

*Drága édesanyám, Isten ajándéka.
Köszönöm, hogy fáradozol értem.
Tartson meg az Isten számos évig nékem.*

Gál Andrea, III. B.

Bemutatjuk Kovács Leventét.

Zatoschil Ballai Zsuzsa

... Akik ismerik tudják róla, hogy nagyon szereti az állatokat, növényeket, mindent, ami a természettel kapcsolatos. Most új oldaláról ismerjük meg Leventét, verseket, – természetesen az állatokról.

A cica

*Van nekem egy kis cicám,
Szép, okos, fürge ám.
Átszalad az udvaron
Hasát sütteti a napon.
Meglátja az egeret
Gyorsan utána üget.
Megfogja egy-kettőre
De szemet üt a tyúk velőre.
Mamám ilyenkor tyúkot vág
A cicám kapta az agyát
Ilyenkor nagy lagzit csap
Csapot, papot odahagy.
Az én cicám és a kutya
Nem bántják egymást soha,
Hanem inkább jó barátok.
Néha én is velük játszom.
A cicám szeret fára mászni,
És jó sokat madarászni.
Ha megfogja, vele játszik.
De jön az anyja és összeveszik.
Mindegyik magának kéri
Nem lehet csendet teremteni
Egyik harap, másik karmol
Ki erősebb? Most kiderül.
A kutyám is akar segíteni
Alig tudom féken tartani
Elfogyott a türelmem.
Nekem kell közbelépnem.
Közben is léptem hamar
Míg nekem lett igazam.*

A gólya

Elment a gólya

Elment a párja

Elmentek messze,

Messze Afrikába.

Elmentek, a híriük is elszállt

Amint a sötét éj leszállt

Elmentek, se híriük, se hamvuk

A híriüket csak tavaszra halljuk.

Amint mondtam, visszajönnék szorosan

A fészkek is megtelnek gyorsan.

1998. május. 28. Források

- Ügyeskezü szanitécek.

Fazakas Emese, VII. B.

Az „Ügyeskezü szanitécek” versenyére Borszéken hat csapat nevezett be. Valóban tanulságos volt a verseny és mind az elméleti, mind a gyakorlati próbáknál a VII. B. osztály volt a legeredményesebb, így ő jutott be a körzetibe, amely Csíkszeredában volt megrendezve. A versenyt az Octavian Goga Gimnáziumban tartották, a tornateremben, amely óriási méretű volt, így a résztvevő 13 csapat, amelyből 2 középiskolás, bőven elfért. Itt is elméleti és gyakorlati próbák voltak, de sajnos a borszéki csapat nem jutott tovább, viszont diplomát kapott, mert a második helyen végzett...

Iskolánk kórusa Péter Gizella tanítónő vezetésével sikeresen szerepelt a Gyergyószárhegyen megrendezett Domokos Pál Péter Gyermekkórus találkozón. Ezen a rangos rendezvényen 13 gyermekkórus lépett fel és felejthetetlen művészi élményt nyújtott a hallgatóknak. Nemrég ízelítőt kaptunk repertoárjából (egyházi és világi) a katolikus templomban.

Május harmadik szombatján hét kiscserkész és nyolc újonc tett ígéretet, illetve fogadalmat ünnepélyes keretek között a római katolikus templomban. Ezt megelőzően sikeresen tettek eleget úgy elméleti, mint a gyakorlati próbáknak. 23-án pedig körzeti cserkésztalálkozót szerveztünk a gyergyói medence cserkészcsapatok részére, ahol tájfutás, honismereti vetélkedő, elsősegélynyújtás és célba dobás szerepelt a programban.

Farkas Aladár

1998. június. 28. Források - Nyári nagytábor a Libán-tetőn.

Farkas Aladár, cserkészvezető

Cserkészcsapatunk 11 tagja június 13-21 között a Libán-tetőn töltötte nyári nagytáborát...

Fonyódi gyermeknap.

Fazakas Emese, Bocskay Blanka VII. B.

Május 28-án reggel 5 órakor indultunk Fonyódra. Reichemberger Ildikó 7 gyereket vitt... csapatversenyben a második helyen végeztünk...

1998. szeptember. 29. Források

- Óvodakezdés a reformtörekvés tükrében.

Farkas Éva

Minden óvodai évkezdés várakozással, érdeklődéssel kíváncsisággal tölti el a szülőt, óvónőt egyaránt...

Új óvónők van

Zatoschil Ballai Zsuzsa

Szeptember elején versenyvizsga várta az üresen maradt óvónői állást betölteni kívánókat. A versenyvizsga nyertese Fokt Antónia lett...

1998. október. 29. Források

- A kicsi csoport beilleszkedése az óvodában.

Sárpátki Magdolna

Valóban fontos dátum, jelentős nap a gyermek életében, amikor először lépi át az óvoda küszöbét...

Tájékoztató.

Kovács Júlia

Ez a tanév kezdete meglepéssel tölt el, hogy végre sikerült beindítani anyanyelven egy szakmunkásképző évfolyamot, elárusító, pincér profilal...

1998. november. 29. Források

- Vallásos nevelés az óvodában és a családban.

Farkas Éva

Az új óvodai tanterv, végre, a hivatalos vallásos nevelést is lehetővé teszi...

1998. december. 24. Források - Cserkészélet.

Lőrinc Erzsébet

„A szeretetet nem pótolja semmi, de a szeretet mindent pótol”. Ezzel a motóval nyitották meg a ditrói cserkésztestvérek a „Mikulás” cserkésztalálkozót, vasárnap, 1998. december 6.-án Ditróban. Őt cserkészcsapat vett részt ezen a találkozón, az alfalvi, a maroshévízi, a galócási és salamási, a ditrói és a borszéki kiscserkészek...

A gyermek életünk fő műve, a halhatatlanságunk.

Fokt Antónia

Számunkra meglepő dolog történt, amikor rábukkantam Molnár Tímea (6 éves) saját verseire, főleg az, hogy a kislány nemcsak elgondolta, hanem le is írta ezeket...

Romániai Magyar Szó 1998. december 19-20

- „Szárnyaszegett madár”

Máthé Mária óvónő

1999. január. 31. Források

- Cserkésztalálkozó.

Bajkó Péter Gizella

1998. december 27-én volt az év utolsó cserkésztalálkozója Maroshévízen...

1999. március. 28. Források

- Anyanyelvi vetélkedő.

Lőrinc Erzsébet tanítónő

... A IV. B. osztály tanulói: Patka Kinga, Stan Timea és Moldován Renáta részt vettek a Maroshévízen megtartott „Körösi Csoma Sándor” anyanyelvi vetélkedő körzeti szakaszán, hol hat IV. osztályos csapat mérte össze tudását. Két óra nehéz munka után az arcukról sugárzott a boldogság, mert I. helyre kerültek. Az izgalom egyre nagyobb, mert március 20-án következik a megyei szakasz Csíkszeredában. Mindhárom tanulónak az osztály sok sikert kíván.

Figyelő.

Kolbert Tünde

Március 14-én, vasárnap, ünnepi szentmisén, délután a kultúrotthonban előadással emlékeztek meg az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharcra. Felléptek a cserkészek, Bajkó Péter Gizella tanítónéni, valamint az egyház kórusa, Kelemen Mihály vezetésével.

Március 15.-én az iskolában a cserkész őrök vetélkedőn mérték össze történelmi ismereteiket, dal és verstudásukat (Kossuth nóták, Petőfi versek). Legjobbnak a Hóvirág őrς bizonyult, de a közös énekléssel záródó vetélkedőnek csak nyertesei vannak.

1999. április. 28. Források

- Anyák napja – III. C. osztályos tanulók versei

Édesanyám

Édesanyám szelíd
szeme vigyáz rám,
hogyha egyszer bajban voltam
ő segített rajtam.

Édesanyám szelíd
szeme vigyáz rám,
beteg, hogyha egyszer voltam
ő segített rajtam.

Ő takarít,
ő sepreget,
mindent megcsinál értem
ezért nagyon szeretem.

Ferenczi Lehel Zsolt

Tavaszdik

Fenn a nap az égen
Madarak csiripelnek
Jönnek a gólyák
Fészküket rakják.

Jönnek a fecskék
Fészküket rakják,
Hamar beköltöznek,
Kismadarak is lesznek.

Patka Csongor Róbert

Édesanya szeretlek

Édes vagy édesanyja szeretnék
én is felnőtt lenni, hallod-e elmondom
amit akartam, amire emlékszem
Édesanya a legszebb a világon!

A fecske, a gólya visszajön
házánkba és neked énekelnek,
az egészen neked, édesanya
Szeretlek, szeretlek, de nagyon.

Szőcs Emőke

Édesanyámnak

Édesanyám olyan jó vagy,
szeretetből mondom ezt.
Mindig mosol, főzöl, sepregetsz,
ezt szeretem én benned.
Édesanyám jó vagy velem,
szeretlek.
Édesanyám szépen kérlek,
ne hagyjál el soha engem.
Mindig dolgozol édesanyám
este várlak, délben várlak,
hogy gyere haza a munkából
Édesanyám szeretlek,
nagyon, de nagyon.

András Réka

Édesanyámnak

*Te vagy a legjobb
A világon,
Ha bajban
Voltam, te segítettél.*

*Ha beteg voltam
Te áptál.
Ha éhes voltam,
Ennem adtál.*

*Ha sírtam
Megvigasztaltál.
És mindig segítettél
Ha bajban voltam.*

Ferenczi Lehel Zsolt

Édesanyámnak

*Édesanyám nagyon szeretlek
nem tudom, hogy köszönjem
meg amit értem tétél
Ha beteg voltam te áptál.*

*Mindig mellettem voltál
sokat dolgoztál értem
mindent megtettél amit én akartam,
nagyon szeretlek téged édesanyám.*

Molnár Sebestyén

Édesanyámnak

*Édesanya te annyira vigyázol rám
Ha beteg vagyok ágyamnál állsz,
Ebédet főzöl, gondoskods a családról.
Ha kérek valamit azonnal megteszed nekem.
Kérlek továbbra is vigyázzál rám
Én is szeretlek nagyon-nagyon
Mindent megteszek amit csak kívánsz.
Csak élj sokáig kedves Édesanyám.*

Veres Ingrid Krisztina

Édesanyám

*Édesanyám szemében ott a szelídség
Ő áptól és gondozott,
ha beteg voltam.*

*Ő segít a tanulásban,
Ezért írom neki ezt a verset.
Mert ő maga a jószág, a szeretet.*

Fazakas István

Édesanyám

Édesanyám, te főzöl, takarítasz, mosol,
igen sokat csinálsz értünk,
Hadd csináljak én is valamit érted.
Én szeretlek és mindent megcsinálok neked.
Csak annyit kell mondj: segíts, erre kérlek.

Pop Anna-Mária

**Cserkészélet - Cserkészeink húsvéti foglalkozása
vetélkedő formájában zajlott...**

Farkas Aladár

Az újoncok április 9-10-én a tatárjárást elevenítették fel Gyergyószentmihályon. Több mint 90 cserkész részvételével zajlott a rangos találkozó...
Szent-György napján Hodoson tettek fogadalmat azok az újoncok, akik 3-6 hónapos próbaidőt kiállták és úgy az elméleti, mint a gyakorlati próbákon sikeresen átmentek.

1999. május. 31. Források.

- Lesznek még szép parkjaink

Az Általános Iskola az idén is bekapcsolódott a „Kie a legszebb zöld-övezet?” versenybe... A tavaszi szakasz nyertesei: a VI. A és a VIII. B. ...

Gyermekkórus találkozó Gyergyószentmihályon.

Bajkó Péter Gizella

1999. május. 8-án reggel autóbuszra ültünk, az utunk Gyergyószentmihály felé vezetett... A kórustalálkozón részt vett gyerekek: Albert Sára, Bajkó Annamária, Bocskai Blanka, Csörgő Kinga, Fazakas Anna-Kinga, Kozma Ildikó, Kovács Paula, Nagy Melinda, Pál Klaudia, Pál Blanka, Ruzska Kinga, Véber Izabella, Virginás Andrea, Fazakas Hajnal, Lázár Szende, Potra Izabella. Köszönjük a Borvíztöltődének az autóbuzst...

Cserkészélet.

Farkas Aladár

Köszönet Siller Mihály vezérigazgató úrnak a cserkész egyenruhákért...
Május első foglalkozása a rovásírás volt. Újdonságnak számító verseny, hisz első alkalommal szerveztük meg. A legügyesebbnek Kovács Levente bizonyult a Hiúz őrsből, aki május 8-án képviselte csapatunkat Désen az I. Országos Rovásírás versenyen. (Hargita megyéből csak mi vettünk részt) ... Május utolsó szombatján tartottuk a már hagyományos cserkész-találkozót városunkban...

Versek a tavaszról, meg a gyermeknapról (III. C. osztály)

Gyermeknap

Eljött június elseje.
A gyermekek napja.

*Minden kis iskolás
Boldogan fogadja.
Én is nagyon vártam
Ezt a szép napot,
Mert én is gyermek vagyok.
Sok ajándékot kapok.*

Veres Ingrid Krisztina

A gyermeknap

*Luftballonok az égen,
Gyermeknap van ma,
hiszen minden gyermek
örvendezik ma.*

*Szól az ének gyermekhangon,
Gyermeknap van ma,
sok gyermek vidám hangja
hallatszik a mai napon.*

Patka Csongor Róbert

Gyermeknap

*Ünnep nap van máma,
gyönyörű szép ünnep,
Gyermeknap van máma
ma minden gyermek örvend.*

*Labdát, fagyit, cukorkát,
kaptunk, mi e napon.
Sok színes balon
repül a magasban.*

Szócs Emőke

Gyermeknap

*De szeretnék
gyermek lenni
újra a gyermek –
napot várni.*

*A gyerekek
mind vidámak,
mind milyen én voltam.*

Ferenczi Lehel Zsolt

1999. június. 30. Források

- Fonyódi szép napok.

Reichemberger Ildikó tanárnő

1999. június. 2-án, reggel fél ötkor, egy fárasztó dolgozatjavítási nap után 7 gyerekkel indultunk boldogan Fonyód, a testvérváros felé, a fonyódi „Magyar Bálint” általános iskola VI. osztálya meghívásának eleget tenni...

1999. augusztus. 15. Források

- Békéscsabai élmények.

Farkas Aladár

Csodálatos hetet töltöttünk Békéscsabán és környékén július első napjaiban a Békés megye Magyar Román Baráti Társaság meghívására...

Cserkészélet.

Fazakas Anna-Kinga, VIII. B.

III. számú őrsvetőképző, Maroshévíz, 1999. 07. 5-12, Borszékéről három cserkész vett részt ezen a képzésen: alulírott, Csibi Imre és Birman Ottó...

1999. szeptember. 3. Források.

- Képek Zákányszékről.

Farkas Aladár

Az iskolánk cserkészcsapata évi nagytáborát töltötte Zákányszéken (30 fő)

A cserkészek nyári nagytábor.

Bajkó Péter Attila cserkészvezető

... 1999. augusztus 9 és 16 között Zákányszéken volt 26 cserkész és 4 cserkészvezető részvételével. A tábor egyik célkitűzése a teljes napfogyatkozás megtekintése...

Tájékoztató.

Kovács Júlia

Az előző évektől eltérően az idén szeptember 1-én kezdődik a tanév... Ettől a tanévtől a tanügyi reform a VI-VIII. osztályra is kiterjed. Így bizonyos tantárgyakból csökken az óraszám (történelem, földrajz, biológia, fizika), megjelennek a választott tantárgyak. Minden V-VIII. osztályosnak legalább 2 tantárgyat kell választania...

1999. október. Források

- In memoriam Zudor Ildikó.

Ballai Erzsébet

... el sem felejthetjük törekeny alakját, munkához, emberekhez fűződő komoly hozzáállását, finom humorát, az Ő árnyalt iróniája senkit sem sértett. Ildi úrt hagyott maga után, Ildi hiányzik... emlékezhetünk jóságára, mely valamennyiünkre kiterjedt, figyelmességére, gondosságára. Ildiben meg lehetett bízni... Fájd, hogy nincs többé, hogy ilyen fiatalon mindenét oda kellett adnia: a férjét, a fiát, a szüleit, testvérét, barátait, az életét.

Ildikó emlékére virág helyett (nem csak tőlem), Siklódi Éva

Szerény, egyszerű csokor illik sírodra

Olyan, amilyen te életedben voltál.

Mondhatnám egy csokor margaréta:

Arcod mindig is hasonlított a virágra,

Semmi kihívás, gőg – csak szeretet.

Szirmaiddal sohasem játszott a szél

„Szeret - nem szeret” játékot.

Mert drága szüleidtől az alázatosságot tanultad.

Adj Isten neki tengernyi margarétát

és minden szírom legyen egy szeretet.

- Iskolai változások,

Ballai Zsuzsa

... Ebben a tanévben változott a felállás mind az iskolai mind az óvodai oktatók soraiban. Az óvodában a kiscsoportot Kolbert Réka, frissen érettségizett pedagógus, a nagycsoportot Sárpátki Magdolna, az iskola-előkészítő csoportot pedig Máthé Mária tanítja. Az iskolában is tanít idén néhány oktató: Fazakas Emese és Lőrinc Hajnal, akik szintén az idén érettségiztek..., Tăran Daniela román nyelvet és irodalmat, Rădeanu Edit informatika, matematika tantárgyat, Zatoschil Ballai Zsuzsa pedig történelmet, polgári műveltséget és filozófiát tanít a diákoknak...

- Cserkésztalálkozó a Libánon, Fazakas Anna-Kinga, VIII. B.

Márton Áron megemlékezésére 1999. 10. 9.-én szombaton került sor a Libán-tetőn. Farkas Aladár csapatvezető és hét cserkész vett részt ezen a felejthetetlen találkozón...

2000. január-február, Források

- Visszapillantó,

Farkas Aladár

A 100-as számot viselő Zimmethausen Antal cserkészcsapat rendkívül gazdag évet tud maga mögött. A tevékenység hat órsben folyt heti rendszerességgel. A kiscserkészeket Lőrinc Erzsébet és Bajkó Péter Gizella tanítónők irányították, míg a nagyokat Ruzska Kinga, Virginás Andrea, Tamás Róbert és Birman Ottó őrsvezetők. Csapattevékenységet havonta szerveztünk...

2000. március, Források

- A tanügyiek sztrájkjáról,

Kovács Júlia

Sokan úgy értelmezték a tanügyiek sztrájkját, hogy nem elég nekik a fizetés, többet akarnak. Ez csak az egyik oldala a dolognak. Egy 30 év munkaidővel, egyes tanári fokozattal rendelkező pedagógus fizetés 1.400.000 lej. Ebből az adót levonva megnézheti mennyit tesz a család asztalára...

2000. április, Források

Húsvéti vers

Sűrű erőn keresztül, jön a nyuszi
boldogan, s hoz nekünk
tojást, jó sokat.

Bizony, nyuszi nagyon fáradt,
Még a bundája is ázott
Mert a tojás nagyon sok
Várják falvak, városok.

Elekes Bernadett, II. B.

Húsvéti nyuszi

Fut a nyuszi, szaladgál.
Gondol egyet, s megáll.
Mit tegyen, hát mit tegyen?
Tojást fessen! Hát legyen!

Szőcs Melánia, II. B.

2000. május, Források

- Gyermeksarok – Anyák Napiára

Egy szép álom

Anyák napja egy kis álom
Minden nap csak arra vágyom.
És egy nap majd megtalálom
Tovább én már nem is várom.

Szőcs Melánia, II. B.

Édesanyám

Édesanyám, kedves anyám,
Mit kívánjak és most Néked?
Mosolygásom felvidítson,
Nevetésem megnyugtasson
Tiszta szívvel, szeretettel
És egy csokor nefelejccsel.
Azt kívánom, légy Te boldog.

Szereceán Eigel Noémi, II. B.

Anyák napja

Boldog ez a nap,
Anyák napja van,
Várva várt nap
elérteztél hozzánk.
Örömmel, hóvirággal,
Zöld fűvel és boldogsággal.

Molnár Csilla Noémi, II. B.

Anyák napjára

Úgy szeretlek édesanya,
mint a mézeskalácsot.
Ha Te nem lennél, nem tudnék
nélküled lenni.
Olyan jó vagy,
hogy sosem tudnálak elhagyni,
Hiszen Te megteszel nekem
mindent, amit én kérek.

Elekes Bernadett, II. B.

- A cserkészfogadalomról.

Farkas Aladár

... A húsvéti ünnepekre való tekintettel ebben az évben május 20-án kerül sor a fogadalomtételre, ígélet- és fogadalomújításra. Ekkor tartjuk a hagyományos cserkésznapot, amelyre meghívást kap Gyergyó-medence minden csapata.

Április utolsó hétvégén részt vettünk a galócási cserkésztalálkozón, amely a Millennium jegyében zajlott... Csapatunk (Birman Ottó, Kristály Szilárd, Csibi Imre, Kovács Levente és Szántusz István) összetettben a II helyen végzett.

2000. június, Források

- Későre, de megalakult iskolánkban is a szakszervezet.

Siklódi Éva

Szükség volt rá, mint bármely más intézménynél...

- Ez a nap a tietek volt.

Zatoschil Ballai Zsuzsa

Gyermeknap műsort állított össze idén június 1-én a Borszéki Ifjúsági Fórum a BIF-klubban, illetve az előtte lévő téren. Ezzel párhuzamosan folyt Farkas Aladár tornatanár hagyományos sportverseny-összeállítására szintén a klub előtti téren és a Hétvezér sétányon...

- Kirándulás Tîrgu-Neamţ-ra.

Kolbert Beáta, IV. B.

2000. június 7-én, szerdán, osztályunk, a III. A és III. B. osztály tanulói Tîrgu-Neamţ-ra kirándultak...

Patka Gergely, II. osztályos tanuló az „Erdő őze” cím alatt közöl egy mesét.

- Parktakarítás – újra.

Zatoschil Ballai Zsuzsa

Idén is megrendezték városunkban a hagyományos tavaszi parktakarítást. A takarásra 150 gyermek (tanuló) nevezett be, osztályonként... a kéthónapos takarítás során, ami április-május során zajlott, a gyerekek kb. 5,5-6 ha területet takarítottak fel... Első díjat nyert a VII. A osztály, nyeresége 500.000 lej. A második hely a VI. A osztályt illette meg, nye-

réménye 300.000 lej. Harmadik helyen a VIII. B. osztály végzett, nyere-ménye 200.000 lej.

2000. július, Források.

- Borszéki gyerekek Békéscsabán.

Farkas Aladár

A Békés megyei Magyar-Román Baráti Társaság meghívására idén is Magyarországon nyaralhatott 5 borszéki tanuló (Tankó Réka, Köllő Levente, Lábont Angela, Kolbert Beáta és Patka Csongor) ...

2000. augusztus, Források

- Millenniumi emléktábor.

Fazakas Anna-Kinga őrvezető

... Közel tíz csapat nevezett be Szilágycsehtől Szecselevárosig. A borszékiek közül részt vettek: Farkas Aladár, cserkészparancsnok, Birman Ottó, Kovács Levente, Kristály Szilárd, Patka Csongor, Veres Alpár, Fazakas Anna-Kinga, Polgár Xénia, Patka Enikő-Kinga és Tankó Réka..

2000. szeptember, Források

- Hogyan szeretnék élni 25 éves koromban?

Farkas Aladár

Ezzel a címmel írtam felmérőt osztályommal, azzal az utasítással, hogy írják le életüket képzeletük szerint, érintve a tanulás, pályaválasztás, életstílus, életcél és családi állapot problémakörét...

- Márpedig rajzot tanítani nem is olyan könnyű.

Zatoschil Ballai Zsuzsa

... új tanár érkezett. Rajzot tanít, ezen kívül pedig szobrászat és festészet szakköröket tart iskolánkban. Sárpátki Zoltán az idén végezte tanulmányait Temesváron, a Képzőművészeti Egyetem szobrászati karán, valamint egy féléves tanulmányi úton vett részt a Magyar Képzőművészeti Akadémián...

2000. október, Források

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc mártírjai kivégzésének 151 évfordulóján a kegyelet és hála koszorúját helyeztük el a nemrég felszentelt emlékműnél. Moga László világháborús veterán tartott megemlékező beszédet, majd iskoláink tanulói, cserkészei emlékműsorral adóztak az elesetteknek. A műsort betanította Ballai Erzsébet és Bajkó Péter Gizella.

2000. november, Források.

- Tanulmányi kirándulás.

Patka Kinga Enikő, Stan Timea-Anca, VI. o.

2000. október 20-án reggel egy 7 tanulóból álló csapat Ballai Erzsébet tanárnő vezetésével elindult arra a helyre, ahol Petőfi Sándor halálát lelte...

- Pályaválasztás.

Farkas Aladár

...Iskolánkban immár harmadik éve egy kereskedelmi szakmunkásképző (vendéglátás és közétkeztetés) iskola működik. Fiataljaink körében végeztem a következő felmérést... A válaszadók többsége önállóan választotta ezt a szakmát, utána következik a család, illetve a tanárok és végül a barátok, kollégák.

2000. december, Források

Mikulás

*Mikulás bácsi gondolom,
El van fáradva
Nehéz a puttonya,
Fagyos a szakálla.*

*Hideg éjszakákon
Sötét utcákon
Száguldott a szarvas
Húzta szánon.*

*Sok- sok gyermek várja,
Lázasan izgulva,
Minden kis cipő
Ki van vikszolva.*

*Én is várlak téged
Teát főzök néked,
Szeretettel várlak.*

Molnár Tímea, II. B.

Télapó

*Hull a hó, hull a hó
örömünkre csillogó.
Minden gyerek örvendezik,
A télapó megérkezik.*

*Szánját húzzák a szarvasok,
Rajta vannak a csomagok.
Sok kis gyerek megjavulva,
Várja a Télapót újra.*

Kristály Franciska, II. B.

...Érdekvédelmi Szövetségünk több mint négymillió lejt ajándékot juttatott el a város 3-17 éves gyerekeinek, fiataljainak. Nem sok, de mindenképpen gesztusértékű.

- Angyaljárás a IV. C. osztályban

Kiss Levente, Patka Etelka, Szabó Ágota és Péter Andrea Timea foglalkozásait közli az Angyaljárással kapcsolatosan.

2000/308 sz. Helikon – Irodalmi folyóirat

A viharok vadaskertje

*A felhők mindig erre járnak,
vadászni erre jár a zápor,
végigseper jobbágya földjén,
lesátoroz, mint harci tábor.*

*A harmat holdas éjszakákon
járór: a nagy csapat legénye.
Hallik, míg lesben áll a had,
a hangos hajtók jégverése.*

*Vadaskert foglya itt a szolga.
Télen soványan abrakoltat,
ameddig álmot lát a medve
s az erdőn fűrészek dalolnak.*

*Az ős a kedves évszak erre,
jó nyárutóra s ősze várnak.
A hegy fia kaszálni indul.
Ősszel máshol s későn vadásznak.*

*Ha villámkardú felhő lennék,
lovam patája mennydörögne
- s nem ázott vállú, gyáva szolga -
itt szórakoznék mindörökre.*

Kamenitzky Antal

Egy tiszta március

*Mint piszkos kártyát megkeverték.
Jajunk nem hallik, fogy fajunk.
Sok népe alszik itt keletnek.
Váltott lovon járt itt a múlt.*

*Hitet hagyott s nyelvet cserébe
a barna bolgár s megmaradt.
Királyaik Attila-vére
vörös agyag a föld alatt.*

*Hitet s nevet hagyott királyunk:
megért az ország egy misét
és elharangozták minálunk
felkoncolt sámánok hitét.*

*Véren vásárolt Európa,
rokonvér mocskán s másokén,
bünt és vért adtak itt adóba
és élni kellett másokért.*

*Mert megmaradni így lehet csak,
e föld gazdát gyakran cserélt.
Miközben minden más nevet kap,
itt megtanulják új nevét.*

*De volt egy tiszta márciusa
s egy népnek ennyi itt elég.
Pecsétes, rongyos álmainkra
Petőfi írta rá nevét.*

Máthé Mária

2000. április 12. RMSz. - Csodavár

Hóvirág

*Fenyőfának árnyékában
Kicsi, fehér hóvirág.
Csodálkozva tekint körül:
Csingi-lingi itt vagyok.
Tavaszt hozó langyos szélben
Hóféhéren ragyogok.*

2000. május 31. RMSz. - Csodavár

Édesanyám – napsugaram

*Ezernyi kis virág
szirmát bontogatja
szirmait gyöngéden
napsugár csókolja.*

*Oly kedves vagy nekem
Édesanyám drága.
akár a napsugár
a szép kisvirágnak.*

Ápolsz, nevelsz engem,
nem kíméled magad,
hálás szívem bármit tenne,
csak adósod marad.

Két karod ha átölel
gyöngéd szeretettel,
de jó hozzád bújni,
soha ne engedj el.

Éjjel csillagom vagy,
nappal fényes napom,
jóra intő szavad
mindig meghallgatom.

S meg is fogadom
Hogy ne csalódjál soha,
Te jószágos, kedves,
drága Édesanyám.

Éljél nagyon soká,
ez a legfőbb vágyam,
kedves Édesanyám,
fénylő napsugaram.

2000. szeptember 13. RMSz. - Csodavár

Óvodában

Beragyog a napsugár
az ablakon,
Sárga fénye táncot jár
az asztalon.
Asztal mellett
sok kislány, kislány,
Várat épít,
mesevárat, palotát.
együtt rakjuk,
csodaszép a mesevár,
Szemünkben is
megcsillan a napsugár.
Óvó néni ceruzát ad,
színeset,

Rajzolhatunk virágot
meg kék eget.
A kék égen a galamb röppen,
Hófehér.
A csőrében zöld ágat hoz,
békét ígér.
Éneket is tanulunk
vidám kedvvel dalolunk.
Nótafoszlány száll a szélben,
virág nyílik kint a kertben
Egy-kettő, tornászunk,
kisóvodások vagyunk.
Körbe-körbe felállunk,
asztán vígan ugrálunk.
Ha leguggolsz a földre,
lesz belőled kistörpe.
De ha lábujjhegyre állsz,
te leszel az óriás.
Kistörpe, majd óriás,
nagyra nő az óvodás!

2001. július 11. Csodavár. RMSz - Szótánc rovát

Színforgó

Színforgóval forgok körbe,
Libben a szoknyám lágy szellőben.
Pörög a forgó, táncolnak a színek,
Dalol a szív, repül az ének.
Sziporkázó színek színes forгатaga,
Ünnepi kavalkád, szivárvány muzsika.

Közülük talán legszebb a kék,
Mely magában rejt ezer mesét.
Hisz kék az ég, mely ránk ragyog,
Kékek a távoli havasok.
A kis pillangó kék virágra száll,
Halványkék dallam muzsikál.

Aztán jön a fehér,
Mely halkán, lágyan regél.
Fehér a csilingelő fejű kis hóvirág,
Kezeddel szinte érzed a bársonyát.

*Fehér minden, mi tiszta, igaz,
A gyöngyvirág, a liliom is az.*

*A zöld – az lágyan simogat,
Ő hozza el a víg tavaszt.
Zöld a pázsit, mely átölel,
Amit lágy csókjaival halmoz el.
S mikor az álmok halkán tovaszállnak,
Zöld fuvallatuktól megremegnek a zöld fűszálak.*

Hargita Népe, Hétvégi melléklet. (4 old.)

Szivárványtánc (Részlet)

*A sárga aranyát szerteszórja,
Sárgán tündöklük a nap fénygolyója.
Simogató sugarait küldi a földre,
A sárgulva érő búzatengerre.
A sok kalász a fényben felragyog,
Sárgán zúg a szélben, mint tengerben a habok.*

*A piros szín makacs, konok,
Sosem halvány, mindig ragyog.
Vad tűzzel ég, szikrát szórva,
Táncra késztet, s vidám dalra.*

*Forog a forgó, táncolok,
Színek sokasága pörög, forog.
Dalol a szív, repül az ének,
Szivárványtáncot járnak a színek.*

2001. október 10., RMSz - Csodavár

Játékok

*Nézd csak, mennyi játék
a szekrény polcán,
Baba, kicsi mackó,
labda vár ott énrám.
Repül a hintaló,
árkon-bokron vágat,
Repülő, rakéta
Viszi a babákat.*

2001. február, Források, - Barátunk a természet, Siklódi Éva

Nemrégiben iskolánk 28 tanulója 4 pedagógus vezetésével tagja lett a magyarországi „Zöld Szív” Ifjúságin Természetvédő Mozgalomnak, amelynek egy része az „Erdélyi Zöldszíves Ág”...

2001. március, Források,

- Farsangi mulatságok,

Zatoschil Ballai Zsuzsa

Az iskolában is volt álarcosbál... A gyerekek zöme valamiféle álarcot öltött magára, köztük pedig rengeteg volt az egyéni, jópofa ötlet. Volt denevér, robot, fejnélküli emberke, utcalány kiskutyával, valamint rengeteg cigánylánytól a részeg csavargókon át a mennyasszonyig meg a cicáig mindent láthattunk. A legsikerültebb jelmezeket díjazták a rendezők és volt tombola is, amelyen kb. 20 ajándékot lehetett nyerni. Természetesen volt tánc és zene (külön köszönet a BIF-nek a felszerelésért).

2001. április, Források

- Szülői vélemények iskolánkról,

Farkas Aladár

Az első félévben felkértük iskolánk tanulóinak szüleit, hogy hozzák tudomásunkra iskolánkról alkotott véleményüket. A felmérés eredményeit olvashatjuk ebben a számban.

2001. május 15, Hargita Népe - Rovásírás,

Czirják Károly

Cserkésztalálkozó keretében szervezték meg az elmúlt napokban Désen a II. Országos rovásírásversenyt. Szamosújvári, zilahi, segesvári és két dési csapat mellett a vetélkedőn indult a borszéki Zimmethausen Antal cserkészcsapat is. A Farkas Aladár tanár vezette borszékiek az összesített versenyben Zilah mögött a második helyen végeztek. A fürdővárosi diákok közül Kovács Levente a rovásírásban nyújtott kitűnő teljesítményéért különdíjban részesült.

2001. május. 18, Hargita Népe,

- Sárpátki Zoltán kiállítása,

Szatmári László

Jelenleg a borszéki általános iskola rajztanára.

2001. május. 21, Hargita Népe

- Gyermekkórustalálkozó Gyergyóremetén,

Bajna György

Részt vettek a következő kórusok: Alfalu és Borzont – Győrfi Hajnalka, Borszék – Bajkó Péter Gizella, Csomafalva – Csiki Enikő, Csutakfalva-Trucza Árpád, Ditró – Petres Csaba, Gyergyószentmiklós – Ambrus Éva, illetve Pál Ibolya, Szárhegy – Fülöp Béla, Ujfalu – Csutak Levente, Remete – Trucza Árpád karnagyok vezetésével.

2001. május. 24, RMSz - Gyermekkorustalálkozó
Gyegyóremetén.

Gál szintén felsorolja a résztvevő kórusokat, köztük Borszéket is.

2001. május. 16, Szabadság (holozsvári közéleti lap)

- Versenyhétvége az 1-es iskolában.

Zigmond Orsolya

A hétvégén rovásírásverseny és anyanyelvi vetélkedő színhelye volt a Dés központjában elhelyezkedő, korszerű oktatási módszereiről ismert 1-es számú Általános Iskola... Ebben a korcsoportban (14-16) különdíjat kapott Kovács Levente.

2001. május. 24, RMSz

- II. Országos Rovásverseny.

Balogh Zoltán

Az EMKE menedzsere a postafiók rovatban számol be a rangós eseményről.

2001. május, Források

A közelgő gyermeknap kapcsán összeállítás jelent meg a gyerekek alkotásaiból: Luca Tímea: Az elvarázsolt farkas, Kolbert Beáta: Csöndország, Patka Paula: Mekk mester születésnapja.

- Zöldszíves hírek

Siklódi Éva

Az erdő hónapja keretében a cserkészcsapat és a „Zöld szívesek” 400 darab fenyőcsemetét ültettek el a „Pacalvár” környékén.

- Esemény

Ballai Erzsébet

Szintén a Sárpátki Zoltán egyéni kiállításáról, méltatva eddigi kiállításait.

Véress Alpár, őrsvezető, mint résztvevő számol be a rovásírás verseny országos szakaszáról.

2001. június, Források

- Zöldszíves Hírek

A rovatban naplótöredéket olvashatunk a zöldszívesek írásaiból.

- Cserkészélet

Stan Tímea

A rovatban beszámol az alfalvi és a ditrói cserkésztalálkozókról.

Június 26 és július 3 között iskolánk öt tanulója Békéscsabán nyaralt.

2001. július, Források

- Őrsvezető képző a Libán-tetőn.

Patka Kinga és Tankó Réka

- Tudósítás Békéscsabáról.

Farkas Aladár

Harmadik alkalommal élvezhettük a Békés megyei Magyar-Román Baráti Társaság vendégszeretetét. Ez alkalommal csak román gyerekeket nyaraltattunk (Bărdăzău Claudia, Șerban Elena, Ungureanu Loredana, Cîțirigă Alexandru és Mikk Victor) ...

- Felejthetetlen élmény

Farkas Aladár

Beszámol a budapesti Testnevelési és Sporttudományi Továbbképző Intézet által szervezett továbbképzőről

2001. július. 11. RMSz

Máthé Mária óvónő: „Színforgó” c. verse

2001. július. 26. Hargita Népe

- Véget ért a cserkész tábor.

Czirják Károly

Beszámol a libáni őrsvezetőtáborról, megemlítvén, hogy Borszékről is voltak résztvevők.

2001. szeptember. Források

- Farkas Aladár: Bácsalmási élmények

Élménybeszámoló az egyhetes bácsalmási táborozásról, Stan Tímea cserkész szintén a kirándulás élményeit osztja meg olvasóinkkal.

2001. szeptember. 5. Hargita Népe

- Alakulóban a székelyföldi zöld szíves mozgalom.

Farkas Aladár

Beszámol a kétnapos székelyudvarhelyi továbbképző tanfolyamról és arról az elhatározásról, hogy meg kellene alakítani a Zöld Szíves mozgalom székelyföldi Ágát.

2001. október. Források

- Emlékezés és koszorúzás.

Farkas Aladár

Október 6-án megemlékezést az iskolában kezdtük, ahol a jelenlévő pedagógusok és szülők előtt szavalatok és Kossuth-nóták hangzottak el. a műsort összeállította Ballai Erzsébet és Ungureanu Katalin.

- Cserkésztalálkozó Csíkszentdomokoson.

Veres Alpár, őrsvezető

Október közepén felejthetetlen cserkésztalálkozón vettünk részt Csíkszentdomokoson, ahol a házigazda Szt. Domokos csapat mellett jelen volt a csíkszentmártoni Gál Sándor -, a gyergyóujfalvi Márton Áron-, a maroshévízi Urmánczy Nándor- és a borszéki Zimmethausen Antal cser-

készcsapat. A borszéki csapatot képviseltük: Farkas Aladár, Köllő Levente, Veres Szabolcs, Molnár Sebestyén és jómagam...

2001. november 20. Hargita Népe

- A borszékiek nyerték az erdősítési versenyt

A megye iskolái számára kiírt erdősítési versenyben 30 csapat vett részt, mindenki 1000 négyzetméternyi területet ültetett be csemetékkel. Hogy elkerüljék a szubjektivitást, a Megyei Erdészeti Igazgatóság szakemberei minden ültetvényt a helyszínen megvizsgáltak, megszámlálták, hogy egy 100 négyzetméternyi próbafelületen hány csemete van előltetve és közülük hány fogant meg. A terepszemle után az eredmény a következő: a verseny nyertese a Borszéki Általános Iskola... A nyertes tanintézmény 16 millió 900 ezer lej értékű számítógépet kap az erdészeti Igazgatóságtól.

2001. november. Források

- Óvopedagógia napok Borszáken

Farkas Éva

November 19-23 között Óvopedagógia napokat szerveztünk Borszáken... A szerző ismerteti a heti programot és az előadók nevét

Kirándulni szép kirándulni jó cím alatt összeállítás jelent meg az iskola által szervezett őszi kirándulásról, naplójegyzetek, élménybeszámolók.

Cserkészélet rovat összegezi az októberi tevékenységeket (takarítás a Hősök temetőjében, világítás, borszéki cserkésztalálkozó, sepsiszentgyörgyi csapatvezetői felkészítő).

2001. december. Források

A decemberi számban az ifjú tollforgatók Kis Tímea II. B., Molnár Tímea III. B., Szócs Melánia IV. B., Váradi Joó Győző V. B. és László Liana V. A. osztályos tanulók versei, meséi olvashatók, illetve gyermekrajzok illusztrálják a lapszámot.

2002. január. Források

Siklódi Éva, Patka Kinga és Lőrinc Pál a zöldszíves mozgalom tevékenységéről számolnak be. Stan Tímea a karácsonyi cserkésztevékenységről tájékoztat, míg Farkas Aladár a karate verseny eredményeit ismerteti és köszönetet mond az Ausztriában élő László Tibornak az adományokért.

2002. február. Források

Zatoschill Ballai Zsuzsa a farsangi bálról, míg Farkas Aladár a pedagógusok iskoláról szóló véleményét ismerteti, valamint az iskolai rovásíró-, torna-, sakk- és asztalitenisz versenyek eredményeit közli.

2002. március. 20. Hargita Népe

Beszámoló a borszéki iskola tanulóinak a március 15-i előadásairól, amelyet *Ballai Erzsébet* magyartanár készített.

2002. március. Források

Siklódi Éva a zöldszives mozgalom legújabb híreit ismerteti, míg Zatoschill Ballai Zsuzsa a március 15-i rendezvényekről tájékoztat, Farkas Aladár pedig a tollaslabda és lánbtenisz bajnokság eredményeit teszi köze.

Aniversare jubiliară (1852-2002)

Orașul stațiune, Borsec – insula verde în mijlocul unui ocean de brazi – loc pitoresc și cunoscut din cele mai vechi timpuri, ca loc tămăduitor, așezat într-o depresiune pe versantul estic al munților Giurgeului. Are o istorie ce se pierde în negura celor mai îndepărtate vremuri. Omul a fost atras aici de apele minerale, de frumusețea peisajului și bogățiile naturale ale depresiunii intracarpătice Borsec. Primele mărturii documentare referitoare la Borsec și la apele sale minerale apăreau în 1762, în cartea lui Ioanes Fridwalsky „*Minerologia marelui principat al Transilvaniei*”. Deja în 1770 vestita apa de Borsec era îmbuteliată – chiar dacă rudimentar – și vândută în Moldova, Muntenia, dar și la Budapesta și Viena. Tot atunci Dr. Krantz din Viena face cunoscut lumii medicale efectele curative ale apelor minerale din Borsec.

În 1804 geologul Anton Zimmethausen din Viena încheie un contract de arendare cu composesoratele din Ditrău și Lăzarea pentru 28 ani., perioada în care s-a pus bazele băii din Borsec, defrișându-se pădurile din jur pentru a extinde spațiul de locuit, construirea unei fabrici de sticle pentru îmbutelierea apei minerale. Se construiește drumul de acces spre Ditrău. Sunt aduși muncitori sticlari și mineri din Silezia, Polonia, Steinmark și Bavaria, care se stabilesc aici. Urmașii acestora au fost și sunt elevii acestei școli.

Pe la mijlocul secolului al XIX-lea se încheagă o așezare statornică, cu o populație de 260 de locuitor, ca atare era necesară înființarea unei școli. Primul dascăl a fost un anume Kiss János, maistru croitor. În 1852 clerul romano-catolic a înființat școala, terenul necesar construcției a fost donat de comunele Ditrău și Lăzarea.

Oameni devotați ai școlii au marcat etape în dezvoltarea instituției, amintind printre aceștia pe Kiss János, Antal József, Antalffy Károly, Deák János (primul învățător cu pregătire corespunzătoare).

În 1911 se construiește noua școală cu patru săli de clasă, cancelarie și locuință de serviciu pentru director. Timp de 45 de ani aici se desfășoară activitatea instructiv-educativă. Numărul elevilor a crescut între timp și a fost necesară construirea unei școli mai mari. În 1956 se finalizează această construcție cu 11 săli de clasă, sală profesorală, laborator de fizică-chimie, se introduce apa potabilă și încălzirea centrală. În 1964 se construiește sala de gimnastică. După 15 ani clădirea școlii devine neîncăpător și în 1971 se trece la supraetajarea și lărgirea cu încă 6 săli. În 1974 se construiește atelierul școlar și terenul de sport din Kerek.

De-a lungul deceniilor s-au schimbat regimurile, limba de predare, dar școala a avut continuitate. Timp de 27 ani de conducerea școlii s-a ocupat învățătorul Vadász Károly, un timp Passat Gheorghe, Búzás Imre, Vild Ernő, Móga László timp de 28 ani, Farkas Aladár, Ballai Erzsébet. Din 1989 și până în prezent doamna Kovács Júlia se află la conducerea școlii. În ultima perioadă s-a modernizat baza didactico-materială a școlii, dispunem de laboratoare, cabinete de specialitate bine dotate, inclusiv de informatică cu acces la internet. S-a trecut la încălzirea centrală, cu sistem propriu pe baza de combustibil lichid. A crescut numărul elevilor; avem școală profesională de alimentație publică și turism.

Astăzi – în anul jubiliar – avem 329 de elevi și 25 cadre didactice. Relațiile noastre cu conducerea orașului și cu întreprinderea care ne patronează, Romaqua Group sunt foarte bune.

De-a lungul deceniilor am reușit să pregătim sute de elevi, care și-au continuat studiile mai departe și au devenit specialiști cu care ne mândrim. Sperăm că și ei se gândesc cu nostalgie la anii petrecuți în această școală.

AZ ÉVFORDULÓS RENDEZVÉNYEK ÉS A KÖNYV MEGJELENÉSÉNEK TÁMOGATÓI

- SC ROMAQUA - GROUP S.A. BORSZÉK
 - SC A.T. BORSZÉK
 - BÉLA-MÁRTA KFT BORSZÉK
 - CALMETIX S.A. - BORSZÉK
 - ARTCOMPLEX KFT BORSZÉK
- RÓMAI KATOLIKUS PLÉBÁNIA BORSZÉK
 - FORRÁS KFT BORSZÉK
 - EL COMSAT KFT BORSZÉK
- MÁTHÉ-MÁRKOS „FENYŐ“ KFT BORSZÉK
 - MAROPLAST KFT BORSZÉK
 - IMPORT-EXPORT KFT - BORSZÉK
 - A.F. AUTOSTOP BORSZÉK
 - CRINA - CUKRÁSZDA BORSZÉK
 - KURKÓ ÁRPÁD - CSÍKSZEREDA
- DEMACO NYOMDA SZÉKELYUDVARHELY
 - BORSZÉKI ISKOLA MUNKAKÖZÖSSÉGE
- BORSZÉKI VÁROSI KÖNYVTÁR ALKALMAZOTTAI
 - BORSZÉKI POLGÁRMESTERI HIVATAL

FORRÁSMUNKÁK

1. A gyergyói római katolikus tanytestület albuma, 1895. 207-309 old.
2. A borszéki plébánia története, 18 old.
3. Dr. Balázs András: Adatok az erdélyi kisebbségek iskolavédelmi küzdelmeihez, Kolozsvár, 1923, 8. old.
4. Laczkó-Szentmiklósi Endre: Gyergyóremete, 2000, 23 old.
5. Mihály Tibor: Havasalja iskolái, 2000, 76, 78 old.
6. Matricula nr. 1, 1925-26
7. A borszéki plébánia története, 29 old.
8. Mihály Tibor: Havasalja iskolái, 2000, 91-92. old.
9. A 1946/217-es iskolalátogatási jegyzőkönyv
10. Anyakönyv, XIX. kötet
11. Az 1947/1-es iskolalátogatási jegyzőkönyv
12. Anyakönyv, XX. Kötet
13. Az 1922-es püspöki körlevél
14. Az 1924/5177-es püspöki körlevél
15. Az 1926/1286-os püspöki körlevél
16. Az 1926/2247-es püspöki körlevél
17. Az 1924/213-as püspöki körlevél
18. Az 1924/5120-as püspöki körlevél
19. Az 1926/100 és 1286-os püspöki átiratok
20. Az 1924/3559-es püspöki körlevél
21. Az 1930/4705-ös püspöki körlevél
22. Borszéki plébánia története, 43 old.
23. U. o.
24. U. o. 44-45 old.
25. Barabás István: Világító kocsmá, Hargita Népe, 2001. szeptember 15
26. Az 1949-es iskolalátogatási jegyzőkönyv
27. Anyakönyv, XXII-es kötet
28. Az 1950-es év iskolalátogatási jegyzőkönyve
29. Iskolalátogatási jegyzőkönyv, 15 old.
30. U. o. 66 old.
31. Cartea de onoare a școlii
32. Registru de inspectii, pag. 104
33. 10 éves a csíkszeredai József Attila Általános Iskola, 2000
34. Orbán Balázs: Székelyföld leírása. 1868. XXV. Fejezet, 120 old.

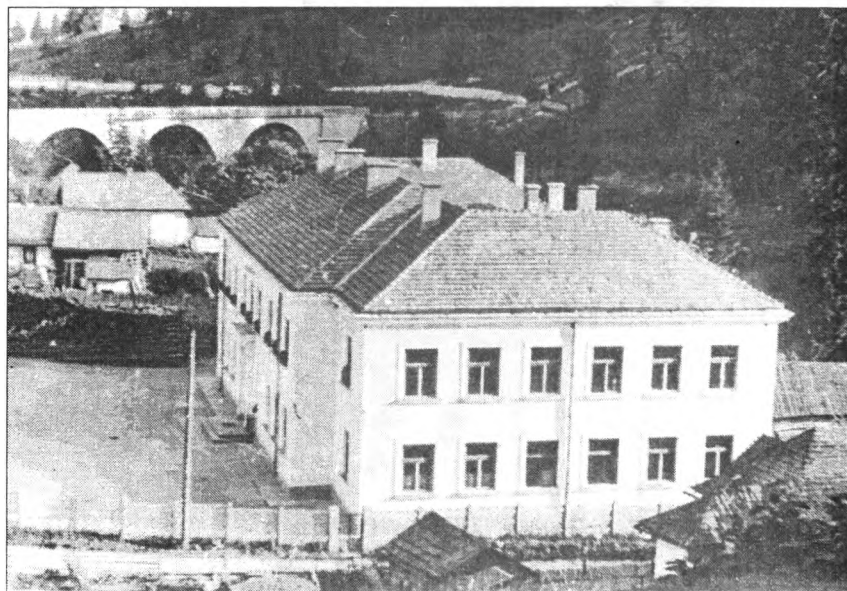
35. Moldován Gergely: Egy fürdőidény Borszéken, 1883, XV. fejezet
36. Szabó Kálmán Attila: A Székelykeresztúri Állami Tanítóképző története, 2000
37. 38. törvénycikk a népiskolai közoktatás tárgyában, 1868
38. Szabó Kálmán Attila: A romániai magyar tanítóképzés kronológiája és topográfiája 1777-1990. Kézirat
39. Balog Júlia: Az erdélyi hatalomváltás és a magyar közoktatás 1918-1928. Püski Budapest, 1996. 56 old.

KÉPMELLÉKLET

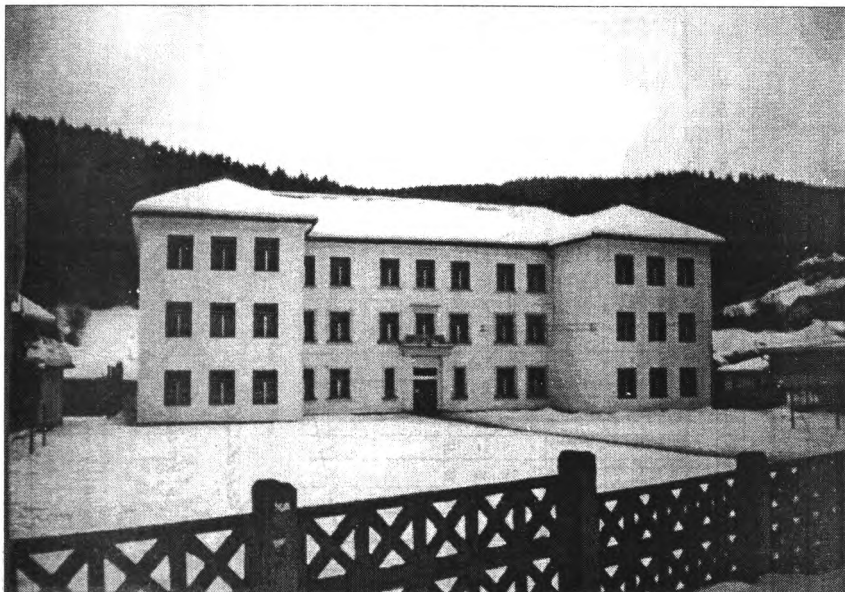

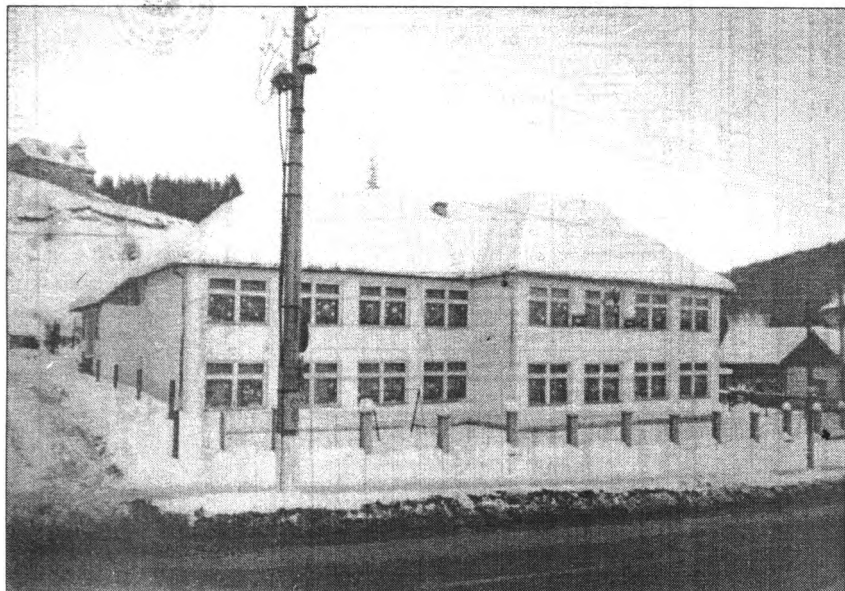
A régi iskolaépület

Az 1956-ban épült új iskola

A kibővített iskolaépület

Az óvoda

Catalog
despre şcolilele scolare şi de absolvire
în anul 1946 în şcolile primare de stat din Biserca,
în ziua de 15 Iunie 1946 în şcolile primare din Biserca.

Osztályozási napló

A bisercai állami iskolában, a III. osztálytanulókat 1946 június 15-én tartott abszolutó vizsgója eredményével.

N. sz.	Nemzeti elnevezés	1. nyelvtan		2. nyelvtan		3. nyelvtan		4. nyelvtan		5. nyelvtan		6. nyelvtan		7. nyelvtan		8. nyelvtan		9. nyelvtan		10. nyelvtan		11. nyelvtan		12. nyelvtan		
		10	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
1.	Costea Timar	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
2.	Ligel Gyula	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
3.	Farkas Franc	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
4.	Puskás István	10	8	10	9	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10

O. k. - Kispapp

Bisercai Magyar Iskola 1946. június 15. napján tartott abszolutó vizsgójának eredményével.

Membrul şi comisia de examinare.
Preşedintele
Popădău Biserca
Judeţul Sibiu

Popădău
Judeţul Sibiu

Osztálynapló 1946-ból

ANNA NÉNI NYARALÁSA

A Borovskí 7. oszt. ált. iskolájánál
Kamenyitzky Zsuzsánának
I. oszt. b.
Szorgalmi jutalmául

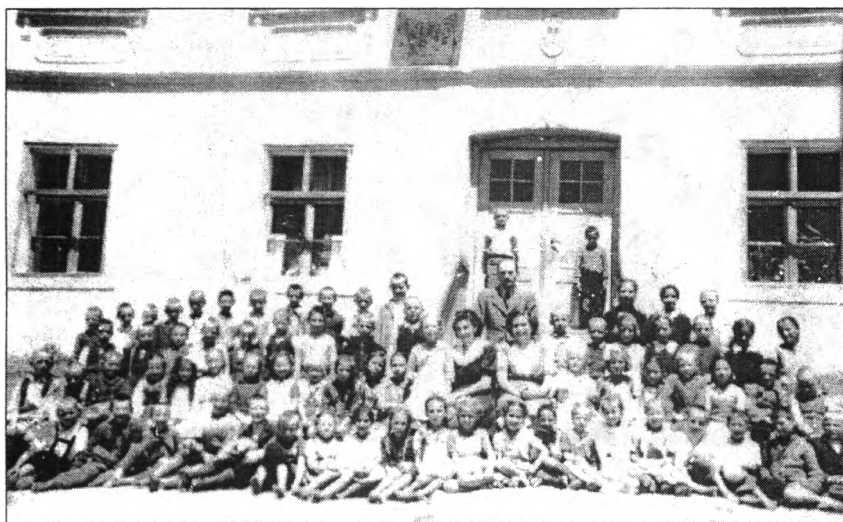
Borovskí, 1950. június 10.
Kamenyitzky Zsuzsánának
Könyvt. 9

Kamenyitzky Zsuzsánna jutalmakönyve 1950-ből

Strasszer Imre az 1935-ös jelmezbálon

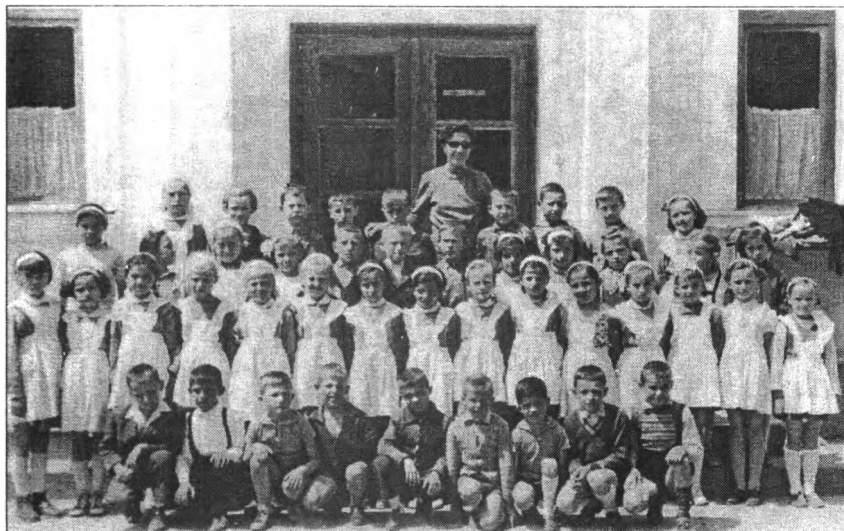
1944

Tantestület az 50-es években

Huszár Teréz és osztálya

1960 - Kolozsi Izabella 45-ös létszámú osztálya

Tornaünnepély 1958-ban

Tantestület a 66-67-es tanévben

1966 májusban

1965 Orbán Anna osztálya

Oltean Petru osztálya

Princz Károly osztálya

1971-es maroshévízi úszótábor

1977 - játékesztivál

Kolozsi Izabella és táncosai

Osztálykép 1989-ből

1998 március 15 - alsóborszéki ünnepi megemlékezés

Nyolcadikosok búcsúja 1998-ban

1999 október 6-i emlékműsor

1998 - a takarítási verseny győztesei

2000 - sánctakarítás

2000-es tanévzáró

Ballagás 2001

2001-es szakiskolai végzősök

Búcsúznak az óvodások

2000-es Domokos Pál Péter kórustalálkozó

2000-es Domokos Pál Péter kórustalálkozó

Karnevál

Pásztorbükki cserkésztalálkozó - 2001

Tornaünnepély

Hóünnepély ...

Hóünnepély

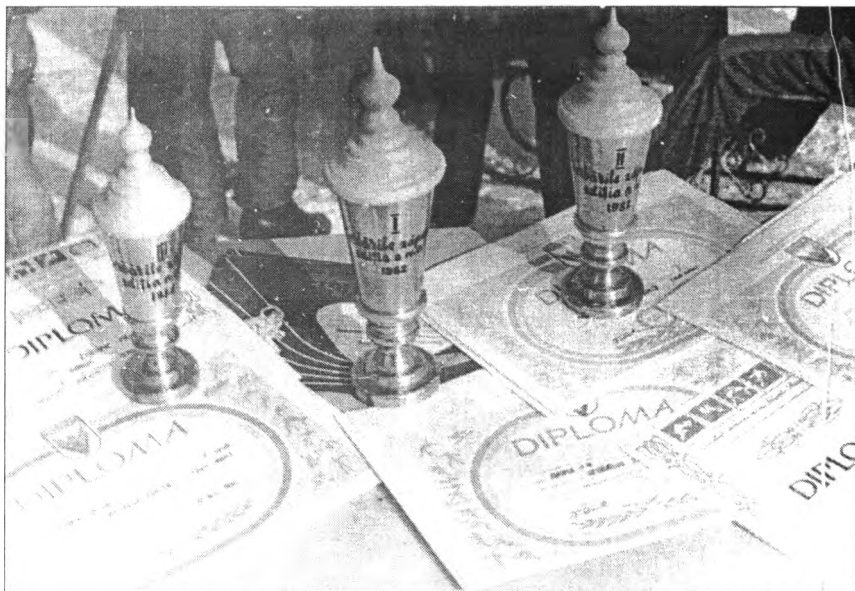
Irány a Csalhó!

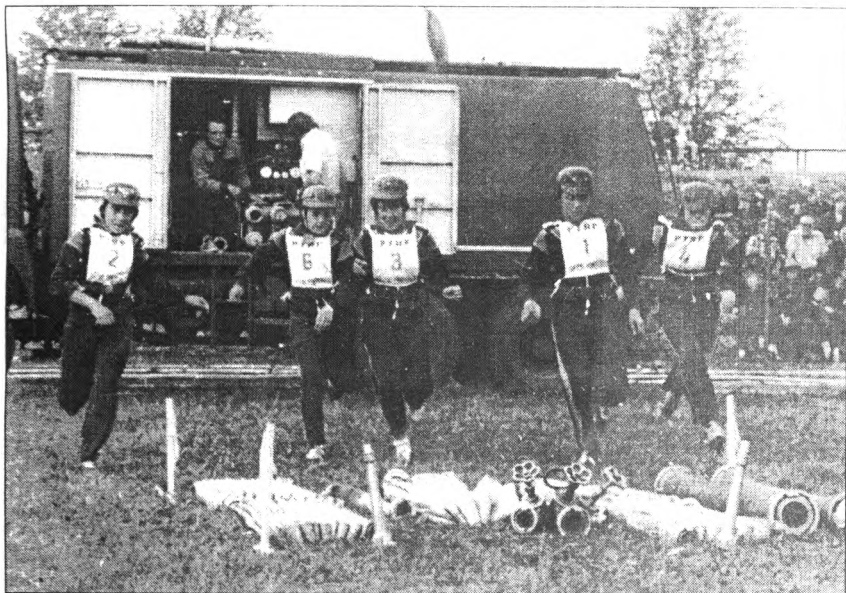
Kirándulás a Gyilkostónál

Téli természetjáró verseny

Trófeaözön - 1982

1986 - A tűzoltók barátai

1999 Bükkhavas

Școala generală Borsec

1852 — 1977

Borszéki Általános Iskola

1852 — 1977

1977-es, 125 éves évfordulóra készült meghívó

Tartalomjegyzék

Előszó.....	3
I. A település történek rövid áttekintése.....	4
II. A kezdetekről.....	7
1. Az első bizonyítékok – 1852-ből	7
2. Az 1868-as Törvény	10
3. Iskolaépület	11
4. Az első okleveles tanító	12
5. Iskolaszék alakul	13
6. A szegény tanulók segítése	14
7. Újabb tanítói állások	15
8. Fontosabb reformok	15
III. „Huszonkét év“ (1918-1940)	17
1. Borszék az első világháborúban	17
2. Hatalomváltás	17
3. Az újrakezdés.....	18
4. A magyar nyelvű oktatás elsorvasztása	22
5. Tanuló létszám és pedagógus szám alakulása	24
6. Ifjúsági egyesületek	25
7. Abszolváló vizsga	26
IV. Magyar Királyi állami elemi népiskola (1940-1944)	27
1. Útkeresés	27
2. Az oktató- nevelő munka	27
V. Átmeneti időszak (1945-1948).....	30
1 A politikai helyzet alakulása	30
2 Az oktató-nevelő munka	30
VI. A kommunista diktatúra négy évtizede (1948-1989)	33
1. Tanügyi reform és következményei	33
2. Fontosabb intézkedések	33
3. Az anyagi feltételek alakulása	34
4. Tagozat, létszám, pedagógus szám alakulása	35
5. Oktató-nevelő munka	37
6. A tanórán kívüli tevékenységek	43
a.) Művelődési élet	43
b.) Sportélet	43
c.) Kistűzoltók köre	44
d.) Társadalmi munka	45
e.) Pionírház	45

VII. Rendszerváltás után (1990-2002).....	49
1. Reformtörekvések	49
2. Anyagi konszolidáció	50
3. Oktató-nevelő munka	50
4. Tagozat-, létszám alakulása	51
5. Egyesületek, szervezetek	52
a.) A cserkészet	52
b.) Környezetvédő próbálkozásainkról, szervezetünkről	53
c.) Testvérkapcsolatok	55
Mellékletek, adalékok:	56
1. Beszéd a borszéki általános iskola 125. évfordulója alkalmából	56
2. Egykori tanítónő üdvözlő szavai	58
3. A Szülői Bizottság elnökének üdvözlő szavai	60
4. Az iskola igazgatói	60
5. A borszéki iskola tanítói, tanárai, a kezdetektől napjainkig	61
6. Az óvónők névsora	65
7. Időrendi adatok	66
8. Pedagógusaink véleménye iskolánkról	68
9. Szülői vélemények iskolánkról	70
10. Visszaemlékezések:	73
Móga László	73
Ballai Erzsébet	87
Kovács Júlia	91
Kolozsi Izabella	93
Ciortea Mária	95
Dancs Lajos	97
Orbán Anna	100
Márkos Ilona	102
Szabó Katalin	104
Dumitrescu Maria	105
Kamenitzky Antal	107
Kolbert Tünde	109
Zatoschil B. Zuzsa	111
Siklódi Éva	113
Ivácsony József	115
11. Az iskola híre a nagyvilágban	117
12. Aniversare jubiliará (1852-2002)	170
Forrásmunkák	173
Képmelléklet	175

150
1852-2002

